

**RICHARD SULÍK JOZEF MIHÁL**



**ODVODOVÝ  
BONUS III**

**ZMENA PARADIGMY**

**RICHARD SULÍK    JOZEF MIHÁL**



# **ODVODOVÝ BONUS III**

**ZMENA PARADIGMY**

*„Vesmír je storočia aristotelovský, potom zrazu niekoľko storočí newtonovský a náhle zas einsteinovský. Neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Nová paradigma zavládne absolútne.“*

**THOMAS KUHN**

**OBSAH**

Úvod k tretiemu vydaniu	4
Úvod k druhému vydaniu	5
Úvod k prvému vydaniu	6
Kapitola 1 - Demografický vývoj v 21. storočí	7
Kapitola 2 - Dnešný finančný vzťah medzi občanom a štátom	18
Kapitola 3 - Nedostatky dnešného systému	28
Kapitola 4 - Zmena paradigmy	44
Kapitola 5 - Basic Income a Negative Income Tax	50
Kapitola 6 - Odvodový bonus	56
Kapitola 7 - Makrodopady	70
Kapitola 8 - Mikrodopady	78
Kapitola 9 - Realizácia	92
Kapitola 10 - Fungovanie v praxi	99
Kapitola 11 - Rozhrania	110
Kapitola 12 - Prechodné obdobia	112
Kapitola 13 - Medzinárodné záväzky	115
Kapitola 14 - Odvodový bonus vo svete	121
Kapitola 15 - Často kladené otázky k Odvodovému bonusu	126
Kapitola 16 - Kritika k Odvodovému bonusu	132
<b>Zoznam príloh</b>	
Príloha č. 1: Prehľad sociálnych platieb k 1. 1. 2015	140
Príloha č. 2: Milton Friedman: Kapitalizmus a sloboda	174
Príloha č. 3: Zadanie pre výpočet dopadu na verejné financie	178
Príloha č. 4: Vzor prehlásenia daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky	180
Príloha č. 5: Každodenná všedná samoobsluha	181

## Úvod k tretiemu vydaniu

Tri roky po druhom vydaní Odvodového bonusu som v roku 2009 založil politickú stranu Sloboda a Solidarita, ktorá sa v júni 2010 stala súčasťou vlády. Do programu vlády sa podarilo vnieť vetu o tom, že sa bude realizovať Odvodový bonus. Jozef Mihál, spoluautor tohto vydania sa stal ministrom sociálnych vecí a konečne sme mohli začať s realizáciou Odvodového bonusu.

Vznikla rozsiahla novela k technickej príprave Odvodového bonusu, ktorá prešla medzirezortným pripomienkovým konaním a tiež prvým čítaním v parlamente. Žiaľ, pád vlády toto úsilie zastavil.

Preto nastal čas pre tretie, aktualizované vydanie. Zohľadnili sme všetky relevantné zmeny v sociálnej a daňovej oblasti za posledných 10 rokov, zmenili všetky prepočty na eurá a zapracovali aj niekoľko zmien.

Ako som predpokladal už v druhom vydaní, Odvodový bonus bude v čase generovať vyššie prebytky, a to sa ukázalo aj pri aktuálnych prepočtoch (pozri kapitolu 7 – Makrodopady). Preto sme si mohli dovoliť výrazne zvýšiť podporu matiek na materskej dovolenke a to počas celých troch rokov jej trvania. Táto podpora je, samozrejme, závislá od predošlého príjmu matky, resp. jej vzdelania.

Počet sociálnych dávok za posledných desať rokov stúpol, počet parametrov (str. 67) tiež, rovná daň bola socialistickou vládou strany SMER-SD fakticky zrušená. Daňovo-odvodový systém na Slovensku je v roku 2016 komplikovanejší ako bol v roku 2006. Napriek tomu nerieši problémy, ktoré spôsobuje demografický vývoj. K tomu všetkému došlo k faktickému zničeniu II. piliera.

Inými slovami, dôvody pre zavedenie Odvodového bonusu sú dnes naliehavšie a po marcových voľbách môže opäť dôjsť ku vzniku reformnej vlády. A taká, ako som sa už niekoľko krát vyjadril, bez SaS nevznikne. Nielen kvôli Odvodovému bonusu, ale aj kvôli Agende 2020, ktorá okrem Odvodového bonusu a rovnej dane obsahuje ďalších 150 opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia. Presne to je kľúč k zvyšovaniu životnej úrovne – zlepšovanie podnikateľského prostredia. Lebo len tak stúpne počet pracovných miest a s ním aj priemerná mzda.

Richard Sulík, Bratislava, November 2015

## Úvod k druhému vydaniu

Ako sa tie časy menia! V novembri 2002 stačila jedna A4 a na daňovej reforme sa mohlo začať pracovať. Pri Odvodovom bonuse to je už druhá kniha, a stále nič. I keď uznávam, že ide o tému rádovo komplexnejšiu, oproti ktorej bola daňová reforma len drobná kozmetická zmena. Odvodový bonus je oveľa viac, je to úplne nová architektúra výmeny peňazí medzi štátom a jeho občanmi, je to skutočná odpoveď na problémy, ktorým naša spoločnosť (a tiež všetky európske) čelí a ktoré sú opísané hneď v prvej kapitole. Možno to znie príliš sebavedomo, až prehnane, ale Slovensko má najlepšie predpoklady si s nimi poradiť a byť prvou krajinou na svete, ktorá si dá dane, odvody, dôchodky, sociálne dávky a nízke mzdy na poriadok.

Táto téma by takmer bola zaspala. V máji 2004 som nastúpil k „smetiárom“ po tom, čo som sa rok neúspešne snažil presvedčiť môjho bývalého šéfa Ivana Mikloša o výhodách a najmä financovateľnosti Odvodového bonusu. Namiesto marginálneho zdanenia som sa venoval farebným Olinkám. Asi by to tak aj ostalo, keby sa nezjavili „few right men“, menovite Peter Kollárik, Ján Sabol, Jozef Špirko a Jozef Uhrík združení v Republikovej únii zamestnávateľov (RÚZ). To oni vdýchli Odvodovému bonusu nový život. RÚZ je jediná organizácia, ktorá sa jednoznačne postavila za projekt a ktorá ho prostredníctvom pracovnej skupiny aktívne podporuje. Takže veľká vďaka RÚZ, a najmä spomínaným pánom. V deň zúčtovania im to všemohúci pripíše k plusom, dúfam.

Ako téma opäť oživovala, vznikala potreba materiálu, ktorý mal byť akýmsi úvodom do matérie. V máji 2004 vyšla knižka s názvom *Redistribučný odvod a Odvodový bonus*, ktorá sa podrobnejšie venovala problematike. Ďakujem na tomto mieste sponzorom knižky, väčšinou mojim známym, ktorí radšej prispeli, len aby mali pokoj. Aj oni budú mať v deň zúčtovania jedno malé bezvýznamné plus. Spolu s knižkou začal byť Odvodový bonus témou, navštívil som niekoľko desiatok podujatí, konferencií, seminárov, vyšlo x článkov a dá sa povedať, že vznikla spoločenská diskusia. Tá je teraz v plnom prúde, ba viac, naša vláda, ktorá prežila iné bitky, sa rozpadla pre facku a Slovensku priniesla predčasné voľby 17.6.2006. Preto si myslím, že toto druhé vydanie vychádza v správny čas.

Druhé vydanie je oveľa rozsiahlejšie ako to prvé, venuje sa príbuzným témam, ale hlavne je myšlienka Odvodového bonusu podrobne prepracovaná až na úroveň legislatívneho návrhu. Tiež je priložené CD, ktoré obsahuje všetky dokumenty, zákony, tabuľky a sama kniha so všetkými prílohami. Ide o rozsiahlu zbierku dát týkajúcich sa Odvodového bonusu, ktorá má ušetriť čas tým, ktorí sa plánujú venovať problematike nad rámec tejto knihy. Chcem sa na tomto mieste pochváliť, že v takejto detailnosti sa mi nepodarilo vygoogliť žiadny iný materiál týkajúci sa BI/NIT<sup>1</sup>. Samozrejme, nebol som na to sám. Pomáhala mi Mirka Bulková, moja asistentka z čias daňovej reformy, Peter Pažitný, výkonný riaditeľ Health Policy Institute, Albín Kotian, poradca štátneho tajomníka MF SR a Juraj Borgula, hlavný vyjednávač Zväzu strojárskoho priemyslu. Aj im patrí vďaka. Pre akékoľvek podnety, pripomienky, otázky a kritiku som k dispozícii na richard@sulik.sk. Koho zaujíma ďalší osud Odvodového bonusu, má možnosť sa zaregistrovať do newsletteru na richard@sulik.sk. Áno, môžeme mať nádej, že sme sa vydali vpred správnym smerom a čaká nás úsvit.

Richard Sulík, Bratislava, Apríl 2006

<sup>1</sup> Basic Income / Negative Income Tax

## Úvod k prvému vydaniu

Keď po septembrových parlamentných voľbách 2002 vznikla nová vláda, bola na všeobecné prekvapenie opäť Dzurindova a konečne pravicová. Nastal čas reforiem, aké Slovensko ešte nezažilo a aké nutne potrebovalo. I keď sa nájdu aj negatívne stránky, dá sa povedať, že tie veľké reformné bloky - zdravotníctvo, 2. pilier, dane a decentralizácia - prebehli vcelku úspešne a Slovensko sa konečne začalo v medzinárodných porovnaníach posúvať z tých posledných priečok dopredu.

V novembri 2002 sa mi naskytla možnosť prezentovať svoju predstavu o daňovej reforme ministrovi financií. Ivan Mikloš zostavil malý tím, ktorý pozostával z Braňa Ďurajku, Petra Papanka, Ľuda Ódora, mňa a nášho šéfa. Bolo to úžasné obdobie a myslím si, že sme odvedli dobrú prácu. Moje osobitné poďakovanie patrí mojej asistentke Mirke Bulkovej. Znova a znova ma fascinuje, že medzi obdobím, keď som spoznal Ivana Mikloša a začali sme robiť na daňovej reforme, a dňom, keď parlament schválil príslušné zákony, prešiel menej ako rok. Takéto niečo nie je možné vari v žiadnej inej krajine.

Už počas prác na daňovej reforme sa, prinajmenšom mne, začalo čoraz viac javiť, že riešime len časť niečoho väčšieho a že zmeny v odvodoch a sociálnych platbách môžu našim snahám pomôcť, alebo ich negovať. Chcelo to komplexnejší pohľad ako len na dane. Na moju žiadosť zvolal Ivan Mikloš v júni 2003, mesiac po tom, ako koalíčná rada schválila koncepciu daňovej reformy, kolégium ministra, kde som mal možnosť predstaviť koncepciu Odvodového bonusu. Bola to snaha riešiť dane, odvody a sociálne platby ako jeden celok menom finančný vzťah medzi občanom a štátom. Žiaľ, nepodarilo sa mi zaujať tak, ako keď som pol roka predtým predstavoval koncepciu daňovej reformy.

Medzičasom už boli zrejmé problémy, ktoré pramenili z iného prístupu k daňovej a odvodovej politike. Ministerstvo práce sa snažilo zvýšiť adresnosť, my sme sa snažili o presný opak, o jednoduchosť a neutrálnosť. I keď sa môže zdať, že dávky a dane sú úplne iné oblasti, nie je to tak. Na nespočetných poradách sme museli riešiť spoločné problémy, ktoré spôsoboval práve odlišný prístup.

Ako iróniu osudu vnímam tú skutočnosť, že to bol práve štátny tajomník ministerstva práce Miroslav Beblavý, ktorý proti značnému odporu zo strany Braňa Ďurajku a mojej presadil daňový bonus na deti do zákona o daniach z príjmov. Nie že by sme boli proti samému bonusu, no nemal byť v daniach, ale v odvodoch. A teraz patrí k vehementným odporcom Odvodového bonusu, pritom daňový bonus na deti je presne to isté ako Odvodový bonus s tými dvomi rozdielmi, že ten odvodový nie je len na deti, ale na všetkých a neuplatňuje sa k daniam, ale odvodom.

Tým by som bol konečne pri téme. Dovoľujem si vás v tejto knižke oboznámiť s koncepciou Odvodového bonusu, postavenou na teórii „negative income tax“, ktorú v roku 1962 predstavil Milton Friedman a v roku 1967 James Tobin, obaja vynikajúci ekonómovia. Napriek tomu, že sa tak stalo pred 40 rokmi, dodnes nie je v plnom rozsahu zavedená v žiadnej krajine. Je to pre Slovensko do určitej miery aj riziko, ale hlavne veľká šanca poradiť si natrvalo s nezamestnanosťou.

Centrálne pojmy Odvodového bonusu, ktoré sa tiahnu celou knižkou, sú bariéra medzi nepracovaním a pracovaním, vysoká cena lacnej práce, zásluhovosť, adresnosť a vyviazanie sa z medzigeneračnej solidarity. Som presvedčený, že dokopy to dáva zdatný koncept pre našu krajinu. Dúfam, že sa k tomuto názoru prikloníte.

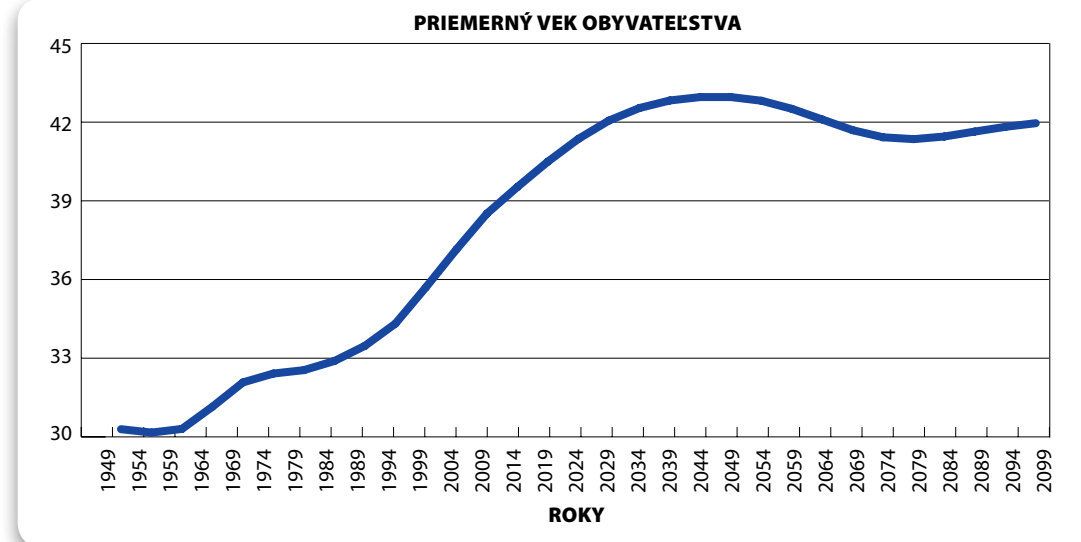
Richard Sulík, Bratislava, Máj 2005

## Demografický vývoj v 21. storočí

Predtým, ako sa budeme venovať nášmu sociálnemu a odvodovému systému, by sme radi upozornili na demografický vývoj v našej spoločnosti a z neho nutné vyplývajúce zmeny. Ten, kto sa stotožní so závermi tejto kapitoly, si nebude klást' otázku, či musíme meniť náš sociálny a odvodový systém, ale **kedy a ako**.

Bez ohľadu na to, čo sa v najbližších desaťročiach stane, či bude vládnuť ľavica alebo pravica, konzervatívci alebo liberáli, dve veci sú isté. Po prvé, tí, ktorí žijú, žijú stále dlhšie a po druhé, dlhodobo sa rodí veľmi málo detí. Z toho zákonite vyplýva, že ako národ starneme, inými slovami, priemerný vek Slovákov stále rastie. Kým pred 50-imi rokmi bol priemerný vek 31 rokov, dnes je to 39,5 a v roku 2050, kedy bude táto hodnota kulminovať, to bude až 43<sup>2</sup> rokov.

GRAF 1

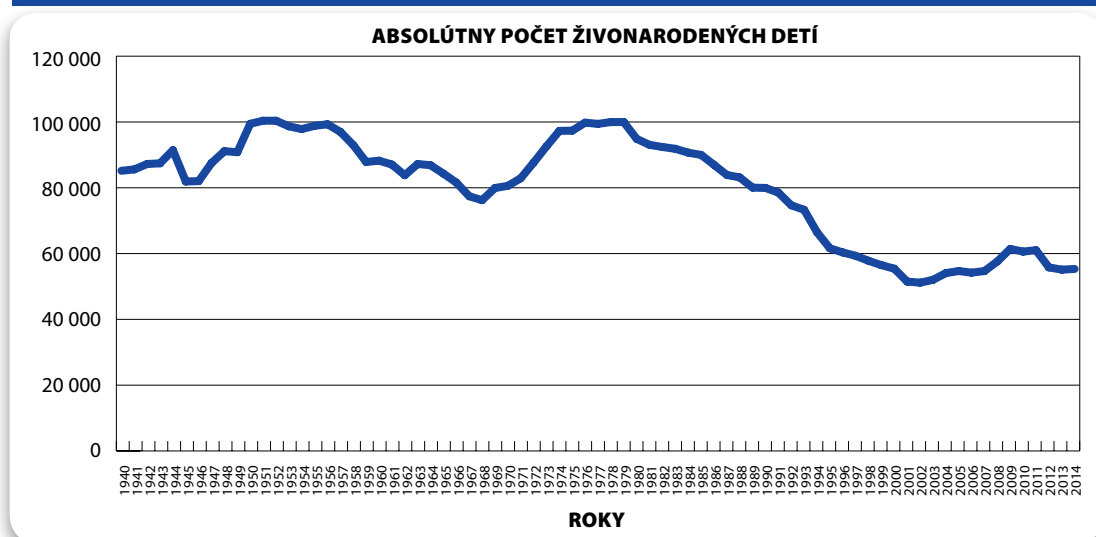


Zdroj: autori

Navyše je nutné si uvedomiť, že keď sa dnes narodí približne polovica detí oproti dobe, kedy bol tzv. babyboom (Husákové deti), tak logicky o jednu generáciu neskôr (okolo roku 2040) bude k dispozícii len polovica potenciálnych matiek. Nízky počet narodených detí v posledných rokoch znázorňuje graf č. 2.

<sup>2</sup> Tento údaj sme získali nasledovne: databáza štatistického úradu SLOVSTAT poskytuje údaje o početnosti 5-ročných vekových skupín od roku 1945. Každá 5 ročná skupina sa decimuje určitou rýchlosťou počas toho ako starne. To znamená, že skupina dnešných 5 až 9-ročných tvorí o 5 rokov skupinu 10 až 14 ročných, ale jej početnosť nie je 100%, ale už len 99,14%, skupina 75 až 79-ročných tvorí 5 rokov neskôr skupinu 80 až 84-ročných v početnosti 61,25% atď. S touto projekciou je možné odhadnúť počet a vekové zloženie obyvateľov Slovenska v čase. Nie je zohľadnená migrácia obyvateľstva, to znamená príchod cudzincov a vystaňovanie Slovákov.

GRAF 2



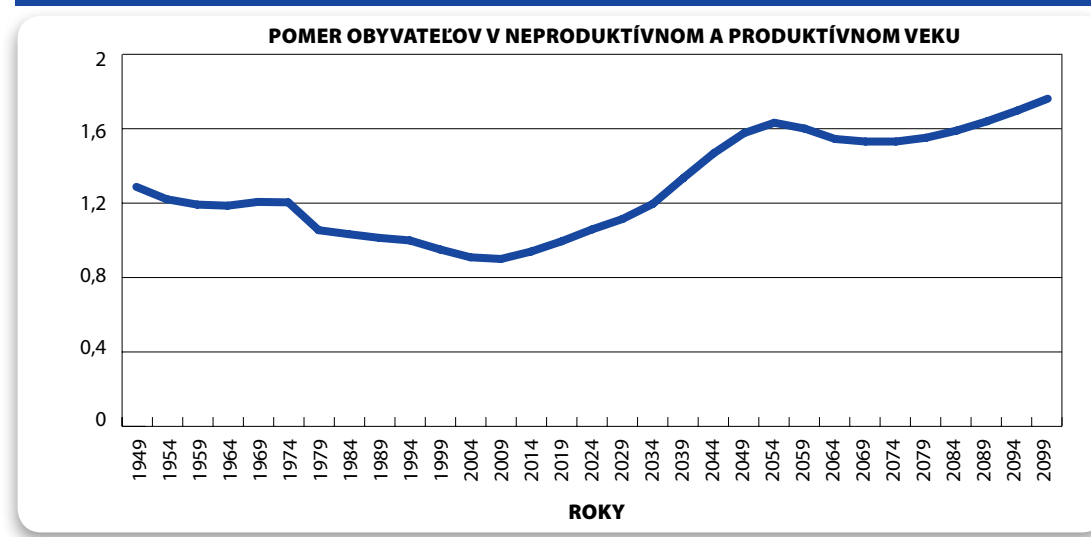
Zdroj: SLOVSTAT

Skutočnosť, že starneme, sama osebe ešte nie je tragédia. Problém vzniká tým, že sa výrazne mení pomer medzi osobami v produktívnom a neproduktívnom veku. Obyvatelia v neproduktívnom veku sú po prvé naše deti, sem rátam všetky osoby do 24 rokov<sup>3</sup> a po druhé dôchodcovia, presnejšie obyvatelia nad 62 rokov. Napríklad v roku 2014 žilo na Slovensku 1,49 mil. obyvateľov do 24 rokov a 1,11 mil. obyvateľov nad 60 rokov, spolu 2,60 mil., ktorí pripadali na 2,82 mil. obyvateľov vo veku 25 až 59 rokov, to znamená na jednu osobu v produktívnom veku pripadá 0,92 osoby vo veku neproduktívnom. Zjednodušene povedané, jeden z tých, ktorí môžu tvoriť hodnoty, živí jedného ďalšieho (0,92), ktorý hodnoty už netvorí. Tento údaj je možné presne vyrátať za obdobie 1949 až 2014, odhadnúť<sup>4</sup> za obdobie 2019 až 2099 a graficky znázorniť:

<sup>3</sup> V celosvetovom meradle má Slovensko pomerne drahú pracovnú silu a v budúcnosti bude vzdelanie nevyhnutnosťou (viac na str. 17). Kvalitné vzdelanie chce svoj čas a dnešná hranica produktívneho veku od 15 rokov v našej dobe nie je reálna. Okrem toho, aj pri nižšej vekovej hranici ako 25 rokov, napríklad 20, sa trendy nemenia, menia sa len absolútne hodnoty.

<sup>4</sup> Oveľa sofistikovanejšie dáta má napríklad INFOSTAT. Ich dáta sú len do roku 2060, ale o to hrozivejšie. Napríklad index starnutia (pomer osôb nad 65 rokov a do 17 rokov) v roku 2059 predpovedám ja na 114,06% a INFOSTAT v roku 2060 na desiatich 220%. Rozdiel vzniká, lebo INFOSTAT vychádza z rastúcej strednej dĺžky života (z dnešných 80,00/73,19 rokov na 87,0/82,7 rokov u žien a mužov). Záver je ten, že všetko je ešte horšie.

GRAF 3

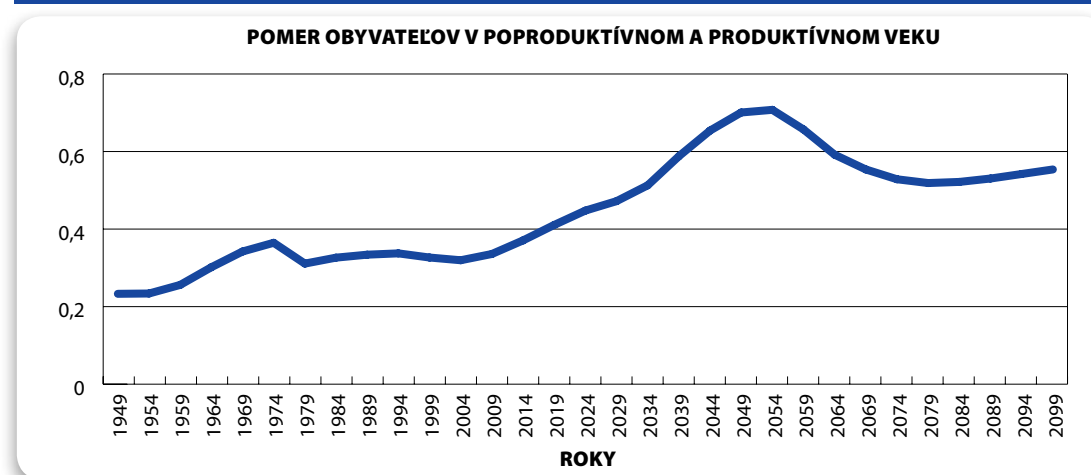


Zdroj: autori

Ako vidieť, pomer sa za posledných 50 rokov zlepšoval a okolo roku 2009 dosiahol 150-ročné minimum (z obdobia 1949 až 2099). Dôvod je jednoduchý, v minulosti sa rodilo oveľa viac detí ako dnes, najmä v sedemdesiatych rokoch. Tieto deti sú dnes takmer štyridsiatnikmi a zväčšujú práve skupinu pracujúcich<sup>5</sup>. Od roku 2009 sa ale trend obrátil a pomer sa najbližších 50 rokov bude výrazne zhoršovať.

Oveľa horšia je situácia, keď porovnáme len obyvateľov v poproduktívnom veku, to je 60 rokov a viac a obyvateľov v produktívnom veku (25 až 59 rokov).

GRAF 4



Zdroj: autori

<sup>5</sup> A o ďalších 25 rokov už budú zväčšovať skupinu dôchodcov.

Kým v roku 2009 musel jeden práceschopný „živiť“ len 0,33 dôchodcu<sup>6</sup>, o 50 rokov to bude už 0,66 dôchodcu, čiže o 100% viac. Alternatívne môžeme porovnať počet dnešných dôchodcov s reálne pracujúcimi, čo je dnes pomer 2 pracujúcich k 1 dôchodcovi, a ten sa o 50 rokov rovnako zhorší na 1 pracujúceho k 1 dôchodcovi. Dnes platíme v priemere 20,75%<sup>7</sup> z hrubých miezd a už dnes vzniká v I. priebežnom pilieri deficit. Pri zachovaní dnešných nárokov by odvod do I. priebežného piliera musel narásť na dnes nepredstaviteľných 41,5%<sup>8</sup> z hrubých miezd.

### **Reálne sú však odvody do I. priebežného piliera omnoho vyššie**

*Po prvé – fond starobného poistenia (I. priebežný pilier) je od roku 2004 deficitný a každý rok do neho Sociálna poisťovňa prelieva prebytky najmä z fondov nemocenského poistenia, poistenia v nezamestnanosti a úrazového poistenia. Ak by sme započítali aj tieto presuny, tak reálny odvod na starobné poistenie je až 25% z hrubých miezd.*

*Po druhé – aj po znížení príspevkov do II. piliera z pôvodných 9% na 4% musí štát každoročne dotovať deficit vo fonde starobného poistenia sumou okolo 400-500 mil. € ročne. Ak by aj tento deficit mali financovať reálne pracujúci zo svojich odvodov, reálny odvod do I. priebežného piliera by bol okolo 27-28% z hrubých miezd.*

**Následkom by bolo výrazné zvýšenie ceny práce, zníženie dopytu po nej a zvýšenie nezamestnanosti<sup>9</sup>. Počet reálne pracujúcich by sa tak ešte viac znížil, ale počet dôchodcov nie, čo by vyššie spomínaný pomer ešte viac zhoršilo. Ten by opäť zvýšil cenu práce a sme o tri riadky vyššie.**

### **Čo z toho vyplýva?**

Smer je zlý, treba ho zmeniť. Samozrejme, nevieme prikázať občanom Slovenska, aby prestali starnúť a rovnako im nevieme prikázať rodiť viac detí. Takže máme problém. Aby sme ho mohli začať riešiť, je nutné ho rozmeniť na drobné, a to na nasledovných 5 čiastkových problémov:

- Priebežný prvý pilier je neutržateľný
- Životná pracovná doba<sup>10</sup> je krátka
- Pôrodnosť je nízka
- Investície do vzdelania nestačia
- Práca a kapitál sú zatažené nerovnomerne

<sup>6</sup> Korektne to je obyvateľ v poproduktívnom veku, konkrétne 60 rokov a viac (starodôchodca).

<sup>7</sup> 14% (pri účasti v II. pilieri) resp. 18% na dôchodkové poistenie a ďalších 4,75% do rezervného fondu, z ktorého sa kryjú výpadky v I. pilieri. Spolu 18,75% resp. 22,75%. Asi polovica pracujúcich je v II. pilieri, takže priemerný odvod je 20,75%.

<sup>8</sup> Zvýšenie dnešného priemerného odvodu o 100%. Údaj je len orientačný.

<sup>9</sup> Najmä pre mladých ľudí je alternatívou k nezamestnanosti odchod do zahraničia. To môže byť v časti prípadov prospešné, lebo ľudia sa vrátia skúsenejší a s jazykovou výbavou, avšak v mnohých prípadoch ostávajú v zahraničí. Slovensko tak prichádza o tisíce mladých ľudí ročne, ktorí síce nezhoršujú štatistiku nezamestnanosti, no určite zhoršujú demografický vývoj.

<sup>10</sup> To je počet odpracovaných hodín za celý život.

### **Priebežný prvý pilier je neutržateľný**

Od vzniku samostatného Slovenska konštatovala každá vláda, že I. priebežný pilier je dlhodobo neutržateľný, ale až druhá vláda Mikuláša Dzurindu tento problém začala konečne riešiť. Vznikol II., takzvaný sporivý pilier, do ktorého každý človek, ktorý po roku 2004 vstúpil prvýkrát na trh práce, musel platiť 9%. Od roku 2008 sa stal II. pilier dobrovoľný<sup>11</sup> a od septembra 2012 sa výška príspevku znížila na 4%. Peniaze odvedené do II. piliera sú majetkom sporiteľa, súkromná správcovská spoločnosť mu ich spravuje, v lepšom prípade aj zhodnocuje a po odchode do dôchodku z nich bude dostávať dôchodok<sup>12</sup>. Je preto úplne logické, že tento systém je imúnny voči nedostatku mladých ľudí a každý dostane presne to, čo si našetril.

### **Čo znamená priebežný?**

*Priebežný pilier je postavený na tzv. medzigeneračnej solidarite. Peniaze tých, ktorí pracujú (a tým pádom platia odvody na starobné a invalidné poistenie), sa okamžite (**priebežne**) použijú na vyplatenie dôchodkov **terajším** dôchodcom. To znamená, že terajší pracujúci sú solidárni s predošlou generáciou (lebo jej platia dôchodky), a preto sa hovorí o medzigeneračnej solidarite. Tento systém, ktorý ako prvý zaviedol Bismarck v roku 1889, môže fungovať len vtedy, keď je dostatočne veľa mladých, alebo dostatočne málo starých, resp. vek odchodu do dôchodku dostatočne vysoký.*

Ostáva však I. priebežný pilier, ktorý je naďalej neutržateľný. Práve preto je nutné ho zrušiť a nahradiť štátom garantovanou dávkou. Medzigeneračná solidarita tak bude obmedzená na úroveň životného minima<sup>13</sup>. Komu to nestačí, má možnosť zvýšiť svoj odvod do II. piliera<sup>14</sup>, môže finančne prostriedky, ktoré mu ostanú z dôvodu, že celý život bude platiť výrazne nižšie odvody, investovať a tak si zabezpečiť lepší dôchodok, alebo má možnosť vstúpiť do III. piliera. Samozrejme, dnešní dôchodcovia nemôžu klesnúť na životné minimum, ale musia dostať v plnom rozsahu dôchodky priznané podľa pôvodných pravidiel. Rozdiel medzi dnešnými dôchodkami a životným minimom sú tzv. náklady na obmedzenie medzigeneračnej solidarity (pozri stranu 74).

### **Životná pracovná doba je krátka**

V roku 1889, kedy Bismarck zaviedol povinné penzijné poistenie, bola stredná dĺžka života 48 rokov a podmienka na získanie starobného dôchodku 70 rokov. Samozrejme, že nebol problém financovať dôchodky, keď ich takmer nebolo komu vyplácať. Odvte-

<sup>11</sup> V rokoch 2011 a 2012 bol systém nastavený tak, že človek prvýkrát vstupujúci na trh práce bol automaticky zaradený do II. piliera, pričom v období 6 mesiacov mohol z neho vystúpiť. Od septembra 2012 je systém nastavený tak, že človek prvýkrát vstupujúci na trh práce sa musí aktívne prihlásiť do II. piliera, ak má oň záujem.

<sup>12</sup> Po ukončení fázy sporenia prevedie správcovská spoločnosť zostatok na jeho dôchodkovom účte do ním určenej poisťovne, ktorá mu bude vyplácať doživotný dôchodok.

<sup>13</sup> Životné minimum (aj pre dôchodcov) bude hradené z daní a odvodov, to znamená pracujúcimi, a preto medzigeneračná solidarita nebude zrušená, ale len obmedzená práve na úroveň životného minima.

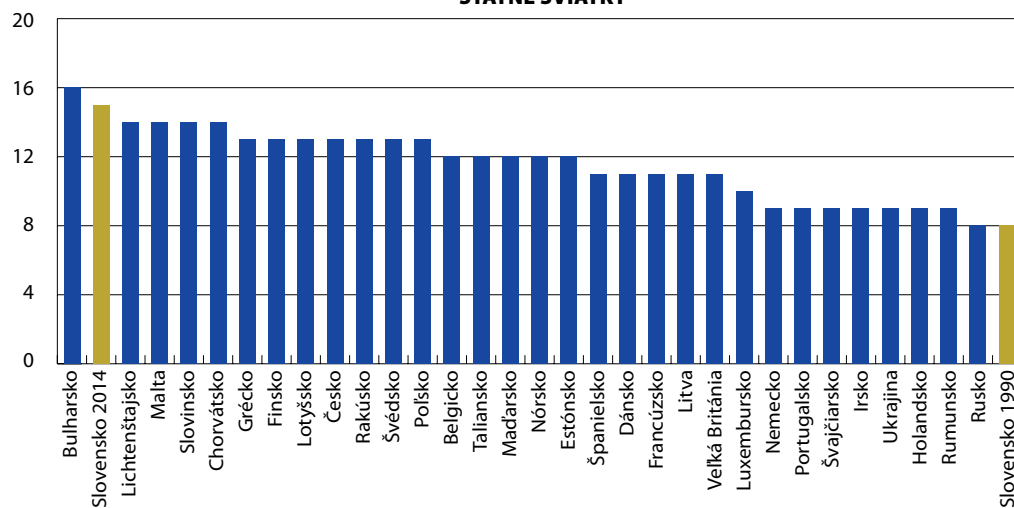
<sup>14</sup> Dobrovoľné príspevky do II. piliera budú daňovo zvýhodnené a sporiteľ si bude môcť znížiť svoj základ dane o výšku dobrovoľných príspevkov najviac do výšky 10% základu dane.

dy stredná dĺžka života stúpila na vyše 72 rokov<sup>15</sup> a dôchodkový vek je dnes 62 rokov, odchod do predčasného starobného dôchodku je možný skôr<sup>16</sup>. Podľa platného zákona sa od roku 2017 začne dôchodkový vek prudko predlžovať v nadviazaní na zvyšovanie strednej dĺžky života a približne v roku 2027 bude dôchodkový vek na Slovensku 65 rokov<sup>17</sup>. Ak však bude medzigeneračná solidarita obmedzená na úroveň životného minima a financovaná zo všeobecných daní a odvodov, dôchodkový vek bude dôležitý len pri posudzovaní povinnej účasti na verejnospresných aktivitách<sup>18</sup>.

Druhý faktor, ktorý výrazne skracuje životnú pracovnú dobu, sú dovolenky a dni pracovného pokoja. V obidvoch sa môže Slovensko merať s najbohatšími krajinami sveta. Pokiaľ sa nemá skracovať výdobytok desaťročia trvajúceho odborárskeho boja (dovolenky), budeme musieť znížiť počet dní pracovného pokoja. Zo začiatku 90-tych rokov, kedy Slovensko (vtedy Československo) bolo posledné v počte dní pracovného pokoja, sa „prebojovalo“ na druhé miesto.

GRAF 5<sup>19</sup>

## ŠTÁTNE SVIATKY



Zdroj: autori

<sup>15</sup> V roku 2012 bola stredná dĺžka života pri narodení u mužov 72,5 rokov a u žien 79,5 rokov. Zdroj: *Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2013*. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2013, str. 33.

<sup>16</sup> Podmienky na predčasný odchod do starobného dôchodku stanovené v § 67 zákona č. 461/2003 Z. z. sú tieto: dôchodkové poistenie najmenej 15 rokov, poistencovi chýbajú najviac dva roky do dovŕšenia dôchodkového veku, suma predčasného starobného dôchodku je vyššia ako 1,2-násobok životného minima, za každých 30 dní skoršieho odchodu do dôchodku sa vypočítaný nárok na dôchodok znižuje o 0,5%.

<sup>17</sup> Podľa § 65a zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení.

<sup>18</sup> Až po skončení prechodného obdobia; počas prechodného obdobia vyvoláva vek 65 rokov udalosť začatia vyplácania vyrovnávacej dávky. Nárok na dávku vo výške životného minima bude mať občan, len ak sa zúčastní na verejnospresných aktivitách. Výnimkou budú občania po dosiahnutí dôchodkového veku, zdravotne postihnutí, starajúci sa o malé dieťa atď.

<sup>19</sup> Štátne sviatky a dni pracovného pokoja na Slovensku v roku 2014: 1.1. Deň vzniku Slovenskej republiky, 6.1. Zjavenie Pána (Traja králi), Veľký piatok, Veľkonočný pondelok, 1.5. Sviatok práce, 8.5. Deň víťazstva nad fašizmom, 5.7. Sviatok svätého Cyrila a Metoda, 29.8. Výročie SNP, 1.9. Deň Ústavy Slovenskej republiky, 15.9. Sedembolestná Panna Mária, 1.11. Sviatok všetkých svätých, 17.11. Deň boja za slobodu a demokraciu, 24.12. Štedrý deň, 25.12. Prvý sviatok vianočný, 26.12. Druhý sviatok vianočný.

Jednoducho sme to s tými sviatkami prešvihli a teraz bude musieť zopár viac rozumných a menej populistických politikov nájsť politickú odvahu a znížiť počet štátnych sviatkov a dní pracovného pokoja minimálne o 5. Čisto lineárny prepočet vraví, že 5 dní z približne 250 pracovných dní sú 2%, o ktoré by jednorazovo vzrástol HDP. Je otázne, aký má napr. zmysel deň pracovného pokoja v deň ukončenia II. svetovej vojny (8. máj) 70 rokov po jej skončení, keď 91%<sup>20</sup> obyvateľstva ju nezažilo a vďaka NATO a EÚ vznik vojny za porovnateľných podmienok nehrozí.

Väčšina zamestnancov si myslí, že dovolenku platí (lepšie povedané náklady na ňu znáša) zamestnávateľ. To však rozhodne nie je pravda. Veľký výdobytok odborov – zákonom garantovaná dovolenka – je len zákonom vynútené voľno na náklady zamestnanca. Stačí na to malá úvaha:

Predstavme si strážnu firmu, ktorá prenajíma strážnikov. Za jednu hodinu stráženia dokáže firma inkasovať 5 € (plus DPH) a hrubý zisk firmy je napríklad 20%. Za jednu čistú hodinu stráženia dá firma teda 4 €, čo je po odrátaní odvodov zamestnávateľa 2,96 €. Ak by strážnik strážil 8 hodín denne, zarobil by pri 21 pracovných dňoch mesačne 497 € v hrubom.

Skutočnosť je však iná, lebo firma zohľadňuje dovolenku a dni pracovného pokoja. To znamená, že firma nedokáže nechať strážiť strážnika 12 mesiacov po 21 dní a po 8 hodín, teda 2016 hodín ročne, lebo musí odrátať, povedzme, 11 sviatkov (niektoré pripadnú na víkend) a 25 dní dovolenky, čo je spolu 288 hodín ročne alebo 24 hodín mesačne. Výsledok je, že náš strážnik zarobí mesačne len 426 € v hrubom.

Toto sú fakty a či sa to niekomu páči alebo nie, dovolenku a sviatky si vždy platí zamestnanec.

**Pôrodnosť je nízka**

Jedna z vecí, ktorú si dnes už mnohí uvedomujú, je dramaticky nízka pôrodnosť. Medzičasom klesla úhrnná plodnosť na 1,34<sup>21</sup> a čistá miera reprodukcie je len 0,642<sup>22</sup>. Netreba asi spomínať, že by bolo vhodné mať čistú mieru reprodukcie aspoň 1,000. Iný ukazovateľ, ktorý sa častejšie používa, je počet živonarodených detí na 1000 obyvateľov.

<sup>20</sup> V roku 2014 bol počet narodených v roku 1944 a skôr 494.949 oproti 5.421.349 celkovému počtu obyvateľov. Zdroj: *Vekové zloženie obyvateľstva SR podľa pohlavia a veku*. SLOVSTAT

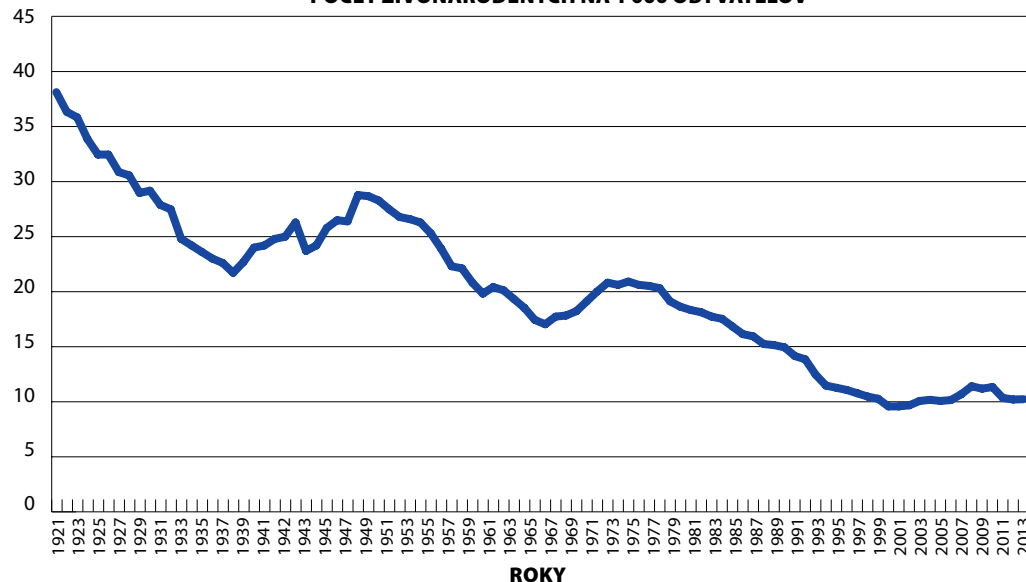
<sup>21</sup> Úhrnná plodnosť je počet detí, ktoré v priemere porodí jedna žena. Len pre istotu: 1,34 detí sa porodí nedá, ale môžu mať napr. 4 ženy jedno dieťa a dve ženy dve deti a v priemere to je 1,33 dieťaťa na jednu matku. Alebo tri ženy žiadne deti, dve ženy po jednom dieťati, tri ženy po dve deti a jedna žena štyri deti, to je v priemere tiež 1,33.

<sup>22</sup> Zdroj: *Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2013*. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2013, str. 87.



GRAF 6

## POČET ŽIVONARODENÝCH NA 1 000 OBYVATEĽOV



Zdroj: Slovstat

Ako vidieť, počet živonarodených detí sa za posledných 40 rokov znížil na polovicu a je z vyššie uvedených dôvodov príliš nízky. Pritom už zvýšenie počtu živonarodených z 10 na napríklad 14 by znížilo nárast pomeru medzi občanmi v produktívnom veku a dôchodcami zo 125%<sup>23</sup> na 80%. Tomuto však okrem iného bráni **nízka a nevhodná štátna podpora rodín s deťmi**.

Po prvé, štát podporuje rovnako deti bohatých aj chudobných, pričom je evidentné, že tí chudobní potrebujú podporu väčšiu. Dokonca prostredníctvom daňového bonusu podporuje viac detí bohatších rodičov<sup>24</sup>. Po druhé, nie je v záujme štátu podporovať akýkoľvek počet detí v rodine. Po tretie, nerozlišuje sa počet detí v rodine, to znamená 5 detí je presne 5-krát viac podporovaných ako jedno dieťa, pričom aj tu platí efekt z rozsahu, to znamená, že živiť 5 detí nestojí 5-krát viac ako živiť jedno dieťa. Po štvrté, celková podpora<sup>25</sup> rodín s deťmi je nízka a ani zďaleka nepokryje reálne náklady. Asi nie je cieľom, aby štát hradil všetky náklady spojené so starostlivosťou o deti, ale predsa len, podpora rodín s deťmi zo strany štátu by mala tvoriť významnú a nie len symbolickú časť.

Ak chceme zvýšiť pôrodnosť, musíme cielene zvýšiť podporu detí. Samozrejme, že žiadna milujúca matka nebude mať dieťa kvôli peniazom. Ale súrne musíme odstrá-

<sup>23</sup> Pozri str. 9.

<sup>24</sup> Daňový bonus na dieťa si môže rodič uplatniť, až keď má vyšší príjem ako polovicu minimálnej mzdy, t. č. je minimálna mzda 405 €. Zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 33

<sup>25</sup> Dnešná podpora detí je 23,52 € prídavok na dieťa a 21,41 € daňový bonus, spolu 44,93 € mesačne.

niť dnešný stav, kedy by rodičia dieťa mať chceli a rozhodnú sa ho nemať z finančných dôvodov.

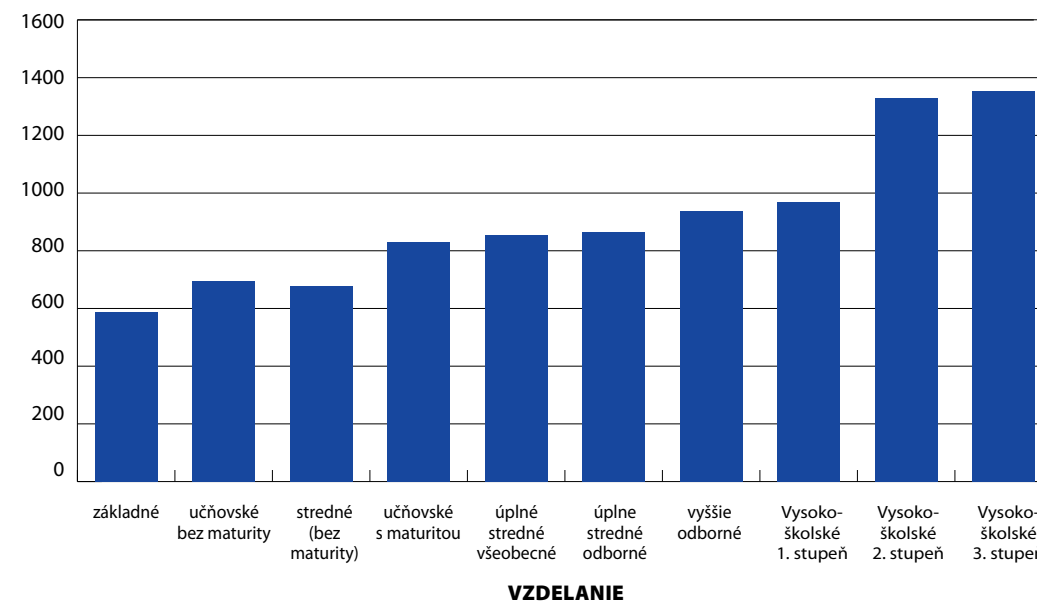
Podpora rodín s deťmi našim štátom by mala byť pri prvom dieťati primeraná, pri druhom najvyššia, maximálne na štyri deti a mala by klesať s rastúcim príjmom rodičov<sup>26</sup>. Zároveň by dávka pre pracujúce matky mala byť výrazne vyššia a závislá od predošlého príjmu matky a poskytovaná počas prvých troch rokov veku dieťaťa, aby pracujúcim neklesol príjem na 203,20 € mesačne (rodičovský príspevok).

**Investície do vzdelania nestačia**

Musíme masívne zvýšiť investície do vzdelania, nie len financie, ale aj „know-how“. Učivo nereflektuje požiadavky dnešnej doby, škôl je veľa, zato ich kvalita je nízka a pod. V každom prípade je preukázaný fakt, že tí najmenej vzdelaní nielen najmenej zarábajú, ale aj tvoria najväčšiu časť nezamestnaných, ako vidieť na týchto grafoch:

GRAF 7

## PRIEMERNÁ HRUBÁ MESAČNÁ MZDA V ROKU 2013

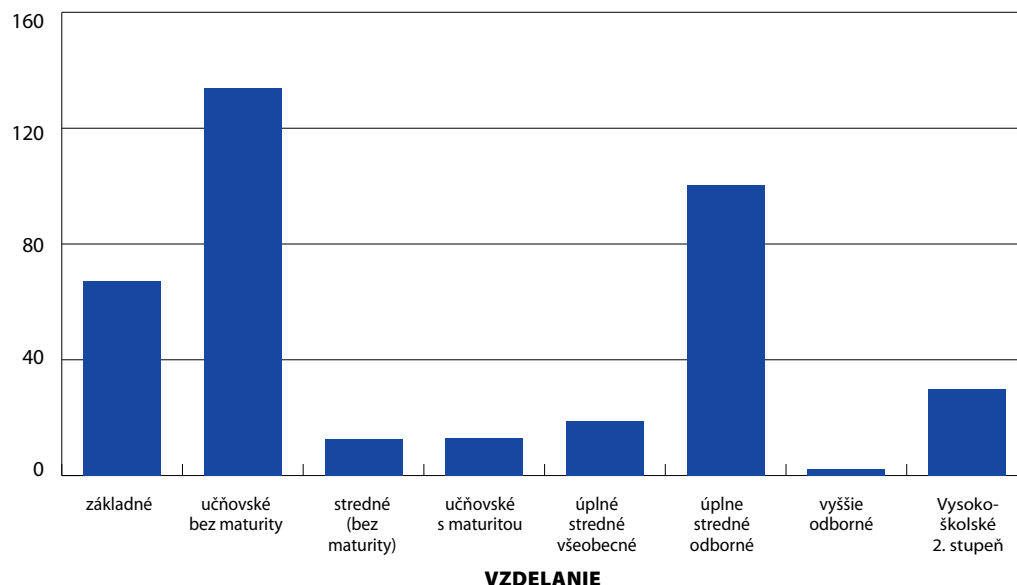


Zdroj: Slovstat

<sup>26</sup> Podrobnejšie sa tomu venujeme v kapitole 3, str. 43.

GRAF 8

POČET NEZAMESTNANÝCH V TIS.OSOBÁCH V ROKU 2013



Zdroj: Slovstat

V celosvetovej konkurencii, napríklad s Čínou alebo Indiou, ale taktiež s Ukrajinou a Bieloruskom, nemá Slovensko šancu uspieť lacnou pracovnou silou. Vedomostná ekonomika, nech je to pojem akokoľvek otrepaný, je kľúčová. Kvalitná reforma školstva bude pre akúkoľvek vládu skutočnou výzvou. Je to úplne jednoduché: ak sa chceme mať lepšie, musíme viac vedieť.

### Práca a kapitál sú zaťažené nerovnomerne

Zatiaľ, čo kapitál zaťažujeme 19%-nou zrážkovou daňou<sup>27</sup>, práca je zaťažená daňou a odvodmi vo výške 48,6% z hrubej mzdy. **Zaťaženie práce daňou a odvodmi<sup>28</sup> je tak 48,12%<sup>29</sup> oproti 19%, ktorými je zaťažený kapitál.** Takže, napriek tomu, že máme práce nedostatok, zaťažujeme ju dvaapokrát viac ako kapitál. Prečo? Principiálny dôvod je zásluhovosť, ktorú obsahujú odvody. Napríklad nemocenské poistenie. Dala by sa síce stanoviť výška odvodu napríklad z úroku, ale kedy by nastalo plnenie? Aj keď príjemca

<sup>27</sup> Ide o úroky a ostatné výnosy z cenných papierov, úroky, výhry a iné výnosy z vkladov na vkladných knižkách, z peňažných prostriedkov na vkladovom účte, na účte stavebného sporiteľa a z bežného účtu, dávky z doplnkového dôchodkového sporenia, plnenia z poistenia pre prípad dožitia určitého veku a príjmy z podielových listov dosiahnuté z ich vyplatenia (vrátenia).

<sup>28</sup> Zohľadnené je zaťaženie práce po strop vymeriavacieho základu, kam spadá 97% všetkých miezd.

<sup>29</sup> Výpočet je nasledovný: z hrubej mzdy (100%) platí zamestnávateľ odvody vo výške 35,2%, celková cena práce je teda 100% + 35,2% = 135,2%. Zamestnanec platí z hrubej mzdy 13,4%, základ pre výpočet dane je teda 100% - 13,4% = 86,6%. Po odčítaní 19%-nej dane ostáva 86,6% x 0,81 = 70,15%. Z ceny práce (135,2%) tak ostane 70,15% / 135,20% = 51,88% a celkové marginálne zaťaženie je tým pádom 100% - 51,88% = **48,12%**

úroku ochorie, naďalej predsa dostáva úrok, ktorý mu plynie z kapitálu. To isté je pri nezamestnanosti, pri garančnom fonde a pri úrazovom poistení. Buď poisťňa udalosť nevie nastať (pri nezamestnanosti), alebo aj keď nastane, nepríde k výpadkom príjmov a tým k plneniu zo strany Sociálnej poisťovne (pri práceneschopnosti).

Výsledok bádania je, že **pokiaľ budú odvody obsahovať zásluhovosť, nie je z principiálnych dôvodov možné zaťažiť prácu a kapitál rovnako.** A taktiež nemôže dôjsť k výraznému zníženiu odvodov<sup>30</sup>.

Ďalšie nerovnomerné zaťaženie sa týka práce samej. V prípade rastúcej mzdy dochádza miestami k absurdne vysokým marginálnym zdaneniam<sup>31</sup>. Dôvod je taký, že existujú rôzne systémy daní a odvodov, ako aj rôzne výpočty sociálnych dávok a pokiaľ nebudeme mať **jeden systém na výpočet príjmu od nuly do nekonečna**, tak vždy bude dochádzať k bariéram medzi nepracovaním a pracovaním<sup>32</sup>, práve pri prechodoch od jedného systému (systém sociálnych dávok) na druhý (systém daní a odvodov).

### Takže aké je riešenie problému spôsobeného demografickým vývojom?

Čo naša spoločnosť potrebuje, je citlivo zladený súbor riešení, ktorý bude, okrem iného, obsahovať:

- 1) zmenu I. piliera na plne solidárny systém,
- 2) predĺženie životnej pracovnej doby,
- 3) zvýšenie a zefektívnenie podpory rodín s deťmi,
- 4) masívne investície do vzdelania a
- 5) jediný systém pre dane, odvody a soc. dávky.

Nami navrhnutý Odvodový bonus rieši body 1, 2, 3 a 5.

<sup>30</sup> Viac pozri kapitolu 3, str. 32.

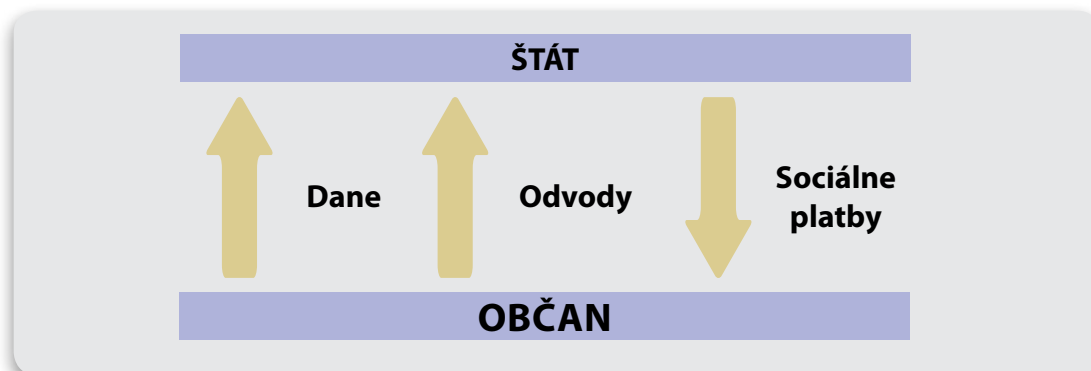
<sup>31</sup> Viac pozri kapitolu 3 str. 29.

<sup>32</sup> Viac pozri kapitolu 3 str. 30.

## Dnešný finančný vzťah medzi občanom a štátom

Možno, že ten názov je trochu kostrbatý, alebo sa len jednoducho ešte neudomácnil. Isté však je, že izolované pohľady na dane, na odvody a na sociálne platby nepostačujú na efektívne riešenie problémov s nimi súvisiacich. Transfer peňazí od občanov k štátu (dane a odvody) a od štátu k občanovi (sociálne platby) je nutné poňať ako celok, pre ktorý platia jednotné princípy a ktorý je vzájomne zladený.

### SCHÉMA 1



Predtým, ako v ďalšej kapitole uvedieme nedostatky dnešného finančného vzťahu medzi občanom a štátom, ho najskôr popíšeme.

### Dane

Od januára 2004 malo Slovensko rovnú daň, ktorou sa zdaňovali takmer<sup>33</sup> všetky druhy príjmov 19%-nou sadzbou. Prestalo sa rozlišovať medzi rôznymi typmi subjektov a aj medzi rôznymi činnosťami. Uplatnil sa princíp presne jedného zdanenia príjmu pred jeho ďalšou transformáciou, čo v praxi znamená, že bola zrušená daň z dividend a z podielov na zisku, daň z dedičstva a darovania a daň z prevodu a prechodu nehnuteľností. Každý daňovník si mohol uplatniť nezdaniteľnú časť základu dane (nezdaniteľné minimum) vo výške 19,2-násobku životného minima na seba a na svoju manželku<sup>34</sup> a daňový bonus<sup>35</sup> na každé dieťa.

<sup>33</sup> Niekoľko málo výnimiek ostalo, napr. predaj nehnuteľnosti vlastnenej fyzickou osobou dlhšie ako 2, resp. 5 rokov (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 9) a niektoré výnimky pribudli, napríklad možnosť zníženia základu dane o 12.000 Sk ročne vynaložených na životnú poisťku a pod. (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 11). Napriek tomu si dovoľme tvrdiť, že bolo zrušené veľké množstvo výnimiek a špeciálnych daňových režimov a v rokoch 2004 až 2012 malo Slovensko „najrovnejšiu“ rovnú daň na svete.

<sup>34</sup> V prípade, že manželka nemala vlastný príjem (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 11 ods. 3).

<sup>35</sup> Keď má príjmy vyššie ako polovicu minimálnej mzdy (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 33), v rokoch 2014 a 2015 je daňový bonus 21,41 € mesačne.

Počas nasledujúcich desiatich rokov sa však zákon o daniach z príjmov postupne komplikoval a dane sa zvyšovali. Postarala sa o to najmä druhá vláda Roberta Fica v mene znižovania deficitu štátneho rozpočtu, keď zvýšila sadzby dane, rozšírila daňový základ pre firmy a SZČO a zúžila možnosti uplatnenia nezdaniteľných častí základu dane pre fyzické osoby. Samotná rovná daň „zahynula“ v roku 2013 zavedením dvoch sadzieb dane pre fyzické osoby.

Aspoň, že sa doteraz zachoval princíp jedného zdanenia príjmu. Na začiatku roku 2015 tak stále platí, že na Slovensku neexistuje daň z dedičstva a darovania, ani daň z prevodu a prechodu nehnuteľností. Z vyplatených dividend, respektíve podielov na zisku sa aj naďalej neplatí daň z príjmu, zaviedla sa však povinnosť platiť poisťné na zdravotné poisťenie<sup>36</sup>. Výška dane z príjmov sa pre právnické osoby zásadným spôsobom zvýšila v rokoch 2012 až 2015. Druhá Ficova vláda najskôr zmenila sadzbu dane pre právnické osoby z pôvodných 19% na 23% a v roku 2014 ju mierne znížila na súčasných 22%.

Zaviedli sa tzv. daňové licencie<sup>37</sup>, čo je minimálna daň, ktorú je právnická osoba povinná platiť, aj keď dosiahla stratu<sup>38</sup>. Právnické osoby, ale i fyzické osoby – podnikatelia, si od roku 2014 môžu odpočítať stratu len počas nasledujúcich najviac štyroch rokov, a to rovnomerne. Pritom do roku 2013 si mohli odpočítať stratu až počas siedmich rokov s ľubovoľným rozložením medzi týchto sedem rokov.

Podnikateľom, ktorí si uplatňujú skutočné daňové výdavky, sa zhoršili možnosti odpisovania majetku. Zrušili sa tzv. leasingové odpisy, zrýchlená možnosť odpisovania majetku zostala možnosťou len pri výrobných technológiách. Zaviedli sa ďalšie odpisové skupiny a tak napríklad nevýrobné budovy podnikateľa odpisujú až 40 rokov (predtým 20 rokov). Efektívna pre voličov Roberta Fica, ale bez výraznejšieho efektu pre štátny rozpočet, bola zmena, podľa ktorej si podnikateľ v strate môže odpisovať osobný automobil len do nadobúdacej hodnoty 48 tis. €. Navyše, tieto zmeny druhá Ficova vláda presadila retroaktívne, a to pre mnohých podnikateľov znamená škrtý cez ich doterajšie podnikateľské plány. Pre fyzické osoby podnikateľov, ktorí využívajú tzv. paušálne výdavky, sa od roku 2013 zaviedol strop vo výške 40% príjmov a súčasne horná hranica 5040 €<sup>39</sup>.

Tieto zásahy druhej Ficovej vlády znamenali nielen zvýšenie daní, ale aj komplikovanejšiu administratívu pri správe daní, a tak sa zhoršili podmienky podnikania na Slovensku. Zopakujme, **nielen že sa zvýšila sadzba dane, ale zároveň sa rozšíril základ dane, sprísnil sa možnosti odpočítania daňových strát, zaviedli sa daňové licencie.**

Aj v prípade zdanenia príjmov zamestnancov a ďalších fyzických osôb sa najmä počas oboch vlád Roberta Fica prijali mnohé zmeny, ktoré výpočet dane skomplikovali a došlo k celkovému zvýšeniu daní. V roku 2009 sa zaviedla tzv. zamestnanecká prémie<sup>40</sup>.

<sup>36</sup> Pozri str. 22 (nižšie).

<sup>37</sup> § 46b zákona č. 595/2003 o dani z príjmov

<sup>38</sup> Výška tejto minimálnej dane je odstupňovaná v závislosti od obratu a faktu, či právnická osoba je alebo nie je platiteľom DPH. Konkrétne 480 €, ak právnická osoba nie je platiteľom DPH a má ročný obrat do 500 tis. €, 960 €, ak právnická osoba je platiteľom DPH a má ročný obrat do 500 tis. €, 2880 €, ak právnická osoba má ročný obrat viac ako 500 tis. €.

<sup>39</sup> § 6 ods. 10 zákona č. 595/2003 o dani z príjmov

<sup>40</sup> § 32a zákona č. 595/2003 o dani z príjmov

Znamenalo to zápornú daň pre tých zamestnancov, ktorých základ dane bol nižší ako nezdaniteľná časť na daňovníka. V takomto prípade zamestnanec žiadnu daň z príjmu neplatil, naopak, bola mu vyplatená zamestnanecká prémie. Pri jej zavedení v roku 2009 mohla zamestnanecká prémie dosiahnuť sumu až 181 €. V roku 2014 je najvyššia možná suma zamestnaneckej prémie už len 27 € a v roku 2015 tento nesystémový prvok samovoľne úplne „vyhynul“<sup>41</sup>.

Pre fyzické osoby boli dôležité postupné zmeny týkajúce sa nezdaniteľných častí. Počas prvej vlády Roberta Fica došlo k zavedeniu tzv. „milionárskej“ dane. Nezdaniteľné minimum na daňovníka zostalo vo výške 19,2-násobku životného minima len pre daňovníkov so základom dane do 100-násobku životného minima. Daňovníkom so základom dane v rozmedzí 100-násobku až 176,8-násobku životného minima nezdaniteľné minimum postupne klesá. Daňovníci so základom dane vyšším ako 176,8-násobok životného minima si nezdaniteľné minimum nemôžu uplatniť vôbec<sup>42</sup>. Podobne sa zaviedli hranice aj pri nezdaniteľnom minime na manželku<sup>43</sup>. Počas vlády Ivety Radičovej sa zaviedla ďalšia zmena – od roku 2011 sa nezdaniteľné minimum môže uplatňovať len pri tzv. aktívnych príjmoch<sup>44</sup>. Od roku 2011 bola zrušená možnosť zníženia základu dane o príspevky do III. piliera, životné poistky a účelové sporenie. Druhá Ficova vláda značne sťažila rodinám možnosť uplatnenia nezdaniteľnej časti na manžela/manželku. Toto daňové zvýhodnenie je od roku 2013 možné už len v prípade, ak manžel/manželka:

- sa stará o dieťa do troch rokov (do šiestich rokov v prípade, že dieťa je zdravotne postihnuté),
- poberá opatrovateľský príspevok,
- je zdravotne postihnutý(á) – invalid, alebo
- je evidovaný(á) na úrade práce v evidencii uchádzačov o zamestnanie.

Od roku 2013 sa ako kompenzácia za zníženie príspevkov na II. pilier zaviedla nezdaniteľná časť na dobrovoľné príspevky do II. piliera. Daňovník si môže znížiť základ dane o výšku dobrovoľných príspevkov do II. piliera, najviac však v rozsahu 2% základu dane. Od roku 2014 sa znovu zaviedla nezdaniteľná časť na príspevky do III. piliera. Daňovník si môže znížiť základ dane o výšku svojich príspevkov do III. piliera, najviac o sumu 180 € ročne<sup>45</sup>.

<sup>41</sup> Zamestnanecká prémie sa vypočíta ako 19% z rozdielu medzi nezdaniteľnou časťou na daňovníka a základom dane vypočítaným z 12-násobku minimálnej mzdy. Pretože v roku 2015 je nezdaniteľná časť na daňovníka suma 3803,33 €, ale základ dane vypočítaný z minimálnej mzdy bude až 4122 €, zamestnanecká prémie fakticky zanikne.

<sup>42</sup> V rokoch 2014 a 2015 je hranica 100-násobku životného minima daná ako 19 809 € a hranica 176,8-násobku životného minima daná ako 35 022,31 €.

<sup>43</sup> Nezdaniteľné minimum na manželku si bez krátenia môžu uplatniť len daňovníci so základom dane do 176,8-násobku životného minima (v rokoch 2014 a 2015 je to 35 022,31 €). Daňovníkom so základom dane v rozmedzí 176,8-násobku až 253,6-násobku životného minima nezdaniteľné minimum na manželku postupne klesá a daňovníci so základom dane vyšším ako 253,6-násobok životného minima (v rokoch 2014 a 2015 je to 50 235,62 €) si nezdaniteľné minimum na manželku nemôžu uplatniť vôbec.

<sup>44</sup> Aktívne príjmy sú príjmy zo závislej činnosti a príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti (§ 5 a § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov).

<sup>45</sup> Podmienkou je, že má uzavretú zmluvu „po novom“, teda po 1.1.2014, alebo ak má zmluvu uzavretú pred 1.1.2014 a súhlasil s dodatkom k tejto zmluve. Základ dane si tak môže znížiť len vtedy, keď má zmluvu, podľa ktorej bude môcť dôchodok z III. piliera čerpať najskôr vo veku 62 rokov, respektíve vtedy, ak bude čerpať predčasný starobný dôchodok zo Sociálnej poisťovne. Toto už aj tak symbolické zvýhodnenie pri výpočte dane preto využije minimum daňovníkov.

V roku 2015 tak majú fyzické osoby štyri rôzne nezdaniteľné časti, o ktoré si môžu znížiť základ dane. Možnosti ich využitia sú však značne neprehľadné a komplikované.

Druhá Ficova vláda zaviedla od roku 2013 dve sadzby dane pre fyzické osoby. Sadzba 19% sa vzťahuje na základ dane do 176,8-násobku životného minima, novou druhou sadzbou dane 25% sa vypočíta daň zo základu dane presahujúceho túto hranicu<sup>46</sup>.

**Od roku 2013 tak rovná daň na Slovensku zanikla.**

### Odvody

Odvodový systém prešiel zásadnými reformami v rokoch 2003-2004. Od roku 2004 platí zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a od roku 2005 zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení. Zároveň sa od roku 2004 zákonom č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení postupne naštartoval tzv. druhý pilier – systém šetrenia na dôchodok na osobných dôchodkových účtoch s cieľom zabezpečiť sporiteľom čo najvyšší dôchodok v starobe. Prehľad sadzieb odvodov, minimálnych a maximálnych vymeriavacích základov pre rok 2015 poskytuje nasledovná tabuľka:

TABUĽKA 1 <sup>47</sup>					
	Zamestnávateľ	Zamestnanec	SZČO	Minimálny vymeriavací základ*	Maximálny vymeriavací základ
Starobné poistenie	14,00%	4,00%	18,00%	412	4125
Invalidné poistenie	3,00%	3,00%	6,00%	412	4125
Nemocenské poistenie	1,40%	1,40%	4,40%	412	4125
Poistenie v nezamestnanosti**	1,00%	1,00%	2%	412	4125
Rezervný fond	4,75%	-	4,75%	412	4125
Úrazové poistenie	0,80%	-	-	-	Neobmedzene
Garančný fond	0,25%	-	-	-	4125
Zdravotné poistenie	10,00%	4,00%	14,00%	412	4125
<b>Spolu</b>	<b>35,20%</b>	<b>13,40%</b>	<b>47,15%</b> <b>(49,15%)</b>		

\* minimálny vymeriavací základ sa týka len samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO)

\*\* poistenie v nezamestnanosti je pre SZČO dobrovoľné

Zdroj: autori

<sup>46</sup> Sadzba 25% sa vzťahuje na tú časť základu dane, ktorá presahuje 176,8-násobok životného minima, v rokoch 2014 a 2015 je táto hranica 35022,31 €.

<sup>47</sup> Všeobecne platné výnimky: **garančné poistenie** sa nevzťahuje na zamestnávateľa, ktorý je zastupiteľský úrad cudzieho štátu a na zamestnávateľa, na ktorého nemôže byť vyhlásený konkurz podľa § 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii - štát, štátna rozpočtová organizácia, štátna príspevková organizácia, štátny fond, obec, vyšší územný celok alebo iná osoba, za ktorej všetky záväzky zodpovedá a ručí štát. Za zamestnanca na účely garančného poistenia sa nepovažuje zamestnanec v pracovnom pomere alebo na dohodu v prípade, že je súčasne štatutárnym orgánom zamestnávateľa alebo členom štatutárneho orgánu zamestnávateľa a má najmenej 50% účasť na majetku zamestnávateľa. **Povinné poistenie v nezamestnanosti** sa nevzťahuje na osoby, ktorým bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, a osoby, ktorým bol priznaný invalidný dôchodok a dovŕšili dôchodkový vek. **Poistné na invalidné poistenie** sa neplatí za osoby, ktorým bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok a osoby, ktoré poberajú výsluhový dôchodok a dovŕšili dôchodkový vek.

Úlohou sociálneho poistenia je zabezpečiť poistencovi, prípadne pozostalým príjem v prípadoch straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti v starobe alebo pri úmrtí poistenca (starobné poistenie), pri dlhodobom nepriaznivom zdravotnom stave – invalidite (invalidné poistenie), pri dočasnej pracovnej neschopnosti, ošetrovaní dieťaťa, v tehotenstve a materstve (nemocenské poistenie), pri poškodení zdravia v dôsledku pracovného úrazu (úrazové poistenie), pri platobnej neschopnosti zamestnávateľa (garančné poistenie) a pri strate zamestnania (poistenie v nezamestnanosti).

Súčasný systém sociálneho poistenia je v zásade postavený na princípoch zásluhovosti. Čím vyšší má poistenec vymeriavací základ, čím vyššie platí odvody, tým vyššiu dávku dostane zo Sociálnej poisťovne. Minister práce a sociálnych vecí Ľudovít Kaník, ktorý v roku 2003 zákon presadil, chcel takto motivovať ľudí a zamestnávateľov, aby neobchádzali systém a „ochotnejšie“ platili sociálne odvody.

Táto zásada je postupne oslabovaná, najmä pokiaľ ide o starobné poistenie – a pri určení sumy starobného dôchodku sa kombinuje zásluhovosť so solidaritou<sup>48</sup>. Aj napriek tomu však v sociálnom poistení naďalej prevláda princíp zásluhovosti.

Starobné dôchodkové sporenie je pritom systém postavený na plnej zásluhovosti. Výška budúceho dôchodku sporiteľa závisí najmä od výšky príspevkov, ktoré si počas aktívneho života naakumuloval na svojom osobnom dôchodkovom účte. Samozrejme, dôležitú úlohu tu zohráva správcovská spoločnosť a investičná stratégia – daná typom fondu, v ktorom má sporiteľ uložené svoje prostriedky<sup>49</sup>. O žiadnej solidarite však nie je možné hovoriť.

Oproti tomu je systém zdravotného poistenia plne solidárny a má charakter dane. Každý poistenec je povinný platiť odvody na zdravotné poistenie zo svojich príjmov. Pri čerpaní akejkoľvek zdravotnej starostlivosti hradenej zo zdravotného poistenia má však nárok na čerpanie podľa potreby bez rozdielu na to, aké odvody platil. Rozdiel medzi zdravotným poistením a daňou z príjmu v slovenských podmienkach je v tom, že:

- zdravotné poistenie sa neplatí z niektorých zdaniteľných príjmov – konkrétne z príjmov z prenájmu nehnuteľností, z tantiém umelcov a autorov a príjmov zdanených zrážkovou daňou,
- zdravotné poistenie sa platí aj z dividend (podielov na zisku), ktoré sú príjmom oslobodeným od dane,
- pri zdravotnom poistení je daný strop vymeriavacieho základu (60-násobok priemernej mzdy<sup>50</sup>), pri dani z príjmov žiaden strop daný nie je,
- pre niektorých poistencov je dané povinné minimálne poistné na zdravotné poistenie (konkrétne pre samostatne zárobkovo činné osoby a pre tzv. samoplátiteľov<sup>51</sup>), pri dani z príjmov žiadna minimálna daň pre fyzické osoby nie je daná.

<sup>48</sup> Pri výpočte starobného dôchodku sa neprihliada na hodnotu osobného mzdového bodu nad 3.0, z hodnoty priemerného osobného mzdového bodu nad 1.25 sa postupne započítava stále menšia časť s tým, že od roku 2018 sa má takto započítať len 60% z hodnoty nad 1.25, viď § 63 zákona o sociálnom poistení.

<sup>49</sup> Malé odbočenie – všetkým sporiteľom, pokiaľ je to možné s ohľadom na vek sporiteľa, autori odporúčajú účasť v indexových fondoch.

<sup>50</sup> V roku 2015 je to konkrétne 49.440 €.

<sup>51</sup> V roku 2014 je to 58 € mesačne.

Ďalší rozdiel medzi sociálnym a zdravotným poistením je v tom, že v zdravotnom poistení je od roku 2006 zavedené ročné zúčtovanie. V sociálnom poistení tomu tak nie je, napriek tomu, že už od roku 2006 sa pripravuje tzv. UNITAS – Jednotný výber daní, cieľ a odvodov. Vláda Roberta Fica však nebola schopná UNITAS do roku 2016 zaviesť.

Hoci si mnohí ľudia myslia, že sociálne poistenie je povinné pre všetkých práceneschopných ľudí, a naopak, že štát platí sociálne poistenie za všetkých, ktorí z objektívnych dôvodov pracovať nemôžu – nie je to tak, platí to len pre zdravotné poistenie.

Povinne poistení v Sociálnej poisťovni a v zdravotnej poisťovni sú všetci zamestnanci vrátane zamestnancov pracujúcich na dohodu a vrátane štatutárov firiem poberajúcich odmenu. Odvodové zákony sa v tomto postupne sprísňovali a najdramatickejšou bola zmena od roku 2013, kedy sa na „dohodárov“ začali vzťahovať v zásade tie isté pravidlá, ako na zamestnancov v pracovnom alebo štátnozamestnaneckom pomere.

Samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) – živnostníci, samostatní farmári, advokáti, notári, znalci, tlmočníci a prekladatelia, sprostredkovatelia finančných a poistných produktov, aktívni umelci a autori atď. sú všetci povinní platiť odvody do zdravotnej poisťovne. Tie SZČO, ktoré majú hrubý ročný príjem vyšší ako 6-násobok mesačnej priemernej mzdy<sup>52</sup>, sú povinné platiť odvody aj do Sociálnej poisťovne.

Vymeriavací základ SZČO na odvody bol až do roku 2012 daný ako základ dane deľný koeficientom 2 (resp. 2,14 pre zdravotné poistenie). Druhá Ficova vláda však okrem iných „pritvrdení“ voči SZČO zmenila aj výpočet ich vymeriavacieho základu a tak im zvýšila odvody. V roku 2015 sa vymeriavací základ SZČO na odvody určí ako základ dane zvýšený o výdavky na odvody, deľný koeficientom 1,486.

Vymeriavací základ zamestnanca a zamestnávateľa na odvody bol od roku 2004 do roku 2010 daný ako zdaniteľný príjem zamestnanca za vykonanú prácu. Do vymeriavacieho základu sa tak nezapočítavali príjmy, ktoré neboli zamestnancovi vyplatené za aktívnu prácu, ale z iných dôvodov. Nezapočítavali sa napríklad náhrady za pracovnú pohotovosť, odstupné a odchodné, príjmy zo sociálneho fondu atď. Nečudo, že pri veľkom počte rôznych výnimiek si zamestnávateľia postupne hľadali cestičky, ako zamestnancovi vyplatiť príjem bez toho, aby sa z neho platili odvody. Od roku 2011 počas vlády Ivety Radičovej sa väčšina výnimiek zrušila a odvtedy platí, že až na nepodstatné výnimky je vymeriavací základ zamestnanca na odvody zhodný so zdaniteľným príjmom zamestnanca. Inými slovami, ak sa z nejakého príjmu zamestnanca platí daň, tak sa platia aj odvody a naopak. Výnimkou je napríklad podiel na zisku, ktorý dostane zamestnanec. Daň z príjmu sa neplatí, zdravotné, ale aj sociálne odvody sa platia.

Špeciálnou kategóriou zamestnancov boli a stále sú tzv. dohodári – osoby pracujúce na základe dohôd o vykonaní práce, dohôd o pracovnej činnosti alebo dohôd o brigádnickej práci študentov. Práca na dohodu je jedna z mála možností veľmi pružného pracovnoprávneho vzťahu – preto sú dohody pomerne obľúbené zo strany ľudí i zamestnávateľov. Do roku 2012 z príjmu na dohodu platil odvody len zamestnávateľ, a to

<sup>52</sup> Od 1.7.2015 sú povinné platiť odvody do Sociálnej poisťovne tie SZČO, ktoré mali za rok 2014 hrubý príjem vyšší ako 4944 €. To je šesťnásobok priemernej mzdy z roka 2013, čo bolo 824 €.



symbolických 1,05% na úrazové a garančné poistenie do Sociálnej poisťovne. Počas druhej vlády Roberta Fica sa od roku 2013 zaviedol omnoho väčší rozsah odvodov dohodárov a to komplikovane a s množstvom výnimiek a statusov<sup>53</sup>.

Jedným z dôkazov bezradnosti a nesprávnej politiky druhej vlády Roberta Fica však je aj postupné zavádzanie nových výnimiek pre zamestnancov. Od roku 2014 platí odvodová výnimka pre zamestnanca a jeho zamestnávateľa v prípade zamestnanca, ktorý bol predtým dlhodobo nezamestnaný. Počas 12 mesiacov za takéhoto zamestnanca platí odvody len zamestnávateľ a to len symbolických 1,05% na úrazové a garančné poistenie. Ďalšia výnimka sa od roku 2015 zaviedla v zdravotnom poistení pre tzv. nízkopríjmových zamestnancov a to v podobe odpočítateľnej položky. Zamestnanec s minimálnou mzdou a jeho zamestnávateľ v tomto prípade vôbec neplatia zdravotné poistenie. Problémom tohto návrhu je okrem iného to, že na túto výhodu nemajú nárok napríklad dohodári, štatutári a (samozrejme) ani samostatne zárobkovo činné osoby.

Napokon druhá Ficova vláda zaviedla súbeh dávky v hmotnej núdzi – tzv. osobitného príspevku – a mzdy. Na osobitný príspevok má nárok zamestnanec, ktorý bol pred vznikom pracovného pomeru dlhodobo nezamestnaný a jeho príjem je v rozmedzí minimálnej mzdy až dvojnásobku minimálnej mzdy<sup>54</sup>.

Tak ako sa v roku 2011 podarilo odvodové zákony upratať a pripraviť ich na zavedenie tzv. superhrubej mzdy a zavedenie Odvodového bonusu, tak žiaľ, druhej Ficovej vláde sa darí znovu zavádzať chaos a rozličné nesystémové výnimky, vid' tabuľku 2 – prehľad odvodov zamestnancov na rok 2015.

<sup>53</sup> Napríklad za študenta pri príjme do 200 € mesačne aj naďalej platí odvody len zamestnávateľ a len na úrazové a garančné poistenie, z príjmu nad 200 € sa už platí aj dôchodkové poistenie. Poberatelia starobných dôchodkov platia len starobné poistenie a zamestnávateľ k tomu aj úrazové a garančné poistenie, poberatelia invalidných dôchodkov k tomu platia aj invalidné poistenie atď. Pre laika je veľmi ťažké sa v tom vyznať.

<sup>54</sup> Osobitný príspevok sa počas prvých 6 mesiacov trvania pracovného pomeru vypláca vo fixnej výške 126 € a ďalších 6 mesiacov vo výške 63 €.

**TABUĽKA 2<sup>55</sup>**

Odvedy zamestnancov - rok 2015	StP+RFS	IP	NP	PvN	UP	GP	ZP
Osoba v pracovnom pomere	x	x	x	x	x	X	X
Štátny zamestnanec	x	x	x	x	x		X
Osoba v služobnom pomere	x	x	x	x	x		X
Predtým dlhodobo nezamestnaný v pracovnom pomere <sup>1)</sup>					x	X	X
Sudca	x	x	x				X
Prokurátor	x	x	x				X
Žiak SŠ, študent VŠ pri odbornej praxi							X
DoBPŠ do 200 € <sup>2)</sup>					x	X	
DoBPŠ nad 200 €	x	x			x	X	
DoVP, DoPČ star., výsluhový dôchodca <sup>3)</sup>	x				x	X	
DoVP, DoPČ invalidný dôchodca <sup>4)</sup>	x	x			x	X	
DoVP, DoPČ ostatní, pravidelný mes. príjem	x	x	x	x	x	X	X
DoVP, DoPČ ostatní, nepravidelný príjem	x	x			x	X	X
Konateľ s.r.o., pravidelný mesačný príjem	x	x	x	x			X
Konateľ s.r.o., nepravidelný príjem	x	x					X
DR, predst., pravidelný mesačný príjem <sup>5)</sup>	x	x	x	x			X
DR, predst., nepravidelný príjem <sup>5)</sup>	x	x					X
Spoločník s.r.o., pravidelný mesačný príjem	x	x	x	x			X
Spoločník s.r.o., nepravidelný príjem	x	x					X
Komanditista k.s., pravidelný mesačný príjem	x	x	x	x			X
Komanditista k.s., nepravidelný príjem	x	x					X
Člen družstva, pravidelný mesačný príjem <sup>6)</sup>	x	x	x	x			X
Člen družstva, nepravidelný príjem <sup>6)</sup>	x	x					X
Riaditeľ štátneho podniku	x	x	x	x	x		X
Ústavný činiteľ <sup>7)</sup>	x	x	x	x	x		X
Župan, primátor, starosta	x	x	x	x	x		X
Poslanec, pravidelný mesačný príjem <sup>8)</sup>	x	x	x	x	x		X
Poslanec, nepravidelný príjem <sup>8)</sup>	x	x			x		X
Pestún v zariadení pestúnskej starostlivosti	x	x	x	x			X
Osoba vo väzbe, pravidelný mes. príjem <sup>9)</sup>	x	x	x		x		X
Osoba vo väzbe, nepravidelný príjem <sup>9)</sup>	x	x			x		X
Osoba na zmluvu podľa Obč. zákonníka, pravidelný mesačný príjem <sup>10)</sup>	x	x	x	x			X
Osoba na zmluvu podľa Obč. zákonníka, nepravidelný príjem <sup>10)</sup>	x	x					X
Likvidátor, prokurista, nútený správca, pravidelný mesačný príjem	x	x	x	x			X
Likvidátor, prokurista, nútený správca, nepravidelný príjem	x	x					X

<sup>55</sup> Skratky použité v tabuľke:

DoBPŠ = Dohoda o brigádnickej práci študentov, DoVP = Dohoda o vykonaní práce, DoPČ = Dohoda o pracovnej činnosti  
 StP = Starobné poistenie, RFS = Rezervný fond solidarity, IP = Invalidné poistenie, NP = Nemocenské poistenie  
 PvN = Poistenie v nezamestnanosti, UP = Úrazové poistenie, GP = Garančné poistenie, ZP = Zdravotné poistenie

**Poznámky:**

- 1) zamestnanec, ktorý prišiel z Úradu práce, kde bol v evidencii uchádzačov o zamestnanie, počas prvých 12 kalendárnych mesiacov od vzniku pracovného pomeru. Pozor, je zdravotne poistený, ale sadzba zamestnanca i zamestnávateľa je nulová.
- 2) študent na DoBPŠ pri príjme max. 200 € vrátane mesačne
- 3) poberateľ starobného dôchodku a poberateľ výsluhového dôchodku, ktorý dovŕšil dôchodkový vek, pracujúci na DoVP alebo na DoPČ
- 4) poberateľ invalidného dôchodku (bez ohľadu na výšku percent poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť) a poberateľ výsluhového invalidného dôchodku, pracujúci na DoVP alebo na DoPČ
- 5) člen štatutárnych orgánov, správnych a dozorných rád, predstavenstiev, kontrolných komisií a iných samosprávnych orgánov právnických osôb
- 6) člen družstva, ktorý nie je v pracovnoprávnom vzťahu v družstve
- 7) prezident, člen vlády, poslanec NRSR, verejný ochranca práv, poslanec Európskeho parlamentu, vedúci ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR
- 8) poslanec a ďalšie osoby s odmenami za výkon funkcie v orgánoch územnej samosprávy (VUC, obecné a mestské zastupiteľstvá)
- 9) osoba obvinená vo väzbe alebo osoba odsúdená vo výkone trestu
- 10) zmluvy podľa Občianskeho zákonníka, napríklad príkazné zmluvy, ak ide o závislú činnosť podľa § 5 zákona č.595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

**Sociálne platby**

Slovo sociálne platby používame zámerne, lebo sociálne dávky sú zákonom presne vymedzené. Sociálne platby zahŕňajú všetky priame platby smerujúce od štátu k občanovi, ktorých je dnes 95, presný prehľad je v prílohe č. 1. V zásade sa dajú rozdeliť na štyri hlavné skupiny:

Platby ako kompenzácia nízkeho príjmu

dávky v hmotnej núdzi a príspevky k dávke (7 dávok)  
peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP (11 príspevkov)  
dotácie žiakom a štipendiá (4 príspevky)

Platby plynúce z povinného poistného systému

nemocenské dávky (4 dávky)  
dôchodkové dávky (5 dávok)

úrazové dávky (10 dávok)  
dávka garančného poistenia (1 dávka)  
dávka v nezamestnanosti (1 dávka)

Platby, ktorými štát realizuje rodinnú politiku

dávky štátnej sociálnej podpory (7 dávok)  
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa (5 dávok)  
opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí (2 príspevky)  
náhradné výživné (1 príspevok)  
sociálne aspekty v daňovom zákone (2 dávky)

Platby v rámci aktívnej politiky trhu práce

príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti (25 príspevkov)

## Nedostatky dnešného systému

Slovo „nedostatky“ budí dojem, že v podstate je náš systém odvodov a sociálnych dávok celkom fajn, len treba odstrániť zopár nedostatkov. **Nie je tomu tak.** Za posledných viac ako 25 rokov vznikol jeden paškvil, ktorý je postavený na úplne pomýlených princípoch a má také zásadné chyby, že je nevyhnutné ho od základov zreformovať. To, že zvyšok EÚ má porovnateľný problém, síce upokojí, ale nepomôže skutočne. Náš sociálny systém je postavený na alimentácii nepracovania. **Kardinálnou chybou je, že platíme sociálne dávky ako náhradu mzdy a nie ako doplnok k mzde.** Dávame almužny namiesto pomocnej ruky, ryby namiesto udice. Naša vláda sa snaží pomocou sociálnych dávok, ktoré sú náhradou mzdy, vytiahnuť časť obyvateľstva nad hranicu chudoby. V štatistikách oficiálnej chudoby sa možno prejaví zlepšenie, ale len vďaka dávkam a nie preto, že by sa zlepšila schopnosť alebo motivácia ľudí uživiť sa vlastnou prácou.

Pokúsili sme sa zhrnúť konkrétne nedostatky dnešného systému do 5 okruhov, ale môžeme zodpovedne vyhlásiť, že jeho skutočná bieda sa ukáže až po intenzívnom štúdiu celého systému:

- Sociálny a daňový systém nemotivuje pracovať
- Odvody obsahujú zásluhovosť
- Sociálny a odvodový systém je administratívne náročný
- Sociálny systém nie je v súlade s daňovým systémom
- Podpora rodín s deťmi je zlá

### Sociálny a daňový systém nemotivuje pracovať

**Príklad 1:** Predstavte si matku s dvomi deťmi, ktorá nepracuje<sup>56</sup>, ale má možnosť začať pracovať za 460 eur hrubej mzdy, čo pre jej potenciálneho zamestnávateľa znamená osobné náklady 600 eur. Jej čistý príjem stúpne z 351 eur<sup>57</sup> (ktoré dostáva ako alimentáciu štátu za nepracovanie) na 480 eur, čiže o 129 eur – je otázne či jej to pokryje aspoň náklady spojené s tým, že začala pracovať).

**Príklad 2:** Rodina s tromi deťmi, manželka nepracuje a manžel pracuje za superhrubú<sup>58</sup> mzdu 600 eur (460 eur hrubá mzda). Celkový čistý príjem rodiny je 597 eur. Manžel má možnosť zvýšiť svoju superhrubú mzdu, napríklad zvýšením kvalifikácie na 650 eur (492 eur hrubá mzda) a celkový čistý príjem rodiny stúpne na 602 eur<sup>59</sup>. **Z nárastu 50 eur manžel dostane len 5 eur.**

<sup>56</sup> Predpokladá sa, že sa rekvilifikuje, alebo robí nejaké drobné obecné práce, a dostáva aktivačný príspevok, prípadne poberá ochranný príspevok.

<sup>57</sup> Keď vôbec nepracuje, dostáva od štátu dávku v hmotnej núdzi 117,20 eura, aktivačný príspevok (prípadne ochranný príspevok) 63,07 eura, príspevok na dve nezaopatrené deti 34,40 eura príspevok na bývanie 89,20 eura a prídavky na dve deti 47,04 eura.

<sup>58</sup> Superhrubá mzda (aj osobné náklady alebo cena práce) je hrubá mzda plus odvody zamestnávateľa. V tomto prípade je 460 eur hrubá mzda + 140 eur sú odvody zamestnávateľa = 600 superhrubá mzda.

<sup>59</sup> Pozri kapitolu 8 alebo <http://kalkulacka.strana-sas.sk/>.

Otázka: Motivuje náš sociálny systém viac pracovať pri nízkych mzdách?

Odpoveď: **Kto sa v tomto systéme snaží viac pracovať, padol z jahody.**

Samozrejme, bavíme sa o nízkych mzdách, ktorým štát konkuruje sociálnymi dávkami a vytvára tak absurdne vysoké marginálne zdanenie. Nárast superhrubej mzdy je totiž sprevádzaný nielen vyššou daňou z príjmu a vyššími odvodmi, ale aj znižovaním sociálnych dávok, čo tiež znižuje celkový čistý príjem a zvyšuje marginálne zdanenie.

### Čo je to marginálne zdanenie?

Je to miera zdanenia posledného prírastku príjmu. Inými slovami, aký je rozdiel medzi nárastom superhrubej mzdy o 50 eur a nárastom čistého príjmu? V príklade č. 2 je nárast superhrubej mzdy 50 eur (zo 600 eur na 650 eur) a nárast celkového čistého príjmu 5 eur. Rozdiel medzi nárastom superhrubej mzdy (50 eur) a nárastom čistej mzdy (5 eur) si nechá štát a síce 45 eur, to je 90% (=45/50).

Prečo je to tak? Po prvé, prejavuje sa tu efekt zlého nastavenia odpočítateľnej položky na zdravotné odvody, kedy z nárastu superhrubej mzdy o 50 eur len zdravotné odvody zamestnanca a zamestnávateľa "zoberú" temer 14 eur. Po druhé dochádza k rýchlemu kráteniu sociálnej dávky, ktorú poberá manželka a to o vyše 15 eur. Ďalších 11 eur z nárastu superhrubej mzdy "padne" na vyššie sociálne odvody a o 5 eur má zamestnanec vyššiu daň. A tak zo zvýšenia superhrubej mzdy o 50 eur skutočne má zamestnanec a jeho rodina len plus 5 eur v náraste čistého príjmu.

Niektoré sociálne dávky sa znižujú o 75% nárastu príjmu, iné skokovo pri dosiahnutí určitej príjmovej hranice. Niektoré dávky zohľadňujú do celkových príjmov aj iné dávky, a niektoré len sám čistý príjem atď. Skrátka „bordel ako v tanku“.

Výsledok bádania je, že štát sociálnymi dávkami konkuruje nízkym mzdám a vytvára tak **bariéru medzi nepracovaním a pracovaním**. Pomer medzi čistým príjmom v prípade nepracovania a pracovania za nízku mzdu je tak smiešne nízky (v príklade č. 1 to je 129 eur pri superhrubej mzde 600 eur), že sa **neoplatí pracovať**. Za 78 centov (129 eur/165 hod.) efektívneho prírastku čistého príjmu na hodinu si predsa nikto nebude ráno obúvať topánky a chodiť do roboty.

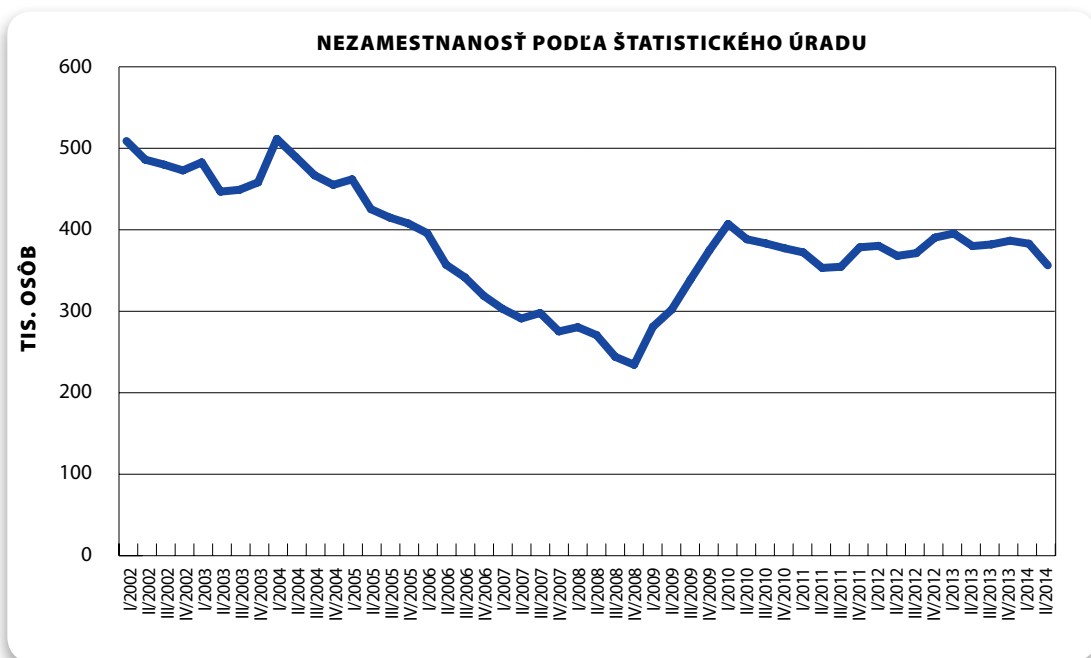


A práve tie najnižšie mzdy, ktoré ako jediné môžu vyriešiť nezamestnanosť tých najmenej vzdelaných (lebo tých je 57%<sup>60</sup>), sú zaťažené sociálnymi odvodmi v plnej výške. Tým, že existuje strop vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov, je každá mzda nad strop celkovo zaťažená odvodmi percentuálne menej ako mzdy pod strop. Takže na nízke mzdy „útočí“ štát nielen plejádou sociálnych dávok, ale aj sociálnymi odvodmi v plnej výške. Ďalej, na osobitný príspevok majú nárok len dlhodobo nezamestnaní a len počas jedného roka (vid'. poznámku pod čiarou č. 54).

**Avšak hlavný dôvod, prečo dnešný sociálny systém nemotivuje pracovať za nízku mzdu je, že neexistuje súbeh<sup>61</sup> sociálnej dávky a nízkej mzdy,** čo spôsobuje demotivujúce marginálne zdanenia. A pokiaľ dane, odvody a sociálne dávky budú riešené izolovane, tak nikdy žiaden súbeh ani existovať nebude. **Na to musí byť jeden jediný systém definujúci finančný vzťah medzi občanom a štátom, ktorý platí od nultého eura príjmu donekonečna.** Chce to jedno spojené riešenie bez skokov a zlomových bodov. Prvá derivácia nesmie byť prerušená, povedal by matematik.

Výsledok sociálneho systému, v ktorom sa neoplatí pracovať, je trvalo vysoká nezamestnanosť. Nasledujúci graf ukazuje vývoj nezamestnanosti podľa Štatistického úradu. Tieto údaje preberá aj Eurostat pre celoeurópske porovnanie nezamestnanosti.

GRAF 9



Zdroj: www.statistics.sk

<sup>60</sup> Pozri graf 8 na str. 16.

<sup>61</sup> Súbeh, ktorý dnes existuje, znižuje za každé dodatočné euro príjmu sociálnu dávku o 75 centov. To je tak veľa, že o súbehu sa nedá hovoriť.

Porovnanie Slovenska s ostatnými krajinami Európskej únie nie je lichotivé. V nasledujúcej tabuľke je uvedená miera zamestnanosti, miera nezamestnanosti a dlhodobá nezamestnanosť.

Miera zamestnanosti je podiel zamestnaných vo veku 15 – 64 rokov a celkového počtu obyvateľstva tej istej vekovej skupiny. Miera nezamestnanosti je podiel nezamestnaných vo veku 15 a viac rokov a aktívneho obyvateľstva tej istej vekovej skupiny. Dlhodobá úroveň nezamestnanosti je dĺžka nezamestnanosti v trvaní 12 a viac mesiacov.

TABUĽKA 3

Krajina	Miera zamestnanosti v roku 2013	Krajina	Miera nezamestnanosti v roku 2013	Krajina	Dlhodobá úroveň nezamestnanosti 2013
Chorvátsko	49,2%	Grécko	27,5%	Grécko	18,6%
Grécko	49,3%	Španielsko	26,1%	Španielsko	13,0%
Španielsko	54,8%	Chorvátsko	17,3%	Chorvátsko	11,0%
Taliano	55,6%	Portugalsko	16,4%	<b>Slovensko</b>	<b>10,0%</b>
Maďarsko	58,4%	Cyprus	15,9%	Portugalsko	9,3%
Bulharsko	59,5%	<b>Slovensko</b>	<b>14,2%</b>	Írsko	7,9%
Rumunsko	59,7%	Írsko	13,1%	Bulharsko	7,4%
<b>Slovensko</b>	<b>59,9%</b>	Bulharsko	13,0%	Taliano	6,9%
Poľsko	60,0%	Taliano	12,2%	Cyprus	6,1%
Írsko	60,5%	Lotyšsko	11,9%	Lotyšsko	5,8%
Malta	60,8%	Litva	11,8%	Slovinsko	5,2%
Portugalsko	61,1%	EÚ 28	10,8%	EÚ 28	5,1%
Cyprus	61,7%	Francúzsko	10,3%	Litva	5,1%
Belgicko	61,8%	Poľsko	10,3%	Maďarsko	5,0%
Slovinsko	63,3%	Maďarsko	10,2%	Poľsko	4,4%
Litva	63,7%	Slovinsko	10,1%	Francúzsko	4,1%
EÚ 28	64,1%	Estónsko	8,6%	Belgicko	3,9%
Francúzsko	64,1%	Belgicko	8,4%	Estónsko	3,8%
Lotyšsko	65,0%	Fínsko	8,2%	Rumunsko	3,4%
Luxembursko	65,7%	Švédsko	8,0%	Česko	3,0%
Česko	67,7%	Spojené kráľovstvo	7,5%	Malta	2,9%
Estónsko	68,5%	Spojené štáty	7,4%	Spojené kráľovstvo	2,7%
Fínsko	68,9%	Rumunsko	7,3%	Holandsko	2,4%
Spojené kráľovstvo	70,8%	Dánsko	7,0%	Nemecko	2,4%
Rakúsko	72,3%	Česko	7,0%	Spojené štáty*	2,4%
Dánsko	72,5%	Holandsko	6,7%	Dánsko	1,8%
Nemecko	73,3%	Malta	6,4%	Luxembursko	1,8%
Holandsko	74,3%	Luxembursko	5,9%	Fínsko	1,7%
Švédsko	74,4%	Nemecko	5,3%	Japonsko*	1,7%
Japonsko	-	Rakúsko	4,9%	Švédsko	1,5%
Spojené štáty	-	Japonsko	4,0%	Rakúsko	1,2%

\* údaje za rok 2012

Zdroj: Eurostat<sup>62</sup>

<sup>62</sup> Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

### Odvoody obsahujú zásluhovosť

Aj keby sme hneď prijali argument, že zásluhovosť je dobrá vec, nijako to nevysvetľuje, prečo odvoody na princípe zásluhovosti vôbec musia existovať, prečo musia pracujúci do systému verejných financií odvádzať peniaze, z ktorých vznikajú nároky na základe zásluhovosti. Zásluhovosť patrí do súkromného sektora, do moderného sociálneho systému nepatrí a je na to hneď niekoľko dobrých dôvodov:

#### Čo je miera zásluhovosti v I. pilieri?

Dôchodky z I. piliera neboli nikdy plne zásluhové. Po realizácii Kaníkovej reformy I. piliera k 1.1.2004 sa z hodnoty priemerného osobného mzdového bodu (POMB\*) nad 1,25 započítavalo len 40%, v roku 2005 60% a dôchodky z I. piliera mali byť plne zásluhové v roku 2007. Po nástupe ministerky Radičovej sa zavádzanie zásluhovosti spomalilo, započítavanie POMB sa ročne zvyšovalo už len o 4% a k plnej zásluhovosti malo dôjsť v roku 2015. Za ministra Mihála sa započítavanie POMB zastavilo na úrovni 84%. Minister Richter naopak od roku 2013 presadil postupné znižovanie miery zásluhovosti a od roku 2018 sa bude z POMB nad 1,25 započítavať len 60%.

TABUĽKA 4

Rok	Miera	Minister k 1.1.
2004	40%	Ľ. Kaník
2005	60%	Ľ. Kaník
2006	64%	I. Radičová
2007	68%	V. Tomanová
2008	72%	V. Tomanová
2009	76%	V. Tomanová
2010	80%	V. Tomanová
2011	84%	J. Mihál
2012	84%	J. Mihál
2013	80%	J. Richter
2014	76%	J. Richter
2015	72%	J. Richter
2016	68%	J. Richter
2017	64%	
2018	60%	

Zdroj: autori

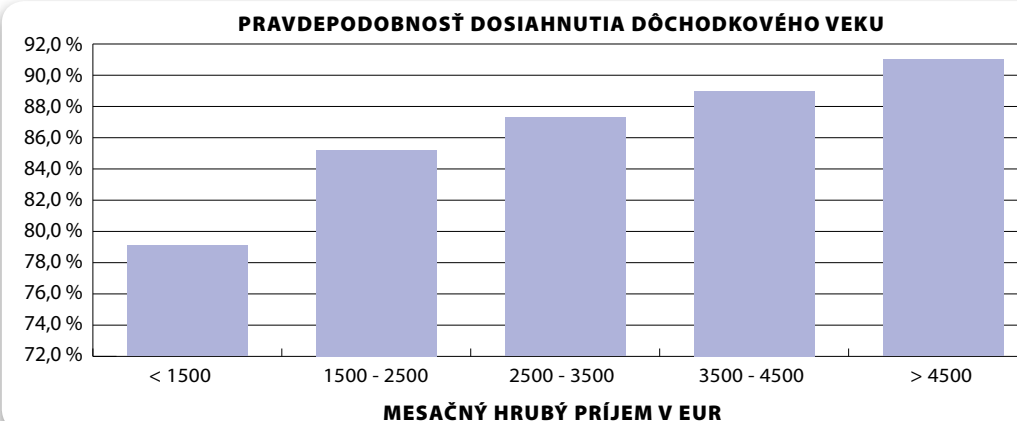
\*POMB je priemer osobných mzdových bodov (OMB) za odpracované roky od roku 1984 a OMB je pomer ročnej mzdy pracujúceho a priemernej mzdy.

**ZÁSLUHOVOSŤ V I. PILIERI JE NESPRAVODLIVÁ.** Argument, že zásluhovosť<sup>63</sup> vo verejných financiách je dobrá vec, lebo pri nárokoch zohľadňuje množstvo peňazí odvedených do sociálneho systému, znie síce na prvé počutie správne, ale v prípade starobného poistenia nie je pravdivý. **Zásluhovosť v prvom priebežnom pilieri je nespravodlivá.**

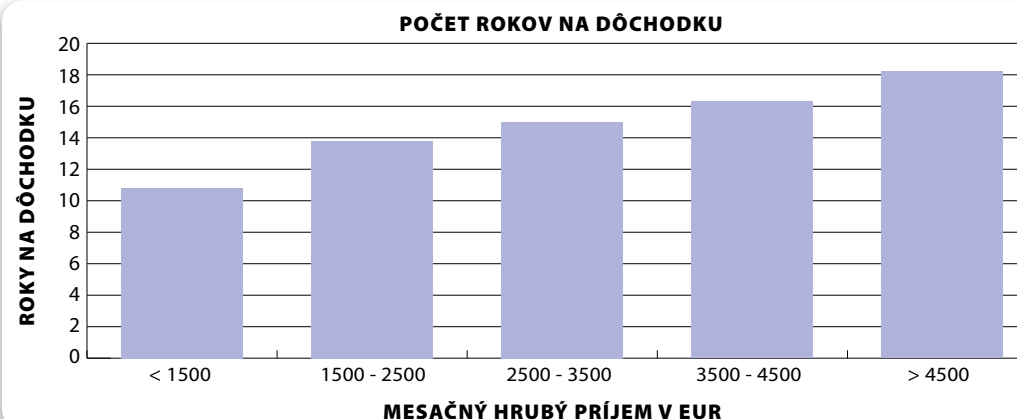
<sup>63</sup> Pozri str. 17.

Paradoxne, práve chudobní prispievajú bohatým na dôchodky. Zásluhovosť, ako bola v roku 2004 zavedená do I. priebežného piliera, je spravodlivá len v jednej rovine a to vo výške mesačného dôchodku. To znamená, kto odvádza na starobné poistenie viac, dostane vyšší mesačný dôchodok<sup>64</sup>. Je tu ale jeden podstatný problém, ktorý nebol ani len náznakom zohľadnený, a to je dĺžka poberania dôchodkov. Z nízkych príjmových skupín sa 20% ľudí nedožije dôchodkového veku, zatiaľ čo z vysokých príjmových skupín je to len 10%. A potom, spomedzi tých, ktorí sa dôchodkového veku dožijú, poberajú ľudia z nízkych príjmových skupín v priemere 10 rokov dôchodok a z vysokých až 18 rokov. Z toho vyplýva, že tým, že chudobní si svoj dôchodok nestihnú užiť, prispievajú bohatým, ktorí si ho užívajú nadpriemerne dlho. Pri tomto tvrdení vychádzame z nemeckého prieskumu prof. Karla Lauterbacha, ktorý na vzorke 22 tis. ľudí preukázal nasledovné:

GRAF 10



GRAF 11

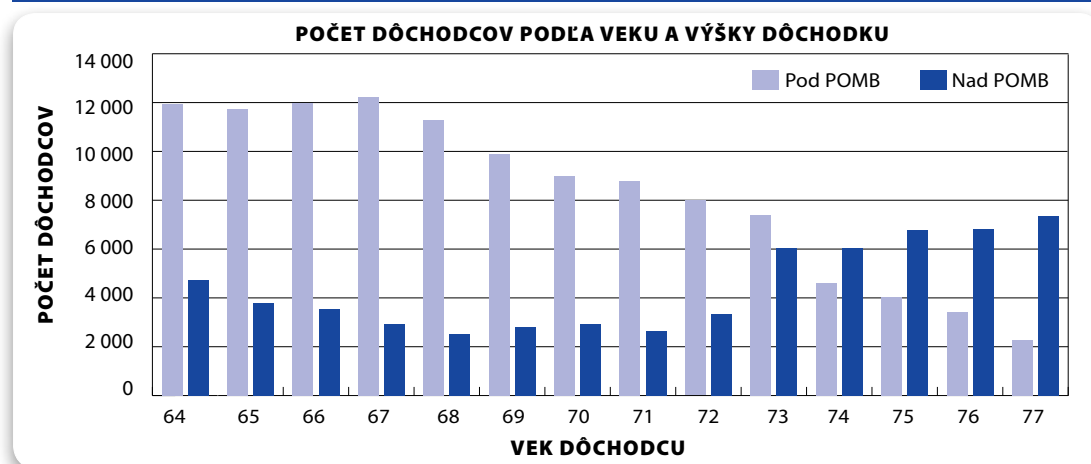


Zdroj: www.igke.de

<sup>64</sup> Vid' okienko Miera zásluhovosti v I. pilieri.

Slovenské čísla dokazujú to isté. Nasledujúci graf č. 12 zobrazuje rozdiel medzi počtami dôchodcov, ktorí odchádzali do dôchodku s POMB väčším ako 1 (čiže mali nadpriemerný príjem) a s POMB menším ako 1 (čiže mali podpriemerný príjem). Na osi x-ovej máme uvedený vek dôchodcov a na osi y-ovej sú uvedené počty dôchodcov. Ako vidieť z grafu, vo vyšších vekových skupinách tvoria väčší podiel tí dôchodci, ktorí za svojho aktívneho života mali vyššie príjmy a teda teraz majú vyšší dôchodok. Napríklad vo veku 64 rokov je len okolo 29% dôchodcov, ktorí mali nadpriemerný príjem. Ale už 73 roční dôchodcovia u nás sú rozdelení asi na polovicu v počte tých, ktorí mali nadpriemerný a podpriemerný príjem. Z počtu dôchodcov, ktorí dožili 77 rokov je len 20% takých, ktorí mali podpriemerný príjem.

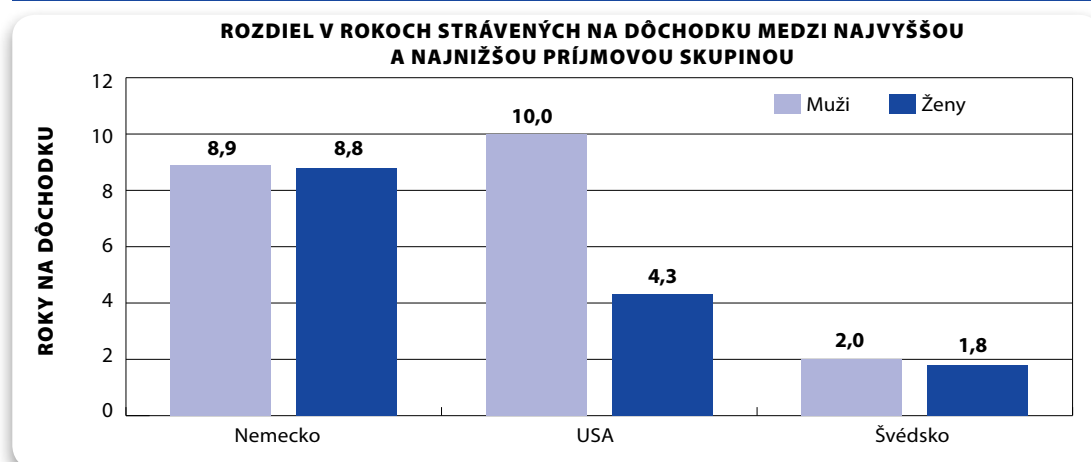
GRAF 12



Zdroj: autori

Prieskumy v USA a vo Švédsku túto tézu tiež potvrdzujú:

GRAF 13



Zdroj: www.igke.de

Aby sme to zhrnuli, priebežný prvý pilier je nielen neudržateľný, ale aj nespravodlivý, a čo je úplný nonsens, **chudobní doplácajú na bohatých**.

**VYBRANÉ PROSTRIEDKY POUŽITÉ NA ZÁSLUHOVOSŤ ŠTÁT SPRAVUJE NEEFKTÍVNE.** Štát spravuje všetky prostriedky neefektívne, ale pri financovaní solidarity nemáme inú alternatívu. Solidaritu, teda prerozdelenie príjmov od bohatých k chudobným tak, aby mal každý zabezpečené aspoň životné minimum a základnú zdravotnú starostlivosť, súkromný sektor zabezpečiť nedokáže. Túto úlohu musí prevziať štát. No zásluhovosť, či už cez poistenie alebo sporenie, poskytuje súkromný sektor oveľa lepšie.

**ODVODY, I KEĎ OBSAHUJÚCE ZÁSLUHOVOSŤ, SÚ VYNÚTENÉ.** A preto o dobrovoľnosti, či motivácii platiť odvody nemôže byť ani reči. Stačí si predstaviť, čo by sa asi stalo, keby zrazu odvody boli dobrovoľné. Neplatil by ich nikto z dôvodu, že daňovníci ich vnímajú ako peniaze vyhodnené von oknom. A kto by chcel platiť odvody, aby bol pre prípad núdze poistený, či mal našetrené, môže tak spraviť v súkromnom sektore.

**ODVODOVÉ ZAŤAŽENIE JE KVŮLI ZÁSLUHOVOSTI PRÍLIŠ VYSOKÉ.** Odvodové zaťaženie je na Slovensku jedno z najvyšších v Európe, ako vidieť z tabuľky č. 5.

TABUĽKA 5

Štát	Sociálne odvody ako % z osobných nákladov			
	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Spolu	
1	Francúzsko	9,8%	28,7%	38,5%
2	Maďarsko	14,4%	22,2%	36,6%
3	Rakúsko	14,0%	22,6%	36,5%
4	Grécko	12,9%	21,5%	34,5%
5	Slovensko	10,2%	23,8%	34,0%
6	Belgicko	10,8%	23,0%	33,8%
7	Česko	8,2%	25,4%	33,6%
8	Nemecko	17,1%	16,2%	33,3%
9	Slovinsko	19,0%	13,9%	32,9%
10	Taliano	7,2%	24,3%	31,5%
11	Poľsko	15,3%	14,4%	29,6%
12	Švédsko	5,3%	23,9%	29,2%
13	Portugalsko	8,9%	19,2%	28,1%
14	Španielsko	4,9%	23,0%	27,9%
15	Turecko	12,9%	14,2%	27,0%
16	Estónsko	1,5%	25,4%	26,9%
17	Japonsko	12,2%	12,8%	25,0%
18	Fínsko	6,2%	18,6%	24,8%
19	Holandsko	14,2%	8,4%	22,6%
20	priemer OECD	8,3%	14,3%	22,6%
21	Luxembursko	11,0%	11,0%	21,9%

22	<b>Slovensko - s OB</b>	19,0%	0,0%	19,0%
23	<b>Nórsko</b>	6,9%	11,5%	18,4%
24	<b>Veľká Británia</b>	8,5%	9,8%	18,2%
25	<b>Kanada</b>	6,6%	10,8%	17,4%
26	<b>Kórea</b>	7,5%	9,3%	16,8%
27	<b>U.S.A.</b>	7,0%	8,9%	15,9%
28	<b>Írsko</b>	3,6%	9,7%	13,3%
29	<b>Izrael</b>	7,5%	4,8%	12,3%
30	<b>Švajčiarsko</b>	5,9%	5,9%	11,8%
31	<b>Mexiko</b>	1,2%	10,5%	11,7%
32	<b>Island</b>	0,4%	7,1%	7,6%
33	<b>Čile</b>	7,0%	0,0%	7,0%
34	<b>Austrália</b>	0,0%	5,6%	5,6%
35	<b>Dánsko</b>	2,7%	0,0%	2,7%
36	<b>Nový Zéland</b>	0,0%	0,0%	0,0%

Zdroj: <http://www.oecd.org/ctp/tax-policy/taxing-wages-tax-burden-trends-latest-year.htm>

#### KVÔLI ZÁSLUHOVOSTI NIE JE MOŽNÉ ZATAŽIŤ PRÁCU A KAPITÁL ROVNAKO.

Zásluhovosť na základe poistného princípu (napr. nemocenské poistenie) znamená, že v prípade poistnej udalosti, čiže v prípade výpadku príjmu z dôvodu choroby, dostane poistený náhradu mzdy v závislosti od výšky jeho odvodu. So far so good. Kedy však nastane výpadok príjmu z dôvodu choroby u niekoho, kto má príjmy napr. len z dividend? Predsa mu neprestanú plynúť dividendy len preto, že ochorie. To znamená, že prácu štát zataží vynútenými odvodmi na nemocenské poistenie, zatiaľ čo kapitál zatažiť principiálne nedokáže.

**NEROVNOMERNÉ ZATAŽENIE PRÁCE SAMOTNEJ.** Nielen, že zatažujeme daňou a odvodmi prácu dva a pol krát viac<sup>65</sup> ako kapitál, ale ani samotnú prácu nedokážeme zatažiť pri rôznych formách podnikania rovnako. Predstavme si firmu, ktorá je ochotná vynaložiť 10 000 € ročne na údržbu budovy (bez materiálu). Potenciálny záujemca má možnosť sa 1) v tejto firme zamestnať, 2) otvoriť si živnosť a fakturovať a 3) založiť si vlastnú s.r.o. a vyplácať si celý jej príjem ako zisk. Ako vidieť, v každom prípade má iný čistý príjem. Naopak s OB by mal jedno akú formu podnikania zvolí, čistý príjem je stále ten istý (a aj vyšší).

<sup>65</sup> Pozri kapitolu 1, str. 16.

**TABUĽKA 6: Zataženie samostatného daňovníka**

	Zamestnanec	SZČO	PO (s.r.o.)	Zamestnanec/SZČO
	dnes	Dnes	Dnes	System OB
<b>cena práce</b>	10000	10000	10000	10000
<b>Odvodový bonus</b>	-	-	-	1377
<b>odvod zamestnávateľa</b>	2604	-	-	-
<b>odvody zamestnanca/SZČO</b>	991	3173	-	2162
<b>nezdaniiteľné minimum</b>	3803	3803	-	-
<b>základ dane</b>	2602	3024	10000	11377
<b>daň z príjmu</b>	494	575	2200	2162
<b>odvod z podielu na zisku</b>	-	-	1092	-
<b>čistý príjem</b>	<b>5911</b>	<b>6252</b>	<b>6708</b>	<b>7053</b>

Zdroj: Jozef Mihál

**TABUĽKA 7: Zataženie daňovníka s 2 deťmi a pracujúcou manželkou<sup>66</sup>**

	Zamestnanec	SZČO	PO (s.r.o.)	Zamestnanec/SZČO
	dnes	Dnes	Dnes	System OB
<b>cena práce</b>	10000	10000	10000	10000
<b>Odvodový bonus</b>	-	-	-	2803
<b>odvod zamestnávateľa</b>	2604	-	-	-
<b>odvody zamestnanca/SZČO</b>	991	3173	-	2433
<b>nezdaniiteľné minimum</b>	3803	3803	-	-
<b>základ dane</b>	2602	3024	10000	12803
<b>daň z príjmu</b>	494	575	2200	2433
<b>odvod z podielu na zisku</b>	-	-	1092	-
<b>sociálne platby</b>	<b>1078</b>	<b>1078</b>	<b>564</b>	-
<b>čistý príjem</b>	<b>6989</b>	<b>7330</b>	<b>7272</b>	<b>7937</b>

Zdroj: Jozef Mihál

**PRVÝ PILIER JE TAK, ČI TAK NEUDRŽATEĽNÝ.** Už v prvej kapitole sme sa snažili dokázať, že prvý pilier v dnešnom stave nie je udržateľný. Nie sme s týmto tvrdením sami, existuje napríklad analýza Ministerstva financií<sup>67</sup>, ktorá vraví, že kľúčovým prvkom dôchodkového systému, nech je postavený na akejkoľvek filozofii, musí byť jeho stabilita a dlhodobá finančná udržateľnosť.

<sup>66</sup> Pracujúca manželka má vlastný príjem a podáva vlastné daňové priznanie.

<sup>67</sup> Pozri: Analýza dlhodobej udržateľnosti a návrhy na zmenu dôchodkového systému SR, IFP 26/2012

... Na Slovensku je už bežnou praxou, že deficitné hospodárenie fondu dôchodkového poistenia je financované cez ostatné fondy sociálneho poistenia, najmä cez prebytkový fond rezervného fondu solidarity, ktorý je prakticky celý určený na vykrytie deficitu dôchodkového poistenia a prebytkového fondu úrazového poistenia, poistenia v nezamestnanosti a nemocenského poistenia. Len po započítaní rezervného fondu solidarity by sadzba stúpila z úrovne 24% na úroveň 28,75%, čím by patrila medzi najvyššie sadzby v OECD. Z uvedeného dôvodu je možné konštatovať, že legislatívou ustanovené sadzby poistného na dôchodkové poistenie sú z pohľadu medzinárodného porovnania relatívne vysoké a priestor na ich ďalšie zvyšovanie je do veľkej miery limitovaný...

... Reálna sadzba poistného na vyrovnanie hospodárenia priebežne financovaného dôchodkového systému sa v prípade starobného poistenia pohybuje na úrovni približne 27 %, čo je v porovnaní so súčasným stavom viac o 4,15 p. b. (rezervný fond solidarity chápeme ako súčasť starobného poistenia)...

... Na základe výpočtov je možné konštatovať, že súčasná sadzba poistného na dôchodkové poistenie na úrovni 28,75 % (starobné, invalidné a rezervný fond solidarity) je vyššia o 3,35% v porovnaní s „férovou“ sadzbou, ktorá je na úrovni 25,4%. ...

... Z dlhodobého hľadiska, najmä vplyvom zmien v demografickom vývoji, vzrastú výdavky priebežne financovaného dôchodkového systému o 50 %, t. j. o 3,4 % HDP, čo predstavuje z pohľadu verejných financií nadmernú záťaž...

Zdroj: Analýza dlhodobej udržateľnosti a návrhy na zmenu dôchodkového systému SR, IFP 26/2012.

Okrem toho si dovoľíme položiť nasledovnú otázku: prečo máme I. pilier výrazne zásluhový, keď predsa už máme druhý pilier so 100%-nou zásluhovosťou? Nemal by byť I. pilier plne solidárny<sup>68</sup>, keď ten druhý je zásluhový? Nie sme sami s požiadavkou zrušiť zásluhovosť v I. pilieri. Toho istého názoru je napr. aj Nadácia F. A. Hayeka, Konzervatívny inštitút, INESS, Trend Analyses a ďalší.

**POLITICKÉ RIZIKO.** Príde vláda, ktorá dostala hlasy najmä od chudobných, zruší zásluhovosť pri zachovaní vysokých odvodov, aby mohla byť štedrá k svojim voličom a je po zásluhovosti. Situácia, ktorá je v súkromnom sektore nepredstaviteľná (skúste si predstaviť, že banka, v ktorej máte svoje úspory, ich dá svojim menej majetným klientom) je vo verejnom sektore možná. To sa aj stalo po nástupe druhej vlády Roberta Fica, keď minister Richter začal znižovať mieru zásluhovosti<sup>69</sup>. Kvôli neudržateľnosti I. piliera sa dá ďalej očakávať, že niektorá z budúcich vlád bude musieť znížiť ADH, tým sa výška budúcich dôchodkov z I. piliera pre všetkých dôchodcov reálne zníži oproti ich súčasným očakávaniam.

V súčasnom komplikovanom systéme je navyše oveľa jednoduchšie zaviesť nesystémové riešenie, ako sú napr. vianočné dôchodky.

<sup>68</sup> A síce na úrovni životného minima.

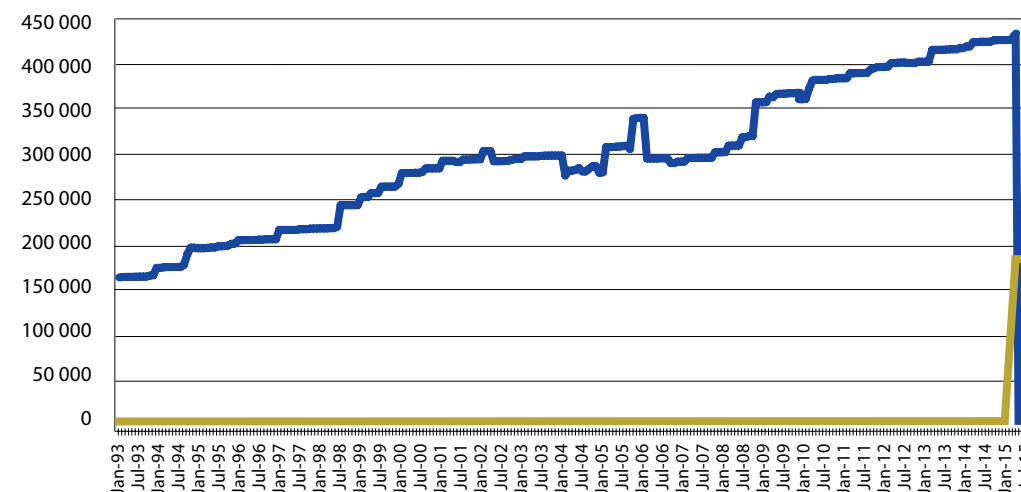
<sup>69</sup> Pozri str. 32

### Sociálny a odvodový systém je administratívne náročný

**OBJEM LEGISLATÍVY.** Finančný vzťah medzi občanom a štátom definuje dnes 17 zákonov, niekoľko vyhlášok a výnosov uvedených na strane 95. Ako vidieť z nasledovného grafu, slovný objem sústavne rastie. Jediný pokles za posledných 13 rokov bolo zavedenie rovnej dane od 1. 1. 2004.

GRAF 14

VÝVOJ POČTU SLOV SOCIÁLNYCH ZÁKONOV



Zdroj: autori

**KOMPLIKOVANÝ SYSTÉM ODVODOV.** Po posledných zmenách platí v roku 2014 zamestnanec päť rôznych odvodov a zamestnávateľ osem. Odvody sa vypočítavajú najviac z 5-násobku priemernej mzdy<sup>70</sup> a úrazové poistenie sa úplne nekoncepčne odvádza z celého príjmu. Z toho 11 rôznych odvodov (7 zamestnávateľ a 4 zamestnanec) sa platí do Sociálnej poisťovne. Keby to delenie malo aspoň nejaký zmysel, no na konci roka Sociálna poisťovňa aj tak prebytkovými fondmi vykryje tie deficitné, takže opäť všetky peniaze skončia v jednom vreci. Tabuľka 1 s aktuálnymi odvodmi sa nachádza v kapitole 2.

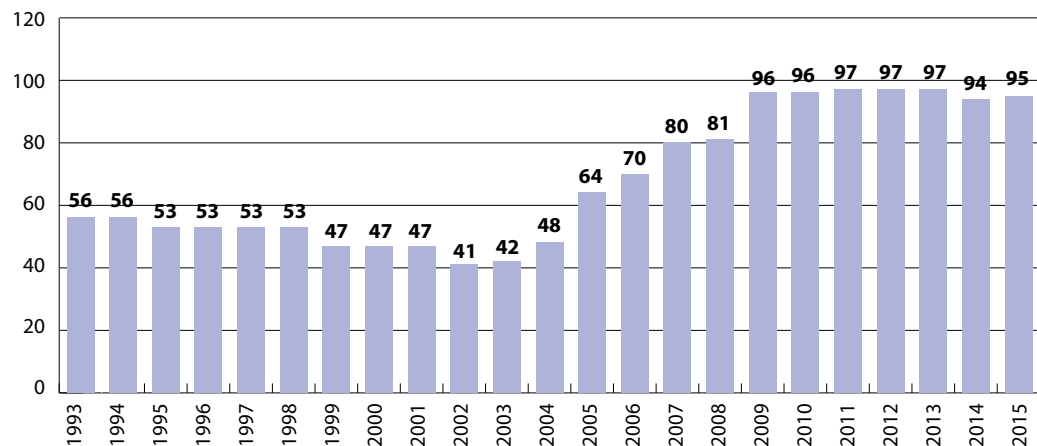
Keď je systém odvodov komplikovaný, tak **systém sociálnych platieb je hyperkomplikovaný**. K 1. 1. 2015 platné zákony poznajú 85 rôznych platieb, pomocou ktorých štát realizuje sociálnu politiku. Zaujímavé je, že počet sociálnych dávok stúpol najviac počas II. Dzurindovej vlády.

<sup>70</sup> To je v roku 2015 suma 4.120 € mesačne.



GRAF 15

## POČET SOCIÁLNYCH PLATIEB V ROKOCH



zdroj: autori

Údajný dôvod na takýto vysoký počet je adresnosť, pomocou ktorej sa údajne efektívnejšie prerozdeľujú prostriedky určené údajne na sociálnu politiku štátu. Inými slovami, adresnosť má zabezpečiť „dávky na mieru“. A naozaj, počet možných kombinácií dávok spoľahlivo prekračuje počet obyvateľov Slovenska. To samo osebe tragédia, samozrejme, že nie je, veď aj automobilky dokážu dodať jeden model auta vo viac kombináciách, ako je obyvateľov na zemi. Smutné je, že máme dávky, ktoré dostanú mesačne dvaja – traja ľudia<sup>71</sup>, alebo ktoré nedostal v roku 2014 nikto<sup>72</sup>, a máme ich len preto, lebo sa naši sociálni inžinieri potrebovali realizovať. Pritom v žiadnom prípade nie je pravda, že dávka, ktorú nikto nedostáva, nič nestojí. Stojí, a nie málo. Začína to legislatívnym procesom a končí vyškolením príslušných úradníkov. Celkovo uvedenie jednej dávky do života stojí daňových poplatníkov len na osobných nákladoch státisíce EUR.

Kedže predmetní ľudia sú tak či tak zamestnaní, neušetrí sa táto suma v prípade neuvedenia dávky do života. To však nemení nič na veci, že vytvorenie dávky stojí státisíce EUR a v prípade nevytvorenia dávky sa úradnícky aparát môže venovať niečomu duchapľnejšiemu. K osobným nákladom pribudnú náklady na zmenu informačného systému, na nové tlačivá, administratívne náklady a pod. Nehovoriac o nákladoch na strane zamestnávateľov, ktoré sú v súčte rádovo vyššie.

Ale dajme tomu, že si môžeme dovoliť vytvoriť dávky pre 5 ľudí, lebo na to máme. Systém však nestačí len vytvoriť, treba ho aj „udržiavať“. Nemáme síce ani len potuchy, koľko ročne stojí „údržba“<sup>73</sup> systému s názvom Finančný vzťah medzi občanom a štátom, ale

<sup>71</sup> Napr. príspevok na podporu udržania pracovných miest podľa zákona č. 5 /2004 Z. z. o službách zamestnanosti § 50 K. Pozri prílohu č. 1.

<sup>72</sup> Napr. rekvalifikačné podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 97. Pozri prílohu č. 1.

<sup>73</sup> Pod údržbou máme na mysli nutné aktualizácie, ktoré vyplynú zo zmeny iných zákonov, prispôsobovanie k trendom, doladovanie, valorizácie a pod. V roku 2014 bolo prijatých 18 noviel zákonov týkajúcich sa finančného vzťahu medzi občanom a štátom, v roku 2013 to bolo 20 noviel a v skorších rokoch zhruba 15 – 30 noviel.

čím viac parametrov systém má, tým je komplikovanejší a drahší na „údržbu“. Keď máme napr. parameter 23,52 € mesačne prídavok na dieťa, tak treba minimálne raz do roka nariadením vlády SR túto sumu valorizovať.

**Čo to je parameter?**

Parameter je múdre slovo pre premennú. Napríklad prídavok na dieťa vo výške 23,52 EUR na dieťa na mesiac má **jeden parameter**, a to výšku prídavku. To je jediné, čo sa dá meniť. Daňový bonus vo výške 21,41 EUR mesačne na dieťa v prípade, že aspoň jeden z rodičov má mzdu vyššiu ako polovicu minimálnej mzdy, má **dva parametre**, a síce samotnú výšku bonusu, ktorá je meniteľná, a nezávisle od nej je meniteľná aj výška minimálneho príjmu rodiča, napríklad z polovice minimálnej mzdy na tretinu.

Koľko je parametrov, ktoré musí úradnícka mašinéria udržiavať v aktuálnosti? Naša kolegyňa Mirka, človek s nekonečnou trpezlivosťou, narátala celkovo 315 rôznych, na sebe nezávislých premenných.

Daňový systém	7 parametrov
Odvodový systém	95 parametrov
Systém sociálnych platieb	213 parametrov
<b>Spolu</b>	<b>315 parametrov<sup>74</sup></b>

Systém, ktorý má 315 premenných, je jednoducho nad akúkoľvek ľudskú predstavivosť a dovolíme si tvrdiť, že nikto nevie povedať, aký celkový dopad bude mať zmena napr. 10 ľubovoľných parametrov. A, samozrejme, že nie je možné takýto hyperkomplexný systém rozumne udržiavať. Vidieť to aj na zjavne nezladených, miestami až protichodných pravidlách. Na záver tohto bodu uvádzame niekoľko vybraných inkonzistencií:

- niektoré dávky sú stanovené podľa hrubej mzdy (daňový bonus), niektoré podľa čistej mzdy (náhradné výživné) a niektoré podľa životného minima (dávka v hmotnej núdzi),
- niektoré dávky sa upravujú k 1.1. a niektoré k 1.7.,
- niektoré dávky sú dané pevnou sumou, niektoré sú viazané na životné minimum, niektoré sú viazané na priemernú mzdu a niektoré sú viazané na minimálnu mzdu,
- peňažný príspevok na osobnú asistenciu pri opatrovaní cudzej osoby je omnoho vyšší ako peňažný príspevok na opatrovanie rodinného príslušníka,
- dávka v hmotnej núdzi je rovnaká pre matku s 1 dieťaťom ako aj pre matku so 4 deťmi,
- pri pomoci v hmotnej núdzi sa nezohľadňujú deti a pri určení výšky životného minima áno,
- vymeriavacie základy pre odvody do sociálnej poisťovne sa menia k 1.7. a do zdravotnej poisťovne k 1.1.,
- rôzne miery zdravotného postihnutia, napr. 40% a 70% pri posudzovaní invalidity, 50% pri peňažných kompenzáciách ZŤP,

<sup>74</sup> Detailný zoznam sa nachádza v tabuľke 8 v kapitole 6.

- z podielov na zisku platia odvody na zdravotné poistenie spoločníci, akcionári i zamestnanci, ale sociálne odvody platia len zamestnanci,
- poberatelia starobných dôchodkov neplatia invalidné poistenie, ale poberatelia invalidných dôchodkov platia invalidné poistenie.

### **Sociálny systém nie je v súlade s daňovým systémom**

Po uskutočnení daňovej reformy k 1.1.2004 bol slovenský daňový systém niekoľko rokov moderný, jednoduchý a vo svete uznávaný, zatiaľ čo ten sociálny bol a je prebujnený, neefektívny a založený na prekrútených Bismarckových princípoch z roku 1880. Napriek tomu, že daňový systém „utrpel“ niekoľko zmien počas druhej vlády Roberta Fica (2012-2016), je v porovnaní so sociálnym systémom stále výrazne jednoduchší. V každom prípade dnešný stav v sebe skrýva množstvo problémov, ktoré pramenia hlavne z toho, že pre výpočet dane platia iné a jednoduchšie pravidlá ako pre výpočet odvodov. Týka sa to počtu sadzieb, rôznych vymeriavacích základov a rôznych stropov pre výpočet odvodov. Uvádžame niekoľko príkladov:

Dividendy nie sú zatažené sociálnymi odvodmi<sup>75</sup>, ale mzdy sú. To znamená, že akciová spoločnosť môže vydať každému svojmu zamestnancovi jednu zamestnaneckú akciu a zároveň mzdu znížiť na úroveň minimálnej mzdy. Zvyšok mzdy dostane zamestnanec ako podiel na zisku, ktorý nepodlieha sociálnym odvodom. Spoločnosť a zamestnanec ušetrí spolu 18,6% z takto vyplatenej časti mzdy. Takisto sa akosi pozabudlo na tantiémy, z ktorých sa neplatia ani sociálne, ani zdravotné odvody.

Pre živnostníka sa oplatí založiť si vlastnú firmu, lebo ako živnostník musí platiť 47,15% odvodov, jeho vymeriavací základ sa delí „bulharskou konštantou“ vo výške 1,486<sup>76</sup> a 19%-nú daň z celého vymeriavacieho základu (25% nad sumu 34.401,74 €), zatiaľ čo ako majiteľ s.r.o. vykonávajúci tú istú činnosť by platil 22% daň a zo zisku, ktorý by si vyplatil ešte 14% zdravotné odvody. Najhoršie je na tom zamestnanec, pri rovnakej cene práce mu zostane najmenej. V podstate sa **dnes** každému oplatí založiť si vlastnú firmu<sup>77</sup>.

Rôzne vymeriavacie základy. Dane a odvody nie sú zladené ani v spôsobe ich výpočtu. Daň z príjmov počíta nezdaniteľné minimum ako násobok životného minima. Pri odvodoch sa, naopak, pri výpočte stropu vymeriavacieho základu používa priemerná mzda. Nárok na uplatnenie daňového bonusu sa určuje podľa násobku minimálnej mzdy. Výsledkom je, že raz nastavené vzájomné pomery sa v čase menia, lebo každá veličina sa vyvíja inak. K tomuto sa pridá občasné zmrazenie niektorej veličiny populistickou vládou.

Pri odvodoch neexistuje ročné zúčtovanie (okrem odvodu do zdravotného poistenia od roku 2005), zato pri daniach áno. Keď má niekto prvých 11 mesiacov plat len minimálnu mzdu a 12. mesiac si vyplatí napr. 50-tis. € ako odmenu, platí za prvých 11 mesiacov len minimálne odvody a 12. mesiac zo stropu vymeriavacieho základu (4.120 €), celkovo zaplatí na odvodoch **1.070,93 €** pri ročnom hrubom príjme 53.872 €. Keby mal ten istý

<sup>75</sup> Dividendy sú zatažené len zdravotnými odvodmi.

<sup>76</sup> K 1.1.2015.

<sup>77</sup> Pozri tabuľku 6 na str. 37.

človek svoj príjem rovnomerne počas roka rozložený, alebo keby existovalo ročné zúčtovanie, zaplatil by na odvodoch pri tom istom príjme **6.624,96 €, teda o 519% viac.**

### **Podpora rodín s deťmi je zlá**

Ako sme uviedli už v prvej kapitole, rodí sa stále menej detí. Od sedemdesiatych rokov pôrodnosť dlhodobo klesala a posledné roky sa drží na úrovni približne 55 tisíc novonarodených detí ročne, čo je doslova málo. Zatiaľ to necítiť, ale to sa onedlho zmení<sup>78</sup>. Napriek tomuto dramatickému trendu štát podporuje deti a rodičov málo a neefektívne.

Podpora detí je pre všetky príjmové skupiny rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim príjmom rodičov – chudobní rodičia potrebujú vyššiu podporu ako bohatí.

Podpora je na všetky deti v rodine rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim počtom detí – živiť päť detí nie je päť krát drahšie ako živiť jedno dieťa.

Podpora detí je celkovo nízka – 23,52 € prídavok na dieťa a 21,41 € daňový bonus na dieťa je jednoducho málo.

Status dieťaťa by nemal hrať rolu – či vyrastá v ucelenej rodine, s osamelým rodičom alebo u pestúna, výška podpory by mala byť rovnaká.

V súčasnosti majú matky nárok na materskú dávku a rodičovský príspevok. Materská je dávka, ktorej výška závisí od zaplatených nemocenských odvodov do Sociálnej poisťovne. Ide o nárokovú dávku, ktorú vypláca Sociálna poisťovňa, a to iba vtedy, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní. Ak si matka takéto poistenie neplatila, nemá na materskú nárok. Nárok na materskú vzniká od začiatku šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu a trvá 34 týždňov. Ak žena porodila súčasne dve a viac detí a aspoň o dve sa stará, má materskú v trvaní 43 týždňov. Pri osamelej matke je dĺžka materskej 37 týždňov. Materská sa poskytuje za dni a jej výška je 65% denného vymeriavacieho základu<sup>79</sup>. Rodičovský príspevok<sup>80</sup> sa dá charakterizovať ako sociálny príspevok štátu, ktorý nie je podmienený poistením tak, ako je poistením podmienená materská. Nárok na rodičovský príspevok má tá oprávnená osoba, ktorá zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa buď osobne, alebo prostredníctvom inej plnoletej fyzickej alebo právnickej osoby a má na území SR trvalý, resp. prechodný pobyt. Od 1. januára 2011 môže rodič starajúci sa o dieťa do troch rokov, resp. o dieťa do 6 rokov s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, vykonávať zárobkovú činnosť bez akýchkoľvek obmedzení, podmienkou je len zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa. V prípade, že rodič začne vykonávať zárobkovú činnosť, môže sa rozhodnúť, či bude aj naďalej poberať rodičovský príspevok, alebo požiada o príspevok na starostlivosť o dieťa.

<sup>78</sup> Viac kapitola 1.

<sup>79</sup> V roku 2014 bola maximálna mesačná materská 800 € (v mesiaci, ktorý mal 31 dní). Od roku 2016 sa materská zvyšuje na 70% denného vymeriavacieho základu.

<sup>80</sup> Výška rodičovského príspevku je v rokoch 2014, 2015 a 2016 203,20 € mesačne.

## Zmena paradigmy

„Vesmír je storočia aristotelovský, potom zrazu niekoľko storočí newtonovský a náhle zas einsteinovský. Neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Nová paradigma zavládne absolútne“, píše Thomas Kuhn vo svojej knihe Štruktúra vedeckých revolúcií<sup>81</sup>.

### Čo to je paradigma?

*Paradigma je múdre slovo pre súbor pravidiel, zásad a princípov. Na rozdiel od parametrických zmien, ktoré sa týkajú jednotlivých premenných, to znamená nejaký systém sa dolaďuje, majú paradigmatické zmeny podstatný charakter. Paradigmaticými zmenami sa zásadne mení systém, napríklad prechod od Bismarckovho sociálneho systému k sociálnemu systému postavenom na Basic Income / Negative Income tax (BI / NIT.)*

Dnešný sociálny systém je v takom zlom stave<sup>82</sup> a má také zásadné nedostatky, že zmeny jednotlivých parametrov situáciu výrazne zlepšiť nedokážu, alebo pre komplexnosť systému ju ešte viac zhoršia. Čo potrebujeme, je zmena paradigmy, ktorá zavládne absolútne. Po slovensky: priepať na dvakrát nepreskočíš. Nejde o nič menej ako o zásadnú zmenu sociálneho systému a prehodnotenie sociálnej doktríny štátu.

Aké by teda mali byť pravidlá, na ktorých bude postavený nový finančný vzťah medzi občanom a štátom, presnejšie náš sociálny systém a systém odvodov? Najprv máme päť **princípov**, ktoré sú totožné s tými, na základe ktorých bola robená daňová reforma:

**SLOBODA.** Vo všeobecnosti by mala byť sloboda jednotlivca najvyššia hodnota našej spoločnosti. A vo finančnom vzťahu medzi občanom a štátom, samozrejme, tiež. K slobode patrí aj sloboda rozhodovania a k rozhodovaniu patrí aj rozhodovanie o vlastných peniazoch. Štát by teda mal svojim občanom odoberať (násilne prostredníctvom daní a odvodov) len nevyhnutné množstvo peňazí. Keď má byť dodržaný princíp slobody, **nesmú (povinné) odvody obsahovať zásluhovosť.** Okrem iných nedostatkov<sup>83</sup> znižuje zásluhovosť slobodu jednotlivca, lebo štát na jej financovanie násilne odoberá občanom peniaze a menej peňazí znamená menej slobody. Kto sa slobodne rozhodne, si môže zásluhovosť kúpiť (v súkromnom sektore a v niektorých prípadoch napr. poistenie v nezamestnanosti aj vo verejnom sektore).

**SPRAVODLIVOSŤ.** Princíp spravodlivosti nerieši otázku, či vyberanie daní alebo odvodov je spravodlivé, ale to, aby spôsob ich vyberania bol čo najspravodlivejší, respektíve aby nespravodlivosť daní bola rozložená rovnomerne. Dane a odvody musia byť spravodlivé horizontálne aj vertikálne. Horizontálna spravodlivosť znamená, že obyvatelia v rovnakej príjmovej situácii musia byť rovnako zaťaženi, alebo rovnako dotovaní. Vertikálna spravod-

<sup>81</sup> Kuhn, Thomas S.: *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press: Chicago, 1962.

<sup>82</sup> Pozri kapitolu 3.

<sup>83</sup> Pozri kapitolu 3, str. 32.

livosť znamená, že obyvatelia v lepšej príjmovej situácii musia byť zaťaženi viac (alebo dotovaní menej) ako ľudia v horšej<sup>84</sup>. Ak chceme dodržať princíp spravodlivosti, musíme prijať zásadu rovnosti šancí a nie rovnosti výsledkov. Do roku 1989 sa komunisti snažili o rovnosť výsledkov. Chceli, aby každý mal rovnako. Šikovný toľko ako gramblavý, múdry toľko ako sprostý a usilovný toľko ako lenivý. Výsledok poznáme. Motivácia žiadna, súťaživosť v ťahu a platilo heslo „Kto nekradne, okráda svoju rodinu“. **Spravodlivá je rovnosť šancí a nie rovnosť výsledkov.** Štát nemôže byť zodpovedný za osobné šťastie svojich občanov.

Naopak, predstavme si, že by sme dôsledne prijali zásadu rovnosti výsledkov a podarilo by sa docieľiť, že všetci majú rovnako veľa a nejakým zázrakom „makajú“ ako včelíčky. Čo potom, keď niekto urobí veľký deal na akciách? Zoberieme mu zisk prostredníctvom 100-percentnej rovnej dane a rozdáme ho všetkým rovnako? Alebo keď niekto vyhrá v lotérii? Asi by sme lotérie mali rovno zrušiť. Jasné, že to je blbosť. Jediné riešenie je dôsledne prijať zásadu rovnosti šancí. Ako povedal Charles Murray: „Miliardy na rovnosť šancí, ani cent na rovnosť výsledkov“<sup>85</sup>.

### Experiment stredoškolského učiteľa

*Raz nechal jeden americký stredoškolský učiteľ prepadnúť celú triedu, lebo jeho študenti tvrdili, že socializmus funguje, pretože nikto nebude chudobný a ani bohatý. Tak im profesor navrhol, že si spravia malý socialistický experiment. Všetky známky všetkých študentov budú vždy spriemerované, a teda každý z triedy dostane rovnakú známku. Po prvom teste boli všetci spokojní, lebo hoci niektorí prepadli a niektorí mali jednotky, celková priemerná známka bola dvojka. Študenti sa potešili, ako super ten socializmus funguje, aj keď usilovný študenti, čo sa veľmi učili, boli trocha našťvaní. Avšak na druhý test sa jednotkári už tak nebiffovali, a lenivci sa učili ešte menej, takže priemerná známka bola trojka. Nikto už nebol šťastný. Keď prišiel tretí test, priemerná známka bola už štvorka. Študenti boli našťvaní, nadržali si, obviňovali sa, a nikto nechcel študovať za niekoho druhého. Na ich veľké prekvapenie všetci študenti prepadli. Profesor im povedal, že rovnako by prepadol aj socializmus, pretože ak je odmena veľká, aj motivácia dosiahnuť túto odmenu je veľká (kapitalizmus), ale ak im vláda zoberie všetok úspech (socializmus), nikto nebude skúšať uspieť.*

**NEUTRÁLNOŠŤ.** Dane a odvody musia byť neutrálne, to znamená, že nemôžu skresľovať hospodárske procesy a ovplyvňovať rozhodnutia daňovníkov. Keď daňovníci začnú svoje správanie prispôbovať umelo a zle vytvoreným daňovým normám, napr. preskupovať svoje príjmy, znižujú tým celkový výsledok ekonomiky. Dokonale neutrálne stanovená daň a odvod nemenia správanie subjektov. Centrálnou požiadavkou je rovnaké posudzovanie a rovnaké zaťaženie všetkých druhov a všetkých výšok príjmov, ako aj všetkých typov daňovníkov. Z pohľadu finančného vzťahu medzi občanom a štátom musí byť **úplne jedno**, či je občan zamestnanec, živnostník, alebo či vlastní s.r.o. a či ide o príjmy z práce alebo z kapitálu. Princíp neutrálnosti dodržíme najlepšie tak, že budú pre všetko platiť rovnaké pravidlá. Pričom pre „všetko“ znamená pre všetky typy subjektov, pre všetky druhy činnosti, resp. nečinnosti a pre všetky výšky príjmov. Z toho

<sup>84</sup> V absolútnom vyjadrení v €.

<sup>85</sup> Zdroj: Murray, Ch.: *Přiliš mnoho dobra*. Sociologické nakladatelství: Praha, 1998, str. 220.



zákonite vyplýva, že potrebujeme **jeden „vzorec“ pre prechod od žiadneho príjmu k nejakému príjmu**. Vzorec, ktorý pozdĺž príjmovej osi nebude mať žiadne zlomové body a skoky. Pre vysvetlenie: dnes máme pozdĺž príjmovej osi niekoľko „vzorcov“, ktoré sa prekrývajú a tak vytvárajú skoky v marginálnom zdanení<sup>86</sup>.

Napríklad pre matku s dvomi deťmi platí od mesačného príjmu 0 eur do hrubej mzdy 355 eur vzorec 240,80 eura - 75% čistej mzdy. Zároveň platí od hrubej mzdy 202,50 eura vyššie vzorec (uznávame, jedná sa o jednoduchý vzorec, ale predsa len o vzorec na výpočet príjmu) 42,82 eura (daňový bonus na deti). Pri výpočte zdravotných odvodov sa do hrubej mzdy 380 eur žiadne zdravotné odvody neplatia (uplatňuje sa odpočítateľná položka), zo mzdy medzi 380 eur až 570 eur sa zdravotné odvody platia sčasti (uplatňuje sa znížená odpočítateľná položka), pri príjme od 570 eur do 4290 eur sa zdravotné odvody platia plnou sadzbou 14% a z časti mzdy nad 4290 eur sa zdravotné odvody neplatia vôbec. Sociálne odvody sa zasa platia zo mzdy v rozmedzí od 0 do 4290 eur, pričom úrazové poistenie sa platí z celého príjmu, aj vyššieho ako 4290 eur. No a pri výpočte dane sa do príjmu 316,94 daň neplatí, pretože sa uplatní nezdaniteľná časť na daňovníka. A tá sa začne znižovať pri príjme približne 1600 eur až pri príjme približne 3200 eur zanikne.

**JEDNODUCHOSŤ.** Pravidlá finančného vzťahu medzi občanom a štátom musia byť jednoduché a jednoznačné. Tento systém smie obsahovať len nevyhnutné minimum noriem, tieto samy musia byť ľahko pochopiteľné a smú mať len jeden výklad. Čím sú zákony a vyhlášky zložitejšie, tým sú vyššie náklady a nároky na správu systému a na výpočet a výber daní a odvodov. Jednoduchosť aj preto, že finančný vzťah medzi občanom a štátom sa netýka len ich tvorcov a daňových či sociálnych expertov, ale všetkých obyvateľov nášho štátu.

Aby sme dodržali princíp jednoduchosti, musíme výrazne znížiť počet dnešných odvodov, ktorých je 13, počet sociálnych platieb, ktorých je 95 a počet parametrov, ktorých je 315. Následne bude možné znížiť aj počet príslušných právnych noriem, tých je 17.

**ÚČINNOSŤ.** Systém nesmie poskytovať legálne možnosti vyhnutia sa plateniu daní a odvodov a nesmie uľahčovať nelegálny daňový únik alebo dokonca subjekty na to nabádať. Takisto nesmie neprimeranými zásahmi a nelogickými opatreniami subjekty kriminalizovať, teda ich k daňovému úniku nepriamo nútiť. Čím viac výnimiek zákon obsahuje, tým ľahšie sa nájdu možnosti úniku. Na zvýšenie účinnosti zákonov definujúcich finančný vzťah medzi občanom a štátom sú nutné **individuálne účty**<sup>87</sup>, ktoré umožnia presné sledovanie platby ku každému a od každého jedného občana. Bude tak možné vždy presne zistiť, kto je netto príjemca a kto netto platiteľ. Evidencia na úrovni individuálnych účtov bude o to ľahšia, že bude existovať len jedno miesto výberu, a to daňový resp. finančný úrad<sup>88</sup>.

No a na záver máme štyri **zákony**, ktoré pri tvorbe nového sociálneho systému musia byť dodržané, inak vznikne zasa len množstvo problémov. Prvé tri sú prevzaté z knihy „Príliš mnoho dobra“<sup>89</sup> od Charlesa Murraya, štvrtý je vlastný vynález.

<sup>86</sup> Pozri kapitolu 3, str. 29.

<sup>87</sup> Pozri kapitolu 10, str. 103.

<sup>88</sup> Názov nie je podstatný, dôležité je, aby existovala iba jedna inštitúcia pre výber daní a odvodov a to pod Ministerstvom financií.

<sup>89</sup> Táto kniha by mala byť povinnou literatúrou pre všetkých, ktorí chcú hovoriť do sociálnej politiky. Nikto sa nemusí stotožniť so závermi, ale je skutočne „impressive“ čítať vecný a precízny dokument o tom, ako zlyhala americká sociálna politika. A to na celej čiare.

**ZÁKON NEDOKONALEJ SELEKCIE.** Každé všeobecné pravidlo, ktoré definuje, kto má nárok na participáciu v transferovom sociálnom programe, iracionálne vylučuje niektoré osoby.

Predstavme si osamelú matku s dieťaťom, ktorej čistý príjem je menší ako 2,2-násobok životného minima (2,2 x 198,09 eura = 396,18 eura), dajme tomu 390 eur (čo zodpovedá superhrubej mzde 491 eur). V tom prípade má nárok na náhradné výživné vo výške 108,50 eura a jej celkový čistý príjem je 498,50 eura. Predstavme si ďalšiu matku, ktorej superhrubá mzda je 510 eur, jej čistý príjem 398 eur sa nachádza necelé 2 eurá nad rozhodujúcou hranicou (396,18 eura). Ona nemá nárok na náhradné výživné a napriek o 19 eur vyššej superhrubej mzde je jej celkový čistý príjem nižší o 100 eur.<sup>90</sup>

Samozrejme, môžeme zvýšiť hranicu pre poberanie náhradného výživného, ale tým problém len posunieme. „Nikto nemá taký ostrý skalpel, aby odrezal len tých nezasluhujúcich“<sup>91</sup>. Možno teraz niekto prednesie argument, že keď chceme podporiť len tie chudobné matky, musíme niekde dať hranicu. Lenže to tú matku, ktorá je tesne nad hranicou podmienky na poberanie náhradného výživného, nezaujímá. Ona to pociťuje ako príkru nespravodlivosť.

**ZÁKON NEZAMÝŠĽANÝCH ODMIEN.** Každý sociálny transfer zvyšuje čistú hodnotu toho, že sa človek nachádza v stave, ktorý je dôvodom transferu.

Zoberme si zamestnanca, ktorý má problém so svojou disciplínou. Chodí do práce neskoro, šéfovi sa to nepozdáva a postaví ho do pozornosti, zamestnancovi sa to nepáči a vynadá mu. Šéf ho vyhodí a náš človek je rok nezamestnaný. No my chceme, aby prácu mal, tak dáme (novému) zamestnávateľovi príspevok na zamestnanie znevýhodneného uchádzača. V podstate dáme šéfovi peniaze za to, aby trpel niekoho, kto má problémy s disciplínou (alebo s čímkoľvek iným), a vzniká otázka, komu sme pomohli. Určite nie zamestnancovi, ten nemá dôvod meniť svoju nedostatočnú disciplínu, má predsa ten istý plat ako ostatní „normálni“ zamestnanci a šéfovi sme dali „držhubné“, aby trpel nedisciplinovanosť. V skutočnosti sme dali zamestnancovi nezamýšľanú odmenu. A jedného dňa dotácia skončí, náš zamestnanec sa krátko nato ocitne opäť na ulici a sme na začiatku.

**ZÁKON ČISTEJ ŠKODY.** Čím je menšia pravdepodobnosť, že nežiaduce správanie sa zmení dobrovoľne, tým je väčšia pravdepodobnosť, že program, ktorý má takúto zmenu navodiť, spôsobí čistú škodu.

<sup>90</sup> Marginálne zdanenie dosahuje rekordných 306,12%.

<sup>91</sup> Murray, Ch.: *Príliš mnoho dobra*. Sociologické nakladateľství: Praha, 1998, str. 203.

Predstavme si rekvalifikačný kurz, ktorý má pomôcť dlhodobo nezamestnaným, to sú ľudia dlhšie ako 12 mesiacov bez práce, zaradiť sa do pracovného procesu. O kurz nie je príliš veľký záujem, čiže je nízka pravdepodobnosť, že kvôli tomuto kurzu zmenia nezamestnaní svoje správanie dobrovoľne. Čo spraví štát? Zvýši hodnotu kurzu, ktorý je teraz výnimočne kvalitný. Taký kvalitný, že teraz aj veľa ľudí, ktorí nespĺňajú podmienku dlhodobej nezamestnanosti by oň malo záujem. Zároveň sme zvýšili čistú hodnotu toho, že človek je dlhodobo nezamestnaný. O čo je hodnota nového kurzu oproti pôvodnému vyššia, o to je väčší dôvod byť dlhodobo nezamestnaný, a to je tá čistá škoda. A teraz si predstavme človeka, ktorý je 10 mesiacov bez práce a má možnosť získať zamestnanie. Neoplatí sa mu ostať ešte dva mesiace bez práce? Veď dostane zadarmo kurz, za ktorý si iní musia platiť, ešte aj okope záhradku a možno sa nejaká fuška pritrafí. Jediné vzdelávanie, ktoré by štát mal ponúkať, je základné a stredoškolské, lebo to ponúka všetkým. Niektorým skôr, iným neskôr. Ďalšie vzdelávanie by malo byť už dobrovoľnou záležitosťou jednotlivca bez príspevku štátu, resp. v prípade vysokej školy s čiastočnou podporou štátu.

**ZÁKON HOMO ECONOMICUS.** Čím má človek menej peňazí, tým sa správa ekonomickejšie.

Tento zákon znie logicky a jednoducho, napriek tomu sa často nedodržuje. Diktát peňazí s ich klesajúcim množstvom silnie, morálne zábrany klesajú a už beztak nízke právne povedomie sa oslabuje ešte viac. V spojení so skutočnosťou, že u nás panuje ešte stále do značnej miery názor, že „kto nekradne, okráda svoju rodinu“, sa netreba čudovať tomu, že ľudia sa snažia pre seba získať aj to, čo im nepatrí, na čo nemajú nárok.

Výborný príklad je počet prípadov práceneschopnosti na 100.000 poistencov, ktorý klesol zo 61.789 prípadov v roku 2003 na 37.017<sup>92</sup> prípadov v roku 2004. Samozrejme, že obyvateľstvo nie je z roka na rok výrazne zdravšie. Dôvody náhleho „vzdravenia“ sú dva. Po prvé, prvých desať dní práceneschopnosti hradí od roku 2004 zamestnávateľ (a nie Sociálna poisťovňa), ktorý má oveľa lepšie možnosti zabrániť zneužívaniu tejto dávky, čo potvrdzuje nízke právne povedomie akože práceneschopných. Po druhé, ľudia si, keď sú chorí, namiesto „pénky“ berú dovolenky, a práve to potvrdzuje zákon homo economicus. Skrátka, iné správanie sa ukazuje ako ekonomickejšie. Je jedno, aké budú nové pravidlá, musia byť „vodotesné“. Treba vždy vychádzať z toho, že čo sa dá zneužiť, bude zneužitá a že nikoho nebude príliš trápiť, že sa to nesmie.

A ešte trochu teórie. **Spoločné znaky daní a odvodov** (ktoré neobsahujú zásluhovosť) sú nedobrovoľnosť, nenávratnosť a neekvivalentnosť platby. Nedobrovoľnosť znamená, že štát si daň vynúti, pokiaľ je to potrebné, donucovacím aparátom. Nenávratnosť znamená, že pri platbe dochádza k prechodu vlastníckych práv a na rozdiel napr. od štátnych dlhopisov sa môže občan raz a navždy s peniazmi zaplatenými ako daň rozlúčiť. Neekvivalentnosť znamená, že štát nie je viazaný poskytovať akúkoľvek protihodnotu. Napriek týmto znakom, ktoré sú pre dane a odvody spoločné vtedy, keď odvody neobsa-

hujú zásluhovosť, existujú aj rozdiely a to je hlavný dôvod, prečo je žiaduce, aby systém obsahoval tak daň, ako aj odvod, resp. daň II.

**VÝŠKA.** Zatiaľ čo daň je neobmedzená platba, ktorá rastie s vymeriavacím základom, je výška odvodu obmedzená stropom vymeriavacieho základu. Tento rozdiel medzi daňou a odvodom je vhodné využiť na financovanie statkov s neobmedzenou a obmedzenou solidaritou.

**SUBJEKT.** Odvodom podliehajú len fyzické osoby, dani podliehajú všetky subjekty, ktoré tvoria hodnoty, teda aj právnické osoby. Tento rozdiel sa dá využiť na redistribúciu príjmov, ktorá sa týka len fyzických osôb.

**ÚČEL.** Daň tým, že nie je obmedzená stropom vymeriavacieho základu a tým, že ju platia všetky subjekty, je vhodná na platby s neobmedzenou solidaritou, to sú verejné statky. Naopak, odvody sú vhodné na platby s obmedzenou solidaritou, čiže redistribúciu príjmov.

**VEREJNÉ STATKY.** (financované daňami) sú tie, ktorých spotreba je nerivalitná, ktoré nie sú vylúčiteľné zo spotreby a ktoré súkromný sektor nedokáže zabezpečiť. Ako príklady slúžia polícia, súdnictvo, armáda. A keďže nie je možné určiť, kto koľko spotreboval napríklad armády, pristupuje sa k plne solidárnemu financovaniu. To znamená, že každý prispeje podľa toho, aký má príjem (a nie podľa toho, koľko spotreboval) a zároveň každý dostane určitého statku toľko, koľko ho potrebuje (bez ohľadu na jeho príspevok).

**REDISTRIBÚCIA PRÍJMOV.** (financovaná odvodom) je presun bohatstva od tých, ktorí ho majú viac, k tým, ktorí ho majú príliš málo. Plne solidárne riešenie pri redistribúcii príjmov by znamenalo, že všetkým sa zoberie všetko a vráti sa im toľko, koľko potrebujú, presne v duchu komunistickej ideológie. Keďže s ňou má naša spoločnosť bohaté, 40-ročné skúsenosti, dobre vieme, že to nie je žiadna sláva, a preto je nutné solidaritu obmedziť na minimum, ktoré je naša spoločnosť ochotná akceptovať, to je na životné minimum. To znamená, že bohatým zoberieme len tú časť ich príjmov, ktorá je potrebná na zabezpečenie životného minima pre všetkých.

Toľko k princípom a zákonom novej paradigmy. Pre toho, kto s nimi súhlasí, alebo aspoň s väčšinou z nich, sa výrazne zúži množina tých riešení, ktoré uvedené požiadavky spĺňajú. Tvrdíme, že existuje iba jedno riešenie spĺňajúce všetky požiadavky. Predtým, ako ho v kapitole 6 predstavíme, radi by sme v nasledujúcej kapitole uviedli krátku históriu k teóriám BI / NIT. BI je skratka pre BasicIncome, čiže základný príjem a NIT je skratka pre Negative Income Tax, čiže záporná daň z príjmu.

<sup>92</sup> Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 173

## Basic Income a Negative Income Tax

Záporná daň z príjmu (Negative Income Tax – NIT) býva niekedy spájaná s myšlienkou základného príjmu (Basic Income - BI), čo však nie je to isté. BI predstavuje garantovanú pevnú sumu pre každého občana nezávislú od toho, či pracuje, alebo nie. Nárok na ňu majú najbohatší i najchudobnejší, pričom ostatné príjmy občanov tvoria doplnok k tomuto garantovanému príjmu. Na rozdiel od toho, záporná daň z príjmu klesá s rastúcim príjmom, čo znamená, že podporuje len tých chudobnejších.

Myšlienka minimálnych dôchodkov má tri historické korene. Objavila sa koncom 16. storočia a nezávislé jednorazové garantované príspevky od 18. storočia. Tieto dve myšlienky boli formálne prepojené na sformovanie absolútneho minimálneho dôchodku v polovici 19. storočia.

### 16. storočie

#### MINIMÁLNY DÔCHODOK: HUMANISTI MORE (1516) A VIVES (1526)

S príchodom renesancie prestala byť považovaná otázka starostlivosti o sociálne zabezpečenie chudobných ľudí za výlučnú záležitosťou cirkvi a charity. Niektorí z takzvaných humanistov sa začali hrať s myšlienkou minimálneho dôchodku prostredníctvom štátnej podpory. V *Utópii* od Thomasa Mora (1478-1535) publikovanej v roku 1516, portugalský cestovateľ spomína dialóg s Johnom Mortonom, arcibiskupom z Canterbury. Jeho predstava projektu, ktorý obhajuje, by bola lepším spôsobom boja s krádežou, ako odsúdiť dotýčaných na smrť.

Morov blízky priateľ, spoločník a humanista Johannes Ludovicus Vives (1492-1540), ktorý bol považovaný za skutočného otca myšlienky garantovaných minimálnych dôchodkov, ako prvý vytvoril detailnú metódu založenú na náboženskej a pragmatickej úvahe a vyvinul podklady pre ňu.

*Juan Luis Vives sa narodil vo Valencii, v rodine konvertovaných židov. V roku 1509 opustil Španielsko, aby unikol inkvizícii. Študoval na Sorbonne, ale skoro sa vzdal scholastickej konzervatívnej filozofie, ktorá panovala v Paríži v tom čase a presťahoval sa do Bruges v roku 1512. V roku 1517 sa presťahoval do Louvain, jedného z hlavných centier humanistického hnutia, kde bol v roku 1520 vymenovaný za profesora. Učil krátkodobo na Corpus Christi College, Oxford, ale väčšinu svojej dospelosti strávil v Bruges, kde stále môžeme vidieť jeho sochu na brehu jedného z hlavných kanálov.*

V spomienkach adresovaných starostovi Bruges (1526) pod názvom De Subventionem Pauperum (Podpora chudoby) navrhol, aby mestská rada bola zodpovedná za ochranu životného minima všetkých obyvateľov, nie z právneho zázemia, ale kvôli výraznejšiemu prejavu charity. Vives tvrdil, že podpora by mala prichádzať „pred potrebou, ktorá spôsobuje šialené a nemorálne činnosti, predtým ako jej tvár sa začervena od hanby...“ To je presne to, čo by mohol dosiahnuť minimálny dôchodok.

Vivesova obhajoba dala jasne túto novú metódu do pohybu. Prispela k vznikajúcemu mysleniu a k činnostiam na podporu chudobných, ktorým sa venoval aj systém Poor Law vo Veľkej Británii.

**Poor Law** bol systém, ktorý poskytoval sociálne zabezpečenie vo Veľkej Británii od začiatku 16. storočia. Počas zavádzania tohto systému bola vo Veľkej Británii chudoba rozdelená do troch kategórií:

1. **„Impotent“** – skupina chudoby, ktorá bola najslabším článkom. Ľudia v tejto skupine boli neschopní postarať sa sami o seba, a už vôbec neboli schopní si nájsť prácu. Boli odkázaní na pomoc iných.
1. **„Able-bodied“** (telesne zdatní) – normálna skupina chudoby, ktorá nebola schopná si nájsť prácu pre dlhodobú alebo cyklickú nezamestnanosť v danom regióne alebo pre nedostatok skúseností.

1. **„Vagrants“** (povaľáči) – skupina ľudí, ktorá mohla pracovať, ale odmietla.

V roku 1601 bolo prijaté ustanovenie **Poor Law Act**, ktoré poskytovalo:

- robotu, prípadne vzdelanie pre deti, ktoré osireli (siroty), alebo o ktoré sa rodičia neboli schopní postarať,
- materiálnu pomoc pre chudobných ľudí (nástroje, ošatenie a pod.),
- pomoc ľuďom, ktorí neboli schopní robiť – jednalo sa o chromých, neschopných, starých, slepých a pod.

Poor Law Act sa v roku 1662 pretransformoval na Settlement Act, ktorý poskytoval dotácie iba na bývanie, pri narodení dieťaťa, pri vzniku manželstva a na vzdelanie.

### 18. storočie

#### ZÁKLADNÉ DOTÁCIE: REPUBLIKÁN CONDORCET (1794) A SPEENHAMLANDSKÝ SYSTÉM (1795)

Koncom 18. storočia sa objavila myšlienka základných dotácií, ktorá mala hrať väčšiu rolu v zmiernení chudoby v Európe. Prvý známy človek, ktorý navrhol túto myšlienku, bol prvotriedny matematik a politický aktivista Marquis de Condorcet (1743-1794). Potom, čo zohral dôležitú rolu vo Francúzskej revolúcii, bol uväznený a poslaný na smrť. Vo väzení napísal najsystematickejšiu prácu *Esquisse dun tableau*, publikovanú v roku 1795. Posledná kapitola obsahuje opis, ako by sociálne poistenie malo vyzeráť aby mohlo zredukovať nerovnosť, neistoty a chudobu<sup>93</sup>.

Myšlienka rovnosti základných dotácií pre všetkých s dosiahnutím veku dospelosti sa objavila i v spisoch francúzskeho filozofa Francoisa Hueta. Navrhol, aby všetci mladí ľudia dostali dotácie z celkových daní z určitej danej časti krajiny a majetku.

<sup>93</sup> Táto vzdialená myšlienka bola zrodom európskeho sociálneho poistného systému, istým spôsobom zrealizovaná Bismarckovým starobným dôchodkom a zdravotným poistením pre pracujúcu silu Nemecka (od roku 1883).

**Priamy predchodca NIT– Speenhamlandský systém (1795)**

Speenhamlandský systém bol anglický systém vonkajšej pomoci určený na zmiernenie vidieckej chudoby počas 19. storočia. Bol pomenovaný podľa oblasti Speenhamland v Newbury, Berkshire, kde v roku 1795 predstavitelia schválili **kľzavý príspevok** k príjmu, ktorého hlavným cieľom bolo utišovať najhoršie dôsledky vidieckej chudoby. Na financovanie týchto príspevkov, ktoré vyrovnávali rozdiely medzi pracovnými príjmami robotníkov a minimálnou mzdou, slúžili v systéme dane. Tento systém poskytoval niekoľko podpôr pre chudobných. Jednou z nich boli prídavky k mzdám, ktoré sa odvodzovali od ceny bochníkov chleba a počtu detí v rodine.

Správa splnomocnencov sociálneho zákonodarstva z roku 1834 označila Speenhamlandský systém „odmenou za lenivosť a nemorálnosť“. Systém umožňoval zamestnávateľom (hlavne farmárom) platiť minimálnu mzdu, pretože obce kompenzovali rozdiel a udržovali ich pri živote. Minimálny príjem robotníkov sa tak nemenil a prispievatelia ich neustále podporovali.

I keď žiadne dôkazy nepoukazujú na vzájomný vzťah medzi rastom populácie a Speenhamlandským systémom, Thomas Malthus veril, že systém podpory chudoby viedol k zvyšovaniu populácie.

**Thomas Robert Malthus** žil v rokoch 1766 – 1834. Bol to anglický politik a ekonóm, známy svojimi pesimistickými, ale veľmi vplyvnými názormi. Narodil sa v bohatej rodine. Jeho otec Daniel bol osobným priateľom filozofa a skeptika Davida Humeho a známy Jeana-Jacquesa Rousseaua. Predtým, ako sa v roku 1784 dostal na Cambridge, vzdelával sa doma. Jeho hlavným zameraním bola matematika. V roku 1791 dosiahol profesorský titul a o dva roky neskôr bol zvolený za člena Jesus College. V roku 1797 bol vysvätený za duchovného pastora. Oženil sa v roku 1804 a mal 3 deti. V roku 1805 sa stal prvým profesorom politickej ekonomiky na East India Company College na Haileybury v Hertfordshire. Jeho študenti ho označovali ako „Pop“ alebo „Population“ Malthus. V roku 1818 bol zvolený za člena Royal Society. Na základe svojho fyzického vzhľadu (zajačia pera) sa až do roku 1833 odmietal zviditeľniť a až po chirurgickom zákroku bol považovaný za pekného muža. Robert Malthus je pochovaný v Bath Abbey v Anglicku.

**19. storočie****MINIMÁLNY DÔCHODOK: UTOPISTICKÍ SOCIALISTI CHARLIER (1848) A MILL (1849)**

Zatiaľ čo Karl Marx končil v roku 1848 Manifest komunistickej strany, v Bruseli Joseph Charlier vydal svoje *Solution du probleme social ou constitution humanitaire*, ktoré možno považovať za prvú zbierku zmienujúcu sa o skutočných minimálnych dôchodkoch. To znamená, že každý v krajine má rovnaké právo na svoj dôchodok. Charlierova obhajoba však nemala patričný ohlas a čoskoro upadla do zabudnutia.

John Stuart Mill zahrnul do druhého vydania svojho diela *Principles of Political Economy* diskusie o návrhoch týkajúcich sa finančnej nezávislosti minimálneho dôchodku.

V oblasti minimálnych dôchodkov možno ešte spomenúť systém „Fourierismus“, ktorý neuvažuje o zrušení súkromného vlastníctva ani dedičstva. Necháva na zväžení, ako rozdeliť vzťah medzi kapitálom a prácou. Presadzuje, že určité minimum je nevyhnutné na životné potreby každého člena spoločnosti, či už schopného, alebo nepracujúceho. Zostatok produkcie je prerozdelený do určitých častí špecifikovaných kapitálom, prácou a talentom.

**20. storočie****NEGATIV INCOME TAX (ZÁPORNÁ DAŇ Z PRÍJMU): MILTON FRIEDMAN (1962)**

V 40. rokoch 20. storočia bola základná myšlienka Zápornej dane načrtnutá za pomoci Lady Juliet Rhys-Williams a v roku 1960 ju obhajoval ako nástroj boja proti chudobe Robert Lampman. Tieto smerovania a obhajoby boli prvopočiatky dnešnej NIT.

**Juliet Rhys Williams** žila v rokoch 1898-1964. Svoju politickú kariéru začala ako osobná sekretárka riaditeľa výcviku a vojenského štábu na ministerstve námorníctva. Ako členka liberálnej strany v roku 1943 obsadila post čestnej sekretárky Ženskej liberálnej federácie. Jej myšlienky týkajúce sa reformy dane z príjmu boli prevzaté liberálnou stranou a publikované ako *Žltá kniha liberálnej strany*.

Prevláda však názor, že s myšlienkou Negative Income Tax (NIT) alebo zápornej dane z príjmu prišiel ekonóm **Milton Friedman**, ktorý ju obhajoval vo svojej publikácii z roku 1962 - *Kapitalizmus a sloboda*<sup>94</sup>. Je to všeobecne používaná metóda implementácie systému minimálneho garantovaného príjmu, resp. základného príjmu.

Americký ekonóm **Milton Friedman** – nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu 1976 – je všeobecne uznávanou autoritou v oblasti ekonomickej teórie i praxe. Dá sa tvrdiť, že patrí k najvýznamnejším svetovým ekonómom druhej polovice 20. storočia, ktorý spolu s J. M. Keynesom najvýraznejšie ovplyvnil formovanie súčasnej ekonomickej teórie a hospodárskej politiky.

Milton Friedman sa narodil 31. júla 1912 v Brooklyne v New Yorku v chudobnej rodine emigrantov zo Zakarpatskej Ukrajiny. V roku 1939 sa oženil so spolužiačkou z univerzity Rose Directorovou, ktorá mu bola po celý jeho život aktívnou spolupartnerkou v profesionálnej činnosti. Ich syn David je známym profesorom ekonómie.

S menom Milтона Friedmana sú spojené predovšetkým termíny „chicagska škola“ a „monetarizmus“. Jeho ekonomické teórie sa dostali prakticky do celého sveta a ovplyvnili hlavne v sedemdesiatych rokoch minulého storočia myslenie politikov v mnohých krajinách. Milton Friedman až do svojej smrti v novembri 2006 bol spoločníkom Hoover Inštitútu na Stanfordskej univerzite.

<sup>94</sup> Pozri prílohu č. 2.



Záporná daň z príjmu predstavuje zrkadlový obraz regulárneho daňového systému, kde dôchodkové dane tvoria príjmy štátu a ich výška rastie s rastom príjmov občana. Naproti tomu, zápornou daňou z príjmu sa vyplácajú peniaze naspäť daňovníkom znížené v závislosti od výšky ich príjmov. Záporná daň tak nerieši problémy vyšších príjmov, ale naopak, tých najnižších. Účelom NIT je poskytovať priamočiary prostriedok, ktorý by zaistil každej rodine minimálny príjem a pritom by umožnil vyhnúť sa obrovskej byrokracii spojenej s vyplácaním sociálnych dávok. Dôsledkom je zachovanie významnej miery osobnej zodpovednosti a motivácie u každého, aby pracoval, dosť zarábala a aby platil dane namiesto toho, aby žil z podpôr. Pre štát je predsa z finančného hľadiska výhodnejšie vyberať dane od ekonomicky aktívneho občana, ako nenávratne dotovať ekonomicky neaktívneho.

Myšlienka zápornej dane z príjmu si čoskoro získala množstvo akademikov a medzi nimi aj Jamesa Tobina. Stala sa hlavnou témou v politických kruhoch i v teoretickej literatúre.

**James Tobin** sa narodil v roku 1918 v Champaigni. Otec bol novinár, matka bola sociálna pracovníčka. Oženil sa v roku 1946 s Elizabeth Fay Ringovou, s ktorou vychoval štyri deti. Zomrel v roku 2002.

Po absolvovaní niekoľkých stupňov strednej školy zložil úspešne prijímacie skúšky na Harvardovu univerzitu. V oblasti ekonómie prežíval v tom období Harvard svoj zlatý vek. Pôsobili tu profesori svetového mena, mnohí spolužiaci J. Tobina sa neskôr stali vedúcimi osobnosťami ekonomickej vedy. V roku 1947 bol zvolený za člena spoločnosti Society of Fellows. Ako profesor ekonómie prednášal na Yalskej univerzite. V rokoch 1961 – 1962 pôsobil v Rade ekonomických poradcov prezidenta Kennedyho. Bol tiež ekonomickým poradcom Kongresu a ako poradca pôsobil v mnohých vládných inštitúciách.

Táto myšlienka bola taká príťažlivá, že v USA boli uskutočnené v šesťdesiatych rokoch experimenty v niekoľkých mestách štátu New Jersey. Tieto experimenty mali vyvrátiť obavy teoretikov, že NIT zníži pracovné úsilie, a to dvoma spôsobmi. Po prvé, poskytnutím zaručeného minimálneho príjmu rodine by mohla NIT v krajnom prípade úplne odradiť členov rodiny od pracovnej činnosti. A aj keby zamestnanci neprestali celkom pracovať, mohli by pracovať menej, pretože by mohli uspokojiť svoje základné potreby s vynaložením menšieho pracovného úsilia (ekonómovia to nazývajú dôchodkový efekt). Po druhé, znížením dávok o určitú časť dolára za každý zarobený dolár NIT by spolu s daňou zo mzdy a štátnymi a miestnymi daňami z príjmov znížila čistú hodnotu miezd a motivovala príjemcov k tomu, aby „nahradili“ prácu voľným časom (substitučný efekt). Experimentátori z New Jersey sa rozhodli zmerať silu týchto dvoch účinkov, avšak čoskoro sa stretli s problémami. Tie spočívali v existujúcom systéme sociálnej starostlivosti, v balíku poskytovaných peňažných a nepeňažných dávok, ktorý má v mnohých štátoch USA oveľa vyššiu hodnotu než pravdepodobná záporná daň z príjmu<sup>95</sup>.

V roku 1969 predložil prezident Richard Nixon návrh Plánu pomoci rodinám (Family Assistance Plan – FAP) predstavujúci určitú formu zápornej dane z príjmu. Nixonov FAP,

ktorý riešil koncepčné aj administratívne problémy tým, že v podstate zachoval existujúci systém sociálnej starostlivosti a vniesol doň dávku pre zachovanie nízkych príjmov, určenú pre chudobných pracujúcich, nepotešil akademikov, ani zástancov systému sociálnej starostlivosti. Na schválenie FAP chýbalo v kongrese iba 10 hlasov.

Charles Murray vo svojej knihe *Príliš mnoho dobra* podrobne analyzuje dopady americkej sociálnej politiky počas niekoľkých desaťročí. Tiež sa venuje pokusom o zavedenie BI/NIT. Tieto pokusy nedopadli dobre preto, lebo BI/NIT nenahradili existujúce sociálne dávky, ale boli len dodatočnými príjmami, ktoré znižovali motiváciu obyvateľstva tvoriť hodnoty.

V súčasnosti je vo Veľkej Británii v testovacej fáze systém **universal credit**. Od októbra 2013 sú všetci noví žiadatelia dávok v niektorých oblastiach zapojení do tohto systému, s výnimkou zložitejších prípadov, ako sú rodiny s deťmi. Plná prevádzka má byť spustená od roku 2017. Universal Credit spája 6 doterajších dávok do jedinej platby. Výška tejto platby sa postupne znižuje so stúpajúcim príjmom.

Rôzne varianty BI/NIT pod rôznymi názvami. Na stránke [www.usbig.net](http://www.usbig.net) je ich vymenovaných 39, my pridávame štyridsiaty:

Alaska Permanent Fund	Guaranteed Basic Income	Share the Wealth
Basic Income (BI)	Guaranteed Income (GI)	Social Credit
Basic Income Grant (BIG)	Guaranteed Minimum	Social Dividend
Citizen Dividends	Guaranteed Minimum Income	Social Income
Citizens' Dividend	Income Guarantee	Social Wage
Citizens' Income	Minimum Income Guarantee	State Bonus
Citizenship Income	Minimum Income	Territorial Dividend
Citizens' Wage	Mincome	Unconditional Basic Income (UBI)
Daily Bread	National Minimum	Universal Allocation
Demogrant	National Tax Rebate	Universal Basic Income (UBI)
Dividends for All	Negative Income Tax (NIT)	Universal Benefit
Guaranteed Annual Income (GAI)	Refundable Income Tax Credit	Universal Grant
Guaranteed Adequate Income (GAI)	Rent Sharing	Universal Income Tax Credit

<sup>95</sup> Zdroj: Allen, J.D.: Negative Income Tax, <http://www.econlib.org/library/enc/NegativeIncomeTax.html>

## Odvodový bonus

V predošlej kapitole sú predstavené dve teórie, BI (základný príjem) a NIT (záporná daň z príjmu). Zásadná nevýhoda BI je skutočnosť, že rovnako podporuje bohatých i chudobných, čo by ani nemuselo byť tak v rozpore s vertikálnou spravodlivosťou<sup>96</sup>, ako je to v rozpore so zdravým rozumom. Podporovať bohatých nielen, že nemá zmysel, ale je aj zbytočne drahé. Práve tento problém rieši NIT, kde s rastúcim príjmom klesá štátna podpora. Na druhej strane, hlavná nevýhoda zápornej dane z príjmu je, že na dosiahnutie štátnej podpory na úrovni životného minima musí byť buď vysoká záporná sadzba alebo vysoké nezdaniteľné minimum<sup>97</sup>. Vysoká záporná sadzba znamená vysoké marginálne zdanenie<sup>98</sup> a pri vysokom nezdaniteľnom minime by zas len málo ľudí platilo daň z príjmu. Problém buď vysokej zápornej sadzby alebo vysokého nezdaniteľného minima tkvie v tom, že zdanenie (pozitívne) nastáva až potom, ako štátna alimentácia klesla na nulu. Naopak, práve tento problém BI nepozná. Zdanenie nie je nijako závislé od (klesajúcej) výšky štátnej podpory. V našom návrhu Odvodového bonusu sa snažíme spojiť výhody oboch systémov, to sú pri BI zdanenie nezávislé od výšky štátnej podpory a pri NIT klesajúca štátna podpora pri rastúcom vlastnom príjme.

**„Odvodový bonus nie je sociálna dávka alebo dotácia nízkej mzdy. Je to oveľa viac. Je to vyjadrenie základnej solidarity spoločnosti s jej obyvateľmi. Odvodový bonus garantuje každému životné minimum a jediným vzorcom vytvára prechod od nepríjmu k príjmu.“**

Systém Odvodový bonus je rozdelený do štyroch jednotlivých krokov. Prvý krok je určenie maximálnej výšky štátnej podpory (súčet štátnych dávok), ktorá zohľadní životnú situáciu občana. Druhý krok je výpočet konkrétnej štátnej podpory (Odvodový bonus) v závislosti od vlastných príjmov občana. Tretí krok je súčet Odvodového bonusu a ostatných príjmov (vymeriavací základ). Štvrtý krok je výpočet rovnej dane, solidárneho odvodu a zdravotného odvodu z vymeriavacieho základu.

### KROK 1 – SÚČET ŠTÁTNYCH DÁVOK – SOCIÁLNY ROZMER ADRESNOSTI

Súčet štátnych dávok je súčet tých základných a mimoriadnych štátnych dávok, na ktoré má občan nárok. Súčet štátnych dávok je maximálna výška štátnej podpory a to v prípade úplnej absencie vlastných príjmov občana (pozri krok 2). Základné a mimoriadne

<sup>96</sup> Pozri kapitolu 4, str. 44.

<sup>97</sup> Napríklad pre rok 2015 je nezdaniteľné minimum 3.803,33 tis. €. Ak má jednotlivec bez príjmov dostať 1497,56€ ročne (198,09 € \* 0,62 = 122,8 \* 12 = 1473,6 €), negatívna sadzba dane by musela byť 38,7% (1473,6 € / 3803,33 € = 38,7%). Jeho marginálne zdanenie vrátane 19%-ného odvodu z toho istého základu by tak bolo 57,7%. Z posledných 100 € príjmu by totiž najprv nedostal 40% negatívnu daň a potom by platil 19% odvod. Druhá alternatíva je zachovať 19%-nú sadzbu dane aj pre negatívnu daň, v tom prípade by ale nezdaniteľné minimum muselo byť cca 7881,89 € (1487,56 € / 0,19 = 7881,89 €), čo je takmer na úrovni priemernej mzdy. 40%-ná negatívna sadzba dane alebo 7881,89 € nezdaniteľné minimum sú dva extrémne, medzi ktorými je množstvo kombinácií zápornej sadzby dane a výšky nezdaniteľného minima, napríklad 30% a 5000 €, a presne v pomere sadzby a minima sa aj rozložia, ale celkovo nezmenšia, vyššie popísané problémy.

<sup>98</sup> Pozri str. 29.

štátne dávky zohľadňujú **životnú situáciu** občana a odvíjajú sa od životného minima jednotlivca<sup>99</sup>, ktoré je pre rok 2015 stanovené na 198,09 €. Životné minimum upravuje Ministerstvo práce každoročne k 1.7. o infláciu.

### Základné štátne dávky

Každý občan nášho štátu, to znamená všetkých 5,4 mil. obyvateľov, má po celý svoj život nárok na základnú štátnu dávku. Z dôvodu výrazného zjednodušenia administratívy si štátnu dávku na manželku bez vlastných príjmov uplatní manžel. Štátnu dávku na deti si uplatní rodič<sup>100</sup>. Základná štátna dávka na dospelú osobu (nad 15 rokov) je 100% životného minima, základná štátna dávka na jedno dieťa<sup>101</sup> je 20% životného minima, na dve deti spolu 60%, na tri deti 90%, na štyria viac detí 100% životného minima. Keď má niekto 5 detí, štyri vo veku 4 – 15 rokov a jedno nad 15 rokov, je základná štátna dávka na všetky deti spolu 200% životného minima (= 396,18€).

### Mimoriadne štátne dávky

Zohľadňuje mimoriadnu životnú situáciu po dobu jej trvania. V prípade, že ide o **rodiča na materskej alebo rodičovskej dovolenke** (t.j. po dobu 3 rokov od narodenia dieťaťa), vzniká nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 1,5% zo súčtu troch najvyšších ročných vymeriavacích základov<sup>102</sup>.

**Osamelý rodič**<sup>103</sup> má nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 2-násobku základnej štátnej dávky na dieťa, t.j. na 1 dieťa 40% ŽM, na 2 deti spolu 120%, na 3 deti spolu 180%, a na 4 a viac detí 200%.

**Invalidovi** vzniká nárok na štátnu dávku vo výške súčinu štvornásobku životného minima (ŽM) a miery postihnutia. V tejto súvislosti budú zrejme odborníci musieť prehodnotiť a zrealizovať katalóg postihnutí. Invalidná štátna dávka v maximálnej výške 400% ŽM je náhradou za dnešné kompenzácie ZŤP, za invalidné dôchodky (nie tie, ktoré sú už dnes priznané), za dotácie chránených dielní a za pokuty za nezamestnávanie invalidov.

Systém Odvodového bonusu tak, ako je v tejto knihe navrhnutý, konkrétne prvý krok (súčet štátnych dávok) je možné nakonfigurovať podľa politiky tej - ktorej vlády. Napr. môžu byť niektoré dávky pridané (ako napr. rodinná štátna dávka), alebo je možné zmeniť výšku jednotlivých dávok. Omnoho dôležitejšie ako konfigurácia jednotlivých dávok je celkový systém, ktorý v prvom kroku zráta všetky nároky občana a v ďalších krokoch pracuje s touto jednou konkrétnou sumou.

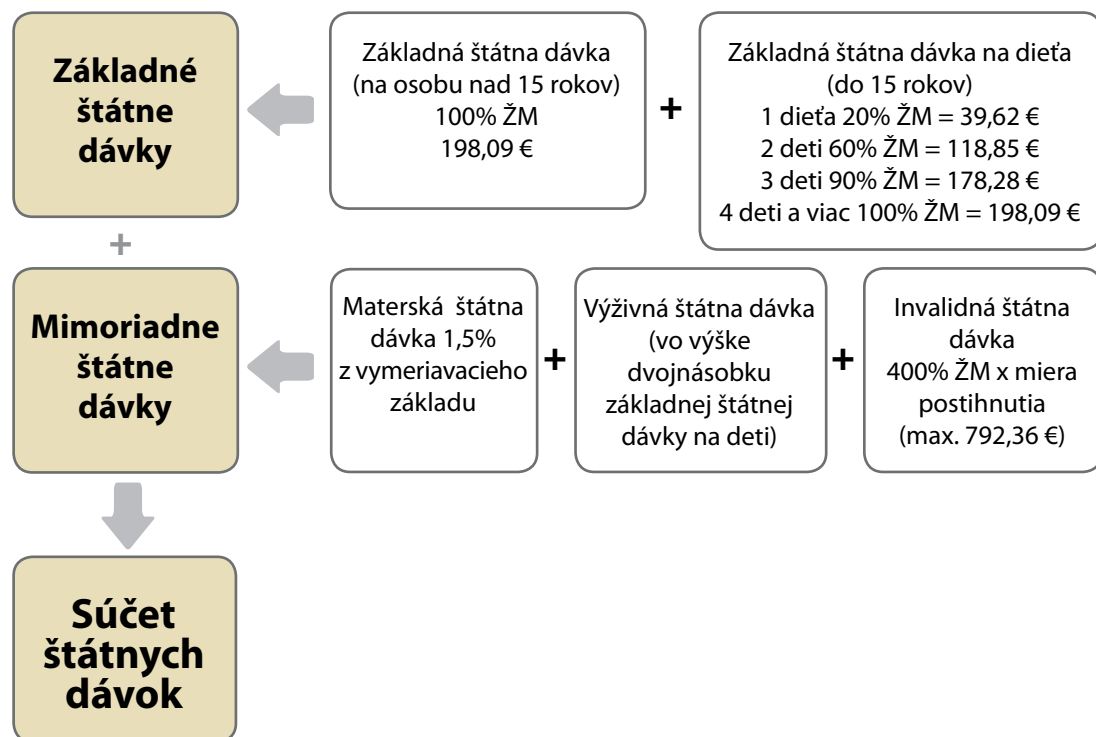
<sup>99</sup> V zmysle zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime, § 2.

<sup>100</sup> Pokiaľ sú rodičia dvaja, rozhodnú oni o tom, ktorý z nich si štátnu dávku uplatní.

<sup>101</sup> Myslí sa dieťa do 15 rokov, nad 15 rokov je považované za dospelú osobu, ktorá má nárok na 100% ŽM.

<sup>102</sup> Rodič na materskej alebo rodičovskej dovolenke si môže vybrať 3 ľubovoľné roky s najvyššími vymeriavacími základmi zo všetkých svojich odpracovaných rokov pred materskou dovolenkou. Ak rodič ešte nemá 3 odpracované roky (napr. študent), zaráta sa mu do vymeriavacieho základu 24-krát ŽM za jeden rok, ak má ukončené stredoškolské vzdelanie.

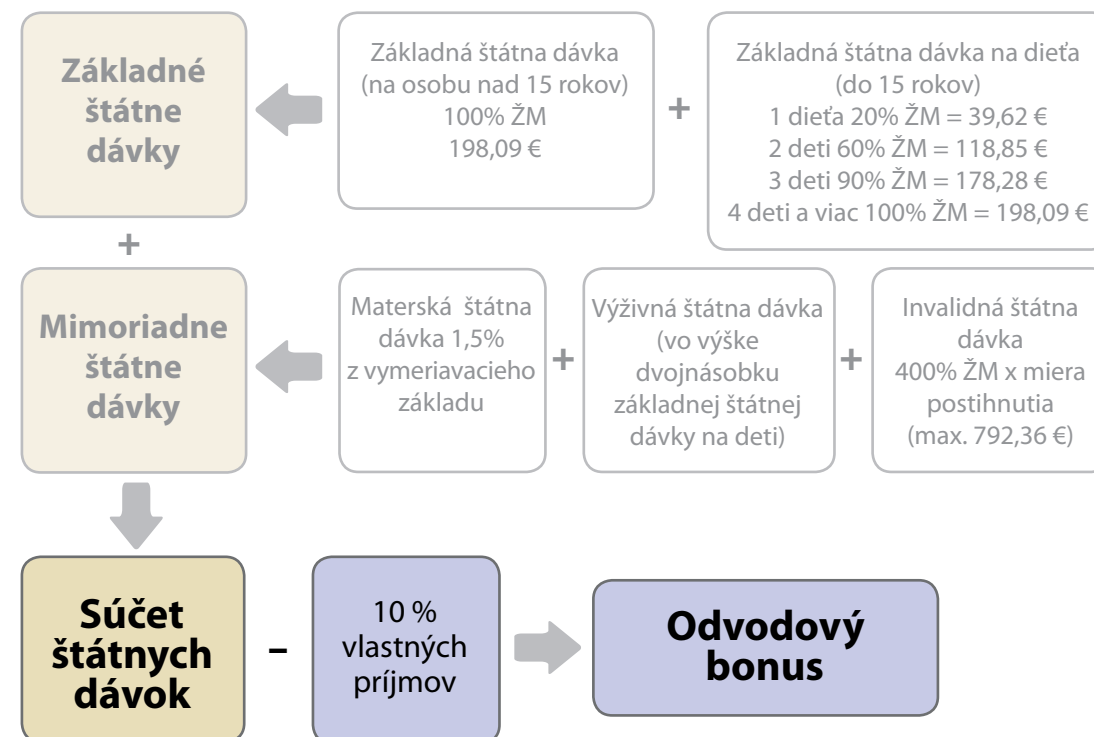
<sup>103</sup> V prípade, že druhý rodič si neplní vyživovaciu povinnosť.



## KROK 2 – ODVODOVÝ BONUS – FINANČNÝ ROZMER ADRESNOSTI

Potom, ako v kroku 1 bol stanovený súčet štátnych dávok zohľadňujúci **životnú situáciu** občana a jeho rodiny, vypočíta sa výška **Odvodového bonusu** zohľadňujúceho **príjmovú situáciu** občana. Odvodový bonus je súčet štátnych dávok (podľa kroku 1) znížený o 10% vlastných príjmov občana. Ostáva tak zachovaná adresnosť voči výške príjmu. To znamená, že štát prestáva skúmať dôvody nízkeho príjmu, lebo to je administratívne veľmi náročné a často neobjektívne.

Odvodový bonus nahradí väčšinu existujúcich sociálnych platieb. Presný osud každej z 95 existujúcich sociálnych platieb je uvedený v prílohe č. 1.



## KROK 3 – VYMERIAVACÍ ZÁKLAD

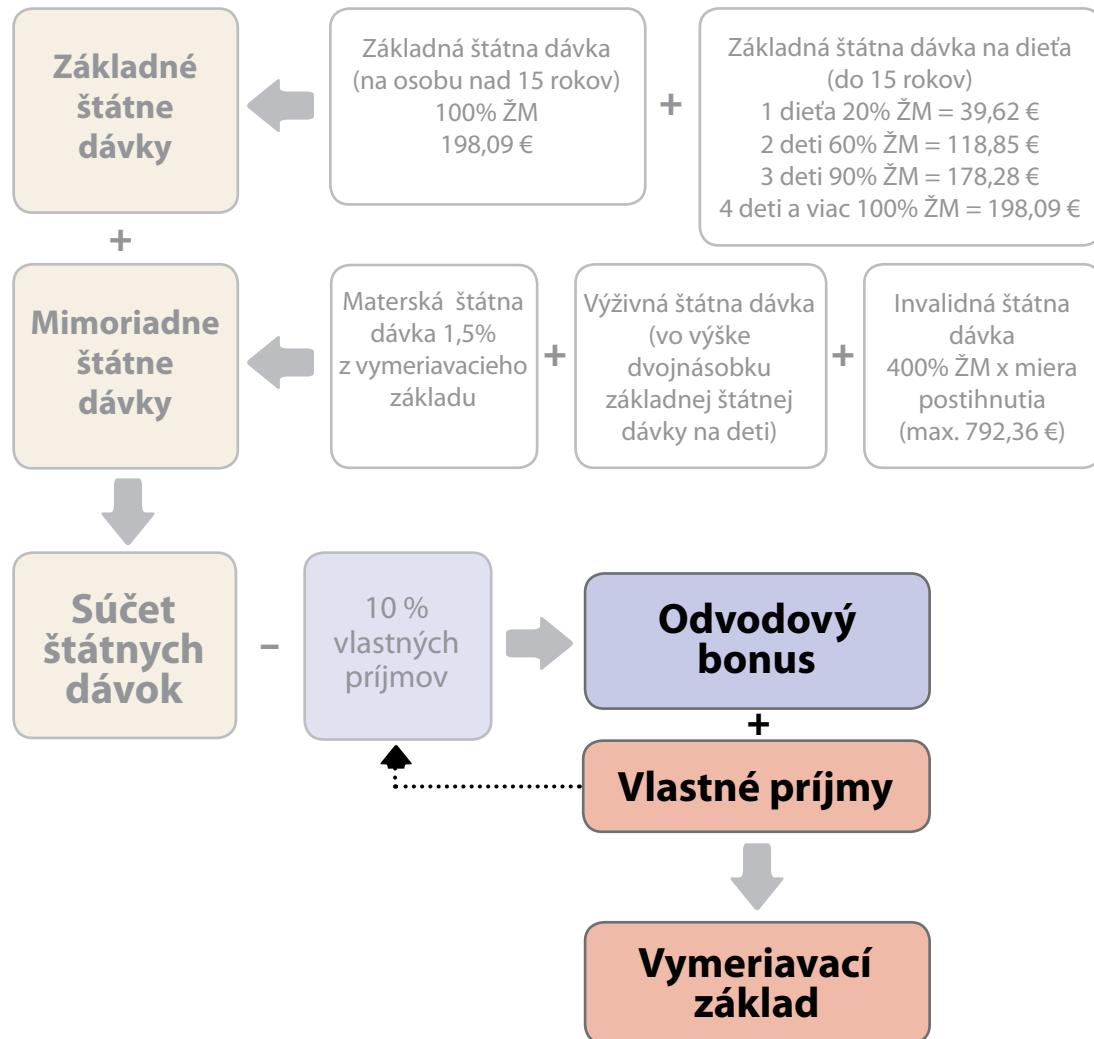
Tento krok je najjednoduchší. Sčíta sa **Odvodový bonus** (to je súčet štátnych dávok znížený o 10% vlastných príjmov) a **vlastné príjmy**. Výsledok je vymeriavací základ, z ktorého sa v poslednom kroku vyrátajú daň a odvody.

Do vlastných príjmov sa rátajú všetky príjmy, to sú okrem mzdy<sup>104</sup> aj úroky, príjmy z prenájmu, dohody, odmeny, dividendy<sup>105</sup> a iné. Inými slovami, vlastné príjmy sú základ dane a dividendy. Pri dividendách je nutné zohľadniť ten fakt, že už raz boli zdanené<sup>106</sup> na úrovni právnickej osoby, a preto sú nižšie o (de facto) zaplatenú daň. Z toho vyplýva, že dividendy, ktoré sa zahrnú do vlastných príjmov občana, je predtým nutné zvýšiť o už zaplatenú daň, čiže vydeliť 0,81. Len tak bude možné docieľiť absolútne neutrálne zaťaženie práce a kapitálu.

<sup>104</sup> Myslí sa samozrejme superhrubá mzda, pozri kapitolu 3, poznámku č. 58.

<sup>105</sup> Vždy sa myslí dividendy, tantiémy, podiely na zisku a pod., skrátka platby, ktoré neznižujú základ dane právnickej osoby.

<sup>106</sup> Tu sa líšia názory, ale myslím si, že bezdôvodne. **Právnická osoba nie je samostatná entita**, nie je to osoba s vlastným konaním a vlastným duchom, je to len a len právna forma a v konečnom dôsledku rozhoduje vždy jej majiteľ. Presne ten, ktorý obdrží dividendy alebo podiely na zisku. Práve dividendy a podiely na zisku nie sú nákladovou položkou a teda neznižujú základ dane, čo je to isté, ako keby ten základ dane znížili (ako napr. úroky) a boli zdanené po ich vyplatení (tak ako úroky). Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že dividendy a podiely na zisku sú zdaňované (na úrovni právnickej osoby). Zrušenie zdaňovania dividend ako súčasť daňovej reformy v roku 2004 len ukončilo ich dvojité zdaňovanie.



#### KROK 4 – ROVNÁ DAŇ, SOLIDÁRNY ODVOD A ZDRAVOTNÝ ODVOD

**Rovná daň** by mala byť opäť<sup>107</sup> 19% z vymeriavacieho základu, to je zo súčtu Odvodového bonusu a vlastných príjmov. Keďže sme ale v kroku 2 do vlastných príjmov zarátali aj dividendy (zvýšené o zaplatenú daň), musíme ich pre výpočet dane opäť odrátať<sup>108</sup>.

Rovná daň je teda 19% z vymeriavacieho základu zníženého o dividendy a z nich odvodenú daň<sup>109</sup>.

**Solidárny odvod** nahradí 11 z dnešných 13 odvodov a jeho výška je 10% z vymeriavacieho základu. Tak ako aj dnes, je vymeriavací základ pre výpočet solidárneho odvodu obmedzený stropom. Avšak z dôvodu, že sa zohľadnia úplne všetky príjmy daňovníka, je možné výšku stropu výrazne znížiť, a to presne na 10-násobok životného minima<sup>110</sup>. To je v súčasnosti 1.980,90€ mesačne (10 x 198,09 €). Maximálna možná výška mesačného solidárneho odvodu je tak 1-násobok životného minima (10% z desať násobku) resp. 198,09 € (10% zo 1.980,90€).

**Odvodová úľava na deti** - každý pracujúci si bude môcť znížiť svoj solidárny odvod o sumu rovnajúcu sa základnej štátnej dávke na deti, to znamená na jedno dieťa 20% sumy životného minima, na 2 deti 60% sumy životného minima, na 3 deti 90% sumy životného minima a na 4 a viac detí 100% sumy životného minima.

**Zdravotný odvod** nahradí zvyšné dva odvody (zdravotné poistenie, ktoré platí zamestnávateľ a ktoré platí zamestnanec) a jeho výška je 9% z vymeriavacieho základu. Tak, ako aj dnes, je vymeriavací základ pre výpočet zdravotného odvodu obmedzený stropom, a to tiež na úrovni 10-násobku životného minima, to je v súčasnosti 1.980,90 € mesačne (10 x 198,09 €). Maximálna možná výška mesačného zdravotného odvodu je tak 0,9-násobok životného minima (9% z desať násobku) resp. 178,28€ (9% zo 1.980,90 €).

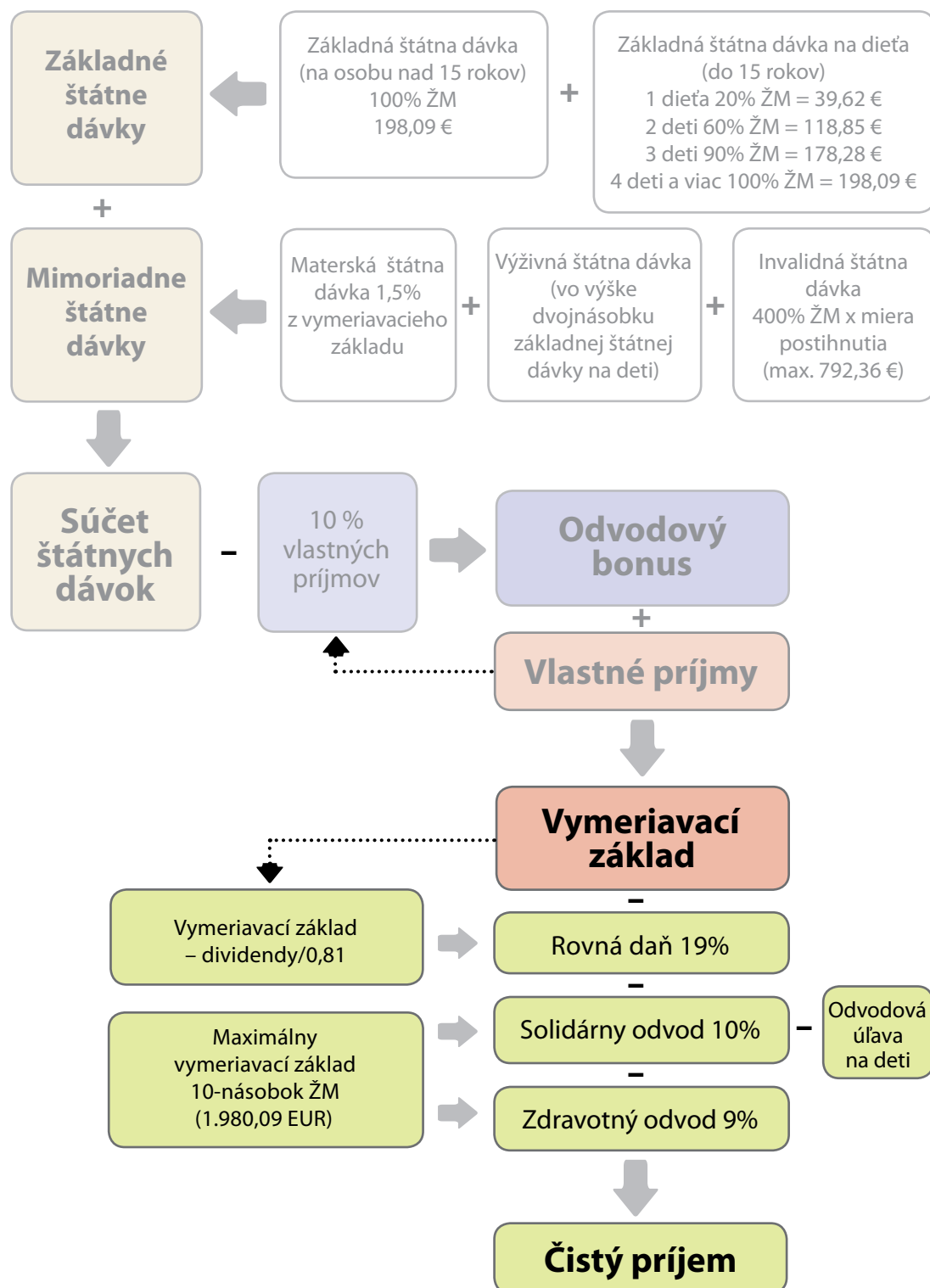
<sup>107</sup> V rokoch 2004 – 2012 platila 19% sadzba dane z príjmov na všetky výšky príjmov. Od januára 2013 bola zavedená tzv. miliónárska daň vo výške 25% pre príjmy nad 35.022,61 € (pre rok 2014). Táto miliónárska daň systém komplikuje a je nespravodlivá, pretože trestá úspešných.

<sup>108</sup> Dividendy sa musia zahrnúť do vlastných príjmov, aby boli zohľadnené pri výpočte OB a aby sa z nich odviezol solidárny odvod, ale nesmú byť zahrnuté do základu dane, lebo z nich už raz daň odvodená bola. Práve týmto krokom sa dosiahne úplne rovnaké zataženie práce a kapitálu.

<sup>109</sup> Na úrovni právnickej osoby, pozri poznámku č. 106.

<sup>110</sup> Porovnateľná výška dnešného stropu je 5441,80 € (4025 € hrubá mzda plus odvody zamestnávateľa vo výške 35,2%).





Zdravotný odvod je nutné vyčíslit osobitne, aby sa vopred vedelo, koľko peňazí bude prúdiť do zdravotníctva, bez ohľadu na iné štátne výdavky. Výpočty vplyvov na verejné financie ukazujú, že celkové odvodové zaťaženie je možné znížiť na 19%, čo je takmer polovica dnešného odvodového zaťaženia<sup>111</sup>. Preto navrhujeme jeden solidárny odvod vo výške 10%-ný a 9%-ný zdravotný odvod, spolu 19%. Zdravotný odvod síce bude vyberať daňový úrad, no následne ho poukáže príslušnej zdravotnej poisťovni.

V daňovom zákone príde k dvom podstatným zmenám. Po prvé sa bude musieť zrušiť nezdaniteľné minimum na daňovníka a manželku a po druhé sa bude musieť zrušiť daňový bonus na dieťa. Obidva inštitúty budú nahradené základnou štátnou dávkou (pozri krok 1, strana 56), z ktorej sa určí súčet štátnych dávok a následne Odvodový bonus (pozri krok 2, strana 58). Ďalšie zmeny v daňovom zákone sa budú týkať rôznych výnimiek, ktoré tam prepašovali rôzni lobisti, a ktoré tam nemajú čo hľadať.

Kto nebude mať pracovný pomer, ani žiadny iný príjem a ani pracujúceho manžela/-ku, môže požiadať o **Súčet štátnych dávok znížený o daň a odvody** (Odvodový bonus pri nulovom príjme) na obecnom úrade v mieste svojho bydliska. Automaticky sa tak stáva zamestnancom obce s nulovým príjmom. Týmto spôsobom bude prostredníctvom obce dostávať svoju štátnu dávku a ako protihodnotu môže obec od neho žiadať pracovnú aktivitu, napr. na obecné práce. Naopak, obec, ak uzná za vhodné, môže priplatiť ďalšiu sumu. Dôležité je, aby neboli oddelené systémy pre administráciu práce (daňové úrady, sociálna poisťovňa) a pre administráciu nepráce (úrady práce, soc. vecí a rodiny). Obec nemôže vyžadovať pracovnú aktivitu v prípade dôchodcov, rodiča s dieťaťom do 3 rokov, práceneschopných (PN) a invalidov. Obec sa môže rozhodnúť, že zdravým občanom, ktorí odmietnu vykonávať obecné práce, namiesto peňazí poskytne jedno teplé jedlo denne.

Cudzinci tiež spadajú do systému, ale z dôvodu zabránenia zneužívania sociálneho systému Slovenska s nasledovným obmedzením: Cudzinec má nárok len na tú časť odvodového bonusu, ktorá neprevyšuje jeho daňovú a odvodovú povinnosť. Bližšie informácie v kapitole 12 – Medzinárodné záväzky.

**Drobnosť na záver.** Máme teda Odvodový bonus, ktorý klesá rýchlosťou 10% a zároveň strop vymeriavacieho základu pre výpočet solidárneho a zdravotného odvodu vo výške 10-násobku životného minima. Aká je príjmová situácia samostatne žijúceho daňovníka? Jeho súčet štátnych dávok je základná štátna dávka vo výške jedného životného minima, čiže 198,09 €. Jeho Odvodový bonus je súčet štátnych dávok znížený o 10% jeho ostatných príjmov. Keď má náš daňovník superhrubú mzdu 1.980,90 € je jeho Odvodový bonus práve 0 € (198,09 € - 10% zo 1.980,90 €). To sa celkom hodí, lebo 1.980,90 € je zároveň strop pre výpočet odvodov. **Náš daňovník prestane dostávať podporu od štátu presne vtedy, kedy mu prestanú rásť odvody.** No čo s daňovníkom, ktorého súčet štátnych dávok je vyšší ako jedno životné minimum? Napríklad daňovník s jedným dieťaťom, nepracujúcou manželkou a tiež s príjmom 1.980,90 €. Jeho súčet štátnych dávok je 198,09 € (na daňovníka) + 198,09 € (na nepracujúcu manželku)

<sup>111</sup> Dnešné odvodové zaťaženie počítame nasledovne: ak je hrubá mzda 1000 € je pri odvodoch zamestnávateľa vo výške 35,2% cena práce 1352 €. Pri odvodoch zamestnanca 13,4% z hrubej mzdy je základ dane 866 €. Odvody zamestnávateľa a zamestnanca spolu sú 352 € + 134 € = 486 € a celkové odvodové zaťaženie je teda 486 € / 1352 € = 35,95%.

+ 39,62 € (na 1 dieťa) = 435,80 €. Pri zachovaní systému dosiahne jeho Odvodový bonus nulovú hodnotu pri superhrubej mzde 4.358 € (435,80 € – 10% z 4.358 €). Vzniká otázka, prečo má štát podporovať niekoho s mesačným príjmom 4,3 tis. € čo i len jedným eurom a najmä, ak z príjmu nad 1.980,90 € neplatí odvody? Chce to riešenie. Jedna alternatíva by bola zdvihnúť strop vymeriavacieho základu na tú príjmovú úroveň, kde Odvodový bonus dosahuje 0 €<sup>112</sup>, ale to by sme museli mať extra strop pre každý súčet štátnych dávok. Okrem toho by vznikol problém príliš vysokého odvodového zaťaženia u daňovníkov s vysokými príjmami. Pri strope 1.980,90 € je jeho maximálne mesačné odvodové zaťaženie 376,37€ (19% z 1.980,90 €), pri strope 4.358 € by to bolo 828,02€ (19% z 4.358 €). Lepšie riešenie je v tých prípadoch, kde pri dosiahnutí stropu vymeriavacieho základu ešte nie je vyčerpaný Odvodový bonus minimum (a to sú okrem samostatne žijúceho bezdetného a neinvalidného daňovníka všetci), čiže súčet štátnych dávok je vyšší ako jedno životné, **zrýchliť klesanie Odvodového bonusu**. To znamená, že v prípade dosiahnutia stropu vymeriavacieho základu sa „zrýchli“ klesanie Odvodového bonusu z 10% na takú hodnotu, aby v marginálnom zdanení presne vykompenzoval odteraz už absentujúce odvody. Aká je tá hodnota klesania Odvodového bonusu? Do 1.980,90 € je marginálne zaťaženie 19% rovná daň, 10% solidárny odvod a 9% zdravotný odvod, spolu 38%<sup>113</sup>. Zároveň klesá Odvodový bonus rýchlosťou 10%, čo je tiež fakticky zaťaženie, lebo ide o sumu, ktorá sa s rastúcim príjmom znižuje. Odvodový bonus je ale súčasťou vymeriavacieho základu<sup>114</sup>, tým pádom predmetom dane a odvodov, a preto jeho klesanie prispieva k celkovému marginálnemu zdaneniu len 6,2% (10% - 38% z 10%). Celkové marginálne zdanenie do sumy 1.980,90 € je tak 44,2% (38% + 6,2%). Keď chceme toto isté marginálne zdanenie<sup>115</sup> zachovať aj nad strop vymeriavacieho základu (až po úplné vyčerpanie Odvodového bonusu), musíme mať odteraz také klesanie Odvodového bonusu, aby sme spolu s rovnou daňou dosiahli hodnotu 44,2%. Rovná daň je 19%, ostáva 25,2% (44,2% - 19%). Keďže Odvodový bonus je súčasťou vymeriavacieho základu, je aj predmetom dane a až po jeho „zdanení“ chceme mať jeho klesanie na úrovni 25,2%. Preto ho musíme zvýšiť na 31% (25,2% / 0,81). Odvodový bonus má tak dve klesania. Od 0 € príjmu po dosiahnutie stropu vymeriavacieho základu 10% a nad strop 31% až kým Odvodový bonus nedosiahne nulovú hodnotu. Teoreticky by sa dalo uvažovať aj o zrazení Odvodového bonusu na nulu, keď daňovník dosiahne strop vymeriavacieho základu. V tom prípade by ale marginálne zdanenie dosiahlo niekoľko sto percent. V našom prípade by daňovník prišiel pri náraste celkového príjmu zo **1.950 € na 2.000 €** o 435,80 €, len z tohto dôvodu by bolo marginálne zdanenie vyše **870%**.

Teraz zhráme parametre, ktoré nový systém obsahuje. Čo všetko sa dá meniť? Koľko má systém premenných? Môžeme meniť sadzbu rovnaj dane, sociálneho odvodu a zdravotného odvodu. Môžeme zmeniť prvú a druhú sadzbu klesania Odvodového bonusu, môžeme meniť výšku stropu vymeriavacieho základu a tiež životné minimum. Posledné parametre sú zmeny jednotlivých štátnych podpôr (vyjadrené ako násobky životného minima). Spolu má nový finančný vzťah medzi občanom a štátom týchto 25 parametrov (oproti 315 dnešným):

<sup>112</sup> Pri akejkolvek nižšej príjmovej úrovni by sme naďalej mali problém, že niekto dostáva podporu od štátu, ale už neplatí odvody.

<sup>113</sup> Sazby môžeme jednoducho sčítať, lebo vychádzajú z toho istého základu dane.

<sup>114</sup> Pozri krok 3 v tejto kapitole.

<sup>115</sup> Prečo je najlepšie mať rovnaké marginálne zdanenie je vysvetlené v kapitole 8.

**TABUĽKA 8 Parametre sociálneho a daňového systému**

DNES		V SYSTÉME OB	
SOCIÁLNE PLATBY	počet parametrov	SOCIÁLNE PLATBY	počet parametrov
dávky štátnej sociálnej podpory	16	výška životného minima	1
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa	7	základné štátne dávky	5
znižené dane	9	mimoriadne štátne dávky	6
náhradné výživné	2	dôchodkový vek	1
pomoc v hmotnej núdzi	22	Odvodový bonus - klesanie	2
dotácie žiakom a štipendiá	12	<b>Spolu</b>	<b>15</b>
príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti	51		
peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	28		
nemocenské dávky	12		
dôchodkové dávky	22		
úrazové dávky	22		
dávka garančného poistenia	3		
dávka v nezamestnanosti	4		
opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí	3		
<b>Spolu</b>	<b>213</b>		
ODVODOVÝ SYSTÉM	počet parametrov	ODVODOVÝ SYSTÉM	počet parametrov
sadzby zamestnanec	5	solidárny odvod	1
stropy vymeriavacieho základu – zamestnanec	7	zdravotný odvod	1
sadzby zamestnávateľ	8	strop vymeriavací základ	1
stropy vymeriavacieho základu – zamestnávateľ	7	<b>Spolu</b>	<b>3</b>
SZČO	19		
Štát	7		
sociálna poisťovňa	6		
vymeriavací základ	7		
výnimky	29		
<b>Spolu</b>	<b>95</b>		
DAŇ Z PRÍJMOV FO	počet parametrov	DAŇ Z PRÍJMOV FO	počet parametrov
Sadzba	2	Sadzba	1
odp. položky	1	Daňová úľava na deti	4
použitie zaplatenej dane	2	použitie zaplatenej dane	2
daňové priznanie	2	<b>Spolu</b>	<b>1</b>
<b>Spolu</b>	<b>7</b>		
<b>spolu DNES</b>	<b>315</b>	<b>V SYSTÉME OB</b>	<b>25</b>

Zdroj: autori

## Čo z toho?

Samozrejme najdôležitejšia otázka sa týka prínosu. Aký bude prínos pre štát, aké výhody budú mať jeho občania? Po prvé, máme systém, ktorý spĺňa princípy uvedené v kapitole 4 v rádo vo väčšej miere ako ten dnešný. Nový systém obsahuje len solidaritu, čo núti platiť občanov výrazne menej a zvyšuje tak slobodu jednotlivca. Je spravodlivý, lebo prísne dodržiava princíp vertikálnej a horizontálnej spravodlivosti<sup>116</sup>. Je neutrálny, lebo akýkoľvek druh príjmu a akýkoľvek subjekt zaťaží daňami a odvodmi rovnako. Prvýkrát v Európe<sup>117</sup> bude dosiahnuté absolútne rovnaké zaťaženie práce a kapitálu. Je to neporovnateľne jednoduchšie riešenie, stačí si pozrieť pokles počtu parametrov<sup>118</sup>. A v neposlednom rade bude nový systém kvôli jednému miestu výberu a individuálnym účtom mimoriadne účinný. Už to samo osebe nie je málo. Nový systém navyše dodržiava aj zákony, uvedené tiež v kapitole 4. Je dodržaný zákon nedokonalnej selekcie a síce tak, že k selekcii neprichádza vôbec. Všetky prechody sú lineárne, bez hraníc, bez skokov a tvrdých obmedzení. Múdro povedané, od príjmu nula do vyklesania Odvodového bonusu na nulu existuje len jedna jediná sadzba marginálneho zdanenia. Nový systém tiež dodržiava zákon nezamýšľaných odmien. Nikto nie je odmenený za nepracovanie, štátnu podporu mu štát pri nástupe do práce nezoberie, len začne mierne znižovať. To platí aj o zákone čistej škody. Je len jeden jediný, pre všetkých rovnako platný systém, neexistujú žiadne programy, špeciálne transfery a pod. Posledný zákon, zákon o homo economicus, je snáď dodržaný najviac. Čím viac sa ľudia budú správať ekonomickejšie, teda vo svoj prospech, tým lepšie pre systém<sup>119</sup>.

Dodržanie vyššie uvedených princípov a zákonov sa samozrejme prejaví na konkrétnych efektoch, ktoré Odvodový bonus prináša.

**ODPADNE MOTIVÁCIA NEPRACOVAŤ.** Kto dnes nepracuje, dostáva štátnu alimentáciu, o ktorú pri nástupe do práce príde, resp. o 75% z nej. Tento fakt pôsobí hlavne pri nízkych mzdách vyslovene demotivujúco. Odvodový bonus nevylučuje nízku mzdu a sociálne dávky, ale naopak, vytvára súbeh nízkej mzdy a štátnej alimentácie. Práve tým motivuje k práci. Aby sme boli presní, k práci motivuje jednotné marginálne zdanenie na úrovni 44,2%<sup>120</sup>.

**VZNIKNÚ NOVÉ PRACOVNÉ MIESTA.** Pracovné miesto, z ktorého zamestnávateľ dokáže dnes mať zisk, už existuje. Prečo by sa dobrovoľne niekto zriekal zisku? A hlavne podnikateľ, ktorého oprávnenie k existencii je práve tvorba zisku? Z toho vyplýva, že neexistujú len tie pracovné miesta, ktoré na seba nezarobia, resp. nepracujú tí, ktorí nedokážu vytvoriť hodnotu vyššiu, akú vo forme dnešnej hrubej mzdy a odvodov spotrebujú. Odvodový bonus výrazne znižuje zaťaženie práve nízkych miezd, to znamená zníži spotrebovanú hodnotu pod hodnotu, ktorú dokáže dnešný nezamestnaný vytvoriť. Práve

<sup>116</sup> Viď stranu 44.

<sup>117</sup> Viem, je to odvážne tvrdenie. Určite dnes v žiadnej európskej krajine nie je zaťaženie práce a kapitálu rovnaké. Možno pred rokom 1880 bolo niekde zaťaženie rovnaké, ale pochybujeme o tom.

<sup>118</sup> Pozri str. 65.

<sup>119</sup> Práve tento zákon dnes dodržaný nie je. Nezamestnanému sa oplatí byť nezamestnaný celých 6 mesiacov, príjemcovi sociálnych dávok sa neoplatí robiť za nízku mzdu, matke, ktorá dostáva náhradné výživné, sa neoplatí zarábať viac ako 2,2 násobok životného minima atď.

<sup>120</sup> Pozri kapitolu 8, str. 88.

preto vzniknú nové pracovné miesta. Samozrejme, nie pre všetkých nepracujúcich, ale každé jedno nové pracovné miesto je predsa prínosom.

## DŮCHODKOVÝ VEK BUDE BEZPREDMETNÝ PRE VYPLÁCANIE DŮCHODKU.

Každý bude pracovať ako a kedy uzná za vhodné. Od štátu dostane k svojmu príjmu Odvodový bonus a odvedie daň a odvody, nezáleží, či je, alebo nie je dôchodca<sup>121</sup>. Bude však potrebné stanoviť vekovú hranicu (nazvime to dôchodkový vek), nad ktorú obec nebude môcť vyžadovať pracovnú aktivitu<sup>122</sup> a nad ktorú sa počas prechodného obdobia začne vyplácať vyrovnávacia dávka<sup>123</sup>.

## MINIMÁLNA MZDA BUDE BEZPREDMETNÁ.

Súčet štátnych dávok garantuje každému občanovi príjem potrebný na prežitie, ktorý sa odvíja od jeho životnej situácie<sup>124</sup>. Tým, že Odvodový bonus vytvára súbeh sociálnej dávky a mzdy, stačí oveľa nižšia mzda ako dnešná minimálna hrubá mesačná mzda vo výške 405 € na to, aby mal občan čisté príjmy vyššie ako pri dnešnej minimálnej mzde<sup>125</sup>. Už dnes argument v prospech minimálnej mzdy, že keby nebola, zamestnávateľia by znižovali mzdy, neobstojí. Keby platil, zamestnávateľia by predsa už dnes znížili všetky mzdy na úroveň minimálnej mzdy a potom by mohol niekto tvrdiť, že minimálna mzda bráni ďalšiemu zníženiu miezd. Pri priemernej mzde vyše 800 € o tom, samozrejme, nemôže byť ani reči, a to ani v chudobných regiónoch, aj tam je priemerná mzda citeľne vyššia ako minimálna mzda. Jediné, čo minimálna mzda dnes robí, je, že bráni vzniku nízkokvalifikovaných pracovných miest, a preto je medzi nezamestnanými 57% z nich bez vzdelania.

## Z DAŇOVÉHO SYSTÉMU VYPADNÚ SOCIÁLNE ASPEKTY.

Daň z príjmov sú povinné platiť všetky subjekty, teda nie len fyzické, ale aj právnické osoby. Práve preto by daň z príjmov nemala obsahovať žiadne sociálne aspekty, ako je nezdaniteľné minimum, alebo daňový bonus na dieťa. Sociálne aspekty patria do sociálneho systému, kde Základné a Mimoriadne štátne dávky zohľadňujú práve životnú situáciu daňovníka a jeho rodiny. Následne Odvodovým bonusom je zohľadnená príjmová situácia. Rovná daň sa tak stane absolútnou a vo výške neobmedzenou platbou, ktorú platí sú povinní všetci, ktorí tvoria hodnoty.

## ZJEDNOTÍ SA HRUBÁ MZDA A OSOBNÉ NÁKLADY.

Dnešná hrubá mzda je umelo vytvorená veličina, ktorá sama osebe nemá výpovednú hodnotu. Nehovorí ani, koľko zamestnanec dostane (lebo hrubá mzda obsahuje ešte odvody zamestnanca a daň), a ani koľko zamestnanec zamestnávateľa naozaj stojí (lebo neobsahuje odvody zamestnávateľa). Po zavedení Odvodového bonusu sa hrubá mzda zvýši<sup>126</sup> o odvody zamest-

<sup>121</sup> Prechodné obdobia musia byť dodržané, pozri kapitolu 12. Počas prechodných období je (dôchodkový) vek 65 rokov podmienkou pre vyplácanie vyrovnávacej dávky.

<sup>122</sup> Pozri str. 63, tretí odsek predposledná veta.

<sup>123</sup> Pozri str. 76

<sup>124</sup> Pozri krok 1 tejto kapitoly.

<sup>125</sup> Příklad: Manžel s nepracujúcou manželkou a jedným dieťaťom má dnes pri hrubej mesačnej mzde 405 eur celkový čistý príjem 466 eur (vrátane sociálnych platieb). Aby mal po zavedení Odvodového bonusu ten istý celkový čistý príjem, stačí mu pracovať za dnešnú hrubú mzdu 275 eur. Otázka, prečo by sme mali tomuto brániť? Bude lepšie, keď nebude robiť nič?

<sup>126</sup> V rámci prechodných opatrení bude všetkým zamestnávateľom zákonom daná povinnosť zvýšiť dnešné hrubé mzdy o dnešné odvody zamestnávateľa.

návateľa práve na úroveň osobných nákladov, inými slovami, vznikne tzv. superhrubá mzda. Solidárny a zdravotný odvod bude odvádzať len zamestnanec a nebudú existovať žiadne „skryté“ náklady v podobe odvodov zamestnávateľa. Až po zavedení superhrubej mzdy bude možné dosiahnuť úplne rovnaké zaťaženie mzdy zamestnanca a príjmov živnostníka.

**ZRUŠÍ SA „BULHARSKÁ“ KONŠTANTA U ŽIVNOSTNÍKOV.** U živnostníkov pojem hrubá mzda neexistuje, oni poznajú len základ dane, ktorý je však vyšší ako hrubá mzda, a to v podstate o odvody zamestnávateľa. Namiesto toho, aby sa systém zjednodušil a zrovnala sa hrubá mzda so základom dane, vymyslel niekto takzvanú bulharskú konštantu, ktorá systém ešte viac komplikuje. „Bulharská“ konštanta vraví, že pre výpočet odvodov sa zoberie len 0,673 základu dane. Prečo 67,3%-ný a nie dvojtretinový alebo polovičný, to je jedna zo záhad dnešného odvodového systému. Odvodový bonus, prirodzene, žiadne „bulharské“ konštanty, ako aj veľa iných nezmyslov, nepozná.

**ZJEDNOTÍ SA ZÁKLAD PRE VÝPOČET DANE A ODVODOV** a zároveň sa zjednotí miesto výberu rovnej dane, solidárneho odvodu a zdravotného odvodu. Zjednotenie základu je požiadavka mnohých ekonómov. V rámci daňového priznania je daňovník nútený presne vyčíslit' svoj základ dane pre výpočet daňovej povinnosti. Je preto najjednoduchšie použiť presne tento istý základ<sup>127</sup> a daňové priznanie aj pre výpočet solidárneho odvodu a zdravotného odvodu.

**ROČNÉ ZÚČTOVANIE PRI DANI AJ PRI ODVODOCH.** Vážny problém dnešných odvodov (okrem zdravotných) je, že chýba ročné zúčtovanie, čo nie je zlučiteľné s princípom spravodlivosti. Aby sa nestalo, že niekto s dvomi príjmami 4.000€ bude platiť 2-krát odvody, zatiaľ čo niekto s príjmom 8.000 € len jedenkrát zo 4.025 €, vymysleli sociálni inžinieri (namiesto ročného zúčtovania) riešenie, ktoré nepotrebuje ďalší komentár:

*Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 138, ods. 11:*

*Ak poistenec vykonáva viacerú činnosť zamestnanca, poradie povinnosti platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti pre zamestnanca sa určuje výškou jeho vymeriavacieho základu, pričom sa postupuje od vymeriavacieho základu najvyššieho k vymeriavaciemu základu najnižšiemu. Ak je výška vymeriavacích základov zamestnanca rovnaká, prednostná povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti pre zamestnanca sa viaže na vymeriavací základ dosiahnutý u toho zamestnávateľa, u ktorého poistenie zamestnanca vzniklo skôr. Ak zamestnanec súčasne vykonáva aj činnosť povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činnou osobou, poistné na nemocenské poistenie a poistné na dôchodkové poistenie sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu činnosti zamestnanca. Ak poistenec vykonáva zárobkovú činnosť a súčasne je dobrovoľne nemocensky poistená osoba, dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba alebo dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti sa platí vždy prednostne z výkonu viacerých zárobkových činností; na poradie povinnosti platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti z výkonu viacerých zárobkových činností prvá veta až tretia veta platia rovnako.*

<sup>127</sup> Dividendy, z ktorých bola daň odvedená na úrovni právnickej osoby, budú v daňovom priznaní zohľadnené ako položka, z ktorej bola zaplatená daň zrážkou, tak ako napríklad aj pri úrokoch.

Po zavedení Odvodového bonusu bude pri všetkých platbách medzi občanom a štátom ročné zúčtovanie a s použitím jedného a toho istého základu pre ich výpočet, čo zaručí, že akíkoľvek dvaja daňovníci v rovnakej životnej situácii<sup>128</sup> s rovnakou výškou príjmu **dosťanú rovnaký Odvodový bonus a budú platiť na cent rovnakú daň a odvody.**

**CELÝ SYSTÉM SA AUTOMATICKY VALORIZUJE.** Výška Odvodového bonusu a strop pre výpočet solidárneho a zdravotného odvodu sú priamo závislé od životného minima. Životné minimum (ŽM) je štatistická veličina, ktorá vyčísluje sumu nevyhnutnú na prežitie. ŽM nie je predmet politického vyjednávania, ako napríklad minimálna mzda a tiež nezohľadňuje hospodárske cykly alebo štrukturálne zmeny, ako napríklad priemerná mzda. Životné minimum je tá najstabilnejšia veličina s najvyššou výpovednou hodnotou. Zároveň je to jediná externá veličina, ktorá vstupuje do výpočtu, čo garantuje stabilitu celého systému. Ďalší prvok zvyšujúci stabilitu systému je nízky počet parametrov. Po slovensky: keď bude iba málo vecí na menenie, bude každá zmena predmetom širokej politickej diskusie a nebude možné, tak ako dnes, takmer bez povšimnutia prepašovať nejakú dávku, alebo jej zmenu do systému.

**ODVODOVÝ BONUS ZVÝHODŇUJE SLOVENSKO VOČI OSTATNÝM KRAJINÁM.**

Slovensko získa skutočnú komparatívnu výhodu a vytvorí atraktívne podnikateľské a zamestnávateľské prostredie, čo povedie k hospodárskemu rastu a k zvyšovaniu životnej úrovne. Už rovná daň, ktorá bola na Slovensku v rokoch 2004 až 2012 „najrovnejšia“ na svete, robila zo Slovenska atraktívnejšie podnikateľské prostredie, ale to je nič oproti Odvodovému bonusu. Až jeho zavedenie pošle Bismarckov sociálny systém, ktorý je dnes už neudržateľný, do dejín. Slovensko bude prvou krajinou sveta, ktorá bude každému svojmu občanovi garantovať existenčnú istotu a zároveň mať funkčný súbeh štátnej alimentácie a nízkej mzdy, bez akýchkoľvek bariér v margináliách.

**ZNÍŽI SA KORUPCIA V SOCIÁLNO M SYSTÉME.** Značný počet dnešných sociálnych platieb sa vypláca na základe subjektívnych rozhodnutí zúčastnených osôb, napr. lekár, ktorý predĺži neodôvodnené PN, alebo úradník, ktorý nesprávne posúdi žiadosť o poskytnutie dávky. Väčšina takýchto subjektívnych rozhodovaní odpadne, Základné a Mimoriadne štátne dávky v systéme OB sú nárokovateľné a závislé len od objektívnych a ľahko overiteľných kritérií ako napr. vek, príjem alebo rodinný stav.

**ZNÍŽI SA MOTIVÁCIA ZAMESTNÁVAŤ „NAČIERNO“.** Presne tak ako v roku 2004 viedlo zníženie sadzby dane z príjmov FO z 38% (maximálna sadzba) na 19% ku zvýšenej ochote priznávať príjmy, resp. zníženej motivácii ich nepriznávať, povedie aj odvodového zaťaženia z 36% (z celkovej ceny práce) na 18% ku zníženej motivácii zamestnávať niekoho „načierno“. Netvrdíme, že čierna práca vymizne úplne, avšak dôjde k jej obmedzeniu.

**SYSTÉM ODVODOV A SOCIÁLNYCH PLATIEB SA ZJEDNODUŠÍ DNES ŤAŽKO PREDSTAVITELNÝM SPÔSOBOM.** 13 rôznych odvodov nahradíme dvomi, 95 sociálnych platieb nahradíme jedenástimi, počet parametrov znížime z 315 na 25, zjednotíme základ dane, základ pre výpočet odvodov a základ pre výpočet sociálnych dávok, zjednotíme miesto výberu a namiesto 17 príslušných právnych noriem budeme mať 8.

<sup>128</sup> Rozumie sa počet detí, nepracujúca manželka, dieťa do 3 rokov a pod. Pozri str. 47.

## Makrodopady

Dôvody, pre ktoré je nevyhnutné prijať Odvodový bonus, sme uviedli v predošlých kapitolách. Určite k ním nepatrí fiškálny prebytok alebo deficit. V prípade, že pri určitom nastavení parametrov by mal vzniknúť deficit (alebo aj prebytok) vo verejných financiách, budú prispôbené sadzby, alebo sa spravia iné parametrické zmeny, ale v žiadanom prípade to nesmie viesť k odmietnutiu OB. Prvotné parametrické nastavenie<sup>129</sup> je fiškálne neutrálne, to znamená zatažuje štátny rozpočet rovnako ako dnešný systém. Predmetom tejto kapitoly je najprv výpočet autorov dopadov na verejné financie. Ide o statický model na báze čísel roku 2014 a ceteris paribus<sup>130</sup>.

Výpočet začína rozdelením príjmov, ktoré zverejňuje štatistický úrad vo svojom materiáli Štruktúra miezd v SR<sup>131</sup>. Jedná sa o percentuálne rozdelenie v 50 € – intervaloch od 250 do 1000 € a v 100 € – intervaloch od 1001 do 2300 €. Podľa našich skúseností ide o najpresnejšie voľne dostupné rozdelenie príjmov SR.

Popis údajov v tabuľke 9. Stĺpec 1 a 2 je prevzatý zo spomínanej publikácie. Stĺpec 3 je aritmetický priemer mzdového intervalu. Priemer pre prvý interval sme zvolili 25 € pod hornú hranicu intervalu. Posledný interval z publikácie (2.301 € a viac) sme rozdelili na dva intervaly a to 2.301 až 4.000 € s priemerom 2.600 € a 4.001 € a viac a s priemerom 6.800 €. Dôvod je strop pre výpočet odvodov, ktorý bol v roku 2014 na úrovni 4.025 €. Priemery v posledných dvoch pásmach sme zvolili tak, aby bol dosiahnutý celkový mzdový priemer vo výške 964 €<sup>132</sup>. V stĺpci 5 je hrubá mzda zvýšená o odvody zamestnávateľa. Odvody živnostníkov sú z dôvodu takzvanej bulharskej konštanty<sup>133</sup> skorigované faktorom 0,9869<sup>134</sup>. Na základe superhrubej mzdy v stĺpci 5 je v stĺpci 6 vyrátaný Odvodový bonus<sup>135</sup> a v stĺpci 7 celkový príjem daňovníka. V stĺpcoch 8, 9 a 10 je vyčíslená Rovná daň, Solidárny odvod a Zdravotný odvod. V stĺpci 11 je počet pracujúcich v intervale<sup>136</sup>. V posledných štyroch stĺpcoch je celkový Odvodový bonus (12), Rovná daň (13), Solidárny odvod (14) a Zdravotný odvod (15). Na spodku týchto stĺpcov sú agregované hodnoty za všetkých pracujúcich v SR a o tie išlo.

<sup>129</sup> Pozri kapitolu 6.

<sup>130</sup> Číže nie sú zohľadnené dynamické vplyvy, ako napr. zvýšenie zamestnanosti spôsobené OB.

<sup>131</sup> Zdroj: *Štruktúra miezd v SR 2014*. Štatistický úrad Slovenskej republiky, tabuľka č. 41: Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy podľa prac. času, pohlavia, str. 92.

<sup>132</sup> Zdroj *Štruktúra miezd SR 2014*. Tento priemer používame ako priemer pre všetkých pracujúcich, nie len zamestnancov.

<sup>133</sup> str. 42

<sup>134</sup> 8 % príjmov pochádza od živnostníkov, ktorých vymeriavací základ bol v roku 2014 62,5% základu dane, a preto majú nižšie odvody a 92% od zamestnancov. Celkový odvod je  $(0,92 * 35,2\%) + (0,08 * 62,5\% * 47,15\%) = 0,3474$  a  $0,3474 / 0,352 = 0,9869$

<sup>135</sup> Keďže počas roku nedošlo k zmene životného minima, jeho výška je jednotná 198,09 €.

<sup>136</sup> Je daný počet pracujúcich za rok 2014 a v stĺpci 2 jeho rozdelenie podľa príjmových intervalov. Počet pracujúcich je podiel krát celkový počet.

### **Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR (858 EUR za rok 2014)**

Údaje sú získavané z vyčerpávajúceho zisťovania v organizáciách vykonávajúcich finančné sprostredkovanie a všetkých nepodnikateľských organizáciách bez ohľadu na počet zamestnancov a zo štvrtročného výberového zisťovania v podnikateľských organizáciách s 20 a viac zamestnancami, alebo s počtom zamestnancov do 19, ktoré majú ročnú produkciu 100 mil. Sk (3,319 mil. EUR) a viac, ktoré je organizované výberovým spôsobom od roku 2004. Údaje za iné malé podniky s počtom zamestnancov do 19 sú získavané z výberového štvrtročného zisťovania. Mzdy za zamestnancov u živnostníkov sú získavané kvalifikovaným odhadom.

### **Štruktúra priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca podľa klasifikácie zamestnaní v EUR (964 EUR za rok 2014)**

Údaje sa zisťujú ročným výberovým štatistickým zisťovaním o štruktúre miezd. Štatistický súbor tvoria všetky právnické subjekty, ktoré sú zapísané v obchodnom registri (okrem fyzických osôb a ich zamestnancov). Sú to ziskové a neziskové organizácie vo všetkých ekonomických činnostiach SR. Zdrojom štatistického súboru pre generovanie opory výberu je register organizácií a závodov. Spracované údaje sú dopočítané metódou prostého odhadu podľa hlavných tried SK ISCO - 08 nachádzajúcich sa vo výberovom súbore. Koeficienty na prepočet sú vypočítané z dostupných údajov o počte zamestnancov v jednotlivých ekonomických činnostiach a klasifikačných triedach SK ISCO - 08



TABUĽKA 9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Mzdové pásma priemernej hrubej mesačnej mzdy	podiel pásma	priemer mzdového pásma 2014	celkový ročný hrubý príjem v pásme	priemer mzdového pásma 2014 vrátane odvodov zamestnávateľa	Odvodový bonus	celkový príjem vrátane Odvodového bonusu	daň z príjmu z celkového príjmu	solidárny odvod z celkového príjmu	zdravotný odvod z celkového príjmu	počet pracujúcich v pásme	celkový ročný Odvodový bonus	celkový ročný výnos z rovnej dane	celkový ročný výnos zo solidárneho odvodu	celkový ročný výnos zo zdravotného odvodu
v EUR		v EUR	v mil. EUR	v EUR	198,09	v EUR	19,0%	10,0%	9,0%		v mil. EUR	v mil. EUR	v mil. EUR	v mil. EUR
menej ako 250	1,59%	225	102	303	168	471	89	47	42	37 595	76	40	21	19
250,01 - 300	0,58%	275	45	371	161	532	101	53	48	13 647	26	17	9	8
300,01 - 350	2,38%	325	220	438	154	592	113	59	53	56 336	104	76	40	36
350,01 - 400	4,91%	375	522	505	148	653	124	65	59	116 000	205	173	91	82
400,01 - 450	5,81%	425	700	573	141	713	136	71	64	137 187	232	223	117	106
450,01 - 500	5,55%	475	748	640	134	774	147	77	70	131 225	211	232	122	110
500,01 - 550	5,53%	525	823	707	127	835	159	83	75	130 558	200	248	131	118
550,01 - 600	5,55%	575	905	775	121	895	170	90	81	131 164	190	268	141	127
600,01 - 650	5,79%	625	1 026	842	114	956	182	96	86	136 744	187	298	157	141
650,01 - 700	5,93%	675	1 136	909	107	1 017	193	102	91	140 210	180	325	171	154
700,01 - 750	5,74%	725	1 181	977	100	1 077	205	108	97	135 714	164	333	175	158
750,01 - 800	5,31%	775	1 167	1 044	94	1 138	216	114	102	125 491	141	326	171	154
800,01 - 850	4,69%	825	1 096	1 112	87	1 199	228	120	108	110 747	116	303	159	143
850,01 - 900	4,30%	875	1 067	1 179	80	1 259	239	126	113	101 610	98	292	154	138
900,01 - 950	3,87%	925	1 016	1 246	73	1 320	251	132	119	91 566	81	276	145	131
950,01 - 1000	3,57%	975	987	1 314	67	1 380	262	138	124	84 377	68	266	140	126
1000,01 - 1100	5,84%	1 050	1 740	1 415	57	1 471	280	147	132	138 063	94	463	244	219
1100,01 - 1200	4,36%	1 150	1 421	1 549	43	1 593	303	159	143	102 974	53	374	197	177
1200,01 - 1300	3,27%	1 250	1 158	1 684	30	1 714	326	171	154	77 183	27	302	159	143
1300,01 - 1400	2,67%	1 350	1 022	1 819	16	1 835	349	184	165	63 059	12	264	139	125
1400,01 - 1500	2,07%	1 450	852	1 954	3	1 956	372	196	176	48 984	2	219	115	104
1500,01 - 1600	1,65%	1 550	726	2 088	0	2 088	397	198	178	39 007	0	186	93	83
1600,01 - 1700	1,36%	1 650	636	2 223	0	2 223	422	198	178	32 123	0	163	76	69
1700,01 - 1800	1,07%	1 750	531	2 358	0	2 358	448	198	178	25 307	0	136	60	54
1800,01 - 1900	0,88%	1 850	464	2 493	0	2 493	474	198	178	20 892	0	119	50	45
1900,01 - 2000	0,74%	1 950	408	2 627	0	2 627	499	198	178	17 450	0	105	41	37
2000,01 - 2100	0,62%	2 050	359	2 762	0	2 762	525	198	178	14 596	0	92	35	31
2100,01 - 2200	0,48%	2 150	294	2 897	0	2 897	550	198	178	11 390	0	75	27	24
2200,01 - 2300	0,42%	2 250	266	3 032	0	3 032	576	198	178	9 867	0	68	23	21
2300,01 - 4000	1,65%	2 600	1 219	3 503	0	3 503	666	198	178	39 060	0	312	93	84
4000,01 a viac	1,82%	6 800	3 504	8 220	0	8 220	1 562	198	178	42 936	0	805	102	92
<b>spolu</b>	<b>100%</b>		<b>27 338</b>					<b>spolu</b>		<b>2 363 000</b>	<b>2 466</b>	<b>7 375</b>	<b>3 398</b>	<b>3 058</b>

Na základe vyššie vyrátaných agregátov je možné teraz zostaviť nasledovnú tabuľku:

TABUĽKA 10							
Skupina obyvateľstva	Počet	Priemerné životné minimum na osobu	Súčet štátnych dávok	Agregáty v mil. EUR			
				Odvodový bonus ročne spolu	Rovná daň ročne spolu	Solidárny odvod ročne spolu	Zdravotný odvod ročne spolu
			198,09		19%	10%	9%
pracujúci	2 363 000			2 466	7 375	3 398	3 058
deti do 15 rokov - základná štátna dávka	830 181	26,58%	52,65	525	100	52	47
dospelé osoby bez príjmu	2 228 168	100%	198,09	5 297	1 006	530	477
deti do 15 rokov - zníženie solidárneho odvodu	830 181	26,58%	52,65			-525	
mimoriadna štátna dávka pre rodičov detí do troch rokov	162 000		650,00	1 264	240	126	114
mimoriadna štátna dávka pre invalidov (v priemere 50% postihnutie)	71 820	200%	396,18	341	65	34	31
spolu (riadok 1 až 3)	5 421 349			<b>9 892</b>	<b>8 786</b>	<b>3 616</b>	<b>3 726</b>

Zdroj: autori

Vysvetlenie k tabuľke 10: Agregované hodnoty k pracujúcim sú prevzaté z tabuľky 9. Priemerná základná štátna podpora na dieťa je 26,58% (podľa tabuľky 11) a priemerný Súčet štátnych dávok je tým pádom 52,65 €. Deti nemajú príjem, preto je ich Odvodový bonus totožný so Súčtom štátnych dávok.

TABUĽKA 11			
Rodina	Počet	Štátna dávka v % životného minima	Váha údaju
s 1 dieťaťom	334 169	20%	66 834
s 2 deťmi	254 600	60%	152 760
s 3 deťmi	58 864	90%	52 978
s 4 a viac detí	23 172	100%	23 172
spolu	670 805		295 743
počet detí	1 112 649		
priemerná štátna dávka na 1 dieťa v % ŽM (vážený priemer)			<b>26,58%</b>

Zdroj: autori

Agregovaná daň a odvody u detí do 15 rokov sú rátané len z Odvodového bonusu (lebo deti nemajú ďalší príjem). Samozrejme, toto zúčtovanie bude prebiehať u rodičov, tak ako si rodičia dnes uplatňujú napr. daňový bonus na dieťa. Tu sú deti oddelené len z dôvodov vyčíslenia fiškálnych dopadov. Malá časť rodičov má dostatočne vysoký príjem na to, aby nielen ich základná štátna dávka vyklesala na nulu (ktorá sa znižuje o 10% vlastných príjmov), ale začne klesať aj základná štátna dávka na ich deti. To znamená, že skutočná priemerná priznaná výška základnej štátnej dávky na dieťa bude o niečo nižšia ako 26,58%. Tento efekt pôsobí na celkovú bilanciu pozitívne, avšak kvôli chýbajúcim štatistickým dátam ho nie je možné presne vyčíslieť.

Rovnako pozitívny dopad na celkovú bilanciu bude má skutočnosť, že v prepočtoch nie sú zohľadnené kapitálové príjmy fyzických osôb (rôzne prenájmy, úroky, dividendy, podiely na zisku a pod.), ktoré budú súčasťou základu dane daňovníka a teda budú na jednej strane znižovať základnú štátnu dávku a na druhej strane sa z nich budú platiť odvody do dosiahnutia stropu vo výške 10-násobku životného minima (1980,90 eur).

Ostávajú osoby s nárokom na štátnu podporu vo výške 100% ŽM, ktoré ale nemajú vlastné príjmy. To sú deti nad 15 rokov, nezamestnaní, soc. prípady a dôchodcovia. Týchto osôb je 2,228 mil. a po sčítaní s pracujúcimi a deťmi dostaneme počet obyvateľov SR. Výpočet agregátov je ten istý ako u detí s tým rozdielom, že priemerný nárok je 100% ŽM (a nie 26,58%).

Cez nový systém by sa obyvateľstvu ako celku vyplatilo v roku 2014 Odvodový bonus a inkasovala Rovná daň a Solidárny odvod v týchto hodnotách (tabuľka 10):

<b>Odvodový bonus</b>	<b>9 892</b>
Výnos z Rovnej dane	8 786
Výnos zo Solidárneho odvodu	3 616

Systém je v tomto momente v ročnom prebytku 2.510 mil. €, no treba zohľadniť niekoľko ďalších skutočností:

**Výpadok dnešnej dane z príjmu fyzických osôb.** Zrušenie nezdaniteľného minima, nárast základu dane o dnešné odvody a zaručenie príjmu aj nepracujúcim dospelým (z ktorého sa daň odvádza tiež) spôsobí viac ako štvornásobne vyšší výnos dane z príjmu fyzických osôb, zo **1.971,3 mil. €** na **8.786 mil. €**. Dnešný výnos tejto dane je ale nutné odrátať, čo v celkovej bilancii spôsobí mínus vo výške **1.971,3 mil. €**<sup>137</sup>.

**Transfery Ministerstva práce.** V roku 2014 vynaložilo Ministerstvo práce 1.518 mil. €<sup>138</sup> na sociálne dávky a platby štátu za svojich poistencov, ktoré sú ale všetky nahrade-

<sup>137</sup> Zdroj: [https://www.financnasprava.sk/\\_img/pfsedit/Dokumenty\\_PFS/Infoservis/statistiky/plnenie\\_sr/2014/ppsr\\_12\\_dr.pdf](https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Infoservis/statistiky/plnenie_sr/2014/ppsr_12_dr.pdf)

<sup>138</sup> Zdroj: <http://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/rozpocet-ministerstva/archiv-rozpocetov/rozpocet-rok-2014.html>

né Odvodovým bonusom, resp. zrušené bez náhrady. Táto suma sa tým pádom ušetrí, a preto sa celková bilancia vylepšuje o **1.518 mil. €**.

**Deficit v Sociálnej poisťovni.** V roku 2014 dosiahol deficit Sociálnej poisťovne sumu 901 mil. € a bol prefinancovaný dotáciou zo štátneho rozpočtu. Z toho suma 438 mil. € je dotácia z dôvodu odklonu príspevkov sporiteľov na starobné dôchodkové sporenie (4% z hrubej mzdy), zvyšok je dotácia štátu z dôvodu postupne zhoršujúceho sa pomeru platiteľov poistného a poberateľov dôchodkov. Odvodový bonus, ktorý financuje len solidaritu, tento deficit nepozná a položka - **901 mil. €**, preto pozitívne prispieva k celkovej bilancii.

**Úspora dotácie zdravotníctvu z daní.** Výnosy zdravotných poisťovní boli nasledovné:

TABUĽKA 12			
v mil. EUR	2011	2012	2013
Príjmy z výberu poistného spolu	3 584	3 786	3 891
Poistné od zamestnancov	594	616	663
Poistné od zamestnávateľov	1 497	1 549	1 667
Poistné od SZČO a spolupracujúcich osôb	137	139	162
Poistné od ostatných platiteľov	62	64	69
Ostatné platby	90	62	53
Poistné hradené štátom	1 204	1 356	1 277

Zdroj: [http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy\\_Rad.procDlg](http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_Rad.procDlg)

Príjmy zdravotných poisťovní z výberu poistného za rok 2013 boli 3.891 mil. €. Príjmy od štátu boli na rok 2014 stanovené zákonom č. 473/2013 Z. z. vo výške **1.204,4 mil. €**<sup>139</sup>. Odhad výnosu 9% zdravotného odvodu je 3.726 mil. €. Vzniknutý rozdiel vo výške 165 mil. € bude viac než vykompenzovaný vyšším výberom poistného z dôvodu prechodu rizika pohľadávky na daňový úrad<sup>140</sup>. Dotácia štátu vo výške **1 204,4 mil. EUR** našu bilanciu zlepšuje.

**Vyšší výnos DPH.** Časť toho, čo občania usporia, opäť minú. Pri predpoklade, že minú polovicu z toho čo ušetria, je vyšší výnos DPH **203,28 mil. €**<sup>141</sup>, čo samozrejme bilanciu zlepšuje.

Ostáva **vyrovnávací dávka pre dôchodcov**<sup>142</sup>. Ide o náklady na obmedzenie medzige-neračnej solidarity na úroveň životného minima. Podstata spočíva v tom, že kto má dnes priznaný dôchodok, dajme tomu 400 EUR, nemôže mať po zavedení Odvodového bonusu základnú štátnu dávku vo výške 198,09 EUR zníženú o dane a odvody čiže 124,80 EUR,

<sup>139</sup> Zdroj: príloha zákona č. 473/2013 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2014, položka 07A01

<sup>140</sup> Pozri kapitolu 6, str. 64.

<sup>141</sup> Každý pracujúci vychádzajúc z minimálnej mzdy ušetrí minimálne 89,80 € (pozri mikrodopady – jednotlivec), to je pri 2,363 mil. pracujúcich 89,80 € \* 12 mesiacov \* 2,363 mil. prac. / 2 / 1,19 \* 0,19 = 203,28 mil. €.

<sup>142</sup> Pozri kapitolu 12.

ale musí dostať takzvanú vyrovnávaciu dávku vo výške 400 EUR – 124,80 EUR = 275,20 EUR. V roku 2014 bolo na Slovensku podľa Sociálnej poisťovne vyplatených celkovo 1.647 tis. dôchodkov<sup>143</sup>. Išlo o dôchodky starobné (1 019 tis.), predčasné starobné (21 tis.), invalidné (243 tis.), vdovské (295 tis.), vdovecké (41 tis.) a sirotské (25 tis.). Keďže je možný súbeh dôchodkov, celkový počet poberateľov v roku 2014 odhadujeme na 1.350 tisíc<sup>144</sup>. Vyplatené dôchodky predstavovali spolu 6.241 mil. €<sup>145</sup>. Odvodový bonus ráta so životným minimom pre každého poberateľa, čiže pri 1.350 tis. a 124,80 € to predstavuje spolu 2.022 mil. €. Výška vyrovnávacej dávky je rozdiel medzi vyššie uvedenými sumami, teda **4.219 mil. €**.

Celková bilancia vyzerá teraz nasledovne:

TABUĽKA 13	
	v mil. €
Odvodový bonus	-9 892
Výnos dane z príjmu fyzických osôb	8 786
Výnos zo solidárneho odvodu	3 616
Výpadok dane z príjmu v ŠR	-1 971
Transfery Ministerstva práce	1 518
Deficit v Sociálnej poisťovni	901
Úspora št. dotácie zdravotníctva	1 204
Vyšší výnos DPH	203
Vyrovnávací dávka pre dôchodcov	-4 219
<b>Spolu</b>	<b>146</b>

Zdroj: autori

Čo v prepočtoch nie je zohľadnené, je o 100% vyššia podpora detí. Dnes štát podporuje všetky deti prídavkom na deti vo výške 23,52 eur mesačne. K tomu dostanú deti, ktorých aspoň jeden rodič pracuje za aspoň polovicu minimálnej mzdy, daňový bonus 21,41 eur, spolu teda 44,93 eur netto. Tu navrhnutá podpora pre deti do 15 rokov je v priemere 26,58% ŽM a pre deti nad 15 rokov 100% ŽM, to je v priemere 45% životného minima, čiže 89 eur mesačne na dieťa. Rozdiel oproti dnešku na 1 dieťa je 44 eur mesačne a rozdiel na všetky deti je **587 mil. eur** ročne.

Celkový dopad na verejné financie by tak bol pri zachovaní dnešnej podpory detí plus 733 mil. eur. Pri navrhnutom výraznom zvýšení podpory detí bude plus 146 mil. eur, čo je z dôvodov nízkej pôrodnosti viac než žiaduce.

<sup>143</sup> Zdroj: <http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=414805>

<sup>144</sup> Presný počet poberateľov dôchodkov je dostupný len za rok 2013 a činí 1 320 048 poberateľov. Počet osôb starších ako 62 rokov stúpol medziročne o 33 tisíc, a z toho dôvodu na rok 2014 odhadujeme počet poberateľov dôchodkov na 1 350 tis.

<sup>145</sup> Zdroj: <http://www.socpoist.sk/pouzitie-financnych-prostriedkov-dochodkového-poistenia-zakladny-fond-starobného-poistenia-a-zakladny-fond-invalidného-poistenia-spolu-/15875>



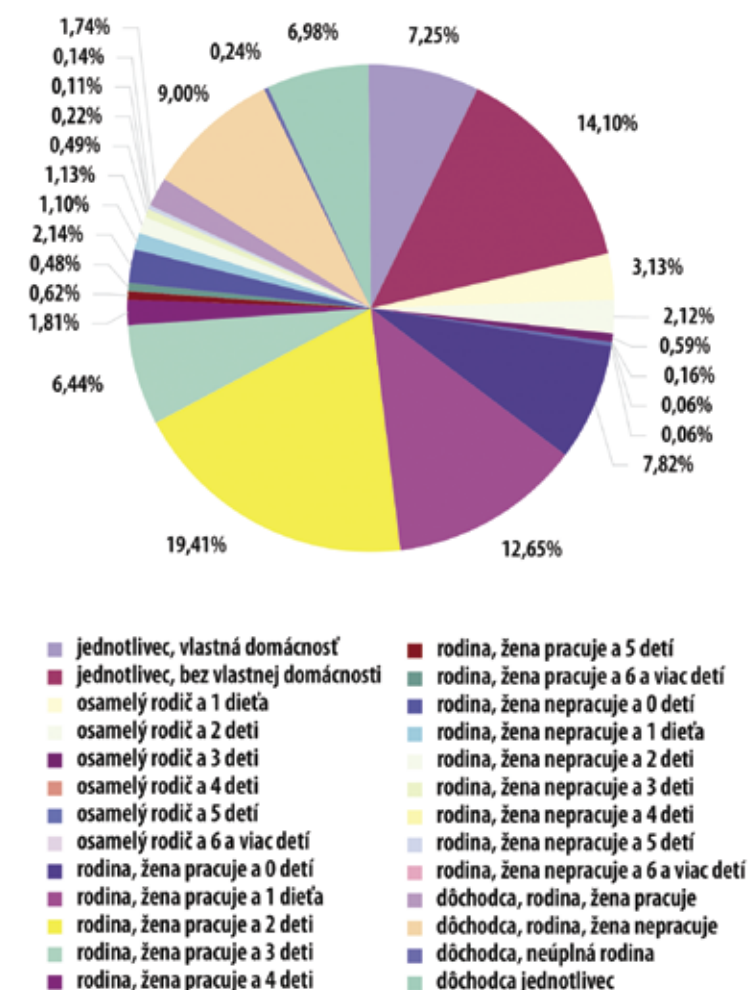
## Mikrodopady

Predmetom predošlej kapitoly bol vplyv na štátny rozpočet. Čo je však pri zavedení Odvodového bonusu dôležité, je aj vplyv na obyvateľov, ktorý je predmetom tejto kapitoly. Za týmto účelom sme obyvateľstvo rozdelili do 26 skupín. Prvé dve skupiny sú jednotlivci s vlastnou domácnosťou a bez nej<sup>146</sup>. Skupina 3 až 8 sú neúplné rodiny, čiže osamelý rodič, s 1 až 5 a viac deťmi. Skupina 9 až 22 sú úplné rodiny podľa aktivity manželky/manžela a počtu detí. Skupiny 23 až 26 sú domácnosti dôchodcov.

Porovnať dnešné čisté príjmy s čistými príjmami po zavedení Odvodového bonusu je takmer nemožné, z dôvodu komplikovanosti dnešného daňového, odvodového a sociálneho systému. Táto komplikovanosť dnešného systému sa prejavuje nespočetným množstvom kombinácií, ktoré nie je možné v tejto knihe uviesť. Práve preto sme vytvorili príjmovú kalkulačku, ktorú nájdete na <http://kalkulacka.strana-sas.sk/>. Na ilustráciu je na nasledujúcej dvojstranne zobrazená príjmová tabuľka rodiny s nepracujúcou manželkou a dvomi deťmi (tabuľka 14) v dnešnom systéme a na ďalšej dvojstrane v systéme OB. Popis dát v tabuľke by mal byť dostatočne zrozumiteľný, nebudeme tu preto s nimi unavovať.

GRAF 16

SKLADBA OBYVATEĽSTVA PODĽA RODINNÉHO STAVU



Zdroj: autori

<sup>146</sup> Jednotlivec bez vlastnej domácnosti je napríklad dospelý zarábajúci syn, bývajúcí a hospodáriaci s rodičmi.

TABUĽKA 14 – DNEŠNÝ SYSTÉM

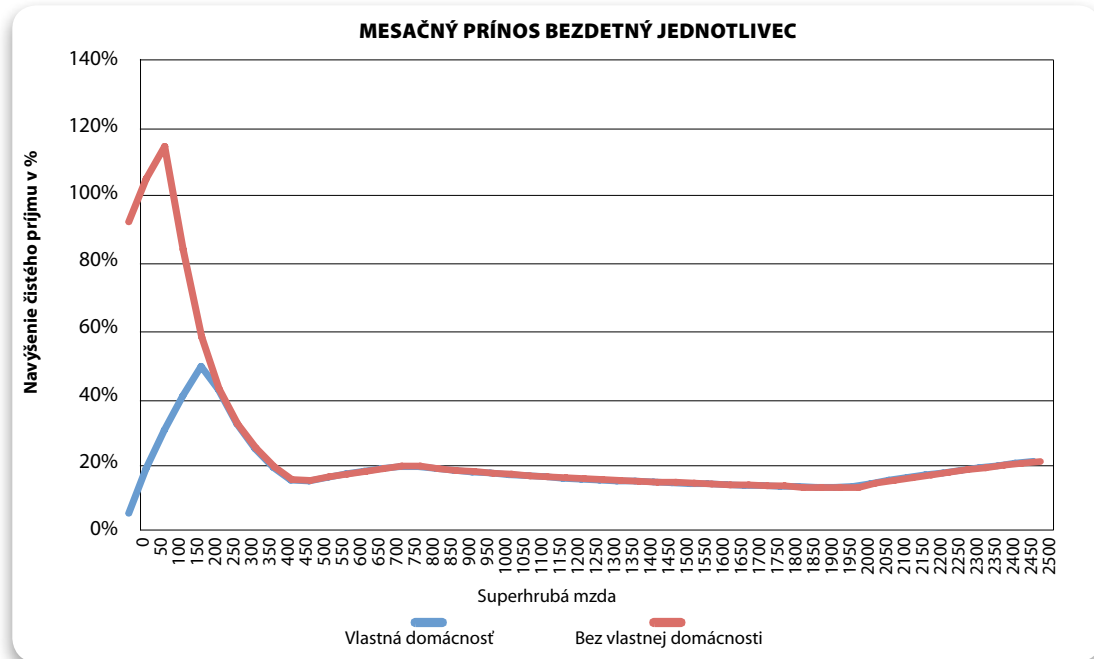
Rodina, žena nepracuje a 2 zdravé deti vo veku 8 a 12 rokov														
Superhrubá mzda	Odvody				Dane			Prídavky na 2 deti	Daňový bonus	Sociálna politika podiel príjmu 75 %	347 = 160,40 základná sociálna dávka + 63,07 ochranný príspevok na 1 dospelého + 34,40 príspevok na 2 deti + 89,20 príspevok na bývanie			
	Odvody zamestnávateľ	Hrubá mzda	Odvody zamestnanec	Základ dane	7 608	Daň	Čistý príjem				Celkový čistý príjem rodiny	Ako % zo superhrubej mzdy	Marginálne zdanenie	Celkové zaťaženie
					Základ dane bez nezd. minima									
0	0	0	0	0	-634	0	0	47.04	0	347	394			
50	10	40	4	36	-598	0	36	47.04	0	320	403	806.31%	81.91%	-706.31%
100	20	80	8	72	-562	0	72	47.04	0	293	412	412.20%	81.91%	-312.20%
150	30	120	11	109	-525	0	109	47.04	0	266	421	280.83%	81.91%	-180.83%
200	40	160	15	145	-489	0	145	47.04	0	239	430	215.15%	81.91%	-115.15%
250	50	200	19	181	-453	0	181	47.04	0	211	439	175.74%	81.91%	-75.74%
300	60	240	23	217	-417	0	217	47.04	42.82	184	491	163.73%	-3.73%	-63.73%
350	70	280	26	253	-381	0	253	47.04	42.82	157	500	142.93%	81.91%	-42.93%
400	81	319	30	289	-344	0	289	47.04	42.82	130	509	127.32%	81.91%	-27.32%
450	91	359	34	326	-308	0	326	47.04	42.82	103	518	115.19%	81.91%	-15.19%
500	104	396	39	357	-277	0	357	47.04	42.82	80	526	105.21%	84.54%	-5.21%
550	122	428	46	382	-252	0	382	47.04	42.82	61	532	96.80%	87.34%	3.20%
600	140	460	53	407	-227	0	407	47.04	42.82	42	539	89.79%	87.34%	10.21%
650	158	492	60	433	-201	0	433	47.04	42.82	23	545	83.86%	87.34%	16.14%
700	176	524	67	458	-176	0	458	47.04	42.82	4	551	78.77%	87.34%	21.23%
750	193	557	74	483	-151	0	483	47.04	42.82	0	573	76.40%	56.73%	23.60%
800	208	592	79	512	-121	0	512	47.04	42.82	0	602	75.29%	41.48%	24.71%
850	221	629	84	544	-89	0	544	47.04	42.82	0	634	74.63%	35.95%	25.37%
900	234	666	89	576	-57	0	576	47.04	42.82	0	666	74.04%	35.95%	25.96%
950	247	703	94	609	-25	0	609	47.04	42.82	0	698	73.51%	35.95%	26.49%
1000	260	740	99	641	7	1	639	47.04	42.82	0	729	72.91%	38.47%	27.09%
1050	273	777	104	673	39	7	665	47.04	42.82	0	755	71.91%	48.12%	28.09%
1100	286	814	109	705	71	13	691	47.04	42.82	0	781	71.00%	48.12%	29.00%
1150	299	851	114	737	103	20	717	47.04	42.82	0	807	70.17%	48.12%	29.83%
1200	312	888	119	769	135	26	743	47.04	42.82	0	833	69.41%	48.12%	30.59%
1250	325	925	124	801	167	32	769	47.04	42.82	0	859	68.71%	48.12%	31.29%
1300	338	962	129	833	199	38	795	47.04	42.82	0	885	68.06%	48.12%	31.94%
1350	351	999	134	865	231	44	821	47.04	42.82	0	911	67.46%	48.12%	32.54%
1400	364	1036	139	897	263	50	847	47.04	42.82	0	937	66.90%	48.12%	33.10%
1450	378	1072	144	929	295	56	873	47.04	42.82	0	963	66.39%	48.12%	33.61%
1500	391	1109	149	961	327	62	899	47.04	42.82	0	989	65.90%	48.12%	34.10%
1550	404	1146	154	993	359	68	925	47.04	42.82	0	1014	65.45%	48.12%	34.55%
1600	417	1183	159	1025	391	74	951	47.04	42.82	0	1040	65.03%	48.12%	34.97%
1650	430	1220	164	1057	423	80	977	47.04	42.82	0	1066	64.63%	48.12%	35.37%
1700	443	1257	168	1089	455	86	1002	47.04	42.82	0	1092	64.25%	48.12%	35.75%
1750	456	1294	173	1121	487	93	1028	47.04	42.82	0	1118	63.90%	48.12%	36.10%
1800	469	1331	178	1153	519	99	1054	47.04	42.82	0	1144	63.57%	48.12%	36.43%
1850	482	1368	183	1185	551	105	1080	47.04	42.82	0	1170	63.25%	48.12%	36.75%
1900	495	1405	188	1217	583	111	1106	47.04	42.82	0	1196	62.95%	48.12%	37.05%
1950	508	1442	193	1249	615	117	1132	47.04	42.82	0	1222	62.67%	48.12%	37.33%
2000	521	1479	198	1281	647	123	1158	47.04	42.82	0	1248	62.40%	48.12%	37.60%
2050	534	1516	203	1313	679	129	1184	47.04	42.82	0	1274	62.14%	48.12%	37.86%
2100	547	1553	208	1345	711	135	1210	47.04	42.82	0	1300	61.90%	48.12%	38.10%

TABUĽKA 14 – PO ZAVEDENÍ OB

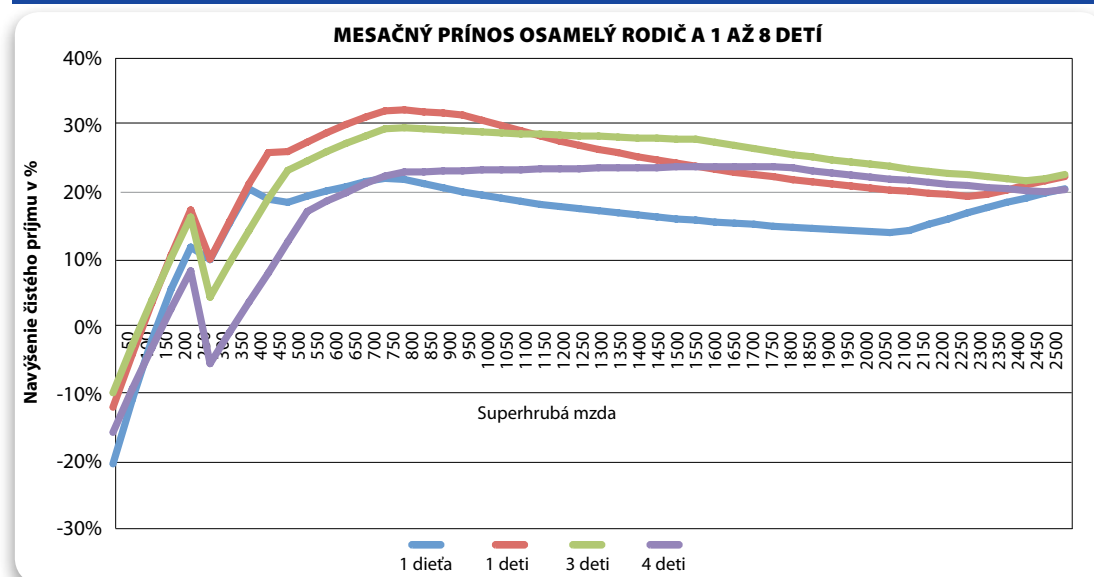
Superhrubá mzda	Súčet štátnych dávok 515				Zdravotný odvod	Celkový čistý príjem	Ako % zo superhrubej mzdy	Marginálne zdanenie	Celkové zaťaženie	Nárast v Eur	Nárast v %	Odvod do II. piliera	Nárast v Eur	Nárast v %
	Odvodový bonus	Celkový príjem	Rovná daň	Solidárny odvod										
0	515	515	97	0	46	371				-23	-5.76%	15	15	
50	510	560	106	0	50	404	807.65%	35.20%	-707.65%	1	0.17%	17	15	937.72%
100	505	605	114	0	54	436	436.22%	35.20%	-336.22%	24	5.83%	18	15	460.55%
150	500	650	123	0	59	469	312.42%	35.20%	-212.42%	47	11.25%	19	14	301.50%
200	495	695	131	0	63	501	250.51%	35.20%	-150.51%	71	16.44%	21	14	221.97%
250	490	740	140	0	67	533	213.37%	35.20%	-113.37%	94	21.42%	22	14	174.25%
300	485	785	149	0	71	566	188.61%	35.20%	-88.61%	75	15.19%	23	14	142.44%
350	480	830	157	0	75	598	170.92%	35.20%	-70.92%	98	19.59%	25	13	119.72%
400	475	875	166	0	79	631	157.66%	35.20%	-57.66%	121	23.82%	26	13	102.68%
450	470	920	174	0	83	663	147.34%	35.20%	-47.34%	145	27.91%	27	13	89.42%
500	465	965	183	0	87	695	139.08%	35.20%	-39.08%	169	32.19%	29	13	80.51%
550	460	1010	191	0	91	728	132.33%	35.20%	-32.33%	195	36.71%	30	13	74.70%
600	455	1055	200	0	95	760	126.70%	35.20%	-26.70%	221	41.11%	31	13	69.70%
650	450	1100	208	0	99	793	121.94%	35.20%	-21.94%	248	45.42%	33	13	65.36%
700	445	1145	217	0	103	825	117.86%	35.20%	-17.86%	274	49.63%	34	13	61.55%
750	440	1190	226	0	107	857	114.30%	35.50%	-14.30%	284	49.60%	35	13	58.19%
800	435	1235	234	5	111	885	110.65%	44.20%	-10.65%	283	46.97%	37	13	54.45%
850	430	1280	243	9	115	913	107.42%	44.20%	-7.42%	279	43.95%	38	13	50.66%
900	425	1325	251	14	119	941	104.55%	44.20%	-4.55%	275	41.22%	39	13	47.30%
950	420	1370	260	18	123	969	101.99%	44.20%	-1.99%	271	38.73%	41	12	44.28%
1000	415	1415	268	23	127	997	99.68%	44.20%	0.32%	268	36.71%	42	12	41.57%
1050	410	1460	277	27	131	1025	97.59%	44.20%	2.41%	270	35.71%	43	12	39.12%
1100	405	1505	285	32	135	1053	95.69%	44.20%	4.31%	272	34.77%	45	12	36.89%
1150	400	1550	294	36	140	1080	93.95%	44.20%	6.05%	274	33.90%	46	12	34.85%
1200	395	1595	302	41	144	1108	92.36%	44.20%	7.64%	275	33.07%	47	12	32.98%
1250	390	1640	311	45	148	1136	90.90%	44.20%	9.10%	277	32.30%	49	12	31.27%
1300	385	1685	320	50	152	1164	89.55%	44.20%	10.45%	279	31.58%	50	11	29.68%
1350	380	1730	328	54	156	1192	88.30%	44.20%	11.70%	281	30.89%	51	11	28.21%
1400	375	1775	337	59	160	1220	87.14%	44.20%	12.86%	283	30.25%	53	11	26.85%
1450	370	1820	345	63	164	1248	86.06%	44.20%	13.94%	285	29.64%	54	11	25.58%
1500	365	1865	354	68	168	1276	85.05%	44.20%	14.95%	287	29.06%	55	11	24.40%
1550	360	1910	362	72	172	1304	84.11%	44.20%	15.89%	289	28.51%	57	11	23.29%
1600	355	1955	371	77	176	1332	83.22%	44.20%	16.78%	291	27.98%	58	11	22.25%
1650	346	1996	379	79	178	1359	82.39%	44.20%	17.61%	293	27.49%	59	10	20.11%
1700	330	2030	385	79	178	1387	81.61%	44.20%	18.39%	295	27.01%	59	8	16.58%
1750	314	2064	392	79	178	1415	80.87%	44.20%	19.13%	297	26.56%	59	7	13.25%
1800	299	2099	398	79	178	1443	80.18%	44.20%	19.82%	299	26.13%	59	5	10.10%
1850	283	2133	405	79	178	1471	79.52%	44.20%	20.48%	301	25.72%	59	4	7.13%
1900	268	2168	411	79	178	1499	78.89%	44.20%	21.11%	303	25.32%	59	2	4.31%
1950	252	2202	418	79	178	1527	78.30%	44.20%	21.70%	305	24.95%	59	1	1.63%
2000	237	2237	424	79	178	1555	77.74%	44.20%	22.26%	307	24.59%	59	-1	-0.91%
2050	221	2271	431	79	178	1583	77.20%	44.20%	22.80%	309	24.24%	59	-2	-3.32%
2100	206	2306	437	79	178	1611	76.69%	44.20%	23.31%	311	23.91%	59	-3	-5.63%

Následne sme údaj „percentuálny nárast čistého príjmu“ znázornili graficky, výsledok sú štyri grafy – bezdetný jednotlivec (graf 17), osamelý rodič s 1 až 4 deťmi (graf 18), rodina s nepracujúcou manželkou s 0 až 4 deťmi (graf 19) a rodina s pracujúcou manželkou a dvomi deťmi (graf 20). Posledný graf je trojdimenzionálny, lebo obsahuje dve premenné – príjem manžela a príjem manželky.

GRAF 17

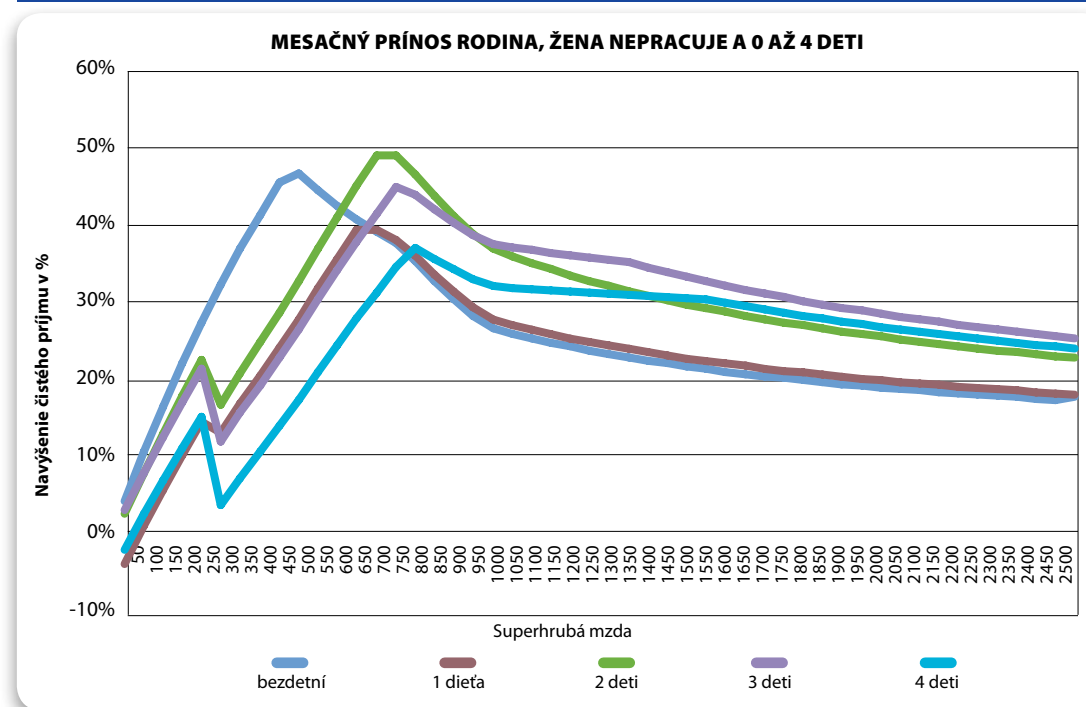


GRAF 18



Zdroj: autori

GRAF 19



Zdroj: autori

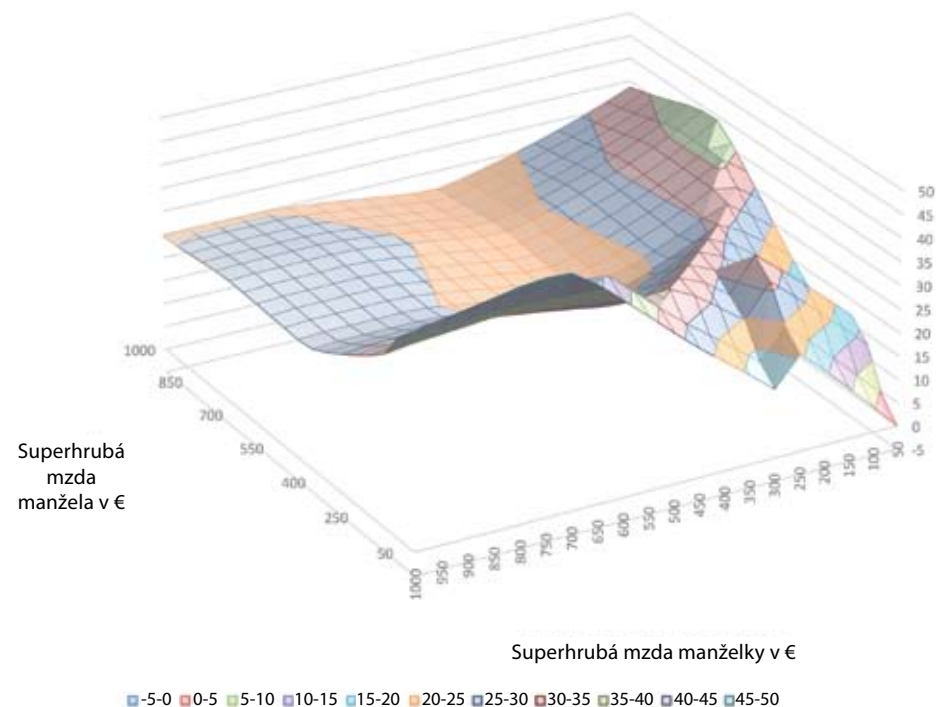
Z grafov sú okamžite zrejmé tri skutočnosti. (1) Výrazne si polepšia rodiny s deťmi, kde aspoň jeden rodič pracuje, (2) polepšia si aj bezdetní pracujúci, slobodní či páry a po (3) pohoršia si nepracujúci, bezdetní zdraví jednotlivci alebo páry bez záväzkov.

Zavedením Odvodového bonusu získajú najmä rodiny s deťmi. A to najmä v prípade, kedy je aspoň jedno dieťa vo veku do troch rokov. Predĺžením poberania materského až na tri roky sa oproti súčasnosti príjem rodiny zásadne zvýši. Pri porovnávaní výšky čistého príjmu teraz a po zavedení Odvodového bonusu si však treba uvedomiť, že súčasné materské je síce až vo výške 70% predchádzajúceho hrubého príjmu matky ale poskytuje sa len cca 8 mesiacov – potom nasleduje rodičovský príspevok vo výške 203 eur a ten sa poskytuje cca 30 mesiacov. V Odvodovom bonuse je materská štátna dávka síce len 54% predchádzajúceho hrubého príjmu matky – ale v tejto sume sa poskytuje 38 mesiacov – až do dovŕšenia tretieho roku veku dieťaťa. Okrem toho po celú dobu matka dostáva základnú štátnu dávku na seba, v hrubom 198 eur, v čistom 123 eur mesačne. A to je pre rodiny omnoho výhodnejšie. Pamätáme aj na matky, ktoré nepracovali, pretože študovali na strednej alebo vysokej škole. U nich sa materská štátna dávka vypočíta z príjmu stanoveného ako dvojnásobok životného minima (čo je 396 eur) a aj pre ne bude výsledok výhodnejší ako rodičovský príspevok v súčasnom systéme (203 eur) – poberali by 255 eur čistého mesačne.

Výrazne získajú aj rodiny s nezaopatrenými deťmi vo veku 15 rokov a viac. Tu je dôvodom skutočnosť, že v Odvodovom bonuse budú mať 15-ročné a staršie deti priznanú základnú štátnu dávku vo výške celého životného minima.

GRAF 20

PERCENTUÁLNE NAVÝŠENIE PRÍJMOV  
RODINA, PRACUJÚCA MANŽELKA, 2 DETI DO 15 ROKOV



Zdroj: autori

Ostávajú grafy s celkovým a marginálnym zaťažením. Celkové zaťaženie je jednoduchá vec. Koľko percent si nechá štát z celkových hrubých<sup>147</sup> príjmov? V grafoch je znázornené zaťaženie dnešné a po zavedení Odvodového bonusu a jasne vidieť výrazný pokles zaťaženia. Marginálne zaťaženie je trochu záľadnejšie. Nehovorí nič o tom, koľko má daňovník celkom, ale o koľko sa **nezvýšia** jeho čisté príjmy pri zvýšení celkových príjmov (vrátane odvodov zamestnávateľa) o 50 eur<sup>148</sup>. Ak zvýšenie superhrubej mzdy pri najnižších mzdách (ešte oslobodených od zdravotných odvodov) štát zaťažuje odvodmi vo výške 27,63%<sup>149</sup> a zároveň zníži výšku sociálnej dávky

<sup>147</sup> U mzdy to je superhrubá mzda, to znamená vrátane odvodov zamestnávateľa, lebo aj tie sú zaťaženie príjmov.

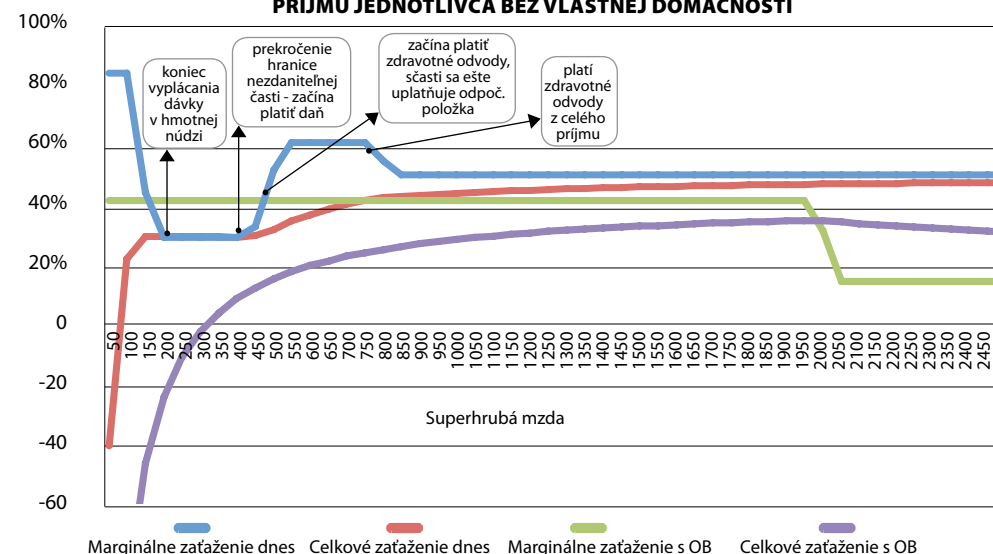
<sup>148</sup> Marginálne zaťaženie sa musí vzťahovať k nejakej základnej veličine, v tomto prípade 50 eur. Sú síce prípady, kde to nie je nutné, napríklad pri daňovej sadzbe. Ale už pri dávkach, ktoré sa pri dosiahnutí určitej hranice prestanú vyplácať je nutné definovať základnú veličinu. Napr. pri dosiahnutí 2,2 násobku ŽM štát prestane vyplácať náhradné výživné vo výške 108,50 eur. Keď je vzťažná jednotka 50 eur, tak je to 117%, keď 5 eur, tak je to 1170%. Pozri aj Štefunko, M., PhD: *Ekonomia slobody*. KAL-LIGRAM: Bratislava, 2005, str. 89.

<sup>149</sup> Odvody zamestnávateľa na sociálne poistenie sú 25,2% z hrubej mzdy, odvody zamestnanca sú 9,4 %, spolu 34,6% z hrubej mzdy. Superhrubá mzda je hrubá mzdy plus odvody zamestnávateľa, teda 125,2% a celkové odvody sú 34,6%/125,2% = 27,63% zo superhrubej mzdy.

o 27,14 €<sup>150</sup> tak je to marginálne zdanenie vo výške  $1 - ((50 - 13,82 - 27,14)/50) = 81,92\%$ . Výsledok je, že zo zvýšenia celkových superhrubých príjmov o 50 € ostane daňovníkovi smiešnych 9,04 € v čistom. Takto absurdne vysoké marginálne zdanenie nie je žiadna fikcia, ale realita. A sú body, ako vidieť z grafov, kde sa prestane určitá dávka vyplácať skokovo a marginálne zdanenie presiahne 100%. Na rozdiel od toho, aj to vidieť v grafe, pozná marginálne zdanenie po zavedení Odvodového bonusu len dve sadzby.<sup>151</sup> Od príjmu 0 € až po klesnutie OB na nulu je to 44,2% a potom je to na úrovni sadzby Rovnej dane, na 19-ich percentách. Na nasledujúcich stranách sú zobrazené tri grafy marginálneho a celkového zaťaženia príjmov – bezdetný jednotlivec (graf 21), bezdetná rodina, manžel 60% príjmu, manželka 40% príjmu (graf 22) a rodina, pracujúca manželka, dve deti (graf 23). Posledný graf je trojdimenzionálny, lebo obsahuje dve premenné – príjem manžela a príjem manželky.

GRAF 21

MARGINÁLNE ZDANENIE (METR) A CELKOVÉ ZAŤAŽENIE  
PRÍJMU JEDNOTLIVCA BEZ VLASTNEJ DOMÁCNOSTI



Zdroj: autori

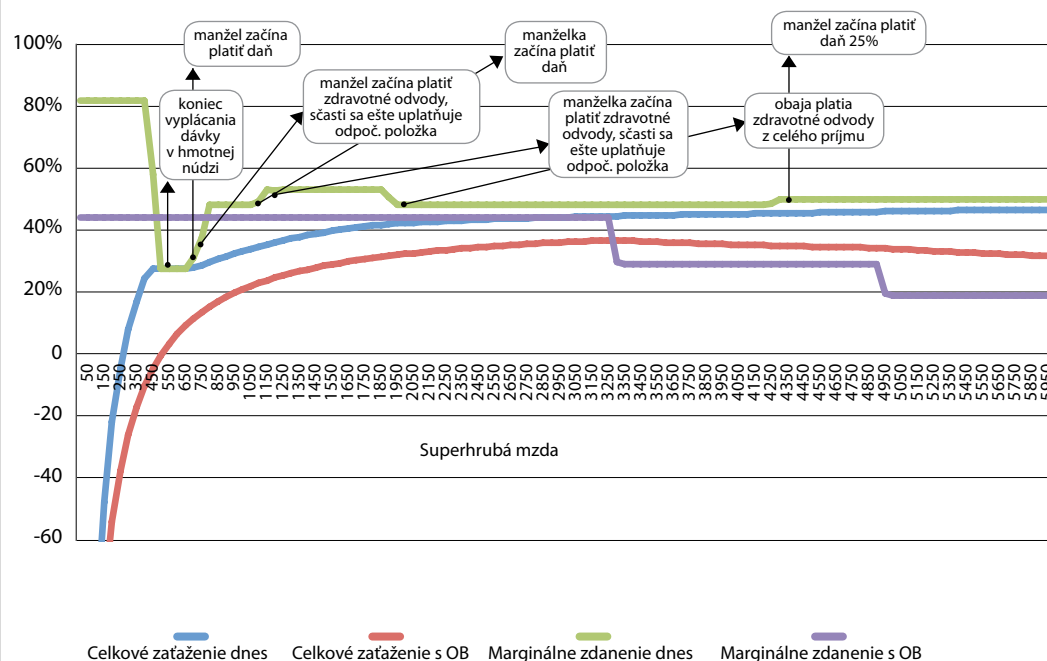
<sup>150</sup> Celkové odvodové zaťaženie prerátané na superhrubú mzdu je 27,63% (platí pri dnešnej hrubej mzde do 380 €, kedy sa ešte neplatia zdravotné odvody). Ostáva 36,19 € (50 € - 27,63%), ale zároveň sa znižuje sociálna dávka o 75% zvýšenia čistých príjmov, čiže o 27,14 €.

<sup>151</sup> V prípade detí do 15 rokov sa sociálny odvod znižuje o sumu vo výške základnej štátnej dávky na deti a to vytvára tretiu úroveň marginálneho zdanenia vo výške 35,2%.



GRAF 22

**MARGINÁLNE ZDANENIE (METR) A CELKOVÉ ZAŤAŽENIE PRÍJMU rodina, žena pracuje (manžel 60% príjmu, manželka 40% a 0 detí)**



Zdroj: autori

Možno by mohol teraz niekto namietat, že miešame hrušky s jablkami, že zdanenie je jedna vec a sociálne dávky druhá, ale tomu práve tak nie je. Možno pojem „zdanenie“ nie je celkom výstižný, možno by bol vhodnejší pojem zaťaženie, ale to nemení nič na podstate veci, že práve na dane, odvody a sociálne dávky je nutné sa pozerat ako na jeden celok. Chudobný človek si predsa nepovie, že týchto 13,82 eur, ktoré mi štát zoberie na odvodoch sú niečo iné ako tých 27,14 eur, o ktoré mi zníži sociálne dávky. On to jednoducho nerozlišuje.

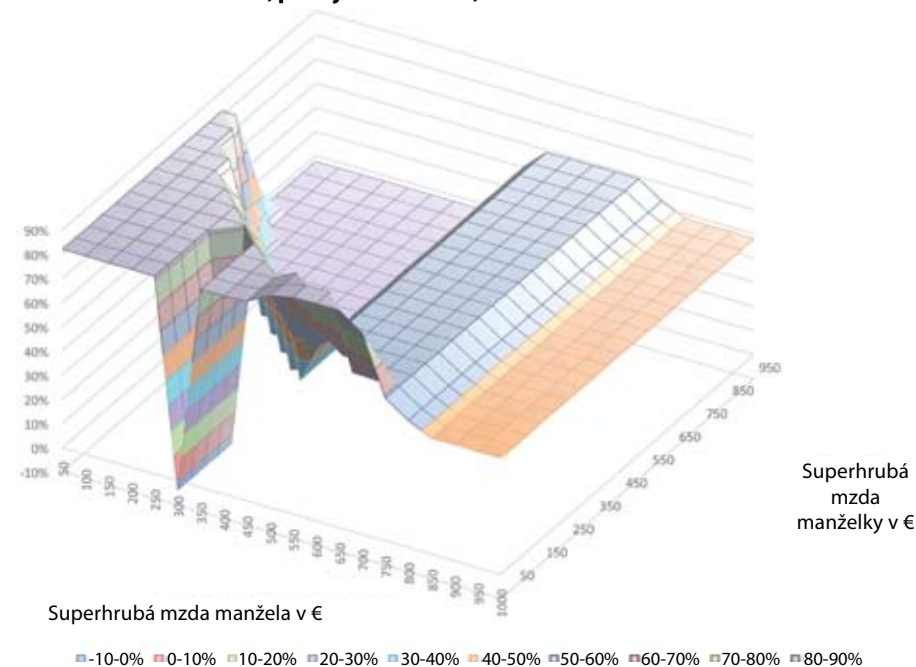
Jedno ako to nazveme, OECD zistila<sup>152</sup>, že pri marginálnom zdanení nad 80% neexistuje motivácia pracovať, nech je akokoľvek pekná a drahá aktívna politika trhu práce. Od 60% do 80% existuje mierna motivácia, obzvlášť keď je podporená inými benefitmi, ako napr. stravými lístkami a pod. Motivácia pracovať (a predtým hľadať si prácu) existuje pri marginálnom zdanení (zaťažení) pod 60%. Odvodový bonus pozná maximálne 44,2%. Toto je dôvod, prečo po zavedení OB klesne nezamestnanosť.

Okrem 26 štandardných skupín, na ktoré je rozdelené celé obyvateľstvo, existujú ďalšie, takzvané marginalizované skupiny. Ako príklad by sme uviedli rodinu s dvomi deťmi. V štandardnej skupine je predpoklad, že všetci sú zdraví, deti sú vlastné a sú vo veku

<sup>152</sup> Pozri Možnosti znižovania odvodov na Slovensku, IFP 07/2005, OECD, 2005, Taxing Wages 2003-2004

GRAF 23

**MARGINÁLNE ZDANENIE (METR) – DNES Rodina, pracujúca manželka, 2 deti do 15 rokov**



Superhrubá mzda manželky v €

Superhrubá mzda manžela v €

■ -10-0% ■ 0-10% ■ 10-20% ■ 20-30% ■ 30-40% ■ 40-50% ■ 50-60% ■ 60-70% ■ 70-80% ■ 80-90%

Zdroj: autori

3 až 15 rokov<sup>153</sup>. Deti ale môžu mať aj menej ako 3 roky, resp. viac ako 15, môžu byť postihnuté a množstvo ďalších prípadov. Toto množstvo rôznych prípadov je determinované množstvom sociálnych platieb, ktoré náš štát pozná. Existuje viac možných kombinácií, ako je obyvateľov. Zostaviť zoznam všetkých existujúcich marginalizovaných skupín je nemožné. Preto sme vytvorili príjmovú kalkulačku, ktorá zohľadňuje individuálnu príjmovú a životnú situáciu občana a jeho rodiny.

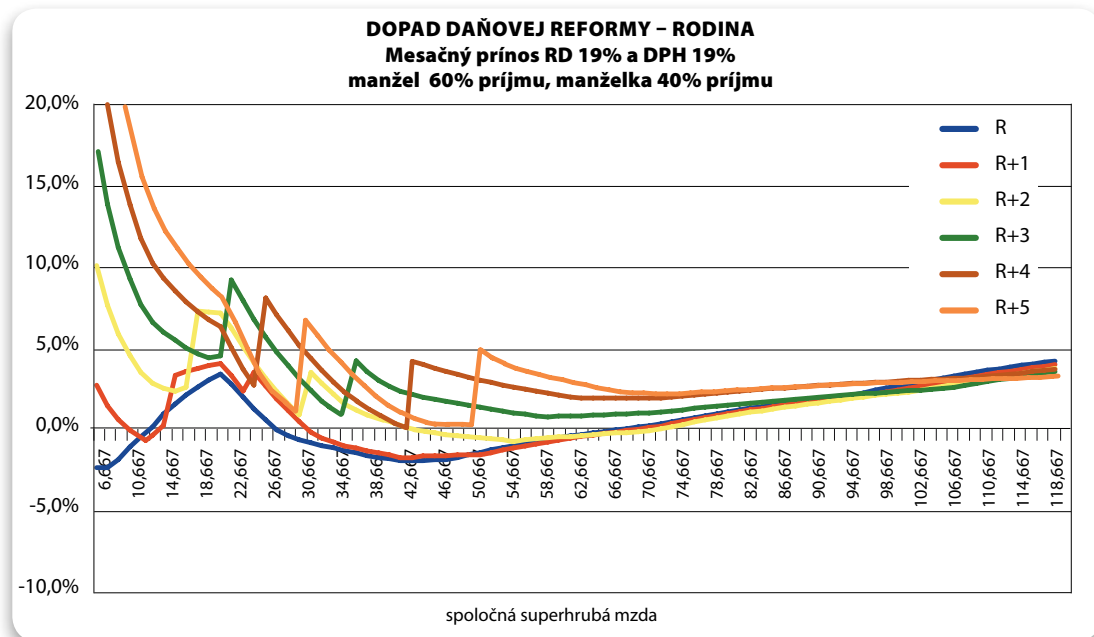
Daňová reforma z roku 2004 bola určená pre hospodárstvo a automaticky pre tých, ktorým to hospodárstvo patrí, to sú spoločníci firiem, akcionári, majitelia kapitálu, nehnuteľnosť a pod. Daňová reforma mala dať hospodárstvu impulz a to sa aj stalo.

Úspech daňovej reformy azda najlepšie dokazuje fakt, že medzi rokmi 2003 a 2005, t.j. rok pred a rok po zavedení rovnej dane, stúpol základ dane právnických osôb o 92%. Nerástli však iba základy dane ale aj samotné výnosy a to napriek zníženiu sadzieb, u fyzických osôb išlo dokonca o výrazné zníženie hornej sadzby, a to z 38% na 19%. Výnos dane z príjmov fyzických osôb vzrástol medzi rokmi 2003 (posledný rok pred zavedením rovnej dane) a rokom 2007 o 46%.

<sup>153</sup> Viď graf 20, na str. 86

Pre obyvateľstvo je určená práve reforma systému odvodov a sociálneho systému pod názvom Odvodový bonus, ktorý má práve najväčší prínos pre široké vrstvy pracujúcich s priemernou a nižšou mzdou. Nasledujúci graf je prevzatý z II. vydania Odvodového bonusu a znázorňuje prínos daňovej reformy z roku 2004. Na grafe vidieť dopad daňovej reformy na rodiny s 0 až 5 deťmi a pracujúcou manželkou. Rozdelenie spoločných príjmov je 60% manžel a 40% manželka, príjmy sú uvedené v Sk.

GRAF 24



Zdroj: Odvodový bonus, II. vydanie

Pri prínose daňovej reformy vidieť pri najnižších príjmoch nárast okolo 10%, nasleduje pokles nárastu (miestami až na nulu) pri nízkych až priemerných príjmoch a od nadpriemerných príjmov rastie nárast spolu s rastúcim príjmom. Krivky popisujú oblúk<sup>154</sup> otvorený dohora. Jasne vidieť, že pre nižšie a stredné vrstvy, teda pre drvivú väčšinu obyvateľstva daňová reforma prínos nemala. Považujeme za úspech, že rovnú daň sa podarilo uviesť do života bez toho, že by široké vrstvy obyvateľstva boli poškodené. Podotýkame, že je zohľadnený aj vplyv DPH (zjednotenej na sadzbe 19%) a jednoznačne nesúhlasíme s tvrdením, že rovná daň väčšinu ľudí poškodila.

Žiaľ, prvá a druhá Ficova vláda Rovnú daň fakticky zrušila zavedením druhej sadzby dane vo výške 25% a klesajúcim nezdaniteľným minimom.

<sup>154</sup> Rôzne skoky vznikli odstránením prídavkov na deti viazaných na príjmy do 1,37 násobku ŽMa do 1,99 násobku ŽM a nie sú ďalej podstatné.

Na grafoch číslo 17-23 vidieť, že prínos Odvodového bonusu je zásadný. Práve Odvodový bonus je tá správna kompenzácia, ktorá prinesie najviac pracujúcim s podpriemernými a priemernými mzdami. Pri najnižších príjmoch je nárast takmer nulový, dokonca dochádza pri nepracujúcej bezdetnej dvojici k poklesu. Potom rapidne rastie, a to sa už ne bavíme o percentách ale desiatkach percent, a pri nízkych príjmoch dosahuje maximum a krátko pred dosiahnutím priemernej mzdy sa nárast začína opäť znižovať. Krivky opisujú oblúk, otvorený smerom dole.

Na záver tejto kapitoly opakovane upozorňujeme na príjmovú kalkulačku <http://kalkulacka.strana-sas.sk/>, ktorá po zadaní konkrétneho príjmu a údajov k životnej situácii vráti presný nárast čistých príjmov občana.

**sas** Kalkulačka čistých príjmov

**Základné údaje o Vás a Vašej rodine**

Máte manželku/manžela?  Ste slobodný/á?

Počet nezaopatrovaných detí do 15 rokov:

Počet nezaopatrovaných detí nad 15 rokov:

Ste invalid?

**Údaje o Vašom príjme**

Ste zamestnanec?

Hrubý mesačný príjem zo zamestnania:

Ste SZČO?

Máte príjmy z kapitálového majetku? Ak áno, koľko za rok?

Máte iné zdaniteľné príjmy podľa § 8 zákona o dani z príjmov? Ak áno, koľko za rok?

Máte príjem z dividend? Ak áno, koľko za rok?

Dobrovoľné platby v systéme Odvodového bonusu

**Údaje o príjme manžela/ky**

Manžel/ka je zamestnanec?

manžel/ka je SZČO?

Je manžel/ka dobrovoľne nezamestnaný/á a platí ako samopláteľ do zdravotnej poisťovne?

Poberá opatrovateľský príspevok? Ak áno, koľko mesačne?

**Čistý príjem mesačne**  
OB: 1 042,31  
Dnes: 711,25  
**+331,06**

## Realizácia

Oproti Odvodovému bonusu bola daňová reforma len drobná kozmetická úprava. Písali sme síce zákon nanovo, menili sadzby a škrtili výnimky, ale nemenili sme podstatu. Naďalej sa zdaňuje zisk, resp. príjem. Išlo sa o zmeny parametrické, ale nie paradigmatické. Odvodový bonus je rádovo komplexnejšia zmena, ruší zásluhovosť, obmedzuje medzi-generačnú solidaritu a vytvára súbeh medzi dávkou a mzdou. Je to zmena oveľa zásadnejšieho charakteru a tá má byť dôkladne pripravená. Našťastie, zároveň ide o radikálne zjednodušenie sociálneho systému a systému odvodov a aj tu platí, že čím je systém jednoduchší, čím má menej pravidiel, tým menej sa môže niečo na ňom pokaziť. Takže otázka znie, ako najlepšie, najmenej chaoticky, pretransformujeme ten dnešný paškvil na Odvodový bonus.

Zavedenie Odvodového bonusu predpokladá zavedenie tzv. superhrubej mzdy, to je zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca. Ide o čisto technickú operáciu a cena práce, ani čistá mzda sa nemenia. Následne z dôvodu presunutia zásluhovosti do súkromného sektora dôjde k výraznému poklesu odvodového zaťaženia dnešných zamestnaných. Finančná výhoda z titulu takmer polovičných odvodov musí jednoznačne plynúť dnešným zamestnancom, aby si mohli teraz už vo verejnom sektore chýbajúcu zásluhovosť „kúpiť“ v sektore súkromnom, samozrejme, pokiaľ sa tak dobrovoľne rozhodnú. Najmä odborári majú obavy, že v prípade časového zlúčenia týchto dvoch krokov (zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a výrazné zníženie odvodového zaťaženia) sa budú zamestnávateľa snažiť nepresunúť celú výhodu plynúcu zo zníženia odvodov na zamestnancov a uznávame, že tieto obavy netreba podceňovať.

Riešením je realizáciu Odvodového bonusu rozdeliť na dve fázy. Na technickú prípravu a na samotný „skok cez priepasť“. Technická príprava pozostáva hlavne z úpravy mzdy, a to zo zvýšenia mzdy o odvody hradené zamestnávateľom a presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca. Ako sme už vyššie spomenuli, finančne sa nič nemení, a práve preto bude pre zamestnancov možné veľmi ľahko kontrolovať, či zamestnávateľia ich hrubé mzdy aj naozaj zvýšia a o toľko, aby ich čistá mzda neklesla. Spolu s týmto krokom by mohlo prísť k zjednoteniu vymeriavacieho základu a k presunu výberu odvodov na daňový úrad, čo však nie je nevyhnutné. V roku 2011 pripravil Jozef Mihál, vtedy minister sociálnych vecí, odvodovú reformu, ktorá pozostávala z novelizácie viac ako 100 zákonov, a ktorá zavádzala superhrubú mzdu a zjednocovala vymeriavacie základy. Táto novela prešla prvým čítaním, jej uzákonenie, žiaľ, zastavil pád vlády Ivety Radičovej.

Obavy, že donútenie zamestnávateľa zvýšiť hrubú mzdu o ním platené odvody by mohlo byť protiústavné, aj keď sa celkové osobné náklady nezvýšia, vnímame ako neopodstatnené. Toto potvrdzuje aj krátka analýza bývalého predsedu Ústavného súdu SR, dnes už nebohého advokáta JUDr. Ernesta Valka.

Do rúk: Richard Sulík

V Bratislave, dňa 17. 2. 2006

### **Vec: Odvodový Bonus a Redistribučný Odvod**

Vážený pán Sulík,

Požiadali ste nás o sponzoring pre projekt Odvodový Bonus a Solidárny Odvod vo forme odpovedí na nasledovné otázky:

#### **1. Je donútenie zamestnávateľa vyplácať zamestnancovi hrubé mzdy v rozpore s právnymi predpismi, resp. s ústavou?**

Zvýšenie hrubej mzdy o odvody platené zamestnávateľom a zároveň presunutie celého dnešného odvodového bremena na zamestnanca spôsobom, ktorý zachová osobné náklady a čisté mzdy nezmenené, je v zmysle platného právneho stavu, samozrejme, donútením. Uvedená situácia si vyžaduje novelizáciu viacerých zákonov.

Samotné presunutie celého odvodového bremena na zamestnanca protiústavné nie je. Ústava SR v čl. 36 predpokladá, že právo na odmenu za vykonanú prácu zabezpečuje zákon, čo znamená, že zákon podrobne upraví podmienky výkonu tohto práva. Čl. 39 Ústavy neupravuje spôsob, akým štát získava zdroje na hmotné zabezpečenie osôb v starobe a osôb v hmotnej núdzi, čl. 40 Ústavy neurčuje, kto má odvádzať poisťné na zdravotné poistenie a čl. 59 Ústavy neurčuje, kto má odvádzať dane z príjmov fyzických osôb.

#### **2. Ktorých zákonov by sa takáto zmena týkala? Ktoré zákony sú naviazané na dnešnú hrubú mzdu?**

Zrušenie odvodovej povinnosti zamestnávateľa sa bude týkať najmä nasledovných ustanovení:

- i) druhá hlava, prvý diel zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (§§ 128-147)
- ii) §§ 130 a 131 zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

#### **3. Záver**

Z hľadiska legislatívnych zmien a ústavnosti je navrhovaná zmena možná. Bude však nutné domyslieť negatívne dôsledky, ktoré by boli s takouto zmenou spojené. Návrh neberie do úvahy dôvody, ktoré v minulosti viedli k uzákoneniu povinného zdravotného poistenia, povinného dôchodkového poistenia, pri výbere dane zo mzdy, resp. dane z príjmov fyzických osôb, atď. prostredníctvom zamestnávateľov.

Zákonom je možné uložiť povinnosť zamestnávateľom, aby vyplácali zamestnancom doterajšie hrubé mzdy, ale nebude možné zabezpečiť, že po čase zamestnávateľ mzdu o uvedenú náhradu neznižuje.

S úctou,  
JUDr. Ernest Valko, PhD.  
Advokát

Záver je jasný, zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a zároveň presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca nie je protiústavné. Samozrejme, že existuje riziko, že zamestnávateľ bude mať snahu po čase znížiť mzdu, ale keby tú možnosť mal, spravil by to už dnes. Existuje totiž niečo ako rovnovážna cena ponuky práce a dopytu po nej, ktorá keby nebola, tak všetci by pracovali za minimálnu mzdu. Zamestnávateľ predsa nie je filantrop, ktorý dobrovoľne platí vyššiu mzdu. Je to podnikateľ, ktorý nakupuje vstupy za trhové ceny, aby ich pretransformoval na výstupy a tieto predal so ziskom. A pracovná sila je jeden zo vstupov. Keby zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa bolo realizované súčasne s Odvodovým bonusom, mohlo by sa stať, že zamestnávateľ sa bude snažiť využiť možnú nevedomosť svojich zamestnancov o skutočnom zvýšení ich čistej mzdy. Pokiaľ budú tieto dva kroky oddelené o jeden rok, nemáme najmenšiu obavu, že zamestnávateľ by si dovolil nezvýšiť hrubú mzdu zamestnanca o celé odvody, ktoré za neho dnes platí. Zamestnanec by totiž okamžite videl na svojej výplatnej páske, že jeho čistá mzda predsa klesla. A ak by si zamestnávateľ mohol dovoliť znížiť čistú mzdu svojich zamestnancov, tak by to už bol dávno spravil. Napriek uvedenému považujeme dôslednú legislatívnu úpravu navýšenia hrubých miezd za nevyhnutnú.

Zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa<sup>155</sup> a presunutie odvodovej povinnosti na zamestnanca by sa mohlo zrealizovať napríklad k 1.1.2017 a samotný Odvodový bonus o rok neskôr, k 1.1.2018.

Nasledovných 17 právnych noriem definuje dnes finančný vzťah medzi občanom a štátom. Ako vidieť, 13 právnych noriem bude zrušených ku dňu nadobudnutia zákona o Odvodovom bonuse, resp. zákon o Odvodovom bonuse všetky tieto právne normy zo dňa na deň nahradí. Okrem toho bude nutné novelizovať 3 právne normy, tak ako je to uvedené v pravom stĺpci tabuľky 15.

<sup>155</sup> Z odvodov zamestnávateľa je nutné vyňať úrazové poistenie, ktoré kryje zodpovednosť zamestnávateľa za pracovné úrazy svojich zamestnancov. Naďalej by táto zodpovednosť ostala s tým, že zamestnávateľ by sa proti nej musel poistiť v súkromnom sektore, asi tak, ako dnes musí uzavrieť povinné zmluvné poistenie na firemné autá.

TABUĽKA 15

Zákon	platba medzi občanom a štátom	úprava zákona v systéme OB
<b>zákon č. 600/2003 Z. z.</b> zo dňa 6. novembra 2003 o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý nahradil dovtedy platný zákon č. 281/2002 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 a dodnes bol 12-krát novelizovaný	prídavok na dieťa	Zrušiť
	príplatok k prídavku na dieťa	
<b>zákon č. 571/2009 Z. z.</b> zo dňa 2. decembra 2009 o rodičovskom príspevku, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2010 a dodnes bol 12-krát novelizovaný	rodičovský príspevok	Zrušiť
<b>zákon č. 561/2008 Z.z.</b> zo dňa 25. novembra 2008 o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2009 a dodnes bol 5-krát novelizovaný	príspevok na starostlivosť o dieťa	Zrušiť
<b>zákon č. 383/2013 Z. z.</b> zo dňa 23. októbra 2013 o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2014 a odvtedy bol 1-krát novelizovaný	príspevok pri narodení dieťaťa	Zrušiť
	príspevok na súčasne viac narodených detí	
<b>zákon č. 238/1998 Z. z.</b> o príspevku na pohreb zo dňa 1. júla 1998, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1999 a odvtedy bol 6-krát novelizovaný	príspevok na pohreb	Zrušiť
<b>zákon č. 627/2005 Z. z.</b> zo dňa 14. decembra 2005 o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa s účinnosťou od 1. januára 2006 a odvtedy bol 12-krát novelizovaný	jednorazový príspevok pri zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti	Zrušiť
	jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti	
	opakovaný príspevok dieťaťu	
	opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	
<b>zákon č. 595/2003 Z. z.</b> zo dňa 4. decembra 2003 o dani z príjmov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 a odvtedy bol 68-krát novelizovaný	nezdaniteľná časť na daňovníka	novelizovať, vyňať nezdaniteľné minimum na daňovníka a manželku, zrušiť daňový bonus na dieťa, zrušiť rôzne nesytemové výnimky, 2% asignáciu zúžiť na charitu a zdravotné služby
	nezdaniteľná časť na manžela/-ku	
	daňový bonus	



<b>zákon č. 201/2008 Z. z.</b> zo dňa 15. mája 2008 o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1.7.2008 a dodnes bol 2-krát novelizovaný	náhradné výživné	výživná štátna dávka
<b>zákon č. 417/2013 Z. z.</b> zo dňa 26. novembra 2013 o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2014 a dodnes bol 4-krát novelizovaný	dávka v hmotnej núdzi osobitný príspevok jednorazová dávka v hmotnej núdzi príspevok na nezaopatrené dieťa aktivačný príspevok príspevok na bývanie ochranný príspevok	Zrušiť
<b>zákon č. 544/2010 Z.z.</b> zo dňa 8. decembra 2010 o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2011 a dodnes bol 2-krát novelizovaný	dotácia na školské potreby dotácia na obedy v škole	Zrušiť
<b>vyhláška č. 102/2006 Z. z.</b> o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl, ktorá nadobudla účinnosť 1. apríla 2006 a dodnes bola 4-krát novelizovaná.	sociálne štipendium	Zrušiť
<b>zákon č. 245/2008 Z.z.</b> zo dňa 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1.9.2008 a dodnes bol 13-krát novelizovaný	štipendium žiakom stredných škôl, odborných učilíšť alebo praktických škôl	Zrušiť
<b>zákon č. 5/2004 Z. z.</b> zo dňa 4. decembra 2003 o službách zamestnanosti s účinnosťou od 1.2.2004 a dodnes bol 44-krát novelizovaný	príspevok na úhradu časti cestovných výdavkov, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa príspevok na úhradu cestovných výdavkov, výdavkov na ubytovanie a stravné uchádzačovi, ktorý absolvoval odborné poradenské služby príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje odborných poradenských služieb príspevok na úhradu cestovných výdavkov, výdavkov na ubytovanie a stravné uchádzačovi, ktorý absolvoval vzdelávanie a prípravu pre trh práce vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie	Zrušiť

príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce	Zrušiť
príspevok na vzdelávanie a na prípravu pre trh práce zamestnanca	
príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	
príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	
príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti	
príspevok na podporu udržania pracovných miest	
príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	
príspevok na podporu vytvorenia pracovného miesta v prvom pravidelne platenom zamestnaní	
príspevok na aktivačnú činnosť	
príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby	
príspevok na dochádzku za prácou	
príspevok na podporu mobility za prácou	
príspevok na dopravu do zamestnania	
príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta	
príspevok na udržanie zamestnanosti	
príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska	
príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní	
príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť	
príspevok na činnosť pracovného asistenta	



<b>zákon č. 461/2003 Z. z.</b> o sociálnom poistení s účinnosťou od 1. januára 2004 a dodnes celkovo 66-krát novelizovaný	nemocenské dávky	zmeniť v dvoch fázach: 1. fáza - úprava sadzieb poistného tak, aby celú odvodovú povinnosť niesol zamestnanec; 2. fáza - novelizovať, ponechať dávky počas prechodných období, ponechať výpočet pre I. pilier a doplniť výpočet vyrovnávacej dávky, stanoviť nové sadzby solidárneho odvodu
	dôchodkové dávky	
	úrazové dávky	
	dávka garančného poistenia	
	dávka v nezamestnanosti	
	odvod na nemocenské poistenie	
	odvod na starobné poistenie	
	odvod na invalidné poistenie	
	odvod na úrazové poistenie	
	odvod na garančné poistenie	
	odvod na poistenie v nezamestnanosti	
	odvod do rezervného fondu	
<b>zákon č. 437/2004 Z. z.</b> o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý nadobudol platnosť 1. augusta 2004 a dodnes celkovo 3-krát novelizovaný.	náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	Zrušiť
<b>zákon č. 305/2005 Z. z.</b> o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2005 a dodnes celkovo 15-krát novelizovaný.	resocializačný príspevok	Zrušiť
	príspevok na podporu úpravy rodinných pomerov dieťaťa	Zrušiť
<b>zákon č. 447/2008</b> o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009 a dodnes celkovo 10-krát novelizovaný.	peňažný príspevok na osobnú asistenciu	Zrušiť
	peňažný príspevok na kúpu pomôcky	
	peňažný príspevok na výcvik používania pomôcky	
	peňažný príspevok na úpravu pomôcky	
	peňažný príspevok na opravu pomôcky	
	peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia	
	peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla	
	peňažný príspevok na úpravu osobného motorového vozidla	
	peňažný príspevok na prepravu	
	peňažný príspevok na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže	
	peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov	
peňažný príspevok na opatrovanie		

Zdroj: autori

## Fungovanie v praxi

Po prvýkrát vôbec budú priame platby smerujúce od občana k štátu (to sú rovná daň, solidárny odvod a zdravotný odvod) a platby smerujúce od štátu k občanovi (to sú štátne dávky vo forme Odvodového bonusu) sústredené v jednej inštitúcii. Naskytuje sa teda možnosť presne vyčíslieť, koľko ktorý občan odvedol (daní a odvodov) do štátnej pokladnice a koľko z nej čerpal (na Odvodovom bonuse).

Aby to bolo technicky možné, je nutné zaviesť takzvané individuálne účty. To je vo svojej podstate menná evidencia príjmov, výdavkov a príčin s nimi spojených. Každému daňovníkovi bude pridelené jedno jedinečné číslo<sup>156</sup> účtu, na ktorom budú evidované všetky peňažné pohyby, ktoré sa daňovníka týkajú. Individuálny účet vzniká narodením a ruší sa úmrtím. Za týmto účelom bude nutné uzákoniť povinnosť matrikám, aby informovali príslušný (podľa miesta bydliska) daňový úrad a sociálnu poisťovňu (počas prechodného obdobia) v prípade narodenia, úmrtia, sobášu, rozvodu a pod. Zabráni sa tým neoprávnenému čerpaniu Odvodového bonusu a vyrovnávacích dávok. Individuálne účty sa napríklad zavádzajú na colniciach a pokiaľ nám je známe, pripravuje sa ich implementácia aj na daňových úradoch. Nie je to teda vec vynútená špeciálne Odvodovým bonusom. Viac o individuálnych účtoch nájde čitateľ na konci tejto kapitoly.

Zaujímavé to začne byť, keď plusové a mínusové položky na individuálnych účtoch sčítame a budeme presne vedieť, kto je štátom alimentovaný a kto ho financuje. To dáva úplne nové možnosti. Napríklad bude štát môcť prostredníctvom daňových úradov zverejniť na internete mená všetkých, ktorých saldo bolo za predošlý rok negatívne, to znamená, ktorí občania boli reálne štátom alimentovaní, kto teda nedokázal užiť svoju prácou seba a svoju rodinu. My všetci tak budeme vedieť, koho z našich daní a odvodov živíme. Potom sa môže pokojne stať, že maliar, ktorý dlhé roky robí v Rakúsku a u nás inkasuje niektoré sociálne dávky, sa nebude cítiť dobre, keď jeho susedia, ktorí žijú naozaj len z tých dávok, budú ukazovať naňho prstom a ešte viac mu závidiať. Možno sa nájde aj nejaká dobrá duša, ktorá bude cítiť potrebu to oznámiť daňovému úradu. Nám osobne sa táto myšlienka od Eugena Jurzycu pozdáva a ako on, aj my sme presvedčení, že na tom nie je nič zlé a ani protizákonné, keď spoločnosť bude vedieť, kto žije na jej úkor. Z veľkej anonymnej spoločnosti sa zrazu stane malá, samokontrolujúca sa spoločnosť a kto chce anonymitu, musí sa najprv vedieť užiť.

No, odbočili sme trochu od témy, späť k účtom. Individuálne účty sú nevyhnutným predpokladom na reálne fungovanie Odvodového bonusu v praxi. Všetky štyri platby (Rovná daň, Solidárny odvod, Zdravotný odvod<sup>157</sup> a Odvodový bonus) by boli združené v jednej inštitúcii a tou je zákonite Daňový úrad<sup>158</sup>. Je na to hneď niekoľko dôvodov. Po prvé, daňových úradov je najviac (daňových úradov je 88, úradov práce 46), po druhé, daňový

<sup>156</sup> Najlepšie by bolo rodné číslo. Odstrániť približne 30.000 zdvojených rodných čísel by snáď nebol až taký problém. Zákon o ochrane osobných údajov č. 122/2013 nezakazuje rodné číslo používať ako identifikátor a európska smernica č. 95/46/EHS rovnako nie. Obrovskou výhodou by ale bolo jedno a to isté jedinečné číslo na občianskom preukaze, pase, bankovom účte a daňové identifikačné číslo (DIČ, tam to bolo 15 rokov). Jedine všemohúci byrokrati z EÚ by tomu mohli zabrániť.

<sup>157</sup> Zdravotný odvod budú vyberať daňové úrady a postupovať konkrétnej zdravotnej poisťovni.

<sup>158</sup> Od roku 2012 sú daňové úrady súčasťou Finančnej správy.

úrad, resp. finančná správa spadá pod ministerstvo financií, ktoré by v budúcnosti malo administrovať výmenu peňazí medzi občanom a štátom (viď odsek nižšie). Po tretie, daňové úrady majú s odstupom najlepšie nástroje na vymáhanie daní, čo sa prejavuje na najvyššej úspešnosti výberu predpísanej povinnosti<sup>159</sup>.

Na úrovni ministerstiev táto zmena znamená, že manažment odvodov a štátnych dávok by prešiel na ministerstvo financií z ministerstva práce, kde by ostali sociálne služby<sup>160</sup>. Toto by bolo následne vhodné zlúčiť s ministerstvom zdravotníctva, ideálne s novým názvom Ministerstvo zdravotných a sociálnych služieb SR<sup>161</sup>. Sociálna poisťovňa by síce obmedzila svoju činnosť na vyplácanie vyrovnávacej dávky dôchodcom<sup>162</sup> a posudzovanie nároku na mimoriadne štátne dávky z dôvodu invalidity<sup>163</sup>, ale zrušená by byť nemohla, minimálne najbližších 30 rokov. Zato úrady práce, sociálnych vecí a rodiny by niekoľko mesiacov po zavedení Odvodového bonusu mohli prepustiť tisíce úradníkov, ktorí sa môžu ísť venovať hodnotnejšej činnosti.

Dávky v nezamestnanosti nahradí Odvodový bonus<sup>164</sup> a aktívnu politiku trhu práce treba zrušiť bez náhrady. Celá aktívna politika sú von oknom vyhodenej peniaze a fakt, že ju spolufinancuje Európska Únia, na tom nič nemení. Rozhodujúce je, že výsledky nie sú žiadne, ako vidieť len na mierne klesajúcej nezamestnanosti, a aj toto mierne klesanie je spôsobené skôr hospodárskym rastom ako aktívnou politikou trhu práce<sup>165</sup>.

*Negatívnym príkladom aktívnej politiky trhu práce sú pracovné miesta opatrovateľov a opatrovateliek. Na jeseň 2014 s veľkou slávou minister Richter oznámil projekt, ktorým sa vytvorilo 3500 takýchto miest. Pracovné miesta opatrovateľov a opatrovateliek boli z drivej časti financované z Európskeho sociálneho fondu. Použilo sa asi 30 mil. eur. Keď sa po roku tieto peniaze vyčerpali, až na výnimky opatrovatelia a opatrovatelky prišli od 1.11.2015 o zamestnanie.*

Tolko k inštitúciám. Ako bude prebiehať zúčtovanie na úrovni daňovníka? V podstate tak isto ako prebieha dnes systém zúčtovania voči daňovému úradu. Daňovník sa pred začatím zdaňovacieho obdobia rozhodne, či a ako si uplatní Odvodový bonus. Môže si ho uplatniť sám až v daňovom priznaní, ktoré si tiež spraví sám. Alebo si ho môže uplatniť prostredníctvom svojho zamestnávateľa (pokiaľ má viacerých, tak u jedného z nich), s tým, že buď ho zároveň požiada o urobenie daňového priznania, alebo si len uplatní bonus a priznanie si spraví sám. To spraví napríklad vtedy, keď nechce, aby

<sup>159</sup> V roku 2013 mal daňový úrad úspešnosť výberu daní 102,51% a Sociálna poisťovňa úspešnosť výberu poistného 98,86%. Pri celkovom vybratí poistnom 5939,28 mil. € rozdiel činí cca 68,49 mil. €.

<sup>160</sup> Pozri kapitolu 11.

<sup>161</sup> Obidve ministerstvá majú prekvapivo veľa spoločného. Napríklad starostlivosť o dlhodobu chorých alebo ZŤP, ktoré dnes nie sú uspokojivo vyriešené.

<sup>162</sup> Pozri kapitolu 12, str. 113.

<sup>163</sup> Pozri kapitolu 6, str. 57.

<sup>164</sup> Pozri kapitolu 6.

<sup>165</sup> Pozri graf 9 a tabuľku 3 v kapitole 3.

jeho hlavný zamestnávateľ vedel o jeho ostatných príjmoch. Tým daňovníkom, ktorí si nespravujú daňové priznanie sami, spraví daňové priznanie daňový úrad. Povinnosť daňovníka bude obmedzená len na nahlásenie tých údajov, ktoré daňový úrad k dispozícii nemá, napr. príjem zo živnosti za uplynulý rok, že dieťa ukončilo vzdelanie a pod.

**PRVÁ MOŽNOSŤ** – Daňovník si uplatní Odvodový bonus sám, čo pred začatím daňového obdobia písomne prehlási<sup>166</sup> daňovému úradu. Na prehlásení budú uvedené osoby s rodnými číslami, na ktoré si uplatňuje štátne dávky a vyčíslený Súčet štátnych dávok. Pokiaľ má jedného alebo viacerých zamestnávateľov, zrážajú mu tieto z jeho príjmov len dane a odvody a na konci roka mu vystavia potvrdenie, z ktorého sa údaje zohľadnia v jeho daňovom priznaní. Pokiaľ má aj iné príjmy, napríklad zo živnosti alebo z prenájmu, všetko sa zohľadní v priznaní.

Ako príklad uvidíme „komplíkátora“, ktorý má dve zamestnania (6.000 € a 5.000 € ročne), úroky (700 € ročne), príjmy zo živnosti (8.000 € ročne, na základe predošlého roku platí preddavky 1.472 €) a ešte prenajíma chalúpku (600 € ročne), ktorú zdedil po starej mame. Daňovník žije sám, Odvodový bonus si uplatňuje a daňové priznanie si robí sám. Od svojich dvoch zamestnávateľov a z banky dostal nasledovné potvrdenia:

TABUĽKA 16									
Zamestnanec: Zemiacik Jožko, rodné číslo: 751120/7250									Zamestnávateľ A
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubý) príjem	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
príjmy 2014	0	6 000	0	6 000	1 140	600	540	3 720	2 280
Zamestnanec: Zemiacik Jožko, rodné číslo: 751120/7250									Zamestnávateľ B
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubý) príjem	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	zaplatené spolu
príjmy 2014	0	5 000	0	5 000	950	500	450	3 100	1 900
Klient: Zemiacik Jožko, rodné číslo: 751120/7250									Banka C
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubý) príjem	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	zaplatené spolu
úroky 2014	0	700	0	700	133	70	63	434	266

<sup>166</sup> Prehlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky (príloha č. 4).

Teraz je možné jednoduchým spôsobom zostaviť daňové priznanie:

**TABUĽKA 17**

Daňovník: <b>Zemiačik Jožko</b> , rodné číslo: <b>751120/7250</b>									
	Ročný Súčet štátnych dávkov	(hrubý) príjem	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
	2 377								
Zamestnávateľ A		6 000		6 000	1 140	600	540	3 720	2 280
Zamestnávateľ B		5 000		5 000	950	500	450	3 100	1 900
Úroky		700		700	133	70	63	434	266
Živnosť		8 000		8 000	1472	800	720	5 008	2 992
Prenájom		600		600				600	0
Spolu		20 300		20 300	3 695	1 970	1 773	12 862	7 438
Daňové priznanie za rok 2014	2 377	20 300	347	20 647	3 923	2 065	1 858	12 801	7 846
<b>Rozdiel</b>									<b>408</b>

Jeho daňová povinnosť bude vyššia, lebo preddavky na daň z príjmu zo živnosti platil z nižšej sumy ako predpokladal a pri príjmoch z prenájmu neplatil žiadne preddavky na daň a zároveň u dani z príjmu strop neexistuje. Preto je jeho celková daňová povinnosť 3.695 €, no zaplatené preddavky sú len 3.923 €. Po zohľadnení zaplatených preddavkov na daniach a odvodoch a započítaní odvodového bonusu mu vychádza daňový nedoplatok 408 €.

**DRUHÁ MOŽNOSŤ** - Daňovník si uplatní Odvodový bonus u svojho zamestnávateľa. Ako prvé túto skutočnosť zamestnávateľovi písomne prehlási<sup>167</sup> a zároveň splnomocní zamestnávateľa zúčtovať mu Odvodový bonus voči daniam a odvodom. Zamestnávateľ toto prehlásenie postúpi príslušnému daňovému úradu, ktorý relevantné údaje zapíše na individuálny účet daňovníka. Odovzdané prehlásenie bude platné, kým ho daňovník nezmení. Pokiaľ v jeho osobnom živote nenastane zmena niekoľko rokov, nemusí podávať žiadne nové prehlásenia, daňový úrad bude vychádzať z posledného odovzdaného. Pokiaľ sa mu počas roka napr. narodí dieťa, tak odovzdá nové prehlásenie, ktoré začne byť účinné od prvého dňa mesiaca, v ktorom sa dieťa narodilo<sup>168</sup>. Na konci roka sa zamestnanec rozhodne, či si nechá daňové priznanie spraviť zamestnávateľom, daňovým úradom, alebo či si ho spraví sám.

Pokiaľ má zamestnanec viacero zamestnávateľov, odovzdá iba jednému z nich prehlá-

<sup>167</sup> Prehlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky (príloha č. 4).

<sup>168</sup> Môže sa stať, že zabudne a odovzdá ho až o niekoľko mesiacov, ale to nie je dráma, zohľadní sa mu to predsa v ročnom zúčtovaní, takže o nič nepríde.

senie o Súčte štátnych dávkov. Súčet štátnych dávkov nie je deliteľná čiastka. Ostatní zamestnávateľia mu z celkového príjmu zrazia daň a odvody, ale neuplatnia Súčet štátnych dávkov. Na konci roka mu vystavia potvrdenie o príjmoch a zaplatených daniach a odvodoch, ktoré si zapracuje do daňového priznania, ak mu ho nerobí daňový úrad.

Úlohou zamestnávateľa nie je skúmať oprávnenosť výšky Súčtu štátnych dávkov. Daňový úrad bude mať zriadené individuálne účty pre všetkých občanov a bude okamžite vedieť, či si niekto neuplatňuje štátnu dávku dvakrát, alebo či si obidvaja rodičia neuplatňujú štátnu dávku na to isté dieťa a pod.

Zamestnávateľ teda pozná mesačnú výšku Súčtu štátnych dávkov. Z nej odráta 10% mzdy<sup>169</sup>, čím vypočíta Odvodový bonus. Ten sčíta so mzdou a výsledok je základ pre výpočet dane a odvodov. Vypočíta Rovnú daň, Solidárny odvod a Zdravotný odvod a rozdiel poukáže zamestnancovi na účet ako čistú mzdu.

Uvedieme príklad. Daňovník Fazulka Deži má dve deti a pracujúcu manželku, čo je najpočetnejšia skupina na Slovensku. Jeho Súčet štátnych dávkov je 198,09 € (100% na daňovníka) a 118,85 € (60% na jeho dve deti), spolu<sup>170</sup> 316,94 €. Jeho príjem je 1.114,05 €, čo je priemerná superhrubá mzda<sup>171</sup>. Odvodový bonus je 205,54 € (316,94 € – 10% z 1.114,05 €) a celkový príjem 1.319,58 € (205,54 € + 1.114,05 €). Rovná daň je 250,72 €, Solidárny odvod je 131,96 € a Zdravotný odvod je 118,76 €. Netto príjem je 818,14 €.

Z pohľadu zamestnávateľa je situácia nasledovná: každý mesiac zostaví prehľad svojich zamestnancov, ktorý bude vyzeráť nasledovne:

**TABUĽKA 18**

Meno zamestnanca	Rodné číslo	Súčet štátnych dávkov	(hrubá) mzda	OB	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	zaplatené spolu	Odvod daňovému úradu
Fazulka Deži	xxx	316,94	1 114,05	205,54	1 319,59	250,72	131,96	118,76	818,14	184,50
Hraško Janko	xxx	198,09	1 200,00	78,09	1 278,09	242,84	127,81	115,03	792,42	287,58
Mrkvička Ferko	xxx	396,18	700,00	326,18	1 026,18	194,97	102,62	92,36	636,23	-6,23
	<b>Spolu</b>									<b>281</b>

<sup>169</sup> Z dnešného pohľadu to je superhrubá mzda (hrubá mzda a odvody zamestnávateľa). Po zavedení Odvodového bonusu bude len (hrubá) mzda, čo sú náklady zamestnávateľa a čistá mzda, to je to, čo zamestnanec dostane na ruku.

<sup>170</sup> Manželka, keďže pracuje, si uplatní svoju základnú štátnu dávku u svojho zamestnávateľa.

<sup>171</sup> Upozorňujeme, že tu ide o superhrubú mzdu vrátane odvodov zamestnávateľa (824 € + 290,05 € = 1.114,05 €).

Meno, rodné číslo a Súčet štátnych dávok<sup>172</sup> pozná zamestnávateľ z prehlásenia daňovníka. Vie teda zostaviť vyššie uvedený prehľad za všetkých svojich zamestnancov a tento poslať (samozrejme, elektronicky) daňovému úradu a zároveň mu poukázať sumu 281 €. Keď nastane nasledovný prípad:

TABUĽKA 19

Meno zamestnanca	Rodné číslo	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda		Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	zaplatené spolu	Odvod daňovému úradu
Fazuľka Deži	xxx	316,94	400,00	276,94	676,94	128,62	67,69	60,92	419,70	-59,70
Hraško Janko	xxx	198,09	500,00	148,09	648,09	123,14	64,81	58,33	401,82	48,18
Mrkvička Ferko	xxx	396,18	400,00	356,18	756,18	143,67	102,62	92,36	636,23	-6,23
	<b>756,18</b>	143,67	75,62	68,06	468,83	-108,83	75,62	68,06	468,83	-108,83
	<b>Spolu</b>									<b>-61</b>

pošle opäť zoznam svojich zamestnancov spolu so žiadosťou a vrátenie 61 €, asi tak, ako sa to dnes robí pri DPH.

Po ukončení kalendárneho roka bude vyzeráť ročné zúčtovanie za daného zamestnanca nasledovne:

<sup>172</sup> Hraško je samostatný daňovník, Mrkvička je daňovník s nepracujúcou manželkou a Fazuľka má dve deti (a manželka buď pracuje, alebo ju nemá).

TABUĽKA 20

Meno zamestnanca: <b>Hraško Janko</b> , rodné číslo: <b>xxx</b>									
	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	OB	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Odvod daňovému úradu
I-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,99
II-14	198,09	0,00	198,09	198,09	37,64	19,81	17,83	122,82	-122,81
III-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,99
IV-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,99
V-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,99
VI-14	237,71	800,00	157,71	957,71	181,96	95,77	86,19	593,78	206,21
VII-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,41
VIII-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,41
IX-14	237,71	300,00	207,71	507,71	96,46	50,77	45,69	314,78	-14,79
X-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,41
XI-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,41
XII-14	237,71	800,00	157,71	957,71	181,96	95,77	86,19	593,78	206,21
spolu mesiace	2 654,42	5 100,00	2 144,42	7 244,42	1 376,44	724,44	652,00	4 491,54	608,46
rok 2014	2 654,42	5 100,00	2 144,42	7 244,42	1 376,44	724,44	652,00	4 491,54	608,46
Rozdiel	0,00	0,00	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Ročné zúčtovanie v tomto prípade je jednoduché, nevzniká ani doplatok, ani preplatok. Predstavme si ale, že náš Hraško má ešte druhé zamestnanie, dokonca lepšie platené, dajme tomu 1.000 € mesačne. Jeho druhý zamestnávateľ mu dá na konci roka nasledovné potvrdenie:

TABUĽKA 21

Meno zamestnanca: <b>Hraško Janko</b> , rodné číslo: <b>xxx</b>									
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
príjmy 2014	0	12 000	0	12 000	2 280	1 200	1 080	7 440	4 560



Ročné zúčtovanie Janka Hraška vyzerá takto:

TABUĽKA 22									
Meno zamestnanca: <b>Hraško Janko</b> , rodné číslo: <b>xxx</b>									
Mesiac	Úhrn štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	základ dane	Rovná daň	Solidárny Odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	povinnosť spolu
I-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,98
II-14	198,09	0,00	198,09	198,09	37,64	19,81	17,83	122,82	-122,82
III-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,98
IV-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,98
V-14	198,09	400,00	158,09	558,09	106,04	55,81	50,23	346,02	53,98
VI-14	237,71	800,00	157,71	957,71	181,96	95,77	86,19	593,78	206,22
VII-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,42
VIII-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,42
IX-14	237,71	300,00	207,71	507,71	96,46	50,77	45,69	314,78	-14,78
X-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,42
XI-14	237,71	400,00	197,71	597,71	113,56	59,77	53,79	370,58	29,42
XII-14	237,71	800,00	157,71	957,71	181,96	95,77	86,19	593,78	206,22
iné príjmy	0,00	12 000,00	0,00	12 000,00	2 280,00	1 200,00	1 080,00	7 440,00	4 560,00
príjmy spolu	2 654,42	17 100,00	2 144,42	19 244,42	3 656,44	1 924,44	1 732,00	11 931,54	5 168,46
rok 2014 ako celok	2 654,42	17 100,00	944,42	18 044,42	3 428,44	1 804,44	1 624,00	11 187,54	5 912,46
Rozdiel	0,00	0,00	-1 200,00	-1 200,00	-228,00	-120,00	-108,00	-744,00	744,00

Hraško doplatí 744 €, lebo počas roka neboli pri výpočte zohľadnené príjmy aj od druhého zamestnávateľa, a preto dostal od prvého zamestnávateľa príliš veľký Odvodový bonus.

Takto by sa dalo uvádzať nekonečne veľa príkladov. Systém je natoľko jednoduchý a má tak stabilné pravidlá, že sme presvedčení o jeho funkčnosti v plnom rozsahu. Na záver tejto kapitoly chceme uviesť niekoľko hraničných prípadov vyplývajúcich zo základných pravidiel.

Do 15 rokov nie je deťom povolené pracovať, resp. pokiaľ majú príjem, zúčtuje sa ako príjem rodičov. Dovtedy dostávajú ich rodičia základnú štátnu dávku na deti podľa

stanovených percent životného minima (ŽM). Od 15 rokov dostávajú deti štátnu dávku ako dospelí. Pokiaľ príjem nemajú, naďalej dostávajú dávku rodičia, pokiaľ príjem (trvalý) majú, sú samostatní daňovníci s vlastným daňovým priznaním. Pokiaľ len brigádujú a ročný príjem majú menší ako 5-násobok ŽM, môžu si vybrať, či im zamestnávateľ strhne len daň a odvody a ich základnú štátnu dávku si uplatní naďalej jeden z rodičov, alebo či (napríklad pri dlhšej brigáde) si svoju základnú štátnu dávku uplatnia sami v daňovom priznaní. V prípade, že počas roka presiahnu ich príjmy 5-násobok ŽM, sú povinní vyplniť „Prehlásenie o uplatnení nárokov na štátnu dávku“ a odovzdať ho zamestnávateľovi. V ďalšom mesiaci im zamestnávateľ zohľadní štátne dávky pri mesačnej výplate a v ročnom zúčtovaní počnúc mesiacom, po ktorom odovzdali prehlásenie.

Z úrokov sa tiež budú platiť odvody a síce zrážkou, tak ako sa dnes zráža daň z príjmu. Po skončení kalendárneho roka banka vystaví daňovníkovi potvrdenie o prijatých úrokoch, zaplatenej dani a odvodoch, pravdepodobne na záverečnom výpise z účtu, ktoré daňovník zohľadní, alebo nechá zohľadniť vo svojom daňovom priznaní. Túto informáciu dostane aj daňový úrad, aby ju mohol spárovať na individuálny účet daňovníka. Pokiaľ daňovník už zo svojich iných príjmov platil maximálne odvody, tak tie, ktoré mu strhla banka, dostane späť. Pokiaľ samotné úroky prevyšujú strop vymeriavacieho základu, strhne banka síce celú daň, ale odvody len po strop. Navrhujeme stanoviť maximálnu ročnú sumu (napr. výšku ŽM), do výšky ktorej sa úroky nebudú musieť zahŕňať do daňového priznania.

Z dividend a podielov na zisku strhne právnická osoba len odvody, lebo daň už zaplatená je<sup>173</sup>. Pred strhnutím odvodov je nutné dividendy zvýšiť o už zaplatenú daň, čiže vydeliť číslom 0,81. Pokiaľ samotné dividendy prevyšujú strop vymeriavacieho základu, strhne právnická osoba odvody len v tej výške, ktorá zodpovedá tomuto maximálne vymeriavaciemu základu. Dividendy, ako aj odvody strhnuté právnickou osobou sa zahŕňajú do koncoročného zúčtovania daňovníka a do potvrdenia, ktoré daňovníkovi vystaví.

V prípade príjmov z úrokov a dividend zo zahraničia je daňovník povinný, tak ako dnes, túto skutočnosť oznámiť, alebo doložiť svojmu daňovému úradu.

Kto zmení počas roka zamestnávateľa, vyplní nové prehlásenie. Predošlý zamestnávateľ vystaví potvrdenie o mzde, uplatnenom Odvodovom bonuse a zaplatenej dani a odvodoch, ktoré nový zamestnávateľ zohľadní pri výpočtoch za ďalšie mesiace.

Najvyššiu právomoc disponovať štátnou dávkou má osoba, ktorá má na ňu nárok. Napríklad, keď si manžel uplatní štátnu dávku na nepracujúcu manželku a zároveň si aj ona uplatní priamo svoj nárok, zohľadní daňový úrad len manželkinu žiadosť. Štátnu dávku na deti si uplatňuje ten rodič, ktorému sú zverené. Keď napríklad príde k rozchodu manželov a doteraz si štátnu dávku na deti uplatňoval manžel, stačí, ak manželka podá na daňový úrad nové prehlásenie a doloží ho súdnym rozhodnutím o zverení detí, alebo aspoň potvrdením sociálnej kurátorky, že deti žijú s ňou. Daňový úrad pripíše štátne dávky na deti manželke, aj bez súhlasu manžela. Pri prehláseniach s rovnakou prioritou platí to, ktoré bolo odovzdané ako posledné.

<sup>173</sup> Pozri kapitolu 6, str. 59.



Daňovník si môže do svojho Súčtu štátnych dávok zahrnúť základné štátne dávky na vlastné alebo jemu zverené závislé deti (kým neukončia svoje vzdelanie alebo do 26 rokov) a na svoju manželku, pokiaľ ona nepracuje<sup>174</sup>. Na iné osoby si štátnu dávku uplatniť nemôže. Keď dospelá zdravá osoba nepracuje (a nemá ani pracujúcu manželku, či pracujúceho manžela), bude sa musieť zamestnať v obci, pokiaľ bude chcieť dostať svoj Odvodový bonus. Obec bude povinná zamestnať ľudí bez práce a ako protihodnotu môže od nich požadovať pracovnú aktivitu (pozri aj program strany Sloboda a Solidarita – Práca namiesto dávok). Je na obci, do akej miery využije túto pracovnú silu, či jej bude vyplácať Odvodový bonus bez ďalších nárokov, alebo sa bude ju snažiť využiť, napríklad na drobné obecné práce, alebo či obec dokonca niečo priplatiť<sup>175</sup>. Obec je každopádne voči daňovému úradu v tej istej pozícii ako každý iný zamestnávateľ, to znamená, že negatívny rozdiel medzi daňou, odvodmi a Odvodovým bonusom (v prípade absencie iných príjmov je to rozdiel medzi daňou, odvodmi a Súčtom štátnych dávok) jej daňový úrad preplatí. Z toho jednoznačne vyplýva, že štátne dávky skutočne financuje štát, a nie obec.

Asi milión dnešných dôchodcov bude v špeciálnom režime. Budú dostávať presne tie isté dôchodky (starobné, invalidné, vdovské a vdovecké) ako doteraz, takže nik z nich nebude ukrátený<sup>176</sup> a takisto zo sociálnej poisťovne ako doteraz. Jediný rozdiel bude, že ich budú dostávať v dvoch častiach. Prvá časť bude ich základná štátna dávka, ktorá je 198,09 €, znížená o dane a odvody je to 122,82 € a druhá časť je takzvaná Vyrovnávací dávka vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a 122,82 €. Vyrovnávací dávka nie je predmetom ani dane, ani odvodu. Pokiaľ dôchodca nemá iné príjmy, nemusí robiť vôbec nič, Sociálna poisťovňa mu naďalej bude posilať dôchodok, len ho rozdelí na dve vyššie spomenuté časti a zároveň oznámi daňovému úradu, že dôchodcovi vypláca základnú štátnu dávku, aby to mohol zapísať na individuálny účet dôchodcu. Pokiaľ sa dôchodca rozhodne pracovať, alebo už pracuje, platí pre neho to isté ako pre zamestnanca – rozhodne sa, či si svoj Súčet štátnych dávok uplatní sám alebo cez zamestnávateľa a postupuje tak, ako je uvedené vyššie.

Noví dôchodcovia budú dostávať od sociálnej poisťovne základnú štátnu dávku a vyrovnávaciu dávku, ktorá zohľadní počet odpracovaných rokov pred zavedením Odvodového bonusu. Po dosiahnutí dôchodkového veku nepotrebujú mať zamestnanecký pomer a v prípade absencie iných zdaniteľných príjmov nemusia podávať ani daňové priznanie, lebo im daňové priznanie s jednou položkou spraví daňový úrad.

Súčet štátnych dávok invalidov sa skladá zo základnej štátnej dávky a mimoriadnej štátnej dávky, ktorá je súčinom 4-násobku ŽM a miery postihnutia. Napríklad 50%-ný invalid má nárok na Súčet štátnych dávok vo výške 3-násobku ŽM<sup>177</sup>, 594,27 €, čo je zároveň jeho základ dane v prípade, že nemá iné príjmy. Potom je jeho čistý príjem 368,45 €, ktorý bude pravidelne dostávať zo sociálnej poisťovne. Pokiaľ bude mať aj iné príjmy, platí pre neho to isté, čo pre zamestnanca, resp. živnostníka.

<sup>174</sup> Pokiaľ pracuje len príležitostne a jej celkový ročný príjem je menší ako 5-násobok ŽM, môže si vybrať, či si jej základnú štátnu dávku bude uplatňovať manžel a zamestnávateľ jej bude strhávať len daň a odvody.

<sup>175</sup> Pozri aj str. 63.

<sup>176</sup> Pozri aj kapitolu 12.

<sup>177</sup> Základná štátna dávka vo výške 100% ŽM a invalidná štátna dávka vo výške 200% ŽM (50% x 400% x ŽM).

### **Práca namiesto dávok**

V roku 2012 SaS predstavila program „Práca namiesto dávok“. Ideou programu je poskytnúť nezamestnaným minimálnu mzdu namiesto dávok v hmotnej núdzi – avšak na rozdiel od dávok „zadarmo“ si minimálnu mzdu budú musieť odpracovať.

*Kvôli zle nastavenému systému robí štát z ľudí v hmotnej núdzi žobrákov, ktorí raz za mesiac natrčia ruku a štát im dá peniaze bez toho, aby od nich čokoľvek očakával. Prichádzajú o pracovné návyky, stávajú sa súčasťou armády sociálne vylúčených. Sú odkázaní výlučne na štát, strácajú postavenie v spoločnosti a ľudskú dôstojnosť. Keď dáme ľuďom namiesto dávok prácu, dáme im možnosť vytvárať hodnoty, z ktorých budú profitovať nielen oni, ale aj spoločnosť. Zo systému zároveň vypadnú všetci tí, ktorí pomoc od štátu dosiaľ zneužívali a pritom pracovali načierno doma alebo v zahraničí.*

## Rozhrania

Finančný vzťah medzi občanom a štátom je síce ucelená oblasť, ale predsa len nie úplne izolovaná od ostatného života. Existujú rozhrania, ktoré definujú vzťahy medzi rôznymi oblasťami. Je preto potrebné jasne vymedziť, ako Odvodový bonus vplýva na príbuzné oblasti.

### Sociálne služby

Po tom, ako výber a správa odvodov a Odvodového bonusu prejdú zo Sociálnej poisťovne na Daňový úrad, a tým pádom z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny na Ministerstvo financií a po tom, ako sa zruší nezmyselná a úplne zbytočná aktívna politika trhu práce, ostane na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny to, čo tam patrí, to, čo by malo byť hlavnou náplňou tohto ministerstva – **sociálne služby**. Sociálne služby sú definované v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Aký vzťah má Odvodový bonus k sociálnym službám? V podstate žiadny. Nie je to vec, ktorú by Odvodový bonus výrazne ovplyvňoval. Odvodový bonus je o výmene peňazí medzi občanmi a štátom a o garancii základného príjmu pre každého občana. Pokiaľ štát uzná za nutné poskytovať prostredníctvom ministerstva sociálnych vecí (alebo VÚC, obce, alebo príslušné neziskové organizácie) rôzne sociálne služby, môže tak zo svojho rozpočtu a na základe zákona urobiť. Odvodový bonus to neovplyvňuje, pokiaľ sú služby službami, to znamená nefinančného charakteru, pokiaľ teda nedochádza k výmene peňazí. Predpokladáme ale, že niektoré služby budú za úplatu, resp. v prípade, že úplata už dnes existuje, bude jej výška prehodnotená, keďže tieto osoby, pre ktorých sú určené, dostanú v rámci Odvodového bonusu prostriedky na to, aby si potrebné služby zakúpili.

### II. pilier

Podobná situácia je s II. pilierom. II. pilier je dnes štátom nevyhnutné sporenie na starobu, plne zásluhové a spravované súkromným sektorom. Naproti tomu je Odvodový bonus časť verejných financií a založený na plnej solidarite, takže diametrálne odlišný, a preto aj vzájomné vplyvy sú na rozdiel od dnešnej situácie minimálne. Dnes totiž tí, ktorí vstúpia do II. piliera, do neho platia 4% zo svojej hrubej mzdy a zároveň im klesne odvod na starobné poistenie z 18% na 14%<sup>178</sup>. Preto je dnes vzájomný vplyv výrazný. Príspevky tých, ktorí vstúpili do II. piliera, zákonite chýbajú v starobnom poistení (I. pilier). Vláda ráta s určitým výpadkom zdrojov, problém je však v tom, že pre vstup do II. piliera sa rozhodlo viac ľudí, ako bolo pôvodne plánované. Každý človek navyše automaticky prehlbuje deficit (navyšuje k deficitu, ktorý vzniká neudržateľnosťou I. piliera<sup>179</sup>). Druhou príčinou dnešného vzájomného ovplyvňovania je zásluhovosť, ktorá sa nachádza v II. pilieri a aj v starobnom poistení (I. pilier). Na rozdiel od dnešnej situácie Odvodový bonus prísne oddeľuje verejné financie od súkromných a solidaritu od zásluhovosti a práve tak vytvára rozhranie.

Vzniká otázka, čo bude s druhým pilierom po zavedení Odvodového bonusu. Účasť v II. pilieri bude povinná pre občana nad 35 rokov tak dlho, kým nepreukáže, že má naspo-

<sup>178</sup> Presne povedané klesne odvod zamestnávateľovi z 14% na 10% a zamestnancovi zostane na 4%.

<sup>179</sup> Pozri kapitolu 1.

renú anuitu postačujúcu na výplatu doživotného dôchodku najmenej vo výške ŽM. II. pilier má taký istý charakter ako, povedzme, životné poistenie. Po zavedení Odvodového bonusu pôjdu platby doň až po zdanení a zaplacení odvodov a platby z neho nebudú do výšky vkladu súčasťou základu dane. Preto aj v Mikrodopadoch nie sú platby do II. piliera zohľadnené. Kto vstúpil do II. Piliera, musí si znížiť nárast čistej mzdy o platbu do II. piliera.

### Zdravotný systém

Opäť ide o oblasť, ktorá nie je v priamom spojení s Odvodovým bonusom, ale predsa len sú tu vzájomné vplyvy o niečo väčšie. Peniaze prúdiace do zdravotného systému sú síce spravované súkromnými spoločnosťami, ale majú charakter dane. Pri základnej zdravotnej starostlivosti neexistuje totiž žiadna zásluhovosť. Každý dostane v rámci zdravotného poistenia rovnakú základnú zdravotnú starostlivosť, ale ten, kto viac zarába, platí do systému viac. Je to klasické solidárne financovanie, ktoré je zákonom vynútené<sup>180</sup>, inými slovami daň, presnejšie zdravotná daň alebo zdravotný odvod<sup>181</sup>. Z toho zase vyplýva, že daň, a samozrejme aj odvod, skrátka, vynútené platby, nie sú predmetom dobrovoľnej dohody dvoch strán. Preto by ich mala vyberať inštitúcia s najúčinnejšími nástrojmi vyberania peňazí (a tým pádom s najväčšou úspešnosťou), a tou je daňový úrad, resp. Finančná správa.

Konkrétne to bude prebiehať tak, že na individuálnom účte bude zaznamenaná aj informácia, v ktorej zdravotnej poisťovni je daňovník poistený a vždy, keď zamestnávateľ pošle vyúčtovanie a saldo platbu<sup>182</sup>, poukáže daňový úrad čiastku vykázanú ako zdravotný odvod danej zdravotnej poisťovni. Z toho vyplývajú dve skutočnosti. Po prvé, zdravotný odvod sa až po strop vymeriavacieho základu bude odvádzať z akýchkoľvek príjmov (teda aj zo samotného Odvodového bonusu) čo defacto nahradí zdravotný odvod štátu. Po druhé, daňový úrad preberá riziko pohľadávky, čo je podľa nás správne, pretože ide o daň. Peniaze teda poukáže daňový úrad príslušným zdravotným poisťovniam a tam je rozhranie k oblasti zdravotnej.

Napriek tomu, že zdravotná oblasť sa netýka priamo Odvodového bonusu, majú jednu vec spoločnú, a tou je bezpodmienečná nevyhnutnosť pre každého občana. Všetko nevyhnutné k životu si občan môže kúpiť zo svojho Odvodového bonusu, **okrem základnej zdravotnej starostlivosti, ktorá sa kúpiť nedá**. To, čo by mal štát každému svojmu občanovi garantovať, sú základné a mimoriadne štátne dávky a základná zdravotná starostlivosť.

<sup>180</sup> Inak by bohatí do systému neplatili nič, ale kúpili by si zdravotné služby priamo, resp. by sa poistili súkromne.

<sup>181</sup> Pozri kapitolu 6, str. 61.

<sup>182</sup> Pozri kapitolu 10.

## Prechodné obdobia

Zmena paradigmy síce musí nastať absolútne<sup>183</sup>, ale prechod zo starého na nový systém nie je možné uskutočniť zo dňa na deň. Stačí si len predstaviť dôchodcu, ktorý by zo dňa na deň namiesto 400 € dôchodku dostal len Súčet štátnych dávok, po zdanení 122,82 €. Samozrejme, že to neprichádza do úvahy a preto sú na výdavkovej<sup>184</sup> stránke nutné prechodné obdobia, ktoré takpovediac nechajú starý systém „dobechnúť“. Výdavková stránka, to je 85<sup>185</sup> sociálnych platieb, v nasledovných skupinách:

**PLATBY BEZ PRECHODNÉHO OBDOBIA**, ktorých je približne tretina. Tieto platby sú buď okamžite zrušiteľné aj bez zavedenia Odvodového bonusu, alebo budú ním okamžite nahradené. K tým okamžite zrušiteľným platbám patria výkveti sociálneho inžinierstva, ako napríklad príspevok na aktivačnú činnosť alebo príspevok na dochádzku za prácou. Je jedno, aké pekné plány boli tých, ktorí tieto dávky tvorili, vždy ide o deformáciu voľného trhu a väčšinou s „crowding out effectom“<sup>186</sup>. Treba konečne prestať s vymýšľaním stále nových a nových dávok. To nikam nevedie. Druhým typom dávok sú dávky, ktoré budú Odvodovým bonusom nahradené okamžite po jeho zavedení v rovnakej alebo vyššej sume. Napríklad prídavok na dieťa vo výške 23,52 eur bude nahradený základnou štátnou dávkou. Takto okamžite nahradené dávky tiež nepotrebujú žiadne prechodné obdobia.

**PLATBY S KRÁTKYM PRECHODNÝM OBDOBÍM**. Sem patria platby, ktoré budú síce nahradené Odvodovým bonusom, ale v citelne nižšej sume. Zároveň sú ale nové odvody výrazne nižšie, čo dáva priestor na pripoistenie sa. Napríklad dávka v nezamestnanosti. Bude síce nahradená Odvodovým bonusom, ale len na úrovni Súčtu štátnych dávok po zdanení, čo v určitých prípadoch môže byť výrazne nižšie. Adaptačná doba na tento nový stav nebude, samozrejme, okamžitá, a preto je nutné krátke prechodné obdobie, kým si každý zvolí a zrealizuje pre seba najvhodnejšiu stratégiu. Nieкто si povie, že v prípade nezamestnanosti bude určitú dobu žiť z úspor, nieкто sa rozhodne pripoistiť sa a nieкто sa rozhodne žiť s týmto rizikom, lebo nemá obavy o stratu zamestnania. Ďalšie zmiernenie prechodu spôsobí fakt, že poistenie v nezamestnanosti bude síce dobrovoľné, ale „defaultne“ ostanú všetci pracujúci poistení (len budú mať možnosť vystúpiť). To znamená, že kto sa o tieto záležitosti vôbec nezaujíma, ten žiadnu zmenu nepocíti. Kto však vedome sám od seba z poistenia vystúpi, si bude zrejme aj vedomý skutočnosti, že už pre prípad nezamestnanosti poistený nie je. Analogický postup bude zvolený aj pri nemocenskom poistení.

Pri obidvoch náhradách ide o poistný princíp, kde sa nezohľadňuje dĺžka platenia, na rozdiel od sporivého princípu. Je to ako s domom, ktorý je poistený proti požiaru. Keď sa po 20 rokoch poistka ukončí a deň na to dom ľahne popolom, nevznikne žiaden nárok z poisťovne. Skutočnosť, že 20 rokov bolo platené poistné, jednoducho nehrá rolu rovnako, ako pri nemocenskom poistení alebo poistení proti nezamestnanosti.

<sup>183</sup> Pozri kapitolu 4.

<sup>184</sup> Na príjmovej stránke prechodné obdobia nutné nie sú, predpokladáme, nikto nebude mať problém s tým, keď zo dňa na deň klesnú odvody na takmer polovicu.

<sup>185</sup> Presný zoznam tvorí prílohu č. 1.

<sup>186</sup> Efekt vytlačenia súkromných investícií štátnymi.

**PLATBY S DLHÝM PRECHODNÝM OBDOBÍM** sú najmä dôchodky, ktoré sú s odstupom najkomplikovanejšie na prechodné obdobia. V podstate ide o tri skupiny ľudí. Tí, ktorí sú už dnes dôchodcovia, tí, ktorí dnes pracujú a tí, ktorí dnes ešte nepracujú.

TABUĽKA 23

	definícia	garantovaná suma štátom	kedy	platby do systému	výsledný stav
<b>Dnešný dôchodca</b>	osoby v dôchodkovom veku s priznaným dôchodkom	OB + vyrovnávacía dávka vo výške rozdielu medzi priznaným dôchodkom a OB	ihneď	Žiadne	priznaný dôchodok v plnej výške (avšak rozdelený na OB a vyrovnávaciu dávku)
<b>Dnešný pracujúci</b>	osoby, ktoré minimálne jeden rok platili odvody do sociálnej poisťovne	OB + vyrovnávacía čiastka zodpovedajúca zaplateným odvodom v starom systéme	OB ihneď, vyrovnávacía čiastka po dosiahnutí dôchodkového veku	výrazne nižšie odvody po zvyšok pracovného života	OB + alikvotná časť dôchodku po dosiahnutí dôchodkového veku + možnosť čiastočného komerčného pripoistenia
<b>Dnešný nepracujúci</b>	osoby, ktoré neplatili vôbec alebo platili menej ako jeden rok odvody do sociálnej poisťovne	OB	počas celého života	výrazne nižšie odvody celý pracovný život	OB + možnosť komerčného pripoistenia

Zdroj: autori

**Dnešní dôchodcovia** budú tiež súčasťou systému a majú nárok na Súčet štátnych dávok, ktorý je v prípade zdravého dôchodcu 198,09 €. Keď nemá iné príjmy, je toto jeho základ dane a čistý príjem je 122,82 €<sup>187</sup>. Rozdiel medzi dôchodkom a čistým príjmom plynúcim zo Súčtu štátnych dávok bude tvoriť takzvaná Vyrovnávacía dávka. Túto mu stanoví Sociálna poisťovňa, ktorá disponuje všetkými potrebnými údajmi a ktorá mu ju bude aj mesačne posilať na účet, spolu s Odvodovým bonusom<sup>188</sup>. Prechodné obdobie je také dlhé, ako bude žiť posledný človek, ktorý pri zavedení Odvodového bonusu už mal priznaný dôchodok.

**Dnešní pracujúci** sú rovnako súčasťou systému a tiež majú nárok na Odvodový bonus, ktorý je súčasťou vymeriavacieho základu. Okrem toho ale majú určitú dobu odpracovanú v starom systéme, počas ktorej odvádzali príspevky na dôchodkové poistenie. V závislosti od počtu rokov odpracovaných v starom systéme a výšky odvodu im Sociálna poisťovňa stanoví ku dňu zavedenia Odvodového bonusu **sumu, na ktorú budú mať nárok, až dosiahnu dôchodkový vek**. Keď napríklad nieкто má dnes, po tom, ako 40 rokov pracoval za priemernú mzdu, nárok na priemerný dôchodok, tak človek, ktorý

<sup>187</sup> 198,09 € – 19% daň – 19% odvody.

<sup>188</sup> Pozri kapitolu 10.

odpracoval 20 rokov za priemernú mzdu, by mal mať nárok na polovicu priemerného dôchodku<sup>189</sup>, z ktorého sa odráta jeho základná štátna dávka po zdanení a to je príslušná vyrovnávací dávka, na ktorú bude mať dnešný pracujúci nárok. **Táto vyrovnávací dávka sa zafixuje a každý rok sa bude zvyšovať o infláciu, až kým dnešný pracujúci nedosiahne dôchodkový vek.** Vtedy nemusí prestať pracovať, ani sa nič iné nemení, iba to, že Sociálna poisťovňa mu začne vyplácať jeho v deň zavedenia Odvodového bonusu zafixovanú a odvtedy valorizovanú vyrovnávací dávku (tá nebude súčasťou vymeriavacieho základu). Každému dnešnému pracujúcemu sa tak rozdelí jeho pracovný život na už odpracované roky, za ktoré dostane príslušnú (valorizovanú o infláciu) vyrovnávací dávku a zostávajúce roky, počas ktorých bude platiť výrazne nižšie odvody, čo mu dáva možnosť si nasporiť (vyše 50% pracujúcich sa rozhodlo vstúpiť do II. piliera, platby doň pôjdu z čistého príjmu a náhrady z neho nebudú súčasťou vymeriavacieho základu) minimálne chýbajúcu časť do toho dôchodku, ktorý by mal, keby pracoval iba v starom systéme. Dôchodkový vek je dnes 62 rokov a počas 8 rokov od zavedenia OB stúpne na 65 rokov pre mužov a ženy, bez ohľadu na počet detí, v závislosti od nárastu priemernej dĺžky života ľudí na Slovensku<sup>190</sup>.

Prechodné obdobie v tejto skupine je najdlhšie vôbec. Najskôr musí aj ten najmladší, ktorý má nárok na vyrovnávací dávku dôchodkový vek, povedzme u chalana, ktorý pred rokom ukončil ZŠ a teraz robí u smetiari, to môže byť vyše 45 rokov a ešte musí aj dožiť dôchodok, možno ďalších 15 rokov, možno 25 rokov. Alternatívne môže dôjsť k jednorazovému vyplateniu nárokov zo starobného poistenia a pripísania na účet v II. pilieri, čo by bolo možné minimálne pri tých, ktorí sú v II. pilieri už dnes. Každopádne je reč o prechodnom období trvajúcim niekoľko desiatok rokov.

**Dnešný nepracujúci**, to je ten, ktorý ku dňu zavedenia Odvodového bonusu odvádzal príspevky na starobné poistenie menej ako jeden rok, to má najľahšie. Celý svoj pracovný život bude odvádzat výrazne nižšie odvody. Po dosiahnutí dôchodkového veku bude dostávať Súčet štátnych dávok a náhradu z II. piliera, najmenej vo výške ŽM. Náhrada z II. piliera (istina a výnos) nie je súčasťou vymeriavacieho základu, to znamená, že neznižuje Odvodový bonus, nezdaňuje sa a neplatia sa z nej odvody. Ďalej má dnešný nepracujúci možnosť (z peňazí, ktoré ušetrí na odvodoch) sa pripoistiť, napríklad uzavrieť doplnkové dôchodkové poistenie alebo životnú poisťku a pod. Platby na tieto poisťky neznižujú základ dane a náhrady, pokiaľ ide o istinu, sa nezahrňujú do základu dane. Výnos sa do základu dane zahŕňa. V praxi by to prebiehalo tak, že poisťovňa strhne z výnosu (nie z istiny) daň a odvody zrážkou a oznámi každoročne daňovému úradu výšku vyplateného výnosu a strhutej dane a odvodov a daňový úrad spraví nepracujúcim osobám po dosiahnutí dôchodkového veku automaticky daňové priznanie.

Každá jedna dnes existujúca dávka je aj s krátkym komentárom zaradená do niektorej z troch vyššie uvedených skupín. Stručný prehľad je uvedený v prílohe č. 1.

<sup>189</sup> Výška dôchodku sa určí podľa dnes platných pravidiel.

<sup>190</sup> Zdroj: zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, §65 a §65a.

## Medzinárodné záväzky

Medzinárodné záväzky SR v sociálnej oblasti, t.j. čiastočne v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, vyplývajú z nášho členstva v Organizácii spojených národov, Medzinárodnej organizácii práce (MOP – International Labour Office – ILO), Rade Európy a z pristúpenia ku zmluve o Európskej únii. Okrem toho je SR viazaná aj množstvom dvojstranných medzištátnych dohôd<sup>191</sup>, ktoré sa však týkajú prenositeľnosti práv občanov SR vyplývajúcich zo sociálneho poistenia do inej krajiny, pokiaľ tam pracujú, alebo sa tam presťahovali, a záväzkov SR voči nim z toho vyplývajúcich.

Dôvodom, pre ktorý je potrebné zohľadniť aj medzinárodnú rovinu, je skutočnosť, že podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na vykonanie ktorých nie je potrebný zákon a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Ako člen Organizácie spojených národov je Slovenská republika viazaná Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1996 (vyhláška Ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.). Podľa jeho čl. 7 sa zmluvné strany paktu, uznávajú právo každého človeka na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky, ktoré zabezpečujú najmä odmenu, ktorá poskytuje ako minimum všetkých pracovníkom spravodlivú mzdu a rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty bez akéhokoľvek rozlišovania a slušný život pre ne a ich rodiny. Podľa čl. 9 uznáva Slovenská republika právo každého na sociálne zabezpečenie, zahŕňajúc do toho právo na sociálne poistenie. Aj Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 (Oznámenie Federálneho MVZ č. 104/1991 Zb.) podpísaný pod záštitou OSN obsahuje právo detí na sociálne zabezpečenie.

K dnešnému dňu ratifikovala Slovenská republika 75 Dohovorov ILO<sup>192</sup>, z ktorých 90 je pre Slovenskú republiku záväzných a 5 bolo Slovenskou republikou vypovedaných. SR v minulosti ratifikovalo alebo uznalo ratifikáciu nasledovných konvencií MOP týkajúcich sa sociálnej sféry:

- Dohovor MOP o vytváraní mechanizmu určovania minimálnej mzdy **č. 26 z roku 1928** (oznámenie Federálneho Ministerstva zahraničných vecí (ďalej len „FMZV“) č. 439/1990 Zb.), podľa ktorého má byť mechanizmus určovania minimálnej mzdy zameraný na stanovenie minimálnej mzdy buď v priemysle alebo v jeho častiach, buď tam, kde sú nízke mzdy, alebo kde nie je účinný mechanizmus kolektívnych vyjednaní, a nie pre všetkých zamestnancov, ako u nás.

<sup>191</sup> 9 bilaterálnych zmlúv o vzájomnom zamestnávaní a 25 o sociálnom zabezpečení.

<sup>192</sup> Podľa MOP má byť v rámci sociálneho zabezpečenia každá dávka vyplácaná v hotovosti počas celej doby krytej sociálnou udalosťou, dávka má nahrádzať doterajší príjem adresáta dávky v určenom rozsahu, náklady na dávky sa majú hradiť kolektívne z poistného alebo z daní, príspevky zamestnancov nemajú prekročiť polovicu celkových nákladov na sústavu sociálneho zabezpečenia.



Navrhovaný systém OB mení zmysel kategórie „minimálna mzda“ vytvorením súbehu medzi príjmom a sociálnou dávkou a tým, že neviaže výšku OB iba na mzdu, ale na príjem z akýchkoľvek zdrojov. Dohovor MOP č. 26 však dovoľuje aj iné mechanizmy určovania minimálnej mzdy, napr. regionálne alebo kolektívne vyjednávanie.

- Dohovor MOP o povinnom invalidnom poistení osôb zamestnávaných v priemyselných a obchodných podnikoch, v slobodných povolaniach a pracovníkov pracujúcich na objednávku (zmluvní dodávateľia prác) a domáceho služobníctva **č. 37 z roku 1933** (oznámenie FMZV č. 469/1990 Zb.), z ktorého hlavne vyplýva:
  - povinné úrazové poistenie v priemysle,
  - povinnosť vyplácať vdovské a sirotské dôchodky,
  - udržiavať fondy poistného nezávisle na verejných fondoch,
  - zánik povinnosti vyplácať penziu, ak príjem poistenca prevyší určitú hranicu
  - povinnosť pre tých, ktorí ho ratifikovali, zaviesť alebo udržať povinné poistenie
  - založené aspoň na ekvivalentných princípoch uvedených v dohovore.
- Dohovor MOP o povinnom invalidnom poistení osôb zamestnávaných v poľnohospodárskych podnikoch **č. 38 z roku 1933** (oznámenie FMZV č. 469/1990 Zb.), z ktorého vyplýva predovšetkým:
  - povinné úrazové poistenie v poľnohospodárstve – vo firmách a aj pre robotníkov pracujúcich u farmárov,
  - povinnosť pre tých, ktorí ho ratifikovali, zaviesť alebo udržať povinné poistenie založené aspoň na ekvivalentných princípoch uvedených v dohovore.

**Všetky uvedené povinnosti vyplývajúce z dohovorov MOP č. 37 a 38 z roku 1933 systém OB spĺňa**, pretože je ponechaná zodpovednosť zamestnávateľa pri pracovnom úraze a chorobe z povolania zamestnancov, ktorý na tento účel bude platiť komerčné úrazové poistenie.

- Dohovor MOP o povinnom poistení vdov a sirôt po osobách zamestnávaných v priemyselných a obchodných podnikoch, v slobodných povolaniach a po pracovníkoch pracujúcich na objednávku (zmluvní dodávateľia prác) a po domácim služobníctve **č. 39 z roku 1933** (oznámenie FMZV č. 469/1990 Zb.), z ktorého vyplýva:
  - povinné poistenie vdov a sirôt (priemysel) založené na pravidlách alebo aspoň ekvivalentoch tejto konvencie,
  - výška penzie má byť suma, ktorá je spolu s inými zdrojmi postačujúca na pokrytie základných potrieb oprávneného,
  - zánik povinnosti vyplácať takúto penziu, v prípade iného ekvivalentného príjmu.
- Dohovor MOP o povinnom poistení vdov a sirôt po osobách zamestnávaných v poľnohospodárskych podnikoch **č. 40 z roku 1933** (oznámenie FMZV č. 469/1990 Zb.), z ktorého vyplývajú:

povinnosti rovnaké ako v prípade dohovoru č. 39 z roku 1933 s tým rozdielom, že sa vzťahuje na povinnú poistnú schému pre vdovy a siroty použitú pre manuálnych a nemanuálnych robotníkov, vrátane učňov a zamestnaných v poľnohospodárskych podnikoch.

**Uvedené dohovory MOP č. 39 a 40 z roku 1933 systém OB spĺňa**, pretože zabezpečuje pre každého občana základnú štátnu dávku vo výške ŽM.

- Dohovor MOP o minimálnych normách v sociálnom zabezpečení **č. 102 z roku 1952** (oznámenie FMZV č. 461/1991 Zb.), ktorý:
  - definuje minimálne normy: zdravotné zabezpečenie, starobné dôchodky, nemocenské, podpora v nezamestnanosti, dávky pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania, rodinné dávky, dávky v materstve, invalidný dôchodok,
  - dovoľuje súbeh starobného dôchodku a iných príjmov, v takom prípade je možné starobný dôchodok redukovat,
  - v stanovených prípadoch definuje povinnosť za určitých okolností vyplácať príslušné % hrubej mzdy priemerného pracovníka na štandardného poistenca

Dôležitým kritériom vyplývajúcim z tohto dohovoru je **minimálna výška dávky**, ktorá sa vypočítava aj ako súbeh dávok (napr. za rodinu) a kritériami sú:

- percento mzdy (hrubej) štandardného zamestnanca, čo je v našom prípade napr. – sústružník alebo zámočník v kovopriemysle – v súčasnosti najviac 740 € mesačne
- štandardný poistenec

Jednotlivé prípady sú zaradené nasledovne:

TABUĽKA 24					
Časť	Dávka	Štandardný poistenec	Percento	Suma v EUR	systém OB v EUR
III	Choroba	Muž so ženou a dvomi deťmi	45	333	499,85
IV	Nezamestnanosť	Muž so ženou a dvomi deťmi	45	333	499,85
V	Starobný dôchodok	Muž so ženou v penzijnom veku	40	296	294
VI	Zamestnanec úraz:				
	Pracovná neschopnosť	Muž so ženou a dvomi deťmi	50	370	499,85
	Invalidita	Muž so ženou a dvomi deťmi	50	370	499,85
	pozostalí	vdova s dvomi deťmi	40	296	352,83
VIII	Materská	Žena	45	333	411,66
IX	Invalidita	Muž so ženou a dvomi deťmi	40	296	499,85
X	pozostalí	Vdova s dvomi deťmi	40	296	352,83

Zdroj: Článok 67 Dohovoru MOP o minimálnych normách v sociálnom zabezpečení č. 102 z roku 1952



Je možné konštatovať, že **systém OB uvedené kritériá spĺňa**. Zo systémového hľadiska je ale potrebné, aby poistenie za pracovné úrazy a ich následky (tabuľka 24, bod VI) bolo povinnosťou iba zamestnávateľa.

- Dohovor MOP o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach **č. 128 z roku 1967** (oznámenie FMZV č. 416/1991 Zb.), ktorý predstavuje revíziu<sup>193</sup> konvencií č. 37, 38, 39 a 40 z roku 1933.
- Dohovor MOP o lekárskej starostlivosti a dávkach v chorobe **č. 130 z roku 1969** (oznámenie FMZV č. 537/1990Zb.). Predstavuje revíziu konvencií o poistení v chorobe z roku 1927 a stanovuje:
  - minimálny štandard zdravotnej starostlivosti,
  - výšku dávky v prípade choroby vo výške 60% základu, čo je v najjednoduchšom prípade priemerná mzda.

Štandard minimálnej zdravotnej starostlivosti už súčasný systém zahŕňa a **príjem v prípade choroby zabezpečený v systéme OB spĺňa stanovené kritérium**.

- Dohovor MOP o skončení zamestnania z podnetu zamestnávateľa č. 158 z roku 1982 (oznámenie č. 172/2010Z.z.), ktorý pre pracovníka, ktorého zamestnanie bolo skončené stanovuje právo na
  - odstupné alebo iné odchodné dávky, ktorých výška sa určí okrem iného s ohľadom na dĺžku zamestnania a výšku mzdy a ktoré vypláca priamo zamestnávateľ alebo sa vyplácajú prostredníctvom fondu, ktorý sa vytvoril z príspevkov zamestnávateľov, alebo
  - dávky z poistenia pre prípad nezamestnanosti alebo pomoci nezamestnaným alebo iné formy sociálneho zabezpečenia také, ako sú dávky v starobnom veku alebo v invalidite, podľa bežných podmienok, na základe ktorých sa tieto dávky poskytujú, alebo
  - kombináciu takého odstupného a dávok.

S výnimkou pracovníkov, ktorí nespĺňajú podmienky na jednotlivé dávky a pokiaľ k ukončeniu pracovného pomeru došlo v nadväznosti na závažné previnenie zo strany zamestnanca.

- Dohovor MOP o pracovnej rehabilitácii a zamestnávaní (invalidných osôb) č. 159 z roku 1983 (Oznámenie č. 72/1985 Zb.), podľa ktorého má byť politika v oblasti pracovnej rehabilitácie a zamestnávania invalidov založená na zásade rovnakých možností pre invalidov a pre ostatných pracovníkov. Treba dbať na rovnaké možnosti a zaobchádzanie s invalidnými pracovníkmi a invalidnými pracovníčkami.
- Dohovor MOP o súkromných agentúrach zamestnania č. 181 z roku 1997 (oznámenie č. 173/2010 Z. z.), podľa ktorého Slovenská republika má prijať opatrenia

na zabezpečenie primeranej ochrany pre pracovníkov zamestnaných súkromnými agentúrami zamestnania vo vzťahu k minimálnej mzde, zákonným dávkam sociálneho zabezpečenia, materských dávok a rodičovských dávok.

Všetky vyššie uvedené dohovory majú dohodnuté aj pravidlá vypovedania. Zvyčajne platí pravidlo, že dohovor možno vypovedať prvýkrát v roku nasledujúcom po desiatom roku od začiatku platnosti a potom v intervaloch po piatich alebo desiatich rokoch.

V oblasti sociálneho zabezpečenia vydáva ILO aj odporúčania, ako napríklad Odporúčanie MOP č. 67 z roku 1944 o zabezpečení dôchodku alebo č. 167 z roku 1983 o vytvorení medzinárodného systému na zachovávanie práv v sociálnom zabezpečení, ktoré však nemajú záväzný charakter.

Medzinárodné záväzky SR vyplývajúce z členstva v Rade Európy sú súčasťou nasledovných právnych predpisov:

**EURÓPSKA SOCIÁLNA CHARTA revidovaná** (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 273/2009 Z. z.), pôvodná verzia bola podpísaná v Turíne 18. októbra 1961, pričom jej revidovaná verzia bola podpísaná v roku 1996<sup>194</sup>. **Týka sa viac pracovno-právnych vzťahov. Pokiaľ ide o systém sociálneho zabezpečenia, z článku 12 Dohovoru vyplýva nasledovný záväzok: *udržiavať systém sociálneho zabezpečenia na uspokojivej úrovni, najmenej na takej úrovni, akú vyžaduje ratifikácia Európskeho kódexu sociálneho zabezpečenia.***

Záväzky SR vyplývajúce zo zmluvy o pristúpení k Zmluve o Európskej únii sú súčasťou nasledovných predpisov:

- **Charta základných práv Európskej únie**, ktorá nadobudla účinnosť v roku 2009, v článku 34 uvádza, že Európska únia uznáva a rešpektuje právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby, ktorými sa zabezpečuje ochrana v prípade materstva, choroby, pracovných úrazov, závislosti alebo vysokého veku, ako aj v prípade straty zamestnania, pričom na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne výhody v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou má právo každý, kto má bydlisko alebo sa oprávnené pohybuje v rámci Európskej únie.
- **Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71** o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva.

Možno konštatovať, že medzinárodné záväzky neurčujú presne formu sociálneho zabezpečenia a umožňujú ako súčasť systému zahrnúť aj súkromné poistenia (a teda aj II. pilier a doplnkové dôchodkové sporenie). Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 však stanovuje, že sociálny systém musí zahŕňať dávky pre tieto prípady:

<sup>193</sup> Podstatou revízie je možnosť výnimiek – „mäkších“ noriem pre krajiny, ktoré sa deklarujú ako menej rozvinuté.

<sup>194</sup> Národná rada Slovenskej republiky s chartou vyslovila súhlas uznesením č. 1321 zo 17. februára 2009 a rozhodla, že ide o medzinárodnú zmluvu podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, ktorá má prednosť pred zákonmi.

- a) choroba a materské príspevky;
- b) invalidné, vrátane prípadov ktoré vznikli v záujme udržania alebo zvyšovania kapacity zarábania/príjmov;
- c) starobné dôchodky;
- d) dôchodky pre pozostalých;
- e) dávky pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania;
- f) odškodnenie v prípade smrti;
- g) dávky v nezamestnanosti;
- h) rodinné prídavky.

Uvedené dávky sa vzťahujú len na zamestnané osoby alebo SZČO, v prípade ich migrácie v rámci EÚ.

- **Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009**, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, ktoré sa zaoberá mechanizmami preplácania dávok.
- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 988/2009**, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a určuje sa obsah jeho príloh.

**V prípade zavedenia systému podľa OB je možné konštatovať, že samotný princíp, t.j. sociálne zabezpečenie odvodené od životného minima a zahŕňajúce všetkých občanov SR, nie je v rozpore s medzinárodnými záväzkami SR.**

Povinnosťou SR je zabezpečiť prenositeľnosť poistenia v prípadoch, že občan sa sťahuje do iného štátu EÚ alebo do štátu, kde existuje príslušná dvojstranná zmluva, alebo naopak, keď sa občan takéhoto štátu sťahuje do SR. V týchto prípadoch vzniká technický problém pojmového a obsahového zosúladenia systému OB so systémami používanými v jednotlivých štátoch EÚ alebo tam, kde máme dvojstrannú zmluvu. Nie to však nič nezvyčajné, pretože každá zmena v sociálnom systéme si automaticky vyžiada úpravy v existujúcich medzinárodných zmluvách.

## Odvodový bonus vo svete

Prezradíme to hneď úvodom. V rozsahu, v akom je Odvodový bonus navrhnutý v tejto knihe, neexistuje nikde. Pesimista možno povie, že keby to bola taká skvelá vec, už by ju dávno niekde mali a my Slováci sme predsa nezjedli všetku múdrosť sveta, aby sme svedu ukázali, ako na to. My to zase vidíme tak, že vo všetkom musí byť niekto prvý a občas aj slepé kura nájde zrno. Alebo, s trochu sebavedomím, medzi slepými je jednooký kráľ. Slovensko má ozajstnú šancu byť prvou krajinou sveta, ktorá nahradí Bismarckov sociálny model<sup>195</sup> systémom postaveným výlučne na solidarite a na rovnosti šancí. Vidíme na to hneď niekoľko dôvodov.

Po prvé, predpoklad pre Odvodový bonus, resp. pre akýkoľvek systém založený na princípe BI/NIT je rovná daň a hlavne absencia špeciálnych daňových režimov<sup>196</sup> či výnimiek zo zdanenia. Tento predpoklad Slovensko spĺňa napriek zavedeniu druhej sadzby dane z príjmu vo výške 25% (od 1.1.2013 pre príjmy nad 176,8-násobok platného ŽM<sup>197</sup>) a tiež sú takmer všetky príjmy v jednom daňovom režime. Po druhé, sme dosť malá krajina nato, aby sme túto zmenu organizačne zvládli. Veľké krajiny, ako napr. USA, ktoré okrem federálnej vlády majú 52 vlád jednotlivých štátov, jednoducho nedokážu zjednotiť sily tak, aby zrealizovali takúto komplexnú zmenu naraz a všade.

Týmto ale nie je zodpovedaná otázka, prečo Odvodový bonus nikde na svete neexistuje. Myslíme si, že je to preto, lebo ho doteraz nebolo akútne treba<sup>198</sup>. Ono ten Bismarckov systém, založený na medzigeneračnej solidarite, vyše 100 rokov dobre fungoval. Fungoval, dokedy sa rodilo dostatočne veľa detí, dlho sa pracovalo a životnosť bola dostatočne krátka. Systém napríklad garantoval každému pracujúcemu nad 70 rokov dôchodok v čase, keď bola stredná dĺžka života 48 rokov a pomer detí oproti dôchodcom v násobkoch väčší ako dnes. Doba sa ale zmenila, veková skladba obyvateľstva nie je pyramída, ale strom a ako sa posledných 20 rokov ukazuje, už nestačí meniť parametre na Bismarckovom sociálnom modeli. Potrebujeme zmenu systému, ktorú sme doteraz nepotrebovali. Jednu generáciu dozadu táto potreba akútna nebola a dnes je. A z dôvodov uvedených v predošlom odseku je Slovensko ako prvá krajina pre zmenu paradigmy predurčené.

Napriek tomu snahy o zmenu boli. Koniec koncov dve teórie: **základný príjem** a záporná daň, na ktorých je Odvodový bonus postavený, sú staré 200 rokov<sup>199</sup>. Najrozsiahlejší pokus podnikli USA v rokoch 1968 až 1980. Pre priblíženie citujeme z knihy Charlesa Murraya „Príliš mnoho dobra“<sup>200</sup>:

<sup>195</sup> Samozrejme, neobviňujeme Bismarcka z toho, čo z jeho systému pod heslom altruizmu vyrobili menej schopní nasledovníci.

<sup>196</sup> Predstavme si dva druhy príjmu, jeden je súčasťou základu dane, druhý sa zdaňuje zrážkou. Na druhý sa tým pádom nevzťahuje nezdaniteľné minimum (táto situácia bola na Slovensku do roku 2003 napr. v oblasti úrokov, na ktoré platila sadzba 15% a ktoré sa nezahrňovali do základu dane). Bolo by krajne nespravodlivé, keby niekto, kto má príjem len z úrokov, by ešte dostal aj zápornú daň a niekto iný, kto má príjmy z práce na úrovni nezdaniteľného minima, by ju nedostal. Všeobecne sa dá povedať, že tým, že sa mení charakter z neplatenia dane (kto má príjem pod nezdaniteľné minimum, neplatí daň) na vyplatenie dane (kto má príjmy pod nezdaniteľné minimum, dostane daň), je mimoriadne dôležité zhrnúť všetky príjmy do jedného daňového režimu, čo pred zavedením Rovnej dane u nás nebolo ani len zďaleka.

<sup>197</sup> Pre rok 2014 je to suma 35.022,31 €.

<sup>198</sup> Pozri demografický vývoj v kapitole 1.

<sup>199</sup> Pozri kapitolu 5.

<sup>200</sup> Pozri: Murray, Ch.: *Príliš mnoho dobra*. Sociologické nakladateľství: Praha, 1998, str. 146

„Čím ďalej, tým viac sa pokladalo za samozrejmé, že jediným spôsobom, ako vyhrať Vojnu s chudobou, je nejaká forma garantovaného ročného príjmu. Prezident však odmietal predložiť príslušnú legislatívu k prejednávaniu. Jej prijatie by nebolo jednoduché ani v prípade, že by sa podarilo prezidenta presvedčiť. Bola tu samozrejme opozícia zostávajúcich konzervatívov v Kongrese a umiernení boli zase nerozhodní. Súhlasili síce s cieľom garantovaného ročného príjmu, ale obávali sa negatívnych dopadov na „pracovnú morálku“ a navyše nevedeli, ako by podporu takého programu zdôvodnili svojim voličom z rady pracujúcich, ktorí v ňom videli nezaslúžene rozdane peniaze. Bolo treba podať nejaký dôkaz, že dôsledkom garantovaného príjmu nebude zníženie pracovného úsilia, menší počet uzavretých manželstiev a častejšie rozvody, ani žiadna z ďalších vecí, ktoré by podľa ľudovej múdrosti garantovaný príjem spôsobil.

Prostriedok, ktorý OEO (Úrad pre ekonomickú príležitosť) použil k získaniu takéhoto dôkazu, nadobudol podobu najambicióznejšieho sociálno-vedného experimentu v histórii. V kombinácii veľkosti, nákladov a dĺžky vykonávanej analýzy sa mu žiadny iný ani vzdialene nepribližuje. Dostalo sa mu nelichotivého označenia: Záporná daň z príjmu (Negative Income Tax). Začal v roku 1968, v konečnom sčítaní zahŕňal 8 700 skúmaných osôb a trval desať rokov (plánovaný dvadsaťročný experiment bol odvolaný v roku 1980). Výsledkom bolo množstvo literatúry, pozostávajúcej v roku 1980 z viac ako stovky publikovaných titulov a množstva nepublikovaných správ. Náklady išli do miliónov; účtovné odhady sa odlišujú.

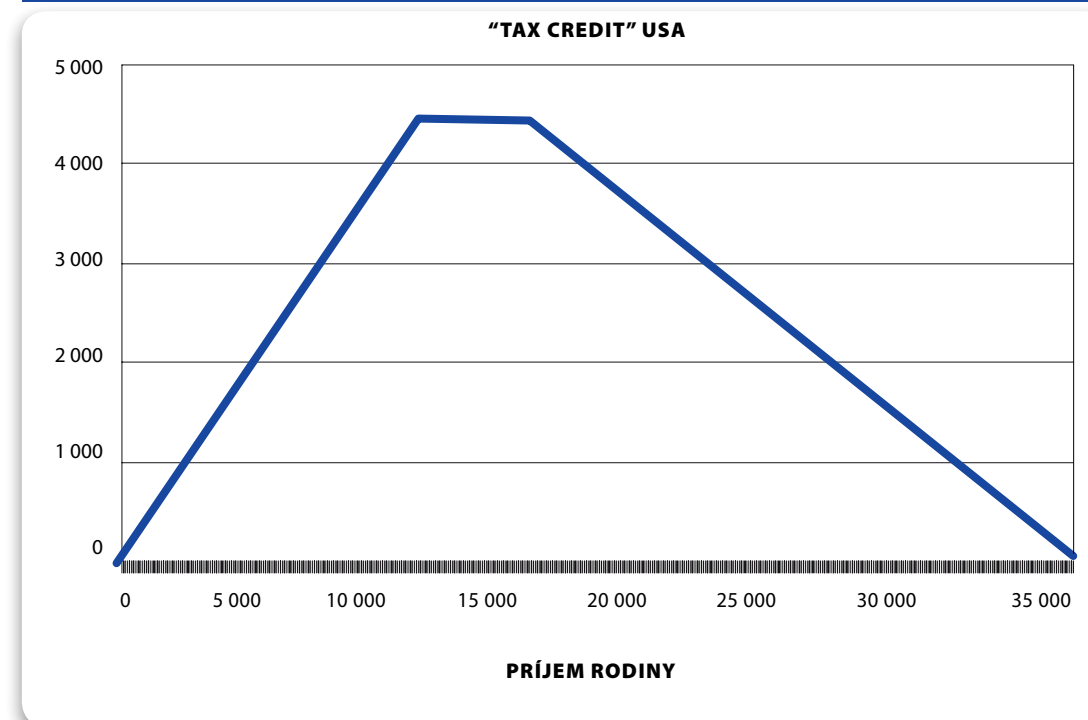
Stručne povedané, záporná daň z príjmu (ZDP) poskytuje platby osobám, ktorých príjem klesne pod určitú spodnú hranicu. **Tak, ako bola zavedená pri experimente, bola veľmi vzdialená svojim intelektuálnym koreňom. Konzervatívni ekonómovia – v žiadnom prípade liberálni sociálni reformátori – na začiatku zápornú daň z príjmu obhajovali ako náhradu súčasného systému sociálnej podpory.** Považovali za úplne samozrejmé, že každá forma sociálnych dávok prináša demotiváciu k práci. Zmyslom ZDP nebolo dostať ľudí zo sociálnej podpory, ale plniť funkcie systému sociálnej podpory s o niečo menším počtom nežiaducich vedľajších účinkov. Záporná daň z príjmu nebola považovaná za mimoriadne „dobré“ riešenie; pokladala sa iba za lepšiu alternatívu, než boli ostatné.“

Výsledok bol zlý a miestami katastrofický, motivácia pracovať klesla o 9% až 43% a stojíme pred otázkou, prečo. Preto, lebo nová paradigma zavládne absolútne, neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Ale práve o to sa sociálni inžinieri pri experimente so zápornou daňou pokúsili. Naďalej platil starý systém sociálnych dávok, záporná daň nič nenahradiť, len pribudla k existujúcemu systému. Na rozpoznanie, že práve toto je ten podstatný problém, stačí ľudová múdrosť a práve tá sociálnym inžinierom chýbala, ako píše ďalej Charles Murray. Treba si predstaviť nejaký existujúci sociálny systém a v ňom určitý počet ľudí, ktorí nie sú motivovaní pracovať. Následne zavedieme novú sociálnu dávku menom záporná daň, ale inak nezmeníme nič. Zvýši sa motivácia pracovať, keď zvýšime sumu pre prípad nepracovania? Určite nie. Jediné, čo sa stane, prilákame do stavu nepracovania aj tých ľudí, ktorým bola doterajšia výška štátnej alimentácie pre prípad nepracovania príliš nízka a preto doteraz pracovali. Rozdiel je ten, že **Odvodový bonus nahrádza dnešný systém sociálnych platieb.**

Čo ale v USA existuje, je takzvaný tax credit, ktorý sa u nás zvykne mylne prekladať ako daňový úver. Výstižnejší pojem je daňový dobropis, ale pre istotu ho nebudem prekladať vôbec. V roku 1975 Gerald Ford a demokratický Kongres spolupracovali na prijatí Zákona

o znížení daní. V tomto návrhu zákona bol skrytý koncoročný „tax credit“ pre daňových poplatníkov s nízkymi príjmami. Mal zvýšiť motiváciu k práci namiesto poberania sociálnych dávok. Bol však viac než len odpočítateľnou položkou, pretože bol návratný do čiastky 400 USD. Predstavoval priamu podporu, na ktorú mal pracujúci nárok bez ohľadu na to, či platil nejaké dane alebo nie. V súčasnosti predstavuje „tax credit“ v U.S.A. jeden z najväčších nástrojov boja proti chudobe. Je charakterizovaný trojstupňovou štruktúrou, v prvom pásme stúpa so stúpajúcimi zárobkami, v druhom sa vypláca jeho maximálna výška a ďalšie zárobky naň nemajú žiadny vplyv a v treťom klesá s rastúcim príjmom. Nakoľko výška „tax credit-u“ rastie priamo úmerne s príjmami až do maximálneho bodu, má skôr pozitívny, než negatívny účinok na pracovné stimuly pre zamestnancov s veľmi nízkymi príjmami zo zárobkovej činnosti. V praxi funguje nasledovne: Za každý dolár príjmu zo zárobkovej činnosti rodina (s dvoma deťmi) dostane daňový dobropis vo výške 40 percent, až do maximálnej výšky takmer 4 400 USD pre rodinu s príjmom vo výške 10.750 USD. Druhé pásmo končí pri príjme rodiny 15.000 USD, kde začína tretie pásmo a úver sa postupne znižuje, kým nedosiahne nulovú hodnotu pre rodinu s príjmom 35.000 USD.

GRAF 25



Zdroj: autori

K tomuto federálnemu „taxcredit-u“ má ešte 11 štátov vlastný „tax credit“, ktorý napodobňuje štruktúru federálneho dobropisu, ale v menšom rozsahu. Okrem toho je v mestách New York City, Montgomery County v Marylande a v San Franciscu uzákonený ešte miestny „tax credit“.

Ďalšie krajiny, v ktorých by sme mohli nájsť obdobu „tax credit“ sú Veľká Británia, Kanada, Írsko, Nový Zéland, Fínsko, Belgicko, Francúzsko, Holandsko a Dánsko.

Nemecko zas špekuluje iným smerom. Tam sa najprv snažili reformovať pracovný trh úplne iným spôsobom pod názvom Hartz IV s cieľom splovičnit počet nezamestnaných. Bola to navzájom nesúrodá zmeska opatrení, ako napr. ich AG, MiniJob, Jobcenter. Prílohu č.9 tvorí preklad článku z nemeckého politického týždenníka „Der Spiegel“ z 24.10.2005, v ktorom je precízne zdokumentované, čo to ten Hartz IV je a hlavne, aké sú výsledky. Čítanie je veľmi poučné a vrelo ho každému odporúčam, aby všetkým bolo jasné, čoho sú schopní sociálni inžinieri. Keby výsledky neboli tak dramatické, napríklad počet nezamestnaných počas Hartz IV stúpol z 3,45 mil. na 5,0 mil. ľudí, tak by sa človek pousmial a spomenul by si, ako v Kocúrkove chytali svetlo. Momentálne teda v Nemecku zaradili spiatočku čo sa týka projektu Hartz IV a pripravujú nový projekt s názvom Kombilohn, v priamom preklade kombimzda. Myšlienka je dobrá, Kombilohn znamená mzdu kombinovanú zo štátnym príspevkom s cieľom zlacniť lacnú prácu. Štát si povie, že tie zamestnania, ktoré nedokážu vytvoriť hodnoty aspoň vo výške vyvolaných nákladov, bude radšej dotovať, len nech existujú, ako by mal platiť niekomu za nepracovanie. Úvaha dobrá, technická realizácia biedna. Opäť sa zabúda na to, že nová paradigma platí absolútne, opäť sa nikto nezamýšľa nad marginálnym zdanením a tiež nie nad zákonmi uvedenými v kapitole 4. Kombilohn má platiť len v určitých oblastiach, len v určitých odvetviach a nemá konkurovať nízkym mzdám. Na oddelenie zamestnaní, ktoré majú byť štátom dotované od tých, ktoré nemajú byť dotované, Nemecko zaviedlo minimálnu mzdu. No skrátka tragikomédia.

Treba však zároveň povedať, že aktuálne sa Nemecku veľmi darí, počet nezamestnaných je na úrovni 5%, avšak najviac pomohlo euro a nie reformné opatrenia nemeckých vlád. Jednotná mena v krajinách, ako sú Nemecko alebo Holandsko na jednej strane a Grécko či Španielsko na strane druhej spôsobila, že pre nemecký priemysel je euro príliš lacné a pre grécky priemysel príliš drahé. Výsledok je, že priemyselná produkcia sa z južných krajín Európy presúva do severných, najmä do Nemecka, a nezamestnanosť presne opačným smerom.

Napriek skutočnosti, že filozofia BI/NIT je zrealizovaná len čiastočne a len v málo krajinách, teší sa rastúcej popularite a záujmu rôznych organizácií na celom svete. Pre záujemcov o detailné informácie sú určené nasledovné linky:

<http://www.usbig.net/>  
<http://www.grundeinkommen.at/>,  
<http://www.borgerloen.dk/>,  
<http://www.grundeinkommen.info/>,  
<http://www.basisinkomen.nl/>,  
<http://www.redrentabasicsa.org/>,  
<http://www.citizensincome.org/>,  
<http://www3.sympatico.ca/francislerner/>,  
<http://www.basicincome.qut.edu.au/>,  
<http://www.epri.org.za>  
<http://www.sacc-ct.org.za/BIGindex.html/>,

<http://www.cdhaarmann.com/>,  
<http://www.progress.org/geonomy/>.  
<http://www.apfc.org/>,  
[http://www.halfbakery.com/idea/Basic\\_20income](http://www.halfbakery.com/idea/Basic_20income),  
<http://www.whywork.org/>,  
<http://bardina.org/>,  
<http://www.ecn.net.au/%7Esocred/>,  
<http://www.dougllassocialcredit.com/>,  
<http://www.fairtax.org>,  
<http://marshallbrain.com/25000.html/>,  
<http://www.jlup.org>,  
<http://www.lawsonomy.org/DCEverybody100.html/>, <http://www.jamesrobertson.com/neweconomics.html/>,  
<http://www.globaljusticemovement.org/>,  
<http://www.globaljusticemovement.net/>,  
<http://www.cesj.org/>,  
<http://www.democrats.org.nz/>,  
<http://www.livableincome.org/>,  
<http://www.sulik.sk/>

## Často kladené otázky k Odvodovému bonusu

### 1. AKO BUDE ZABEZPEČENÝ JEDNORAZOVÝ NÁRAST MIEZD?

Rok pred zavedením Odvodového bonusu vstúpi do platnosti zákonná norma, novela zákonníka práce, podľa ktorej budú musieť byť všetky hrubé mzdy uvedené v platných pracovných zmluvách a mzdových dekrétach zvýšené o odvody, ktoré dovtedy hradil zamestnávateľ. Takéto kogentné ustanovenie bude mať takú istú právnu silu, ako napríklad samotná povinnosť platiť mzdu. Tým, že superhrubá mzda a spolu s ňou navýšenie miezd prebehne rok pred zavedením Odvodového bonusu, budú mať zamestnanci dostatočne dlhý čas si preveriť, či ich čisté mzdy neklesli. Samozrejme, nárast miezd v ďalších rokoch po zavedení Odvodového bonusu nie je možné ovplyvniť zákonom, presne tak ako to nie je možné ani dnes.

### 2. PREČO BY NOVÁ REFORMA MALA AUTOMATICKY PODPORIŤ RAST ZAMESTNANOSTI?

Kto dostáva sociálnu dávku (Odvodový bonus) a začne pracovať, nepríde o ňu, len sa mu začne mierne znižovať (s každým ďalším zarobeným eurom sa mu sociálna dávka zníži o 10 centov). Takýto súbeh medzi mzdou a sociálnou dávkou zvyšuje motiváciu ľudí pracovať, lebo každé zarobené euro zníži sociálnu dávku len o 10 centov. Dnes vlastný zárobok znižuje sociálnu dávku o 75%, a práve to demotivuje ľudí prijať akúkoľvek prácu.

Ďalší faktor, ktorý podporí rast zamestnanosti, je presun čiernej práce do legálnej ekonomiky. Ako príklad môže slúžiť zamestnávateľ, ktorý zamestnáva niekoho na nekvalifikované práce, napríklad na zametanie a odhŕňanie snehu a dohodol sa s týmto človekom na 200 € čistej mzdy. Pokiaľ by dnes tento človek mal byť riadne zamestnaný, vznikli by osobné náklady vo výške 276 €. Po zavedení Odvodového bonusu by to bolo už len 140 €, čiže o 49% menej. Pri takých nízkych mzdách má zamestnávateľ dokonca nižšie osobné náklady ako zamestnanec čistú mzdu (čo je spôsobené súbehom mzdy a sociálnej dávky), a preto bude zamestnávateľ motivovaný z čiernej práce spraviť legálnu.

Tretím dôvodom na vznik nových pracovných miest sú výrazne nižšie osobné náklady pri tvorbe nových pracovných miest (nie pri tých existujúcich, tam plynú celé zníženie zamestnancovi). Časť tých, ktorí dnes musia odmietnuť zákazku z dôvodu vysokých pracovných nákladov, napr. textilná fabrika kvôli konkurencii z Číny, budú tieto zákazky môcť prijať, čo povedie k tvorbe nových pracovných miest.

### 3. AKÝ PRÍNOS BUDE MAŤ REFORMA PRE ZAMESTNANCA, ZAMESTNÁVATEĽA, ŽIVNOSTNÍKA, NEZAMESTNANÉHO, ŠTÁT?

#### **Prínos pre zamestnanca:**

Dnes pracujúcemu človeku stúpne hrubá mzda na úroveň dnešných osobných nákladov, čo spolu so znížením odvodov na takmer polovičku znamená nárast čistej mzdy. Vyššia

čistá mzda zvyšuje mieru slobody v rozhodovaní každého jednotlivca. Napríklad rodine s dvoma deťmi do 15 rokov, kde obaja rodičia pracujú za priemernú mzdu, t.j. 858 eur, sporia si na dôchodok v druhom pilieri a obaja budú dobrovoľne poistení v nezamestnanosti i na nemocenské poistenie, stúpne netto príjem z 1414 eur na 1604 eur, teda o 13%.

#### **Prínos pre zamestnávateľa:**

Systém sa výrazne zjednoduší. Dnešných 13 rôznych odvodov nahradia dva. Okrem toho sa pre zamestnávateľov otvorí trh lacnej pracovnej sily, ktorá dnes nie je k dispozícii kvôli vysokému odvodovému zaťaženiu a bariere medzi nepracovaním a pracovaním. Práve táto bariéra sa odbúra súbehom sociálnej platby a nízkej mzdy. Zo zníženia odvodov pre dnešných zamestnaných však zamestnávateľa profitovať nebudú, o sumu, o ktorú budú odvody znížené sa v plnej miere zvýši hrubá mzda dnešných zamestnancov (pozri otázku č. 1)

#### **Prínos pre živnostníka:**

Najprv sa živnostníkovi mierne zníži celková daňová a odvodová povinnosť. Dnes ostane živnostníkovi z ročného hrubého príjmu na úrovni 10.000 € len 6.252 € čistého príjmu. Po zavedení Odvodového bonusu by táto čiastka stúpila na 7.054 €, čiže o 15%.

Snáď najväčšia výhoda pre živnostníka je však výrazné zjednodušenie systému. Odpadne napríklad bulharská konštanta a maximálne sa zjednoduší výpočet daňového a odvodového zaťaženia. Keď má živnostník ročný hrubý príjem<sup>201</sup> napríklad 10.000 €, pripočíta si k nemu základnú štátnu dávku vo výške ročného ŽM zníženú o 10% príjmov, to je 12 krát 198,09 € mínus 10% z 10.000 €, čo sa rovná sume 1.377,08 €. Celkový ročný príjem vrátane Odvodového bonusu je teda 10.000 € plus 1.377,08 €, spolu 11.377,08 €. Z tejto sumy zaplatí 19%-nú daň z príjmu, 10%-ný solidárny odvod a 9%-ný zdravotný odvod čiže 38% z 10.027,08 €, čo je 4323,29 € a ostane mu čistý príjem 7.053,79 €. To je VŠETKO.

#### **Prínos pre nezamestnaného:**

Zvýši sa ponuka lacných pracovných miest, čo je práve pre ľudí, ktorí boli dlhší čas bez práce šanca sa opäť zamestnať. Každý nezamestnaný bude dostávať ŽM, a keď sa zamestná, nepríde oň, len sa zníži o 10% jeho príjmov. Práve to mu umožní prijať akúkoľvek prácu na rozdiel od dnešnej situácie, kedy sa mu oplatí prijať prácu len za mzdu citelne vyššiu ako sociálne platby, o ktoré pri nástupe do práce príde.

#### **Prínos pre štát:**

Výrazné zjednodušenie systému, keď 85 sociálnych platieb bude nahradených len šiestimi. Znížením odvodového zaťaženia vzniknú nové nízkokvalifikované a nízkoplatené pracovné miesta, ktoré dnes neexistujú, čo znamená zníženie nezamestnanosti.

### 4. AKÝ DOPAD BUDE MAŤ REFORMA PRE RÓMOV, INVALIDOV, MATKY S DIEŤAŤOM?

#### **Dopad pre Rómov:**

Pokiaľ nepracujú, dostanú od štátu ŽM, keď pracovať začnú, dostanú okrem mzdy Odvodový bonus, čo je ŽM znížené o 10% ich mzdy. Dopad pre Rómov je teda taký istý ako dopad na akúkoľvek inú skupinu obyvateľstva.

<sup>201</sup> Myslí sa tým príjem znížený o skutočné alebo paušálne výdavky, bez výdavkov na odvody.



**Dopad pre invalidov:**

Všetky dnes priznané invalidné dôchodky budú aj po reforme naďalej vyplácané, to znamená, že žiadny dnešný invalid o nič nepríde. Budúci invalidi, teda tí, ktorí dnes invalidmi nie sú, budú mať nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške súčinu štvornásobku ŽM a miery postihnutia, ktorá bude súčasťou vymeriavacieho základu. Okrem toho, pokiaľ vznikne invalidita pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, plynú invalidom náhrady z povinného úrazového poistenia zamestnávateľa.

**Dopad pre matky s dieťaťom:**

Matka žijúca sama s dieťaťom má nárok na základnú štátnu dávku na seba (100% ŽM), na svoje dieťa (20% ŽM na jedno dieťa) a počas prvých troch rokov veku dieťaťa na materskú štátnu dávku (1,5% z 36-násobku predchádzajúceho príjmu), ktoré sú súčasťou jej vymeriavacieho základu. Okrem toho dostáva alimenty od otca dieťaťa, ktoré nie sú súčasťou vymeriavacieho základu. Pokiaľ si otec neplní vyživovaciu povinnosť, matka má nárok na výživnú štátnu dávku v dvojnásobnej výške ŽM na deti.

Je to viac ako dnes, kedy sa materské poberá len 8 mesiacov a ďalej má nárok len na rodičovský príspevok vo výške 203 eur.

**6. NEBUDE PRÍNOS REFORMY HLAVNE/LEN PRE ZAMESTNÁVATEĽOV? (PRENENSENIE ODVODOVÉHO ZAŤAŽENIA NA ZAMESTNANCA)**

V žiadnom prípade. Tým, že zamestnávateľa budú zákonom donútení zvýšiť hrubú mzdu o odvody zamestnávateľa, plynú celé zníženie odvodov zamestnancom vo forme vyššej čistej mzdy. Výhody pre zamestnávateľov sú hlavne podstatné zjednodušenie systému a otvorenie trhu pracovnej sily, ktorá je dnes vinou vysokých odvodov drahšia ako pridaná hodnota vyprodukovaná zamestnancom. Čiže dnešné náklady na pracovnú silu sú vyššie ako jej prínos pre zamestnávateľa.

**7. AKÝ JE ROZDIEL MEDZI „ZNIŽOVANÍM DÁVKY O DESATINU VLASTNÝCH PRÍJMOV“ + „10-PERCENTNÝ SOLIDÁRNÝ ODVOD A 9-PERCENTNÝ ZDRAVOTNÝ ODVOD, KTORÉ SA VZŤAHUJÚ NA KAŽDÉ EURO PRÍJMU AŽ DO VÝŠKY DESAŤNÁSOKU ŽIVOTNÉHO MINIMA“ A MEDZI 29%-NYM ODVODOM AŽ DO VÝŠKY DESAŤNÁSOKU ŽIVOTNÉHO MINIMA BEZ ZNIŽOVANIA DÁVKY?**

Rozdiel je v tom, že bonus oddelený od dávky umožní lepšie parametrické zmeny. Napríklad keď by marginálne zaťaženie malo byť predsa len príliš vysoké, Odvodový bonus by začal klesať až od vyššieho príjmu. Ďalší príklad je ten, že strop odvodu a dosiahnutie nuly Odvodového bonusu sú pri tom istom príjme len preto (a to je predpoklad pre 29%-ný odvod do výšky desaťnásobku ŽM), lebo strop je desaťnásobok ŽM a Odvodový bonus klesá desatinou z úrovne ŽM. Keď sa ale rýchlosť klesania zmení alebo sa strop zmení, nebolo by možné stanoviť jednu 29%-nú sadzbu.

**8. PREČO BY NA CELOM ÚZEMÍ SLOVENSKA PLATILA JEDNA LEN JEDNA VÝŠKA ŽIVOTNÉHO MINIMA, KEĎ ŽIVOTNÉ NÁKLADY SÚ RÔZNE?**

Náklady na život sú v Bratislave nepochybne vyššie ako napríklad v Snine. Naopak, v Bra-

tislave sú lepšie možnosti zamestnať sa a vyššie mzdy. Každý občan sa môže rozhodnúť, kde chce žiť, či radšej v regióne s nízkymi životnými nákladmi alebo v regióne s lepšími možnosťami si zarobiť.

Rôzne výšky ŽM by boli v rozpore s princípom neutrality, komplikovali by systém (niekto by musel stanoviť mechanizmus, podľa ktorého by sa výška ŽM pre daný región určila) a umožňovali zneužitie napríklad tým, že niekto si prehlási svoje trvalé bydlisko.

**9. ČO SA STANE S „NEPOISTITEĽNÝMI“ OSOBAMI? NAPRÍKLAD KEĎ SA NIEKTO CHCE KOMERČNE PRIPOISTIŤ PRE PRÍPAD PRÁCENESCHOPNOSTI, ALE POISŤOVŇA HO ODMIETNE, LEBO MÁ CUKROVKU?**

Sociálna poisťovňa bude naďalej poskytovať nemocenské poistenie a poistenie v nezamestnanosti za sadzby ako dnes, avšak na dobrovoľnej báze. Kto bude mať problém sa poistiť komerčne, vždy bude mať možnosť sa poistiť v Sociálnej poisťovni.

**10. AKÉ BUDÚ SADZBY DOBROVOĽNÉHO NEMOCENSKÉHO POISTENIA A DOBROVOĽNÉHO POISTENIA V NEZAMESTNANOSTI?**

Dnes je sadzba povinného nemocenského poistenia zamestnanca 2,8% z hrubej mzdy (1,4% zamestnanec a rovnako 1,4% zamestnávateľ). To by po zavedení Odvodového bonusu znamenalo 2% zo superhrubej mzdy zamestnanca.

V skutočnosti to však bude menej a sadzba dobrovoľného nemocenského poistenia môže klesnúť len na 1% vymeriavacieho základu, daného ako súčet vlastného príjmu a odvodového bonusu.

V roku 2014 Sociálna poisťovňa vybrala na poistnom na nemocenské poistenie spolu 516 mil. eur. Na dávkach však vyplatila len 381 miliónov. Z toho 117 miliónov bolo vyplatených na materské. Na nemocenské a ošetrovné tak bolo vyplatených len 264 mil. eur. Čiže polovica toho, čo sa vybralo na poistnom.

Materské nebude súčasťou nového dobrovoľného nemocenského poistenia, pretože v Odvodovom bonuse bude mať matka nárok na materské automaticky, aj keď si nebude platiť dobrovoľné nemocenské poistenie. Ak to uzavrieme - pri súčasnej sadzbe sa na poistnom vybralo približne dvakrát toľko, ako bolo vyplateného na nemocenskom a ošetrovnom. To znamená, že sadzba dobrovoľného nemocenského poistenia môže byť len 1% z vymeriavacieho základu. A pritom si treba uvedomiť, že okrem nemocenského má občan v prípade práceneschopnosti automaticky nárok na základnú štátnu dávku 123 eur v čistom, či si bude alebo nebude platiť dobrovoľné nemocenské poistenie.

Podobne to bude pri dobrovoľnom poistení v nezamestnanosti. V roku 2014 Sociálna poisťovňa vybrala na poistnom 321 mil. eur a vyplatila na dávkach len 155 miliónov eur. Dnešná sadzba poistenia v nezamestnanosti ktorá je 2% z hrubej mzdy, tak môže klesnúť o viac než polovicu na necelé 1% z nového vymeriavacieho základu.

## 11. ČO BUDE S DRUHÝM PILIEROM?

Druhý pilier je založený na plnej zásluhovosti (to znamená, že vyplatené peniaze presne zodpovedajú peniazom, ktoré boli vložené) a je organizovaný súkromným sektorom. Účasť v II. pilieri bude povinná pre občana nad 35 rokov tak dlho, kým nepreukáže, že má nasporenú anuitu postačujúcu na výplatu doživotného dôchodku najmenej vo výške ŽM. II. pilier má taký istý charakter ako povedzme životné poistenie. Po zavedení Odvodového bonusu pôjdu platby do neho až po zdanení a zaplatení odvodov a platby z neho nebudú do výšky vkladu súčasťou základu dane.

## 12. SLOVÁCI SÚ NEZODPOVEDNÝ NÁROD. AKO BUDE ZABEZPEČENÉ, ŽE PENIAZE, O KTORÉ SA IM ZVÝŠIA MZDY POUŽIJÚ NA KOMERČNÉ PRIPOISTENIE A NEPREJEDIA A NEPREPIJÚ?

Slováci v žiadnom prípade nie sú nezodpovedný národ. Za rok 2014 bolo 1,4 milióna sporiteľov v II. pilieri. Životnú poistku má uzavretú cca 3,5 milióna občanov a doplnkové dôchodkové poistenie cca 690 tisíc ľudí. K tomu treba prirátat' státisíce zmlúv o stavebnom sporení a nespočetné množstvo termínovaných vkladov a sporožirových účtov. A to všetko pri 5,4 mil. obyvateľov, z ktorých menej ako 2,5 mil. majú vlastný príjem.

Samozrejme sa môže stať, že možno jedno či dve alebo päť percent populácie je voči sebe natoľko nezodpovedných, že sa nijako o seba nepostará. Títo ľudia v prípade absencie ostatných príjmov skončia na ŽM, štát ich teda nenechá umrieť hladom a tiež dostanú základnú zdravotnú starostlivosť. Prečo ale má byť 95% obyvateľstva obmedzovaných vo svojom slobodnom rozhodovaní (tým že štát odoberá z príjmu takmer 50% odvodov berie možnosť rozhodnúť sa o použití práve týchto odobratých peňazí) len preto, že sa nájde 5% nezodpovedných?

Navyše, každý pracujúci bude musieť byť účastníkom II. piliera tak dlho, kým nepreukáže, že má nasporenú anuitu postačujúcu na výplatu doživotného dôchodku najmenej vo výške ŽM.

## 13. PREČO SA ŽM PRI ABSENCII OSTATNÝCH PRÍJMOV ZNIŽUJE EŠTE 19% ROVNÚ DAŇ (RD), 10% SOLIDÁRNY ODVOD (SO) A 9% ZDRAVOTNÝ ODVOD (ZO)?

Aby bol systém OB konzistentný a zároveň nevykazoval príliš vysoké marginálne zdanenie, je nutné, aby Odvodový bonus (OB) bol súčasťou príjmu pred platením RD, SO a ZO.

Mimochodom, je to tá istá situácia ako dnes. Štát pozná ŽM vo výške 198,09 € a zároveň priznáva základnú sociálnu dávku vo výške 61,60 €. Po zavedení OB dôjde takmer vo všetkých sociálnych situáciách k zlepšeniu.

## 14. INVALIDI UŽ NEBUDÚ DOSTÁVAŤ PEŇAŽNÉ PRÍSPEVKY, NAPRIKLAD NA AUTO?

Jednorazové peňažné príspevky sú rozpustené v mimoriadnej štátnej dávke pre invalidov vo výške súčtinu štvornásobku ŽM (max. 792,36 €), ktorá je súčasťou vymeriavacieho základu. Napríklad peňažný príspevok na kúpu auta vo výške 6.638,79 € je možné po-

skytnúť každých 7 rokov, čo je to isté, ako 79 € mesačne. Ostáva otázka cash flow, ktorú štát nerieši nikde inde a nemal by ju riešiť ani tu. Aj invalid si predsa môže zobrať auto na lízing a tým, že štát garantuje jeho príjem vo forme mimoriadnej štátnej dávky, bude invalid pre lízingové spoločnosti vítaným zákazníkom.

Jednoznačná výhoda ale je, že štát dá invalidovi peniaze bez „visačky“ a invalid sám sa rozhodne, ako ich použije. Ďalšia výhoda je, že štátna dávka klesá s rastúcim príjmom, to znamená, že štát viac podporí chudobných, aj medzi invalidmi.

## 15. KTO VLASTNE BUDE Z ODVODOVÉHO BONUSU ŤAŽIŤ, ZAMESTNANCI ALEBO ZAMESTNÁVATELIA?

U tých, ktorí dnes pracujú, plynie celý finančný efekt zamestnancovi, pozri otázku č. 1, zamestnávateľ nemá priamy finančný efekt. U tých, ktorí dnes nepracujú, plynie finančný efekt zamestnávateľovi, lebo on bude mať nižšie osobné náklady a môže zamestnať nízkokvalifikovaných ľudí, ktorí nedokážu vytvoriť hodnotu aspoň vo výške dnešných osobných nákladov.

## 16. AKÝ VPLYV BUDE MAŤ ODVODOVÝ BONUS NA ČIERNU PRÁCU?

Odvodový bonus nie je všeliek a čierna práca kvôli nemu neprestane existovať. Ale predsa len príde k poklesu. Tým, že oproti dnešku klesne cena práce, bude zamestnávateľ mať väčšiu motiváciu ako dnes niekoho zamestnať oficiálne. Napríklad, keď dnes má mať zamestnanec 200 € čistú mesačnú mzdu, stojí to zamestnávateľa 276€, po zavedení OB to bude 140 €. Zamestnávateľ jednoducho nebude mať dôvod tohto človeka zamestnať načierno, aby mu platil 200 € v čistom, keď to môže byť 140 € v nákladoch.

## 17. ČO BUDE S ÚRAZOVÝM POISTENÍM?

Nadalej bude za pracovné úrazy a choroby z povolania zodpovedný zamestnávateľ. Rozdiel bude v tom, že úrazové poistenie bude síce povinné, ale presunie sa do súkromného sektora tak, ako povinné zmluvné poistenie motorových vozidiel. Štát len stanoví mieru náhrady v prípade pracovného úrazu a choroby z povolania, ale zamestnávateľ sa poistí v súkromnom sektore.

## 18. Budú verejné financie v cieľovom stave reformy schopné bez problémov splatiť dlh, ktorý vznikne počas desiatok rokov vyrovnávacích platieb?

Vo výpočtoch dopadov na verejné financie sú zohľadnené vyrovnávacie platby v plnom rozsahu a celkový dopad Odvodového bonusu na verejné financie je neutrálny. Počas rokov bude celkový objem vyrovnávacích platieb klesať, lebo budú vymierať dnešní dôchodcovia, ale tí noví budú mať nárok už len na alikvotnú časť vyrovnávacej dávky. Až o desiatky rokov budú dovršovať dôchodkový vek len takí, ktorí celý svoj pracovný život platili takmer polovičné odvody oproti dnešným, čo im dávalo možnosť sa pripoistiť (II. pilier, životná poistka). Priebeh nebude síce lineárny, ale počas celého prechodného obdobia je prvý rok po zavedení Odvodového bonusu rok s najvyššími vyrovnávacími dávkami.

## Kritika k Odvodovému bonusu

### 1. RUŠÍ SA ZÁSLUHOVOSŤ V I. PILIERI.

Áno ruší, lebo II. pilier obsahuje 100%-nú zásluhovosť. Bez ohľadu na túto principiálnu otázku, je tu jeden prozaický dôvod. Zásluhovosť v I. pilieri nie je udržateľná<sup>202</sup>, a ak by sme ju tam chceli udržať, museli by sme buď výrazne zvýšiť odvod na starobné poistenie alebo výrazne znížiť mieru náhrady.

### 2. TEN, KTO NEMÁ PRÍJEM A NEVYVÍJA ŽIADNU AKTIVITU, BY NEMAL DOSTAŤ ŽIADNE PENIAZE, ALE LEN NATURÁLNE PLNENIE.

Kto nemá žiadny príjem, stane sa zamestnancom obce, ktorá má nárok od neho požadovať pracovnú aktivitu<sup>203</sup>. V prípade, že takýto zamestnanec odmietne vykonávať pracovnú aktivitu, môže obec rozhodnúť mu nevyplácať peniaze, ale poskytovať jedno teplé jedlo denne a pod. Každopádne to bude vecou obce, štát len zaplatí ŽM tak, že aj tento zamestnanec obce bude administrovaný a v konečnom dôsledku platený daňovým úradom.

### 3. BUDEME MAŤ DVA TYPY DANÍ, JEDNU BEZ STROPU, DRUHÚ SO STROPOM. NE-DÁVA ZMYSEL TAKTO ROZDELIŤ DANE. ĽUDIA S VYSOKÝM PRÍJMOM BY ZRAZU MALI DEGRESÍVNE ZDANENIE.

Áno, budeme mať dva typy daní<sup>204</sup>. Jeden typ (Rovná daň) budú platiť všetky subjekty (FO a PO) neobmedzene a druhý typ (Solidárny a Zdravotný odvod) len FO a obmedzene (maximálne zo stropu vymeriavacieho základu). Pokiaľ by sme zaviedli len jeden typ dane, musel by tento byť niekde na úrovni 28% až 30% pre všetky subjekty a s neobmedzenou výškou vymeriavacieho základu, čo by pôsobilo vysoko motivačne na nepriznávanie ziskov, najmä u PO. Túto situáciu sme zažili pred rokom 2004. Alternatívne by sme mohli zaviesť síce len jednu daň, napr. 38%, ktorá by od určitej hranice klesla na 19%. Ale to je to isté, čo teraz, len v modrom.

### 4. ODVODOVÝ BONUS NEMOTIVUJE ZAMESTNAŤ SA.

Naopak. Dnes existuje bariéra medzi nepracovaním a pracovaním, ktorá je spôsobená tým, že keď niekto začne pracovať, príde o dávky, ktoré dostával doteraz, marginálne zdanenie dosahuje pri nízkych príjmoch 84%, miestami vyše 100%. Naproti tomu v systéme OB nepracujúci dostane svoj Súčet štátnych dávok a keď pracovať začne, zníži sa mu tento iba o 10% jeho vlastných príjmov, marginálne zdanenie dosahuje v celom rozsahu vždy rovnakú hodnotu, a síce 43,3%<sup>205</sup>. Neexistuje skoková strata podpory, ale len jej lineárne mierne znižovanie. Inými slovami, Odvodový bonus je postavený na súbahu príjmov a podpory a práve preto stúpne motivácia oficiálne sa zamestnať. Keď napriek

<sup>202</sup> Pozri kapitolu 1.

<sup>203</sup> Pozri str. 63.

<sup>204</sup> Pozri kapitolu 4.

<sup>205</sup> Po klesnutí Odvodového bonusu na nulu klesne marginálne zdanenie na 19%.

všetkému niekto raz pracovať nechce, môže sa mu stať, že skončí na jednom teplom jedle denne. To však závisí od rozhodnutia obce. Štát sa postará o rovnosť šancí tak, že každému garantuje ŽM a základnú zdravotnú starostlivosť, poprípade zohľadní mimoriadne životné situácie. Nič viac.

### 5. ODVODOVÝ BONUS NEMOTIVUJE NA TVORBU NOVÝCH PRACOVNÝCH MIEST.

Práve Odvodový bonus pomôže k tvorbe nových pracovných miest, a to výrazne. Treba však rozlíšiť medzi existujúcimi a potenciálnymi pracovnými miestami. Z tých existujúcich budú plynúť výhody zamestnancom, lebo zamestnávateľa budú musieť zvýšiť hrubé mzdy o odvody zamestnávateľa. Zároveň sa však oplatí tvoriť tie pracovné miesta, na ktoré sú dnes náklady vyššie ako hodnota, ktorú vyprodukuje takýto zamestnanec a po znížení celkového odvodového zaťaženia z 37 na 19 percent náklady na tieto pracovné miesta klesnú práve pod hodnotu vytvorenú takýmto zamestnancom.

### 6. ZJEDNOTENÍM ODVODU SA NEMENÍ CELKOVÁ CENA PRÁCE.

Nie, nemení. Cieľ zjednotenia odvodu a presunutia na zamestnanca je len sprehľadnenie a možnosť priameho porovnania zamestnanca so živnostníkom.

### 7. NIE JE JASNÉ, PREČO TREBA ZDANIŤ ŽM. AK JE TO ŽM, TAK ĽUDIA BY MALI DOSTAŤ V ČISTOM ROVNAKÚ ALEBO ASPOŇ PODOBNÚ SUMU.

Hlavný dôvod je ten, aby OB bol súčasťou systému, konkrétne súčasťou vymeriavacieho základu, a to aj pre prípad nulového príjmu. Práve dnes máme rozličné systémy pre pracovanie a pre nepracovanie a potom je problém pri prechode od nepracovania k pracovaniu. Je mimoriadne dôležité, aby sme nepracujúceho, čo sa týka jeho príjmov, vnímali ako daňovníka s príjmom nula a mali len jeden jediný vzorec<sup>206</sup> na výpočet jeho dane a odvodov. Dalo by sa argumentovať, že v takom prípade musíme zvýšiť ŽM tak, aby po zaplatení dane a odvodov ostalo čisté ŽM. To sa ale s výnimkou zdravého, bezdetného jednotlivca, takmer deje a síce tak, že ŽM 198,09 € sa uplatňuje na každú osobu nad 15 rokov, zatiaľ čo dnes klesá s počtom osôb v domácnosti. Napríklad dnešné ŽM na rodičov s jedným 15 ročným dieťaťom je 426,70 € (198,09 € + 138,19 € + 90,42 €) avšak štát v prípade úplnej absencie vlastných príjmov takejto rodine dnes vypláti len 290,32 eur (ak nie sú k dispozícii aktívne práce a rodičia sa na nich nezúčastnia). V systéme OB je ŽM 594,27 eur (3 x 198,09 €) a výsledný Odvodový bonus vyplatený rodine je 368,45 eur.

### 8. NEGATÍVNYM JAVOM MÔŽE BYŤ PRESUN OD FYZICKÝCH K PRÁVNICKÝM OSO-BÁM V SNAHE PLATIŤ OKAMŽITE NIŽŠIU DAŇ A DIVIDENDY SA SNAŽIŤ VYPLÁCAŤ DO ZAHRANIČIA A ZÍSKAŤ NIŽŠIE ZDANENIE.

Práve to je dnešný problém. Právnické osoby sú zaťažené len 19%-nou Rovnou daňou a dividendy sa nezdaňujú<sup>207</sup>, zatiaľ čo fyzické osoby sú zaťažené aj odvodmi<sup>208</sup>. Odvo-

<sup>206</sup> Pozri kapitolu 6, str. 62.

<sup>207</sup> Z dividend sa platia zdravotné odvody vo výške 10% až po strop 60-násobok priemernej mzdy (za rok 2014 je to suma 48 300 €).

<sup>208</sup> Pozri tabuľku 2, str. 25.

dový bonus zaťažuje FO a PO presne rovnako a akýkoľvek presun príjmov kamkoľvek je z pohľadu zdanenia a platenia odvodov bezpredmetný.

### 9. NEGATÍVNYM NÁSLEDKOM MÔŽE BYŤ POKLES POČTU ŽIVNOSTNÍKOV, KEĎŽE ŽIVNOSTI UŽ NEBUDÚ RENTABILNÉ.

Čo to znamená, že nebudú už rentabilné? No predsa, že živnostníci prestanú byť odvodovo zvýhodnení oproti zamestnancom. Daňové a odvodové zaťaženie bude vo všetkých prípadoch presne to isté. Samozrejme, že sa môže stať, že nie jeden živnostník sa opäť radšej zamestná a dôjde k poklesu fiktívnych živností a k nárastu skutočných pracovných miest. Ale to určite nie je negatívny jav.

### 10. NEISTOTA PRI KVANTITATÍVNOU MODELOVANÍ PLYNÚCA Z NIE PRÍLIŠ KONZISTENTNÝCH PODKLADOV PRI VÝPOČTE FIŠKÁLNYCH DOPADOV.

Jednoznačne nesúhlasíme. Predsa musí byť ľahšie modelovať systém, ktorý má 25 namiesto 315 parametrov, 2 namiesto 13 odvodov, 6 namiesto 85 sociálnych dávok a jeden vymeriavací základ namiesto troch.

### 11. KRÍŽOVÁ DOTÁCIA MEDZI DAŇOVÝMI VÝNOSMI A ODVODMI. DOCHÁDZA K ZMIEŠANIU DAŇOVÉHO A ODVODOVÉHO SYSTÉMU.

Pokiaľ odvody obsahujú zásluhovosť, môže byť táto námietka oprávnená. Krížová dotácia medzi daňovými výnosmi a odvodmi existuje už aj dnes v podobe dotácie štátu do Sociálnej poisťovne v objeme asi 1 mld. eur ročne. Odvodový bonus však dôsledne ruší zásluhovosť a financuje výlučne solidaritu. Solidárny (a aj Zdravotný) odvod tak nadobúda charakter dane<sup>209</sup>. Mohol by sa pokojne volať aj solidárna daň (a zdravotná daň), resp. daň z príjmu II. Preto je úplne jedno, pod akým názvom plynú peniaze do rozpočtu, a preto je pojem „krížové dotácie“ bezpredmetný. Napriek tomu si vieme predstaviť, že nejaký čas po zavedení Odvodového bonusu sa sadzby Rovnej dane a Solidárneho odvodu upravujú tak, aby výnos zo solidárneho odvodu približne pokryl náklady na Odvodový bonus. Nie je to ale, po prvé, nutné, a po druhé, vzniká otázka, čo sa stane v prípade zlepšenia alebo zhoršenia ekonomickej situácie. Budeme vždy upravovať sadzby? Práve v prípade zhoršenia ekonomiky to môže vnášať výrazný prvok nestability. Dôjde totiž napr. k nárastu nezamestnanosti, zvýšia sa nároky na Odvodový bonus a následné zvýšenie Solidárneho odvodu povedie len k ďalšiemu zvýšeniu ceny práce a špirála je na svete.

### 12. ZÁSAH DO PRINCÍPOV FIŠKÁLNEJ DECENTRALIZÁCIE.

Áno, príde k zásahu do fiškálnej decentralizácie, napríklad bude nutné z dôvodu asi štvornásobne vyššieho výnosu Rovnej dane (ktorý bude použitý na financovanie Odvodového bonusu) zmeniť percento prerozdelenia. Pravdepodobne príde aj k zmene iných parametrov fiškálnej decentralizácie. Napriek tomu by som nehovoril o zásahu do princípov. Princípy fiškálnej decentralizácie meniť kvôli Odvodovému bonusu nie je potrebné.

<sup>209</sup> Pozri kapitolu 4, str. 8.

### 13. NESÚLAD S HODNOTOVÝMI REBRÍČKAMI SPOLOČNOSTI. SPOLOČNOSŤ JE SOLIDÁRNA S OSOBAMI VO VYMEDZENÝCH ŽIVOTNÝCH SITUÁCIÁCH. NIE SÚ DEFINOVANÉ ŽIVOTNÉ SITUÁCIE VYŽADUJÚCE SOLIDARITU A BONUS DOSTÁVA OSOBA LEN NA ZÁKLADE NÍZKEHO PRÍJMU.

Odvodový bonus je Súčet štátnych dávok (SŠD) znížený o 10% vlastných príjmov. SŠD sa skladá zo základných a z mimoriadnych štátnych dávok a práve tie zohľadňujú mimoriadne životné situácie ako sú osamelý rodič, dieťa do troch rokov alebo invalidita. Na druhej strane sa výrazne zjednodušuje dnešný prebujnený systém a zavádza sa klesajúca podpora s rastúcim vlastným príjmom.

### 14. KOLÍZIA S CHÁPANÍM PRINCÍPOV MODERNEJ SOCIÁLNEJ POLITIKY. JEDNÝM Z FREKVENTOVANÝCH ARGUMENTOV PRE MODERNIZÁCIU SOCIÁLNEJ POLITIKY BOLO ZVÝŠENIE ADRESNOSTI. JE OTÁZNE AKO SPOLOČNOSŤ PRÍJME ZMENU K NULOVEJ ADRESNOSTI.

Odvodový bonus neznamená nulovú adresnosť, ale zohľadňuje mimoriadne životné situácie formou mimoriadnych štátnych dávok (osamelý rodič, dieťa do 3. rokov, invalidita a pod).

### 15. RIZIKO VYPLÝVAJÚCE Z MIMORIADNEJ TECHNICKEJ A ORGANIZAČNEJ NÁROČNOSTI IMPLEMENTÁCIE.

Áno je to tak, zmena je zásadná a chce byť do detailov premyslená a dobre pripravená. Práve o to sa snažíme, dôkazom je aj táto kniha. Projekt bol konzultovaný so všetkými významnými ekonomickými inštitúciami, po dôkladnom štúdiu sa ho rozhodla podporovať RÚZ, boli stretnutia na odbornej úrovni s odborníkmi, stretnutia s rôznymi politickými stranami a prepočty robili okrem autorov dve ďalšie inštitúcie. Projekt Odvodový bonus je pripravený na implementáciu, počas vlády Ivety Radičovej sme prvú fázu zavedenia Odvodového bonusu - zavedenie superhrubej mzdy predložili v legislatívnej podobe do parlamentu.

### 16. ZVÝŠI SA MIERA PREROZDELENIA.

Áno, je to tak. „Papierová“ miera prerozdelenia stúpne, pričom tá skutočná klesne. Podľa metodiky ESA 2010 budeme prerozdeľovať viac, v skutočnosti, z dôvodu, že bude dochádzať ku saldovaniu na úrovni zamestnávateľa, či dokonca na úrovni jednotlivého daňovníka, menej. Napríklad dospelé osoby bez príjmu<sup>210</sup> dostanú spolu Odvodový bonus vo výške 5,297 mld. € a zaplatia 1,006 mld. € na Rovnej dani, 0,53 mld. € Solidárny odvod a 0,477 mld. € Zdravotný odvod – na papieri. V skutočnosti dostanú vyplatený len rozdiel vo výške 3,284 mld. €, zvyšné peniaze nikdy neuvidia, ale štatisticky prerozdelených bolo 5,297 mld. €. Vzniká otázka, prečo nemôžu nepracujúci rovno dostať len tých 3,284 mld. €, prečo je nutné „nafukovať“ objem peňazí o daň a odvody. Je to preto, aby boli súčasťou jedného systému a keď začnú pracovať, systémovo sa pre nich nič nezmení. Nepracujúci je daňovník s vlastným príjmom nula.

<sup>210</sup> Pozri tabuľku 10, str. 74.

### 17. V DŮSLEDKU ZANEDBANIA AKTÍVNEJ POLITIKY TRHU PRÁCE HROZÍ ZNÍŽENIE KONKURENCIESCHOPNOSTI PRACOVNEJ SILY V KVALITATÍVNEJ OBLASTI.

Aktívna politika trhu práce sú peniaze vyhodnené von oknom a výkvet sociálneho inžinierstva. Hlavný prínos je v tom, že rôzne firmy špecializujúce sa na vzdelávanie si spravili dobrý biznis. Jediné, čo by mal štát garantovať, je základné a stredné vzdelanie a síce po celý život, to znamená, ten kto riadne neukončil svoje vzdelanie, môže tak spraviť neskôr.

### 18. NAVRHNUTÝ SOCIÁLNY SYSTÉM BUDE IBA KONZERVOVAŤ KONKURENCIESCHOPNOSŤ V OBLASTI CENY PRÁCE.

Je pravda, že Odvodový bonus „zlacní lacnú prácu“, to znamená, že tie najmenej kvalifikované práce bude štát de facto dotovať, aby vznikli. Vždy je lepšie, keď niekto s nízkym alebo so žiadnym vzdelaním zametá ulicu, ako keď nerobí nič a poberá sociálne dávky. Dnes je na Slovensku situácia taká, že pri 11% nezamestnanosti si naše automobilky vozia na nízkokvalifikované práce pracovnú silu z Rumunska, lebo Slováci túto prácu nie sú ochotní túto prácu robiť za ponúkanú mzdu. Nebolo by v tomto prípade lepšie dotovať nízkovzdelanú nemeckú pracovnú silu, ako platiť zahraničnú a zároveň tej domácej vyplácať podporu v nezamestnanosti? Jasné, že by bolo.

Inými slovami, my potrebujeme mäkký prechod od nepracovania k pracovaniu a pokiaľ prijmem dikciu Ústavy SR, že nemôžeme nikoho nechať umrieť hladom, to znamená, kto má príjem „nula“, musí dostať ŽM, tak príjem „jedna“ musí byť dotovaný. Koniec koncov, aj dnes existuje dotácia najnižších miezd, len je tak nešťastne nastavená, že (spolu s odvodmi) vytvára marginálne zdanenie 84%. Vždy bude časť spoločnosti bez vzdelania a obávam sa, že nijako inak ju do pracovného procesu nezapojíme, než namiesto sociálnych dávok dotovať lacnú prácu.

Okrem toho, Slovensko bude vždy potrebovať lacnú a nekvalifikovanú prácu. Možno menej, lebo časom sa budú všetky tričká šiť v Číne, ale vždy budú predsa potrební smetiari, ktorí sa nedajú nahradiť importom z Číny. Len inžinieri našu krajinu neužívajú.

### 19. ODVODOVÝ BONUS VYTVÁRA PRÁVO KAŽDÉHO OBČANA NA PRAVIDELNÚ MESAČNÚ PLATBU BEZ OHĽADU NA JEHO PRÍJEM.

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Odvodový bonus je Súčet štátnych dávok znížený o 10% vlastných príjmov. To znamená, čím je vyšší vlastný príjem, tým viac sa zníži Súčet štátnych dávok, tým je štátna podpora nižšia, až pri nejakej hranici je Odvodový bonus nulový. Práve Odvodový bonus podporuje chudobných viac a bohatších menej.

### 20. CHÝBA TESTOVANIE MAJETKU, ROZHODUJE LEN PRÍJEM.

Áno, je to tak. Testuje sa len príjem a len podľa neho sa vypočíta Odvodový bonus, Rovná daň a Solidárny a Zdravotný odvod. Kto má majetok, má spravidla z neho aj príjem a ten sa zohľadňuje. Napríklad peniaze na banke prinášajú úrok, nehnuteľnosť prináša nájom a podobne. Môžu nastať prípady, keď napríklad niekto dostal v reštitúcii nejakú lúku a nevie ju prenajať (keď ju vie prenajať, tak nájomné sa zohľadňuje). Je teda majetný, ale

nemá príjem. Oveľa častejší prípad bude, keď niekto má úspory (ktoré už raz boli zdanené) a prilepšuje si nimi dôchodok, napríklad platby z II. piliera. Tak ako platby z II. piliera nie sú súčasťou vymeriavacieho základu, nemali by byť ani úspory (nie výnos z nich, len samotná istina) jeho súčasťou.

Naopak, predstavme si, že by sme začali testovať majetok občanov. Po prvé, chýba infraštruktúra, ako sú majetkové priznania, majetkové dane (daň z príjmu majetok nezohľadňuje) a podobne. Po druhé, keďže nárok na štátnu dávku má každý občan, muselo by ísť o rozsiahly úradnícky aparát. Po tretie, je mimoriadne ťažké niekomu dokázať, že má doma zlatú retiazku a peniaze pod vankúšom. Po štvrté, majetok je vo veľkej časti, na rozdiel od príjmu, v nepeňažnej forme (nehnutelnosti, umelecké predmety, podiely spoločníkov) a bolo by nutné všetko oceniť, najskôr úradnými znalcami. Po piate, a to je najväčší problém, pre zohľadnenie majetku u mesačných štátnych dávok by sme museli predpokladať nejaký výnos z neho, povedzme 3%, ktorý by bol súčasťou príjmu. Ten by sa nerátal pri tom majetku, z ktorého nejaký príjem plyní a v prípade, že plyní príjem nižší ako stanovené percento, musel by sa dorátať. A v prípade, že príjem z majetku naozaj neplyní, uberal by štát z podstaty. Skrátka, začať testovať majetok je mimoriadne náročné a s pochybným výsledkom, a preto bude lepšie celé testovanie vypustiť a zohľadňovať len príjem.

### 21. ZMENA NASTAVENIA ČO I LEN O JEDEN PERCENTUÁLNY BOD ALEBO ZVÝŠENIE VÝŠKY ŽIVOTNÉHO MINIMA ŠTEDROU VLÁDOU VEDIE K OBROVSKÉMU ZAŤAŽENIU ŠTÁTNEHO ROZPOČTU A K NÁRASTU DEFICITU.

Predsa aj dnes môže vláda znížiť daň z príjmu na nulu alebo základnú sociálnu dávku zvýšiť na 500 €, tieto možnosti sú aj dnes a nevyužívajú sa. Nie je to totiž také jednoduché. Každý zákon musí už dnes mať vyčíslený aj dopad na štátny rozpočet, existuje rozpočtová disciplína a Pakt stability a rastu. Preto sme presvedčení, že samotný Odvodový bonus nezvyší riziko veľkého zadlžovania štedrou vládou. Toto riziko je také isté pred a po zavedení Odvodového bonusu a platí, že budeme mať takú vládu, akú si zvolíme. Tá vláda sem predsa nepríde z inej galaxie.

Tiež sa môže stať, že po zavedení Odvodového bonusu vláda zdvojnásobí ŽM, aby bola štedrá k nepracujúcim a na financovanie tohto luxusu rapídne zvýši dane a odvody. Áno, môže sa to stať, ale dnes sa to môže stať takisto. Samotná skutočnosť, že systém daní, odvodov a sociálny platieb je jednoduchý, v žiadnom prípade nezvyšuje riziko vyššieho deficitu verejných financií, či vyššieho prerozdelenia. Skôr naopak, prehľadný systém, len s málo parametrami, je ľahšie kontrolovateľný, napríklad opozíciou, médiami a odbornou verejnosťou.

### 22. CHÝBAJÚCA ADRESNOSŤ SOLIDARITY, TZV. MALIBU SURFER SYNDRÓM. DO SOCIÁLNEHO SYSTÉMU SA DOSTANÚ AJ OBČANIA, KTORÍ TAM NEMAJÚ PREČO BYŤ (DOBROVOLNE NEZAMESTNANÍ, ŠTUDENTI A POD.).

Toto je skôr filozofická otázka. Odvodový bonus nemá byť sociálna dávka alebo dotácia nízkej mzdy. Má to byť vyjadrenie základnej solidarity občianskej spoločnosti s jej obyvateľmi, kde má každý garantované ŽM<sup>211</sup>. Toto je skutočná rovnosť šancí. Kto nemá

<sup>211</sup> Za podmienky vykonávania obecných prác.



príjem, bez ohľadu na dôvody, prečo ho nemá, dostane od spoločnosti ŽM. Kto príjem má, tomu sa táto základná štátna alimentácia lineárne s rastúcim príjmom znižuje. Samozrejme, platí to len pre občanov Slovenska žijúcich na území Slovenska, takže nie surfer na Malibu, ale na Liptovskej Mare.

### **23. SPOLOČENSKÁ LEGITIMÁCIA STATUSU POBERATEĽA SOCIÁLNEJ PLATBY. POBERANIE SOCIÁLNYCH PLATIEB BY MALO BYŤ V SPOLOČNOSTI VNÍMANÉ AKO DOČASNÁ POMOC OBČANOM V NEZÁVIDENIAHODNEJ SITUÁCII, NIE AKO TRVALÝ ZDROJ PRÍJMU.**

Mimoriadne štátne dávky<sup>212</sup> spĺňajú túto požiadavku. Občania v mimoriadnej životnej situácii (osamelý rodič, dieťa do 3. rokov, invalidi) dostanú mimoriadnu štátnu dávku. Doba trvania a tým pádom poberania dávky môže byť obmedzená, napríklad pri dočasnej invalidite alebo keď dieťa nedovŕši tri roky svojho života a pod. Doba trvania môže byť ale aj neobmedzená, napríklad pri trvalej invalidite, čo je nezávideniahodná situácia. A čo je mimoriadne dôležité, aj tu s rastúcim príjmom táto podpora lineárne klesá. Základné štátne dávky by, naopak, nemali byť vnímané ako dočasná pomoc občanom v núdzi, ale ako základné vyjadrenie solidarity. Opäť upozorňujem, že všetky štátne dávky sa znižujú o 10% vlastných príjmov.

### **24. RUŠÍ SA CELÝ SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA.**

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Systém sociálneho zabezpečenia sa neruší, ale nahrádza. Po prvé, základnou štátnou dávkou, ktorá nahradí všetky dnešné dávky z titulu nízkeho alebo žiadneho príjmu. Po druhé, mimoriadnymi štátnymi dávkami, ktoré zohľadňujú invaliditu, neplnenie vyživovacej povinnosti, počet a vek detí v rodine. Okrem toho naďalej ostáva zodpovednosť zamestnávateľa za pracovné úrazy a choroby z povolania, len sa poistenie tejto zodpovednosti presunie do súkromného sektoru. A samozrejme je množstvo dávok zaraditeľných medzi výkvetu sociálneho inžinierstva a tie budú zrušené bez náhrady. Presný prehľad tvorí prílohu č. 1.

### **25. ZVYŠUJE SA ZAŤAŽENIE ZAMESTNANCOV Z 13,4% Z HRUBEJ MZDY NA 19% Z CELKOVÝCH PRÍJMOV.**

Tento pohľad je neúplný. Zároveň sa totiž úplne ruší odvodová povinnosť zamestnávateľa a **hrubá mzda sa zvyšuje o dnešné odvody zamestnávateľa**. Zaťaženie práce odvodmi tak klesne na takmer polovicu, z 36% na 19%.

### **26. ZVYŠUJE SA DAŇOVÉ ZAŤAŽENIE ZAMESTNANCOV.**

Je povedané „a“ a nie je povedané „b“. Zároveň sa totiž zavádza Odvodový bonus a výrazne znižujú odvody. Parciálne porovnanie nemá výpovednú hodnotu a ani žiaden význam. Dôležité je, že každému zamestnancovi s priemernou mzdou alebo nižšou sa čistý príjem výrazne zvýši, rodinám ešte viac<sup>213</sup>.

<sup>212</sup> Pozri kapitolu 6, str. 57.

<sup>213</sup> Pozri kapitolu 8.

### **27. RUŠÍ SA INŠTITÚT MINIMÁLNEJ MZDY, PRI VYSOKEJ MIERE NEZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU JE TO FAKTOR ĎALŠIEHO ZNÍŽENIA ŽIVOTNEJ ÚROVNI ZAMESTNANCOV.**

Inštitút minimálnej mzdy sa stáva nepotrebným preto, lebo štát bude k najnižším mzdám priplácať Odvodový bonus (súbeh sociálnej dávky a mzdy) čím vznikne situácia, že náklady na nekvalifikovaného zamestnanca sú nižšie ako na náklady na dnešného zamestnanca s minimálnou mzdou, avšak zamestnanec má v systéme OB vyšší čistý príjem ako dnešný zamestnanec pracujúci za minimálnu mzdu. Pozri aj str. 67, odsek k minimálnej mzde, obzvlášť poznámku pod čiarou č. 125.

### **28. ZÁMER ZVÝŠIŤ JEDNORAZOVO MZDU ZAMESTNANCOM O VÝŠKU ODVODOV ZAMESTNÁVATEĽA V PRAXI JE NEREALIZOVATEĽNÁ.**

Uznávame, že existuje riziko, že pri zavádzaní Odvodového bonusu, ktorý výrazne zvýši čistú mzdu zamestnancom, sa môže stať, že niektorí zamestnávateľa budú mať snahu neposunúť celé zvýšenie čistej mzdy na zamestnanca. A práve preto je nutné časovo rozdeliť zavedenie superhrubej mzdy (zvýšenie dnešnej hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa) a zavedenie Odvodového bonusu. Medzi týmito dvomi krokmi by mal byť časový odstup minimálne jeden rok. Odbúra sa tak jedna veľká a oprávnená prekážka.

### **29. DOMÁCNOSTI S MINIMÁLNYM PRÍJMOM BY VÔBEC NEBOLI SCHOPNÉ PLATIŤ SI SÚKROMNÉ POISTENIE.**

Práve domácnostiam s nízkymi príjmami výrazne stúpne čistý príjem oproti súčasnosti, čo im otvára priestor (pozri príslušné prepočty na str. 80) na pripoistenie sa, buď v komerčnej sfére alebo v Sociálnej poisťovni (pozri kapitolu 12, str. 112).

## Príloha č. 1: Prehľad sociálnych platieb k 1. 1. 2015

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov		
														osobnostné podmienky	prijmové podmienky
DÁVKY ŠTÁTNEJ SOCIÁLNEJ PODPORY	1	prídavok na dieťa 600/2003 §1	rodič nezaopatreného dieťaťa, rodič, ktorému bolo dieťa zverené rozh.súdu, osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov alebo plnoleté nezaopatrené dieťa v špecifických prípadoch		mesačne	23.52		1,113,776	23.52	314,352,138	Oprávnená osoba je povinná k trvaniu nároku preukazovať platiteľovi zabezpečenie starostlivosti o dieťa (kde, kedy a kým) od troch do šiestich rokov veku dieťaťa. Toto neplatí ak rodič dieťaťa je poberateľom rodičovského príspevku.	nahradí OB	Na každé dieťa do 15 rokov si daňovník uplatní určité percento ŽM (na 1 dieťa 20% ŽM, na 2 deti 60% ŽM, na 3 deti 90% ŽM, na 4 a viac detí 100% ŽM) Na dieťa od 15 rokov 100% ŽM	bez prechodného obdobia	1
	2	príplatok k prídavku na dieťa 600/2003 §1	rodič alebo náhradný rodič, ktorý je poberateľom dôchodku: starobného, predčas.starobného, invalidného o viac ako 70%, výsluhového po dovŕšení veku na starobný dôchodok alebo poberateľ dôchodku v cudzine osobou, ktorá si môže uplatniť nárok na daňový bonus.	nevykonávanie zárobkovej činnosti, nepriznanie daňového bonusu na nezaopatrené dieťa	mesačne	11.02		2,797	11.02	369,875		nahradí OB	Na každé dieťa do 15 rokov si daňovník uplatní určité percento ŽM (na 1 dieťa 20% ŽM, na 2 deti 60% ŽM, na 3 deti 90% ŽM, na 4 a viac detí 100% ŽM). Na dieťa od 15 rokov 100% ŽM	bez prechodného obdobia	1
	3	rodičovský príspevok 571/2009 §1	rodič starajúci sa o dieťa do 3 rokov (ak má dieťa dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav tak do 6 rokov veku dieťaťa) alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, starajúca sa o dieťa do 6 rokov, najviac však 3 roky od rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do tejto starostlivosti	nárok nevzniká ani jednému rodičovi, ak jeden z nich má nárok na materské alebo obd. dávku v štáte EÚ alebo sa jednému z rodičov poskytuje príspevok na starostl. o dieťa	mesačne	203.20		143,181	203.02	348,817,202	Suma príspevku sa zvyšuje o 25% ak sú súčasne narodené dve a viac detí a to na každé ďalšie súčasne narodené dieťa, suma príspevku sa znižuje o 50 % v prípade star. o dieťa, ktoré zanedbáva plnenie povinn.škol.dochádzky. Rodičovský príspevok sa znižuje vo výške rozdielu medzi rodičovským príspevkom a materským, ak výška materského za celý kalendárny mesiac je nižšia, než je výška rodičovského príspevku.	nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa do 3 rokov, má nárok na materskú štátnu dávku.	bez prechodného obdobia	3
	4	príspevok na starostlivosť o dieťa 561/2008 §1	rodič starajúci sa o dieťa do 3 rokov (ak má dieťa dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav tak do 6 rokov veku dieťaťa) alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov	nárok nevzniká ani jednému rodičovi, ak jeden z nich má nárok na materské alebo obd. dávku v štáte EÚ alebo sa jednému z rodičov poskytuje rodičovský príspevok	mesačne	230.00 max.výška, resp. v sume preukázaných výdavkov oprávnenej osoby  41,10 ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje iná fyzická osoba (napr. starý rodič) a nevypláca sa jej rodičovský príspevok alebo rodič, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť a nezabezpečí starostlivosť o dieťa inak.		1,946	223.25	5,213,375		nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa do 3 rokov, má nárok na materskú štátnu dávku.	bez prechodného obdobia	4

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
DÁVKY ŠTÁTNEJ SOCIÁLNEJ PODPORY	5	príspevok pri narodení dieťaťa 383/2013 §3	matka alebo otec (v osobitných prípadoch), ktorí majú trvalý pobyt na území SR, pri narodení každého dieťaťa		jednorazovo 829.86 ak ide o dieťa z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa dožilo viac ako 28 dní  151.37 ak ide o dieťa zo štvrtého a ďalšieho pôrodu, alebo dieťa z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní		5,054	692,21	41,980,849	Ak sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní, suma príspevku pri narodení dieťaťa sa zvyšuje o 75, 69 eura na každé dieťa, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní.	nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa do 3 rokov, má nárok na materskú štátnu dávku.	Rodičia pred pôrodom platia výrazne nižšie odvody.	5
	6	príspevok na súčasne viac narodených detí 383/2013 §5	rodič detí alebo fyzická osoba, ktorá prevzala deti do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu		jednorazovo 110.36		64	184.83	141,947	Jednou z podmienok nároku je, že aspoň 3 deti nie sú staršie ako 15 rokov.	nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa do 3 rokov, má nárok na materskú štátnu dávku.	12 mesiacov	1
	7	príspevok na pohreb 238/1998 §1	osoba s trvalým alebo prechodným pobytom na území SR, ktorá zabezpečila pohreb zomrelému, ktorý mal takisto trvalý alebo prechodný pobyt na území SR		jednorazovo 79.67		4,057	80.12	3,900,564	Nárok na príspevok zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého.	ruší sa bez náhrady	Príspevok dostávajú všetci rovnako, aj bohatí.	12 mesiacov	1
PRÍSPĚVKY NA PODPORU NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI O DIEŤA	8	jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti 627/2005 §3	dieťa, ktoré je zverené do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, a ktorého náhradný rodič sa začal oň osobne starať		jednorazovo 500 max.výška, resp. v sume preukázaných výdavkov oprávnenej osoby		70	477.03	400,704		nahradí systém OB	Štát by mal podporovať všetky deti (vlastné, adoptívne a pestúnske) rovnako.	bez prechodného obdobia	1
	9	jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti 627/2005 §4	plnoleté dieťa pri zániku náhradnej starostlivosti, ktorá trvala aspoň 1 rok		jednorazovo 922.29		39	912.26	426,939		nahradí systém OB		bez prechodného obdobia	1
	10	jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti 627/2005 §5	nezaopatrené dieťa zverené do náhradnej starostlivosti alebo plnoleté nezaopatrené dieťa ak žije v domácnosti s osobou, ktorá bola do dosiahnutia jeho plnoletosti náhradným rodičom	opakovaný príspevok sa znižuje o sumu výživného, sirotského dôchodku, pozostalostnej úrazovej renty, sirotského výsluhového dôchodku, príjmu zo závislej činnosti alebo príjmu z podnikania, ktorý poberá dieťa	mesačne 138.13		8,278	96.85	9,620,449		nahradí systém OB	Účel týchto príspevkov nahrádzajú solidárny a zdravotný odvod výrazne nižšími odvodmi a mimoriadna štátna dávka, t.j. každý náhradný rodič má nárok na materskú štátnu dávku. Okrem toho majú nárok na určité percento ŽM na každé dieťa do 15 rokov.	bez prechodného obdobia	1

	P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €		priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
								za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014						
		osobnostné podmienky		príjmové podmienky												
PRÍSPĚVKY NA PODPORU NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI O DIETĀ	11	opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	627/2005 §6	náhradný rodič, ktorý má trvalý pobyt na území SR, ak sa začal starať aspoň o 1 dieťa, ktoré mu bolo súdom zverené do náhradnej starostlivosti a nevykonáva túto náhradnú starostlivosť v zariadení pestúnskej starostlivosti (nemôže byť príbuzným dieťaťa v priamom rade)	náhradný rodič nemá nárok na opakovaný príspevok, ak má nárok na materské, na dávku nemocenského poistenia alebo rodičovský príspevok	mesačne	175.62 základná výška príspevku sa zvyšuje o 124,91 € ak sa rodič stará o 3 deti a viac, ktoré sú súrodenci		1,383	164.41	2,728,597		nahradí systém OB		bez prechodného obdobia	3
	12	osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	627/2005 §7	náhradný rodič ak sa začal starať o dieťa zdravotne ťažko postihnuté, ktoré mu bolo súdom zverené do náhradnej starostlivosti	náhradný rodič nemá nárok na osobitný opakovaný príspevok, ak sa mu poskytuje za starostlivosť o dieťa peňažný príspevok za opatrovanie, ak poskytuje dieťaťu opatrovateľskú službu alebo ak sa dieťaťu poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu	mesačne	72.36		54	74.48	48,265		nahradí systém OB	Pri zdravotnom postihnutí má každý občan, aj náhradný rodič pri náhradnej starostlivosti o dieťa, nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 4-násobku ŽM a miery postihnutia.	bez prechodného obdobia	1
ZNIŽENÉ DANE A ODVODY	13	nezdaniteľná časť na daňovníka	595/2003 §11	každý, kto dosahuje zdaniteľné príjmy	ak je základ dane vyšší ako 100-násobok platného životného minima, nezdaniteľná časť základu dane ročne na daňovníka je suma zodpovedajúca rozdielu 44,2-násobku platného životného minima a jednej štvrtiny základu dane; ak táto suma je nižšia ako nula, nezdaniteľná časť základu dane ročne na daňovníka sa rovná nule; poberatelia starobných, predčasných starobných alebo výsluhových dôchodkov ku začiatku zdaňovacieho obdobia majú nárok na nezdaniteľnú časť len vtedy, ak je ich dôchodok nižší ako 19,2-násobok životného minima (v tomto prípade si môžu uplatniť rozdiel 19,2-násobku životného minima a dôchodku)	ročne	3803.33 ak sa základ dane rovná alebo je nižší ako 176,8-násobok sumy platného životného minima		772,139	3,711.86	2,866,074,661		nahradí OB		bez prechodného obdobia	4
		nezdaniteľná časť na manžela /-ku		každý, kto dosahuje zdaniteľné príjmy	ak má daňovník základ dane vyšší ako 176,8-násobok životného minima (35 022,31 EUR) môže si uplatniť nezdaniteľnú časť na manžela /-ku, ako rozdiel 63,4-násobku platného životného minima a jednej štvrtiny svojho základu dane (v prípade ak má manžel /-ka vlastné príjmy, uplatňuje si rozdiel)	ročne	3803.33 ak sa základ dane rovná alebo je nižší ako 176,8-násobok sumy platného životného minima		70	477.03	400,704		nahradí systém OB		bez prechodného obdobia	3

	P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €		priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
								za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014						
ZNIŽENÉ DANE A ODVODY	14	daňový bonus	595/2003 §33	rodič nezaopatreného dieťaťa alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahradzajúcej starostlivosť rodičov za každé vyživované dieťa žijúce s nimi v domácnosti	daňovník musí mať ročný zdaniteľný príjem zo závislej činnosti vo výške minimálne 6-násobku minimálnej mzdy alebo zdaniteľné príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti vo výške minimálne 6-násobku minimálnej mzdy a vykázat základ dane	mesačne	21.41		197,117	33.93	80,252,412		nahradí OB	Na každé dieťa do 15 rokov si daňovník uplatní určité percento ŽM a to aj v prípade, že nepracuje.	bez prechodného obdobia	2
	15	náhradné výživné	201/2008 §4	nárok na náhradné výživné vzniká ak si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť v plnej výške v lehote a spôsobom podľa právoplatného rozhodnutia súdu, alebo ak oprávnená osoba nemá nárok na sirotsky dôchodok alebo sirotsky výsluhový dôchodok alebo suma sirotského dôchodku alebo sirotského výsluhového dôchodku je nižšia ako suma minimálneho výživného ustanoveného zákonom o rodine.	náhradné výživné sa poskytuje, len ak príjem žiadateľa a spoločne posudzovaných fyzických osôb nie je vyšší ako 2,2-násobok sumy životného minima žiadateľa a súm životného minima spoločne posudzovaných fyzických osôb	mesačne	najviac 1,2-násobok životného minima pre každé nezaopatrené dieťa (106,58 €)		9,541	76.56	8,765,214	Ak príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytne náhradné výživné, súčasne si uplatňuje nárok na vrátenie u osoby, za ktorú toto výživné platí a penále vo výške 25% poskytnutého náhradného výživného.	ostáva	Náhradné výživné nie je svojou podstatou sociálna dávka, ale len náhrada za výpadok príjmu rodiča v prípade, že jeho bývalý partner si neplní vyživovaciu povinnosť.	žiadne	2
NÁHRADNÉ VÝŽIVNÉ	16	dávka v hmotnej núdzi	417/2013 §10	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú	hmotná núdza je stav, keď príjem (viď poznámka) občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a nemôžu si ho zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričínením.	mesačne	61.60 jednotlivec, 117.20 jednotlivec s dieťaťom (najviac 4 deti), 107.10 dvojica bez detí, 160.40 dvojica s dieťaťom (najviac 4 deti), 171.20 jednotlivec s viac ako 4 deťmi, 216.10 dvojica s viac ako 4 deťmi dávka v hmotnej núdzi sa znižuje o sumu 61,60 € za každého plnoletého člena domácnosti v produktívnom veku, ktorý sa nezúčastňuje drobných obecných prác v min. rozsahu 32 hod. (táto skutočnosť sa nezvážuje na osobitné prípady uvedené v zákone)		4,057	80.12	3,900,564	za príjem sa nepovažuje 25 % z príjmu zo závislej činnosti alebo obdobného príjmu v cudzine, 25 % zo starobného dôchodku a z predčasného starobného dôchodku; dôchodcovi, ktorý získal obdobie dôchodkového poistenia viac ako 25 rokov, sa táto suma zvyšuje o 1 % priznaného starobného dôchodku a predčasného starobného dôchodku za každý ďalší rok dôchodkového poistenia získaného po 25. roku dôchodkového poistenia, 25 % z materského, invalidného dôchodku, sociálneho dôchodku priznaného z dôvodu invalidity, sirotského dôchodku, vdovského dôchodku a vdoveckého dôchodku, ak vdova alebo vdovec dovŕšil dôchodkový vek, prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa, príspevok na starostlivosť o dieťa, nevyhnutná okamžitá pomoc poskytnutá obcou, dotácia na podporu humanitárnej pomoci a dotácia poskytnutá iným orgánom štátnej správy, ktorá je určená na riešenie mimoriadnej krízovej situácie, príjem žiaka strednej školy a študenta vysokej školy, ktorí študujú dennou formou štúdia, získaný za 12 mesiacov, ak tento príjem neprevyšuje 1,2-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, a i.	nahradí OB	Každý občan má nárok na OB vo výške úhrnu štátnych dávok znížených o 10% ostatných príjmov. Z toho vyplýva, že v prípade, ak občan nemá žiadne príjmy, má nárok na základnú štátnu dávku zníženú o RD, SO a ZO v sume 2885,- Sk.	bez prechodného obdobia	10
DÁVKA V HMOTNEJ NÚDZI A PRÍSPEVKY K DÁVKE																



P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
17	osobitný príspevok	417/2013 §16	občan, ktorému vznikol pracovný pomer, ktorý bol pred vznikom pracovného pomeru dlhodobo nezamestnaný alebo nevykonával činnosť zakladajúcu nárok na príjem zo závislej činnosti, príjem z podnikania, príjem z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo na obdobný príjem v cudzine, neplnil povinnú školskú dochádzku, nepripravoval sa na budúce povolanie dennou formou štúdia, nepoberal nemocenské, materské alebo starobný dôchodok alebo nepoberal invalidný dôchodok, výsluhový príspevok, výsluhový dôchodok alebo invalidný výsluhový dôchodok, ak dovŕšil vek potrebný na nárok na starobný dôchodok, a ktorý je členom domácnosti, ktorej sa vypláca pomoc v hmotnej núdzi	príjem z pracovného pomeru najmenej vo výške minimálnej mzdy a najviac vo výške dvojnásobku minimálnej mzdy	mesačne	126,14 počas prvých 6 mesiacov 63,07 počas ďalších 6 mesiacov	3,176	Údaje nie sú dostupné	Údaje nie sú dostupné	nahradiť OB	V prípade osobitného príspevku sa jedná o súbeh nižšej mzdy a sociálnej dávky, čo je správna myšlienka, avšak dnešné vyhotovenie je komplikované, potrebuje spodnú a hornú hranicu a nezohľadňuje iné príjmy. Naopak OB rieši súbeh štátnej dávky a nižšej mzdy jednoducho a elegantne.	bez prechodného obdobia	4	
18	jednorazová dávka v hmotnej núdzi	417/2013 §17	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ktorým sa vypláca dávka a príspevky		jednorazovo	najviac 3-násobok životného minima (594,27 €)	Údaje nie sú dostupné (Podľa §18 odsek 12 jednorazová dávka je financovaná z rozpočtu obce)	Údaje nie sú dostupné (Podľa §18 odsek 12 jednorazová dávka je financovaná z rozpočtu obce)	Údaje nie sú dostupné (Podľa §18 odsek 12 jednorazová dávka je financovaná z rozpočtu obce)	ruší sa bez náhrady	Štát garantuje každému občanovi základnú štátnu dávku, ktorú mu neprestane vyplácať v prípade iných príjmov ale len mierne znížovať. Občan v hmotnej núdzi má teda možnosť si pri-vyrobiť napr. menšími obecnými prácami bez straty štátnej podpory.	bez prechodného obdobia	1	
19	príspevok na nezaopatrené dieťa	417/2013 §13	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ak splnili podmienky nároku na dávku v hmotnej núdzi		mesačne	17,20	51 002	17,20	10 526 813	príspevok na nezaopatrené dieťa nepatrí, ak zákonný zástupca dieťaťa nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky dieťaťa a z toho dôvodu bol určený osobitný príjemca prídavku na dieťa, bolo dieťaťu alebo jeho rodičovi uložené výchovné opatrenie a výchovné opatrenie neplní účel, pre ktorý bolo uložené.	ruší sa bez náhrady	Zanedbateľná výška príspevku.	bez prechodného obdobia	1
20	aktivačný príspevok	417/2013 §12	občan v hmotnej núdzi, ktorý má príjem zo závislej činnosti najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy, ktorý je v evidencii uchádzačov o zamestnanie a zvyšuje si kvalifikáciu formou externého štúdia na strednej škole alebo štúdia organizovaného externou formou na vysokej škole a nezískal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, zúčastňuje sa na vzdelávaní a príprave pre trh práce a projektov, je plnoletý a vykonáva aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec	aktivačný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ak im patrí príspevok na vykonávanie absolventskej praxe alebo spĺňa podmienky na priznanie ochranného príspevku	mesačne	63,07 mesačne	60,640	63,07	45,894,778	nahradiť OB	Aktivačný príspevok umelo vytvára pracovné miesta na úkor regulérnych pracovných miest (crowding out effect). OB vytvára súbeh medzi sociálnou dávkou a nízkou mzdou a efektívne tak nahrádza aktivačný príspevok (avšak bez crowding out effectu).	6 mesiacov	1	

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov		
														osobnostné podmienky	príjmové podmienky
21	príspevok na bývanie	417/2013 §14	občan v hmotnej núdzi alebo fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, sú vlastníkom alebo nájomcom bytu alebo rodinného domu a uhrádzajú náklady spojené s bývaním		mesačne	55.80		72,687	Údaje nie sú dostupné	Údaje nie sú dostupné		nahradí OB	Štát garantuje každému občanovi základnú štátnu dávku, ktorú mu neprestane vyplácať v prípade iných príjmov ale len mierne znížovať. Občan v hmotnej núdzi má teda možnosť si privyrobiť napr. menšími obecnými prácami bez straty štátnej podpory.	bez prechodného obdobia	1
						89.20 domácnosť s viacerými členmi, resp. nájomcami ak ide o nájom									
22	ochranný príspevok	417/2013 §14	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ktoré si z presne zákonom stanovených dôvodov nemôžu zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť si v hmotnej núdzi a splnili podmienky na vznik nároku na dávku	ochranný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ak im patrí aktivačný príspevok	mesačne	63.07		31,069	Údaje nie sú dostupné	Údaje nie sú dostupné		nahradí OB	Ochranný príspevok je určený pre okruh občanov (prísne vymedzený v zákone č. 599/2003 Z.z.), ktorí nemajú možnosť získať aktivačný príspevok. OB, ktorý vychádza z úhrnu štátnych dávok, nahrádza dávku v hmotnej núdzi a ochranný príspevok (resp. dávku v hmotnej núdzi a aktivačný príspevok).	6 mesiacov	3
						34.69									
						13.5									

DÁVKA V HMOTNEJ NÚDZI A PRÍSPEVKY K DÁVKE

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
DÁVKA V HMOTNEJ NÚDZI A PRÍSPEVKY K DÁVKE	23	dotácia na stravu 544/2010 §4	dieťa, ktoré navštevuje predškolské zariadenie alebo školu, ak žije v rodine, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi alebo ktorej príjem nedosahuje výšku životného minima alebo všetky deti, ktoré navštevujú predškolské zariadenie alebo školu, v ktorej je najmenej 50% detí z rodín, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi	rodičia týchto detí musia prispieť na stravu sumou od 0,03 EUR do 0,17 EUR na každé odobraté jedlo	mesačne	1 najviac na 1 stravovací deň na obed  0,35 najviac na 1 stravovací deň na ďalšie jedlo	73,558	14,47	12,776,813	nahradí OB	Občan si uplatní na každé dieťa určité percento ŽM, čo aj po znížení o RD, SO a ZO predstavuje výrazne vyššiu štátnu podporu detí, aj na pokrytie uvedených dotácií.	bez prechodného obdobia	4	
	24	dotácia na školské potreby 544/2010 §4			ročne	33,20 domácnosť s 1 členom domácnosť s viacerými členmi, resp. nájomcami ak ide o nájom	13,207	16,60	2,630,851	nahradí OB		bez prechodného obdobia	1	
	25	sociálne štipendium 102/2006 §5	študent denného štúdia I. a II. stupňa štúdia na vysokej škole so sídlom na Slovensku		mesačne	275 najviac, podľa mesačného príjmu na 1 osobu	16,417	111,84	22,033,760	"výška sociálneho štipendia u študenta študujúceho dennou formou štúdia v mieste trvalého pobytu, u ktorého rozhodujúci príjem je vyšší ako súčet súm životného minima okruhu spoločne posudzovaných osôb, je rozdiel hranice príjmu a rozhodujúceho príjmu vydelení počtom študentov	nahradí OB	Každý občan nad 15 rokov, teda aj študent VŠ, má nárok na základné štátnu dávku, ktorá nahradí sociálne štipendium, prídavok na dieťa a prípadný daňový bonus.	6 mesiacov	1
	26	štipendium žiakom stredných a špeciálnych škôl 245/2008 §149	žiak strednej školy alebo špeciálnej školy, ak sa spoločne posudzuje s osobami, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi		mesačne	45.21 pri priemernom prospechu žiaka do 2,0 vrátane 31.65 pri priemernom prospechu žiaka horšom ako 2,0 do 2,5 vrátane 22.61 pri priemernom prospechu žiaka horšom ako 2,5 do 3,5 vrátane	11,688	29,36	4,117,760	nahradí OB	Štipendium je nahradené základnou štátnou dávkou, pretože študent strednej alebo špeciálnej školy má 15 rokov a viac a má nárok na 100% ŽM.	6 mesiacov	4	
PRÍSPEVKY V ZMYSLE ZÁKONA O SLUŽBÁCH ZAMESTNANOSTI	27	príspevok na úhradu časti cestovných výdavkov, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa 5/2004 §32	uchádzač o zamestnanie, ktorý absolvoval vstupný pohovor alebo výberové konanie u zamestnávateľa, a cestovné je vyššie ako suma ustanovená všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá ministerstvo	cestovné výdavky vyššie ako 4 EUR	jednorazovo	35 najviac mesačne, 70 % z preukázaných cestovných výdavkov	396	12,88	61,191	ruší sa bez náhrady	Jedná sa o neoprávnený administratívny zásah štátu do hospodárstva.	bez prechodného obdobia	3	
	28	príspevok na úhradu cestovných výdavkov na ubytovanie a stravné uchádzačovi, ktorý absolvoval odborné poradenské služby 5/2004 §43 ods. 8	uchádzač o zamestnanie, ktorému úrad poskytol odborné poradenské služby		jednorazovo	podľa zákona č. 283/2002 o cestovných náhradách	8	12,23	636	ruší sa bez náhrady		bez prechodného obdobia	3	
							(údaje sú spolu za p.č. 28 a p.č. 29)							

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €		priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov		
							za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014							
		osobnostné podmienky	príjmové podmienky				za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014							
PRÍSPEVKY V ZMYSLE ZÁKONA O SLUŽBÁCH ZAMESTNANOSTI	29	príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje odborných poradenských služieb	5/2004 §43 ods. 9	uchádzač o zamestnanie, ktorému úrad poskytol odborné poradenské služby a ktorý je rodič starajúci sa o dieťa pred začatím povinnej školskej dochádzky		mesačne	54 najviac na jedno dieťa 42 na každé ďalšie		8	12,23	636		ruší sa bez náhrady	bez prechodného obdobia	2	
	30	príspevok na úhradu cestovných výdavkov, výdavkov na ubytovanie a stravné uchádzačovi, ktorý absolvoval vzdelávanie a prípravu pre trh práce	102/2006 §46 ods. 5	uchádzač o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce		jednorazovo	podľa zákona č. 283/2002 o cestovných náhradách		396	146,99	378,356		ruší sa bez náhrady	bez prechodného obdobia	3	
								(údaje sú spolu za p.č. 30 a p.č. 31)								
	31	príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce	5/2004 §46 ods. 10	uchádzač o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce a ktorý je rodič starajúci sa o dieťa pred začatím povinnej školskej dochádzky		mesačne	54 najviac na jedno dieťa 42 na každé ďalšie		396	146,99	378,356		nahradiť OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa vo veku do 3 rokov a osamelý rodič, má nárok na materskú štátnu dávku.	6 mesiacov	2
	32	vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie	5/2004 §46 ods. 7	úrad môže uhradiť náklady na vzdelávanie uchádzača o zamestnanie, ktorú si zabezpečil z vlastnej iniciatívy		jednorazovo	100% nákladov na vzdelávanie uchádzača o zamestnanie (najviac v sume 600 €)		32	400,89	153,942		ruší sa bez náhrady	bez prechodného obdobia	1	
	33	príspevok na vzdelávanie a na prípravu pre trh práce zamestnanca	5/2004 §47	zamestnávateľ, ktorý vzdeláva zamestnanca a ak ho po skončení vzdelávania bude zamestnávať najmenej počas dvanástich mesiacov alebo ak sa vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca uskutočňujú ako súčasť opatrení, ktoré umožňujú predísť hromadnému prepúšťaniu alebo obmedziť hromadné prepúšťanie		jednorazovo	najviac 100% oprávnenej výšky nákladov na vzdelávanie		0	0,00	0		ruší sa bez náhrady	6 mesiacov		
34	príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	5/2004 §49	uchádzač o zamestnanie vedený na úrade práce určitý čas, ktorý začne vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť (a bude ju vykonávať najmenej 3 roky nepretržite)		jednorazovo	Bratislavský kraj 2, 5-násobok celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy  ostatné okresy 3-násobok resp. 4-násobok celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy (podľa miery nezamestnanosti)		268	2,135,04	6,866,291		ruší sa bez náhrady	Systém OB vytvára súbeh štátnej dávky a nízkej mzdy, to znamená skutočnosť, že občan, ktorý je odkázaný na sociálnu dávku, nepríde o ňu v prípade, že začne pracovať, čo v oveľa väčšej miere zvyšuje motiváciu občana nájsť si prácu (aj brigádu alebo VPP), ako uvedené príspevky na podporu zamestnanosti. Odstrašujúci príklad zvyšovať zamestnanosť jednotlivými príspevkami a nie systémovo je pokus o reformu nemeckého trhu práce pod názvom HARTZ IV. Blížšie informácie na <a href="http://www.sulik.sk/media/der_spiegel_sk.pdf">http://www.sulik.sk/media/der_spiegel_sk.pdf</a> .	bez prechodného obdobia	3	

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov
35	príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	102/2006 §50	zamestnávateľ, ktorý prijme znevýhodneného uchádzača o zamestnanie vedeného na úrade práce určitú dobu do pracovného pomeru na vytvorené pracovné miesto		Bratislavský kraj 25% z celkovej ceny práce zamestnanca ostatné okresy 30% resp. 40% z celkovej ceny práce zamestnanca		2,131	209.30	5,352,321	znevýhodneným uchádzačom môže byť napr.: absolvent školy do 25 rokov veku, občan starší ako 50 rokov, dlhodobo nezamestnaný, osamelý rodič s dieťaťom do 10 rokov, občan so zdravotným postihnutím...	ruší sa bez náhrady	12 mesiacov	3
36	príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti	5/2004 §50j	zamestnávateľ (obec, samosprávny kraj alebo právnická osoba, ktorej zriaďovateľom je obec alebo samosprávny kraj), ktorý prijme znevýhodneného uchádzača o zamestnanie vedeného na úrade práce určitú dobu do pracovného pomeru na vytvorené pracovné miesto	mesačne	80 % z celkovej ceny práce zamestnanca (najviac 60 % z celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky)		1,419	731.53	12,456,433	príspevok sa poskytuje najviac počas deviatich kalendárnych mesiacov bez možnosti jeho opakovaného poskytovania na zamestnávanie toho istého zamestnanca počas obdobia dvoch rokov bezprostredne nasledujúcich po skončení pracovného pomeru	ruší sa bez náhrady	12 mesiacov	2
37	príspevok na podporu udržania pracovných miest	5/2004 §50k	zamestnávateľ, ktorý najmenej tri mesiace pred podaním žiadosti o poskytnutie príspevku udržal pracovné miesta aj v prípade pretrvávajúcich vážnych prevádzkových dôvodov vymedzených v písomnej dohode so zástupcami zamestnancov, na základe ktorých po dohode s úradom na prechodné obdobie obmedzí svoju prevádzkovú činnosť tak, že nebude zamestnancom pridelovať prácu v rozsahu najmenej 6 % a najviac 20 % ustanoveného týždenného pracovného času	mesačne	50 % z náhrady mzdy poskytnutej zamestnancom (najviac 50 % z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky)		3	1,070.34	38,532	príspevok sa poskytuje najviac počas 12 mesiacov	ruší sa bez náhrady	12 mesiacov	2
38	príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	102/2006 §51	absolvent školy vedený na úrade práce určitú dobu, ktorý začne vykonávať absolventsčú prax	mesačne	65 % sumy životného minima (128,76 €)		3,121	128.76	4,822,320	absolventska prax sa vykonáva najmenej 3 mesiace a najviac 6 mesiacov, bez možnosti jej predĺženia a opakovaného vykonávania, v rozsahu 20 hodín týždenne	ruší sa bez náhrady	12 mesiacov	3
39	príspevok na podporu vytvorenia pracovného miesta v prvom pravidelne platenom zamestnaní	5/2004 §51a	zamestnávateľ, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme do pracovného pomeru uchádzača o zamestnanie, ktorý je občanom mladším ako 25 rokov veku vedeným v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej tri mesiace, alebo uchádzača o zamestnanie, ktorý je občanom mladším ako 29 rokov veku vedeným v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej šesť mesiacov, a ktorí pred prijatím na vytvorené pracovné miesto nemali pravidelne platené zamestnanie, ak pracovný pomer je dohodnutý v rozsahu najmenej polovice ustanoveného týždenného pracovného času	mesačne	Bratislavský kraj najviac 30 % priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky		0	0,00	0		ruší sa bez náhrady	12 mesiacov	5

PRÍSPĚVKY V ZMYSLE ZÁKONA O SLUŽBÁCH ZAMESTNANOSTI



P. č.		právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €		priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov
								za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014					
			osobnostné podmienky	príjmové podmienky				za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014					
40	príspevok na aktivačnú činnosť	5/2004 §52	obec alebo samosprávny kraj, ktorý zamestná dlhodobo nezamestnaného občana na menšie obecné služby alebo menšie služby pre samosprávny kraj		mesačne	najviac vo výške 7 % nákladov		1,316	263.18	4,156,153	Menšie obecné služby pre obec alebo menšie služby pre samosprávny kraj dlhodobo nezamestnaný občan vykonáva nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov v rozsahu najviac 20 hodín týždenne okrem týždňa, v ktorom sa aktivačná činnosť začala, s možnosťou jej opakovaného vykonávania najviac počas ďalších dvanástich kalendárnych mesiacov.	ruší sa bez náhrady		6 mesiacov	1
41	príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby	5/2004 §52a	dobrovoľnícku službu vykonáva uchádzač o zamestnanie v rozsahu 20 hodín týždenne nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov u právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorá svoju činnosť nevykonáva za účelom dosiahnutia zisku, účasť uchádzača o zamestnanie na vykonávaní dobrovoľníckej služby je dobrovoľná		mesačne	najviac vo výške 7 % nákladov		8,450	56.28	5,706,973		ruší sa bez náhrady		6 mesiacov	1
42	príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	102/2006 §53	občan, ktorý bol znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie vedným v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej tri mesiace		mesačne	135 najviac, v závislosti od vzdialenosti		11,054	11.98	1,589,335		ruší sa bez náhrady	Systém OB vytvára súbeh štátnej dávky a nižšej mzdy, to znamená skutočnosť, že občan, ktorý je odkázaný na sociálnu dávku, nepríde o ňu v prípade, že začne pracovať, čo v oveľa väčšej miere zvyšuje motiváciu občana nájsť si prácu (aj brigádu alebo VPP), ako uvedené príspevky na podporu zamestnanosti.		1
43	príspevok na presťahovanie za prácou	102/2006 §53a	občan, ktorý bol znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie vedným v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej tri mesiace a miesto, kde sa presťahoval je vzdialené min. 50 km od jeho pôvodného bydliska		jednorazovo	1,327.76 najviac		80	827.42	66,193		ruší sa bez náhrady	Systém OB vytvára súbeh štátnej dávky a nižšej mzdy, to znamená skutočnosť, že občan, ktorý je odkázaný na sociálnu dávku, nepríde o ňu v prípade, že začne pracovať, čo v oveľa väčšej miere zvyšuje motiváciu občana nájsť si prácu (aj brigádu alebo VPP), ako uvedené príspevky na podporu zamestnanosti.		
44	príspevok na dopravu do zamestnania	5/2004 §53b	zamestnávateľ, ktorý zabezpečuje každodenne dopravu zamestnancov do zamestnania a späť z dôvodu, že hromadnými dopravnými prostriedkami nie je doprava preukázateľne vykonávaná vôbec alebo v rozsahu zodpovedajúcom potrebám zamestnávateľa		mesačne	najviac 50 % nákladov vynaložených na dopravu zamestnancov do zamestnania a späť		0	0,00	0		ruší sa bez náhrady			1

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov
45	príspevok na presťahovanie za prácou	5/2004 §53d	zamestnávateľ, ktorý vytvorí nové pracovné miesto v okrese, v ktorom priemerná miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie zverejnená ústredím za kalendárny rok, ktorý bezprostredne predchádza kalendárnemu roku, v ktorom bol investičný zámer doručený Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky alebo Ministerstvu dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, ak ide o investičnú pomoc pre oblasť cestovného ruchu, je vyššia ako priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie		mesačne	časť oprávnených nákladov	0	0,00	0		ruší sa bez náhrady		1
46	príspevok na rekvalifikáciu	102/2006 §54	rekvalifikácia je príprava uchádzačov o zamestnanie na uplatnenie sa na trhu práce s cieľom nadobudnutia teoretických a praktických vedomostí, schopností a zručností vo vybranom akreditovanom vzdelávacom kurze, ktoré zrealizuje poskytovateľ rekvalifikácie.		jednorazovo	135 100 % nákladov na rekvalifikáciu (kurzovné), maximálne však len do výšky uvedenej v dohode o úhrade príspevku na rekvalifikáciu a v RE-PASE	6,454	493.81	38,244,885		ruší sa bez náhrady		1
47	príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska	102/2006 §56	zamestnávateľ, ktorý na zriadené pracovné miesto v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku prijme do pracovného pomeru uchádzača o zamestnanie, ktorý je občanom so zdravotným postihnutím, vedeného v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej jeden mesiac		ročne	Bratislavský kraj najviac 4-násobok celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky	1,481	8,220.19	12,174,106		nahradí OB	12 mesiacov	3
48	príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní	5/2004 §56a	zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako 25 % občanov so zdravotným postihnutím z priemerného evidenčného počtu zamestnancov a ktorý nemá priznané postavenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska		mesačne	úhrada povinného poistného plateného zamestnávateľom najviac zo sumy 60% priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve	62	212.02	157,743		nahradí OB	12 mesiacov	2
49	príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť	5/2004 §57	občan so zdravotným postihnutím vedený určitú dobu na úrade práce ako nezamestnaný, ktorý začne prevádzkovať alebo vykonávať SZČ v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku a túto činnosť bude vykonávať najmenej 2 roky		jednorazovo	Bratislavský kraj najviac 3, 2-násobok celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR  ostatné okresy najviac 4-násobok (resp. 4,8-násobok) celkovej ceny práce (podľa priemernej miery nezamestnanosti) vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR	13	2,695.87	420,555		ruší sa bez náhrady		3

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov			
														osobnostné podmienky	príjmové podmienky	za rok 2014
50	príspevok na činnosť pracovného asistenta	102/2006 §59	zamestnávateľ, ktorý zamestnáva občanov so zdravotným postihnutím alebo SZČO, ktorá je občanom so zdravotným postihnutím pokiaľ zamestnávajú pracovného asistenta		mesačne	najviac 90 % celkovej ceny práce pracovného asistenta		417	639.36	3,199,333		nahradí OB	6 mesiacov	1		
51	príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov	102/2006 §60	právnická alebo fyzická osoba, ktorá prevádzkuje chránenú dielňu alebo chránené pracovisko a zamestnávateľ, ktorý hradí náklady súvisiace so zabezpečením dopravy zamestnancov so zdravotným postihnutím do zamestnania a späť		ročne	najviac 2,5-násobok (resp. 5-násobok) celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR		3,999	5,059.79	20,234,119		nahradí OB	12 mesiacov	2		
52	peňažný príspevok na osobnú asistenciu	447/2008 §22	občan zdravotne ťažko postihnutý vo veku od 6 do 65 rokov, ktorý je odkázaný na osobnú asistenciu alebo starší ako 65 rokov pokiaľ je zamestnaný	Ak rozdiel medzi príjmom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a štvornásobkom sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu je vyšší ako rozsah osobnej asistencie určenej v eurách, peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa neprizná	mesačne	sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie na účely výpočtu výšky peňažného príspevku na osobnú asistenciu je 1,39 % sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu  úhrada povinného poistného plateného zamestnávateľom najviac zo sumy 60% priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve		8,962	380.20	40,887,713	odlišne sa upravuje možnosť vykonávať osobnú asistenciu aj rodinnými príslušníkmi a to v 50 % rozsahu hodín osobnej asistencie maximálne však 4 hodiny denne, ale len pre tých občanov s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorí sú aktívni, t.j. sú zamestnaní, podnikajú alebo sa vzdelávajú	nahradí OB	OB rieši problematiku občanov so zdravotným postihnutím mimoriadnou štátnou dávkou, t.j. úhrn štátnych dávok sa zvyší o súčin 4-násobku ŽM a miery postihnutia, to znamená, že čím má občan väčšie zdravotné postihnutie, tým vyšší je jeho úhrn štátnych dávok, ktorý sa zníži o 10% vlastných príjmov občana (OB). Občan sa tak sám rozhodne, na aký účel minie koľko prostriedkov.	bez prechodného obdobia	3	
53	peňažný príspevok na kúpu pomôcky	447/2008 §24	občan ZŤP odkázaný na pomôcku, ktorá sa nepožičiava na základe zdravotného poistenia		jednorazovo	výška sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny pomôcky a príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (najviac 8.630,42 €)  najviac 3, 2-násobok celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR		274	730.32	2,401,300		nahradí OB	12 mesiacov	1		
54	peňažný príspevok na výcvik používania pomôcky	447/2008 §24						4	719.44	212,212	Peňažný príspevok na opravu pomôcky možno poskytnúť, ak cena opravy alebo cena opravy s cenou všetkých doterajších opráv je najviac 50 % poskytnutého peňažného príspevku na kúpu pomôcky alebo najviac 50 % ceny pomôcky alebo porovnateľnej pomôcky aktuálnej na trhu v čase rozhodovania o peňažnom príspevku na opravu pomôcky	nahradí OB	12 mesiacov	3		
55	peňažný príspevok na úpravu pomôcky	447/2008 §24						4	932.77	44,773		nahradí OB	12 mesiacov	1		

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
PEŇAŽNÉ PRÍSPEVKY NA KOMPENZÁCIU ŽŤP	56	peňažný príspevok na opravu pomôcky 447/2008 §32	občan ŽŤP, ktorý je podľa komplexného posudku odkázaný na pomôcku a táto pomôcka vyžaduje opravu		jednorazovo	výška peňažného príspevku na opravu pomôcky sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny opravy pomôcky a príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím	52	340.08	212,212	vok na opravu pomôcky možno poskytnúť, ak cena opravy alebo cena opravy s cenou všetkých doterajších opráv je najviac 50 % poskytnutého peňažného príspevku na kúpu pomôcky alebo najviac 50 % ceny pomôcky alebo porovnatelnej pomôcky aktuálnej na trhu v čase rozhodovania o peňažnom príspevku na opravu pomôcky	nahradí OB	12 mesiacov	1	
	57	peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia 447/2008 §33	občan ŽŤP, ktorý je podľa komplexného posudku odkázaný na zdvíhacie zariadenie neposkytuje ani nepožičiava na základe verejného zdravotného poistenia		jednorazovo	výška sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny pomôcky a príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (najviac 11.617,88 €)	58	8,865.95	6,170,698		nahradí OB	12 mesiacov	3	
	58	peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla 447/2008 §34	občan ŽŤP do 65 rokov odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom	cena osobného motorového vozidla sa zohľadňuje najviac v sume 13 277, 57 €		jednorazovo	6,638.79 najviac 8298.48 najviac pri automobile s automatickou prevodovkou	124	6,638.74	9,878,438	musí byť splnená frekvencia používania osobného motorového vozidla najmenej 2 x do týždňa a účel prepravy – preprava do zamestnania, do školského zariadenia alebo do zariadenia sociálnych služieb	nahradí OB	12 mesiacov	3
	59	peňažný príspevok na úpravu osobného motorového vozidla 447/2008 §35	občan ŽŤP do 65 rokov odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom			jednorazovo	výška peňažného príspevku na úpravu osobného motorového vozidla sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny úpravy a príjmu občana ŽŤP (najviac 6.638,79 €)	11	2,765.31	365,021		nahradí OB	bez prechodného obdobia	3
	60	peňažný príspevok na prepravu 447/2008 §36	občan ŽŤP odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom			mesačne	výška peňažného príspevku na prepravu sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od preukázaných nákladov na prepravu a od príjmu občana ŽŤP (najviac 51,02% životného minima)	2841	85.70	2,921,789	peňažný príspevok na prepravu nemožno poskytnúť fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla, alebo ktorá je vlastníkom alebo držiteľom osobného motorového vozidla	nahradí OB	bez prechodného obdobia	3
	61	peňažný príspevok na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže 447/2008 §37	občan ŽŤP, ktorý je odkázaný na úpravu bytu, rodinného domu (podmienkou je trvalý pobyt) alebo garáže (podmienkou je vlastníctvo) s cieľom dosiahnuť ich bezbariérovosť			jednorazovo	6,638.79 najviac na úpravu bytu alebo rodinného domu 1,659.70 najviac na úpravu garáže	138	2,332.74	3,863,017		nahradí OB	12 mesiacov	2
	62	peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov 447/2008 §38	občan ŽŤP, ktorý má zvýšené výdavky na diétne stravovanie občan ŽŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti s hygienou alebo opotrebovaním šatstva občan ŽŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla občan ŽŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom	príspevok sa neposkytuje občanovi ŽŤP, ktorého príjem presiahol trojnásobok sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu, t.j. v súčasnosti 594,27 €		mesačne	najviac 18,56% životného minima najviac 9,28% životného minima najviac 16,7% životného minima najviac 22,27 životného minima	55,150 93,526 69,815 73	22.01 18.39 33.09 43.87	14,569,100 20,638,299 27,721,656 38,429	nahradí OB nahradí OB nahradí OB nahradí OB	bez prechodného obdobia bez prechodného obdobia bez prechodného obdobia bez prechodného obdobia	2	

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
NEMOCENSKÉ DÁVKY	63	nemocenské 461/2003 §33	zamestnanec a povinne nemocensky poistená SZČO ak boli pre úraz alebo chorobu uznaní za práceneschopného (PN)  dobrovoľne nemocensky poistená osoba, ak jej vznikla dočasná PN a v posledných dvoch rokoch pred vznikom dočasnej PN bola nemocensky poistená najmenej 270 dní	poistenec nemá nárok na nemocenské za dni, počas ktorých má nárok na materské	mesačne	55% denného vymeriavacieho základu (max. 21,83 EUR na deň)	98,379	216.63	255,742,113	zamestnanec má nárok na nemocenské od 11. dňa PN, ostatné osoby od 1. dňa PN do 3. dňa PN vo výške 25% a od 4. dňa PN vo výške 55% denného vymeriavacieho základu	nahradí systém OB	OB garantuje základnú štátnu dávku v akejkoľvek životnej situácii, teda aj v prípade práceneschopnosti alebo v prípade ochorenia dieťaťa. Občania, ktorí majú záujem o vyšší príjem v prípade práceneschopnosti alebo ochorenia dieťaťa, majú možnosť sa komerčne pripoistiť. Finančný priestor na to im dávajú takmer polovičné odvody.	12 mesiacov	4
	64	ošetrovné 461/2003 §39	poistenec, ktorý ošetruje chorého blízkeho rodinného príslušníka alebo v stanovených prípadoch dieťa do 10 rokov veku	poistenec nemá nárok na ošetrovné za dni, počas ktorých má nárok na náhradu príjmu počas PN, nemocenské a materské	mesačne	55% denného vymeriavacieho základu (max. 21,83 EUR na deň)	9,372	77.89	8,759,821	ošetrovné sa poskytuje maximálne za 10 po sebe idúcich dní	nahradí OB		12 mesiacov	3
	65	vyrovňavacia dávka 461/2003 §44	zamestnankyňa, ktorá je počas tehotenstva preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala je zakázaná tehotným ženám alebo ohrozuje jej tehotenstvo, a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje nižší príjem		mesačne	55% z rozdielu medzi mesačným vymeriavacím základom pred preradením na inú prácu a po preradení na inú prácu (najviac 664 EUR za mesiac)	99	60.80	72,230		nahradí systém OB	Znížením príjmu z akéhokoľvek dôvodu (teda aj z dôvodu tehotenstva) sa zvyšuje základná štátna dávka, ktorá nahradí vyrovnávaciu dávku. Ďalšie kompenzácie sú takisto neopodstatnené aké by boli napr. pri znížení príjmu z dôvodu staroby.	12 mesiacov	2
DŮCHODKOVÉ DÁVKY	66	materské 461/2003 §48	poistenkyňa, ktorá je tehotná alebo ktorá sa stará o narodené dieťa, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní a iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti		jednorazovo	65% denného vymeriavacieho základu (najviac 25,80 EUR na deň)	23,132	422.66	117,323,653		nahradí OB	rodič má nárok na výchovné ŽM od 26. týždňa 1.	bez prechodného obdobia	3
	67	starobný dôchodok 461/2003 §67	poistenec, ktorý bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek (62 rokov, ak zákon neustanovuje inak)		mesačne	súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty	1,018,814	400.18	4,892,507,838	ak bol poistenec poistený aj po vzniku nároku na starobný dôchodok a dôchodok nepoberal, tak sa mu bude tento zvyšovať o 0,5 % za každých 30 dní dôchodkového poistenia získaných po vzniku nároku na starobný dôchodok	nahradí OB	Dnešný dôchodca dostane základnú štátnu dávku a vyrovnávaciu dávku vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a OB. Dnešný pracujúci bude mať základnú štátnu dávku a alikvotnú časť vyrovnávacej dávky tak, aby boli zohľadnené jeho už zaplatené odvody na starobný dôchodok. Budúci pracujúci bude mať garantovanú základnú štátnu dávku a bude platiť po celý svoj pracovný život takmer polovičné odvody, aby si mohol nasporiť v súkromnom sektore, napr. v druhom pilieri.	40 rokov na priznanie vyrovnávacej dávky	5



P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov		
														osobnostné podmienky	príjmové podmienky
DŮCHODKOVÉ DÁVKY	68	predčasný starobný dôchodok 461/2003 §67	poistenec, ktorý bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov, chýbajú mu najviac dva roky do dovŕšenia dôchodkového veku a suma vypočítaného predčasného starobného dôchodku je vyššia ako 1,2-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu alebo 0,6-násobok ak ide o poistenca, ktorý sa zapojil do II. piliera		mesačne	súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty znížený o 0,5% za každých začatých 30 dní od vzniku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku do dovŕšenia dôchodkového veku (za 365 dní sa suma dôchodku zníži o 6,5%)		21,348	384.42	98,479,178		nahradí OB		10 rokov	9
	69	invalidný dôchodok (ID) 461/2003 §70	"poistenec, ktorý má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou	ku dňu vzniku invalidity ne-splňa podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok	mesačne	pri poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% sa ID rovná sume starobného dôchodku  pri poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť do 70% sa suma rovná starobnému dôchodku vynásobí percentuálnym poklesom schopnosti		233,009	266.64	745,554,237	ak vznikla invalidita v dôsledku stavu, ktorý si privodil poistenec sám požitím alkoholu alebo iných návykových látok, suma invalidného dôchodku sa určí ako polovica riadneho invalidného dôchodku	nahradí OB	Invalidný dôchodca má nárok na základnú štátnu dávku. Rozdiel medzi jeho dnešným invalidným dôchodkom a základnou štátnou dávkou (a aj kompenzácie pre ZTP) bude nahradený mimoriadnou štátnou dávkou, t. j. súčnom 4-násobku ŽM a miery postihnutia. OB, ktorý nakoniec bude invalidnému dôchodcovi priznaný, je úhrn štátnych dávok znížený o 10% jeho vlastných príjmov.	bez prechodného obdobia	6
	70	vdovský a vdovecký dôchodok 461/2003 §74	vdova (vdovec) ak bol/-a jej (jeho) manžel/-ka ku dňu smrti poberateľom starobného, invalidného alebo predčasného starobného dôchodku alebo ku dňu smrti splnil/-a podmienky nároku na starobný dôchodok alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok alebo zomrel/-a v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		mesačne	60 % starobného, invalidného alebo predčasného starobného dôchodku, na ktorý mal/-a alebo by mal/-a nárok zomretý/-á manžel/-ka ku dňu smrti		335,946	236.05	951,596,892	nárok na vdovský a vdovecký dôchodok zaniká uzavretím manželstva, dňom právoplatného rozhodnutia súdu, že manžel/-ka úmyselným trestným činom spôsobil/-a smrť manželky/-a, resp. po uplynutí 1 roka ak nenastal presne stanovený prípad	nahradí systém OB	Dnešní poberatelia týchto dôchodkov majú nárok na základnú štátnu dávku a vyrovnávaciu dávku vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a OB.	24 mesiacov	1
ÚRAZOVÉ DÁVKY	71	sirotský dôchodok 461/2003 §76	nezaopatrené dieťa, ktorému zomrel rodič alebo osvojiteľ, ak rodič alebo osvojiteľ ku dňu smrti bol poberateľom starobného, predčasného starobného alebo invalidného dôchodku alebo ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		mesačne	40 % starobného alebo invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomrelý rodič alebo osvojiteľ dieťaťa		24,625	131.29	38,796,195		nahradí OB		12 mesiacov	2
	72	úrazový príplatok 461/2003 §85	zamestnanec, ktorý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania bol uznaný za dočasne práceneschopného (PN)		za dni	55% denného vymeriavacieho základu od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa a 25% denného vymeriavacieho základu od štvrtého dňa dočasnej PN		2,252	129.87	3,509,607		presúva sa do súkromného sektora	Za pracovné úrazy je zodpovedný zamestnávateľ. Každý zamestnávateľ bude povinný sa komerčne poistiť proti nárokom (zákonom presne definovaným) plynúcim zo zodpovednosti za pracovný úrazom alebo chorobu z povolania.	12 mesiacov	5

P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €	priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov	
														osobnostné podmienky
73	úrazová renta	461/2003 §88	poistenec, ktorý má v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania viac ako 40-percentný pokles schopnosti vykonávať doterajšiu činnosť		mesačne	30,4167 x 80% denného vymeriavacieho základu x (percent. pokles prac. schopnosti / 100)		6,749	294.62	23,860,685	ak sa poškodenému vypláca invalidný dôchodok, zníži sa suma úrazovej renty o sumu tohto dôchodku, nárok na úrazovú rentu zaniká dňom dovŕšenia dôchodkového veku alebo dňom priznania predčasného starobného dôchodku	presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	5
74	jednorazové vyrovnanie	461/2003 §90	poistenec, ktorý má v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania pokles pracovnej schopnosti nepresahujúci 40 %, ale má pokles pracovnej schopnosti najmenej 10 %, zanikol mu nárok na úrazovú rentu z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, nemá nárok na starobný dôchodok a má pokles pracovnej schopnosti najmenej 10 %, alebo mu nevznikol nárok na úrazovú rentu z dôvodu priznania predčasného starobného dôchodku alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku a má pokles pracovnej schopnosti najmenej 10 %.		jednorazovo	365 x denný vymeriavací základ x (percent. pokles prac. schopnosti / 100)		7	2,054.98	172,618		presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	1
75	pozostalostná úrazová renta	461/2003 §92	fyzická osoba, voči ktorej mal zomrelý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť určenú súdom		mesačne	výživné, ktoré bol zomrelý povinný platiť		202	133.92	324,622	úhrn pozostalostných úrazových rent po jednej osobe nesmie prekročiť sumu úrazovej renty, na ktorú mal alebo by mal nárok pri 100-percentnej strate pracovnej schopnosti	presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	1
76	jednorazové odškodnenie	461/2003 §94	manžel, manželka a nezaopatrené dieťa osoby, ktorá zomrela v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		jednorazovo	46,485.40 najviac pre manžela alebo manželku 46,485.40 najviac pre nezaopatrené deti		5	13,856.94	831,416		presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	2
77	pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	461/2003 §95	osoba, ktorá v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania má pokles pracovnej schopnosti a poskytuje sa jej pracovná rehabilitácia (možno predpokladať opätovné zaradenie poškodeného do pracovného procesu)	osoba nemá nárok na rehabilitačné, ak je poberateľom starobného dôchodku	za dni	80% denného vymeriavacieho základu		0	0,00	0	ak sa osobe súčasne vypláca predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, suma rehabilitačného sa určí ako rozdiel sumy rehabilitačného a dôchodku pripadajúceho na 1 deň	presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	1
78	rekvalifikácia a rekvalifikačné	461/2003 §97	osoba, ktorá v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania má pokles pracovnej schopnosti a poskytuje sa jej rekvalifikácia	osoba nemá nárok na rekvalifikačné, ak je poberateľom starobného dôchodku	za dni	80% denného vymeriavacieho základu		0	0,00	0	ak sa osobe súčasne vypláca predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, suma rekvalifikačného sa určí ako rozdiel sumy rekvalifikačného a dôchodku pripadajúceho na 1 deň	presúva sa do súkromného sektora	12 mesiacov	1

	P. č.	právna úprava	kto má nárok	kto má nárok	periodicita	výška platby v €		priemerný mesačný počet poberateľov	priemerná výška v €	kumulatív v €	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie	počet parametrov
								za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014					
			osobnostné podmienky	príjmové podmienky				za rok 2014	za rok 2014	za rok 2014					
URAZOVÉ DÁVKY	79	náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	461/2003 §3, §4	osoba, ktorá má poškodenie na zdraví alebo ktorá sa nachádza v stave v súvislosti s poškodením na zdraví, ktorý má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného		jednorazovo	2 % z priemernej mesačnej mzdy za jeden bod, ktorým sa bolesť alebo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotilo v lekárskom posudku	816	1,328.77	1,328.77	v osobitných prípadoch, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %	presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov	2
	80	náhrada nákladov spojených s liečením	461/2003 §100	osoba, ktorá si uhradila liečenie v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania na základe odporúčania odborného lekára		jednorazovo	23,242.70 najviac	86	107.13	110,558		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov	1
	81	náhrada nákladov spojených s pohrebom	461/2003 §101	osoba, ktorá uhradila náklady spojené s pohrebom občana zomrelého v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		jednorazovo	2,324.40 najviac	4	1,444.70	69,346		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov	1
DÁVKA GARANČNÉHO POISTENIA	82	dávka garančného poistenia	461/2003 §102	zamestnanec, ktorého zamestnávateľ sa stal platobne neschopný a nemôže uspokojiť nároky zamestnanca		mesačne	nárok zamestnanca znížený o odvody povinného poistného a preddávok na daň, spolu najviac 3-násobok 1/12 všeobecného vymeriavacieho základu	256	1,338.16	4,110,828	dávka sa poskytuje najviac za 3 kalendárne mesiace z posledných 18 mesiacov trvania pracovnoprávného vzťahu predchádzajúcich začiatku platobnej neschopnosti zamestnávateľa alebo dňu skončenia pracovnoprávného vzťahu z dôvodu platobnej neschopnosti zamestnávateľa	ruší sa bez náhrady	Problém nevyplatených miezd sa natolko zmenšil (v roku 2005 dávku garančného poistenia dostalo priemerne mesačne 374 zamestnancov), že táto dávka môže byť zrušená bez náhrady.	12 mesiacov	3
DÁVKA V NEZAMESTNANOSTI	83	dávka v nezamestnanosti	461/2003 §104	občan zaradený do evidencie na úrade práce, ak v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných bol poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky	nezamestnaný nemá nárok na dávku, ak sa mu vypláca nemocenské, ošetrovné, materské alebo rodičovský príspevok	mesačne	50 % denného vymeriavacieho základu (najviac 839,90 EUR)	35,480	332.20	141,437,472		nahradí OB	OB garantuje základnú štátnu dávku v akejkoľvek životnej situácii, teda aj v prípade straty zamestnania. Občania, ktorí majú záujem o vyšší príjem v prípade nezamestnanosti, majú možnosť sa komerčne pripoistiť. Finančný priestor nato im dávajú takmer polovičné odvody.	12 mesiacov	4
OPATRENIA SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ	84	príspevok na podporu úpravy rodinných pomerov dieťaťa	305/2005 §64	rodičom dieťaťa alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, ktorí sú obyvateľmi obce, môže obec poskytnúť príspevok na dopravu do detského domova, v ktorom je dieťa umiestnené. Formu príspevku na dopravu a podrobnosti jeho poskytovania ustanoví obec vo všeobecne záväznom nariadení obce.		mesačne	najviac vo výške priemerných bežných výdavkov na každé dieťa	Údaje nie sú dostupné (Podľa §64 odsek 1 príspevok poskytuje obec, alebo detský domov)	Údaje nie sú dostupné (Podľa §64 odsek 1 príspevok poskytuje obec, alebo detský domov)	Údaje nie sú dostupné (Podľa §64 odsek 1 príspevok poskytuje obec, alebo detský domov)		ruší sa bez náhrady	Tento príspevok je v plnej kompetencii obce, ktorá sama hospodári so svojimi príjmami.	žiadne	1
	85	resocializačný príspevok	305/2005 §70	osoba, ktorá bola prepustená po výkone trestu odňatia slobody dlhšieho ako 30 dní a uchádza sa o pomoc orgánu sociálnej ochrany detí a sociálnej kurately		jednorazovo	40% životného minima (79,24€)	240	56.42	162,479		ruší sa bez náhrady	Osoby vo výkone trestu odňatia slobody a osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody, tak ako aj všetci ostatní dospelí občania SR, majú nárok na OB vo výške úhrnu štátnych dávok znížených o 10% vlastných príjmov.	6 mesiacov	2

## Príloha č. 2: Milton Friedman: Kapitalizmus a sloboda (rok vydania 1993)

### Kapitola XII - Zmiernenie chudoby

Mimoriadny hospodársky rast, ktorého boli západné krajiny svedkom behom posledných dvoch storočí a rozsiahle rozdelenie prospechu zo slobodného podnikania značne obmedzili v kapitalistických krajinách Západu chudobu v každom absolútnom zmysle. Chudoba je však čiastočne relatívny pojem. Aj v týchto krajinách zjavne existuje mnoho ľudí žijúcich v podmienkach, ktorých zvyšok z nás označuje za chudobných.

Jedným zo zdrojov pomoci, a v mnohých ohľadoch najviac žiaducim, je súkromná dobročinnosť. Stojí za povšimnutie, že v dobách najväčšieho rozmachu laissez-faire (v polovici a ku koncu devätnásteho storočia) bola Veľká Británia a Spojené štáty svedkom mimoriadneho rastu počtu súkromných charitatívnych organizácií a inštitúcií. Jeden z hlavných nákladov rastu vládnych aktivít na podporu blahobytu predstavoval zodpovedajúci pokles súkromných dobročinných aktivít.

Možno argumentovať, že súkromná dobročinnosť je nepostačujúca, pretože z nej majú prospech iní ľudia než tí, ktorí dary poskytujú – opäť ide o efekt susedstva. Pohľad na chudobu mi nerobí dobre. Z jej zmiernenia mám úžitok, ale tento úžitok nám rovnako bez ohľadu na to, či platím za zmiernenie chudoby sám alebo niekto iný. Úžitok z dobročinnosti iných ľudí prechádza teda čiastočne i na mňa. Inak povedané, všetci z nás môžu byť ochotní k zmierneniu chudoby prispieť za predpokladu, že tak urobia ostatní. Pokiaľ túto istotu nebudeme mať, môže sa stať, že nemusíme byť ochotní prispieť k tomu, aby bola táto podmienka splnená i pre súkromnú činnosť. Vo veľkých neosobných komunitách, ktoré začínajú v našej spoločnosti stále viac prevládať, je to viac obtiažnejšie.

Predpokladajme, že prijmem túto argumentáciu pre zdôvodnenie vládnych krokov k zmierneniu chudoby, spočívajúcich v stanovení spodnej prístupovej hranice životnej úrovne členov spoločnosti. Zostáva však otázka, ako a kde túto hranicu vymedziť. Mimo rozsahu zdanenia nevidím žiadnu inú cestu, ako rozhodnúť „koľko“ sme (čím myslím veľkú väčšinu z nás) ochotní na tieto účely venovať. Otázka „ako“ ponecháva pre špekuláciu väčší priestor.

Dve veci sa zdajú byť jasné. Po prvé, pokiaľ je cieľom zmierniť chudobu, mali by sme mať program zameraný na pomoc chudobným. Existuje veľa dôvodov, prečo pomôcť chudobnému človeku, ktorý je náhodou robotníkom – nie preto, že je robotníkom, ale preto, že je chudobný. Program by mal byť teda zameraný na pomoc ľuďom ako „ľuďom“, nie ako členom určitej vekovej skupiny alebo príslušníkom určitého povolania, či ľuďom s určitými mzdami, alebo príslušníkom určitých odborových organizácií alebo odvetví. Túto chybu majú programy pomoci robotníkom, obecné starobné príspevky, zákony o minimálnych mzdách, zákony zvyhodňujúce odbory, tarify, poskytovanie licencií pre výkon remesla alebo povolania a celý rad ďalších. Po druhé, pretože program funguje prostredníctvom trhu, nemal by ho narušovať a brániť mu vo fungovaní. Túto chybu majú cenové podpory, zákony a minimálnych mzdách, tarify a pod.

Negatívna daň predstavuje usporiadanie, ktoré sa ponúka na čisto mechanických základoch. V súčasnej dobe predstavuje minimálna výška príjmu, ktorá nespadá pod federálne zdanenie príjmu, 600 USD na osobu (plus minimálny paušálny odpočet 10%). Pokiaľ dostane jednotlivec 100 USD zdaniteľného príjmu (t. j. príjem 100 USD navyše nad hranicu nezdaneného príjmu a odpočtov), platí daň. Podľa tohto návrhu by v prípade, že by jeho zdaniteľný príjem predstavoval minimálnu nezdanenú výšku s odpočtami mínus 100 USD, platil zápornú daň, to znamená, že by dostal dotáciu. Keby miera dotácie bola napr. 50%, dostal by 50 USD. Keby nemal vôbec žiadny príjem a pre jednoduchosť ani žiadne odpočty a miera dotácie by bola konštantná, dostal by 300 USD. Keby mal nejaké odpočítateľné položky (napr. výdaje za lekára), takže jeho príjem znížený o odpočty by bol záporný ešte pred odpočítaním minimálnej zdaniteľnej čiastky, mohol by dostať ešte viac. Pre príjmy, ktoré sú vyššie než minimálna čiastka oslobodená od daní, môže byť miera dotácií samozrejme odstupňovaná rovnako, tak ako je odstupňovaná miera zdanenia. Takto by bolo možné určiť úroveň, pod ktorú by sa nemohol žiadny príjem (definovaný teraz tak, že zahrňuje dotáciu) dostať. V našom jednoduchom príklade by teda nemohol poklesnúť pod 300 USD. Presné stanovenie hranice by záviselo na tom, čo si spoločnosť môže dovoliť.

Výhody tohto usporiadania sú zrejmé. Je zamerané konkrétne na problém chudoby. Pomoc poskytuje jednotlivcovi najužitočnejším spôsobom, teda v hotovosti. Je to usporiadanie obecné a môže nahradiť rad v súčasnosti existujúcich špeciálnych opatrení. Presne vymedzuje náklady, ktoré spoločnosť nesie. Funguje mimo trhu. Podobne ako ostatné opatrenia k zmierneniu chudoby znižuje záujem tých, ktorým je určené, aby si pomohli sami, ale na rozdiel od systému, v ktorom by bol nahradený príjem až do určitej chýbajúcej výšky, neodstraňuje tento záujem úplne. Dodatočne zarobený dolár predstavuje vždy viac peňazí pre vlastné výdaje.

Určite by existovali administratívne problémy, ale pokiaľ vôbec predstavujú nevýhodu, tak menšiu. Tento systém by mohol zapadnúť priamo do nášho súčasného daňového systému a mohol by byť spravovaný zároveň. Súčasný daňový systém pokrýva rad osôb dostávajúcich príjem a vedľajším dôsledkom nevyhnutnosti pokryť všetkých by bolo zlepšenie prevádzkovania súčasnej dôchodkovej dane. Ešte podstatnejšia je skutočnosť, že keby tento systém nahradil súčasné neusporiadané opatrenia zamerané na dosiahnutie rovnakého cieľa, celkové administratívne bremeno by sa určite znížilo.

Niekoľko jednoduchých prepočtov rovnako ukazuje, že so zrovnaním s existujúcim súborom opatrení by tento návrh mohol byť omnoho menej nákladný, pokiaľ ide o peňažné výdaje, navyše pokiaľ ide o stupeň vládnej intervencie. Tieto prepočty môžu rovnako slúžiť ako ukážka toho, aké neekonomické sú naše opatrenia označované ako „pomoc chudobným“.

V roku 1961 vynaložila vláda (na federálnej, štátnej a miestnej úrovni) v podobe priamych sociálnych platieb a programov všetkého druhu asi 33 mld. USD. Boli to programy pomoci starým ľuďom, príspevky na sociálne zabezpečenie, pomoc závislým deťom, obecnú pomoc, podporu cien poľnohospodárskych produktov, verejnú bytovú zástavbu atď. Pri týchto prepočtoch som vylúčil príspevky vojnovým veteránom. Rovnako som nebral do úvahy priame a nepriame náklady takých opatrení, ako sú zákony o minimálnej mzde,

tarify, poskytovanie licencií a pod., alebo náklady spojené s poskytovaním verejných zdravotných služieb, štátne a miestne výdaje na nemocnice, ústavy pre duševne chorých ap.

V Spojených štátoch existuje zhruba 57 miliónov spotrebiteľských jednotiek (samoostatných jednotlivcov a domácností). Výdaje v roku 1961 vo výške 33 mld. USD by umožnili financovanie priamych príspevkov v hotovosti pre 10% spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami vo výške takmer 6000 USD na spotrebiteľskú jednotku. Takéto príspevky by zvýšili ich príjem nad priemernú úroveň všetkých jednotiek v Spojených štátoch. Alebo by s týmito výdajmi bolo možné financovať pomoc vo výške 3000 USD pre 20% spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami. Aj keby sme išli tak ďaleko ako autori „New deal“ a tvrdili by sme, že jedna tretina obyvateľstva je zle živená, obliekaná a zle býva, financovali by výdaje z roku 1961 pomoc vo výške takmer 2000 USD na spotrebiteľskú jednotku – čo je potom, keď zoberieme do úvahy zmenu cenovej hladiny, zhruba výška príjmu, ktorá oddeľovala uprostred 30. rokov tretinu obyvateľstva s najnižšími príjmami od dvoch tretín s vyššími. Po zohľadnení rozdielov cenovej hladiny má dnes tak nízky príjem ako mala v 30. rokoch najnižšia tretina menej než jedna osmina spotrebiteľských jednotiek.

Aj pri dosť voľnom výklade je jasné, že sú to márnотratnejšie programy, než aké by bolo možno ospravedlniť na základe „zmiernovania chudoby“. Program, ktorý by zvýšil príjem 20% spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami tak, aby dosiahli úroveň najnižších príjmov ostatných, by nestál ani polovicu toho, čo stojí dnes.

Hlavnou nevýhodou navrhovanej negatívnej dôchodkovej dane sú jej politické dôsledky. Negatívna dôchodková daň vedie k vzniku systému, v ktorom sú niektorí zdanení, aby platili dotácie ostatným. A predpokladajme, že títo ostatní majú hlas. Existuje vždy nebezpečenstvo, že namiesto toho, aby táto daň bola usporiadaním, v ktorom sa prevažná väčšina obyvateľstva z vlastnej vôle zdaní, aby pomohla nešťastnej menšine, bude premenená na systém, v ktorom väčšina presunie dane k svojmu prospechu na menšinu, ktorá ich platiť nechce. Pretože návrh robí tento proces natoľko zjavný, je toto nebezpečenstvo možno väčšie než u ostatných opatrení. Nevidím iné riešenie tohto problému, ako spoľahnúť sa na „sebakázeň“ a na dobrú vôľu voličov.

Dacey, ktorý v roku 1941 písal o podobnom probléme – o britskom penzijnom systéme, uvádzal: „Rozumný a benevolentný človek si isto môže položiť otázku, či Anglicko ako celok získa, ak bude uzákonené, že pomoc v chudobe v podobe dôchodku môže byť nárokováná len v prípade, že sa vzdá jej príjemca práva kandidovať za poslanca.“

Skúsenosť s názormi na otázku, ktorú Dacey naznačil, musí byť vo Veľkej Británii doposiaľ považovaná za zmiešanú. Anglicko zaviedlo všeobecné volebné právo, bez toho aby oň pripravila buď dôchodcov alebo ostatných príjemcov pomoci od štátu. A došlo ku značnému rozmachu zdanenia jedných v prospech druhých, čo muselo byť isto považované za brzdu rastu britskej ekonomiky a nakoniec mohlo viesť k tomu, že väčšina z tých, ktorí sa domnievali, že z tohto systému mali nejaký prospech, vlastne žiadny nemali. Tieto opatrenia však, aspoň doposiaľ, nevedli vo Veľkej Británii k potlačeniu slobôd, či jej prevažne kapitalistického systému. A omnoho dôležitejšie je, že sa objavili určité známky zvratu a na strane voličov sa začala prejavovať určitá sebakázeň.

## Liberalizmus a egalitárstvo

Podstatou liberálnej filozofie je viera v dôstojnosť jednotlivca, v jeho slobodu realizovať väčšinu svojich schopností a príležitostí podľa vlastných rozhodnutí, len s tou podmienkou, že neobmedzuje slobodu ostatných robiť to isté. Z toho plynie presvedčenie o rovnosti ľudí v jednom zmysle a o ich nerovnosti v inom. Každý človek má rovnaké právo na slobodu. Ide o dôležité a základné právo práve z toho dôvodu, že ľudia sú odlišní a jeden človek bude chcieť nakladať so svojou slobodou inak ako ostatní, pričom tento jedinec môže prispieť viac než iní k všeobecnej kultúre spoločnosti, v ktorej žije veľa ľudí.

Liberál bude teda ostro rozlišovať medzi rovnosťou práv a príležitostí na jednej strane a materiálnou rovnosťou, či rovnosťou príjmov na druhej strane. Môže vítať skutočnosť, že slobodná spoločnosť má v skutočnosti tendenciu smerovať k väčšej materiálnej rovnosti než ktorékoľvek iné doposiaľ vyskúšané usporiadanie. Bude to však považovať za žiaduci vedľajší produkt slobodnej spoločnosti, v žiadnom prípade však za jej hlavné ospravedlnenie. Bude vítať opatrenia, ktoré podporujú slobodu aj rovnosť, ako napr. opatrenia k odstráneniu monopolnej moci a zlepšeniu fungovania trhu. Súkromnú dobročinnosť zameranú na pomoc menej šťastným bude považovať za primerané použitie tejto slobody. A môže schvaľovať štátne kroky k zmierneniu chudoby ako účinnejší spôsob, ktorým môže veľká časť spoločnosti dosiahnuť spoločný cieľ. Urobí tak, ale s lútosťou, že nahradil dobrovoľné konanie povinným.

Takto si bude počínať aj egalitár. Ten ale bude chcieť ísť ďalej. Bude obhajovať, aby sa bralo jedným a dávalo druhým, a to v žiadnom prípade ako účinnejší prostriedok, na ktorého základe môžu „niektorí“ dosiahnuť ciele, ktoré dosiahnuť chcú, ale na základe „spravodlivosti“. V tomto bode sa dostáva rovnosť so slobodou do ostrého konfliktu a je nutné sa rozhodnúť. Nie je možné byť zároveň egalitárom v tomto zmysle a liberálom.



## Príloha č. 3: Zadanie pre výpočet dopadu na verejné financie

### Základné informácie k projektu Odvodový Bonus (OB)

#### ROVNÁ DAŇ

1. Ruší sa nezdaniteľné minimum na daňovníka a na manželku.
2. Ruší sa daňový bonus na dieťa.
3. Ruší sa tzv. miliónárska daň.
4. Jediná sadzba 19% sa uplatňuje na všetky príjmy FO s výnimkou dividend a podielov na zisku a na všetky zisky PO.
5. OB (pozri nižšie) je súčasťou základu dane.
6. Daň z príjmu (rovná daň) a odvody (sociálny a zdravotný odvod) v systéme OB sa budú rátať z jedného základu dane (pozri aj bod 9).

#### ODVODY

7. Hrubá mzda zamestnanca sa zvyšuje o odvody platené zamestnávateľom.
8. 8 odvodov zamestnávateľa a 5 odvodov zamestnanca sa nahrádza dvomi odvodmi – solidárnym odvodom vo výške 10% a Zdravotným odvodom vo výške 9%.
9. **Základ pre výpočet solidárneho odvodu a zdravotného odvodu je totožný so základom pre rovnú daň** zvýšeným o dividendy a podiely na zisku vyplatené daňovníkovi. Z dôvodu neutrality zdanenia sa dividendy a podiely na zisku, predtým ako sa pripočítajú k základu dane, zvýšia o daň zaplatenú na úrovni právnickej osoby, to je vydedia sa číslom 0,81.
10. **Základ pre výpočet solidárneho odvodu a zdravotného odvodu tak pozostáva zo všetkých príjmov daňovníka, z dividend a podielov na zisku vydeleními 0,81 a z OB.**
11. Strop pre výpočet solidárneho odvodu a zdravotného odvodu je 10-násobok ŽM (10 x 198,09 EUR = 1980,90 EUR).
12. Každý pracujúci si bude môcť uplatniť odvodovú úľavu na deti zo solidárneho odvodu vo výške základnej štátnej dávky na dieťa (pozri bod 17).

#### ODVODOVÝ BONUS (OB)

13. Každý občan má doživotný nárok na OB.
14. OB sa vypočíta tak, že zo Súčtu štátnych dávok, na ktoré má daňovník nárok, sa odráta 10% z ostatných príjmov (to je bod 11 bez OB).
15. V prípade, že celkové príjmy daňovníka (vrátane OB) dosiahnu strop vymeriavacieho základu a OB je vyšší ako nula, znižuje sa od tohto bodu sadzbou 31% (namiesto 10%, bod 14).
16. OB nikdy nie je nižší ako nula.
17. Úhrn životných miním, ktoré si môže daňovník zohľadniť pri výpočte OB je 1 ŽM na daňovníka, 1 ŽM na nepracujúcu manželku, 20% ŽM na 1 dieťa, 60% ŽM na dve deti, 90% ŽM na 3 deti a 100% ŽM na 4 a viac detí. Osamelý rodič (v prípade, že bývalý partner si neplní vyživovaciu povinnosť) si priráta dvojnásobok základnej štátnej dávky na deti. Rodič starajúci sa o dieťa do troch rokov života má nárok na materskú štátnu

dávku vo výške 1,5% zo súčtu troch najvyšších ročných vymeriavacích základov a to tak, že rodič na materskej alebo rodičovskej dovolenke si môže vybrať 3 ľubovoľné roky s najvyššími vymeriavacími základmi zo všetkých svojich odpracovaných rokov pred materskou dovolenkou. Ak rodič ešte nemá 3 odpracované roky (napr. študent), zaráta sa mu do vymeriavacieho základu 24-krát ŽM za jeden rok, ak má ukončené stredoškolské vzdelanie.

18. Výška ŽM pre výpočet vplyvu na verejné financie je 198,09 EUR.

#### ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

19. Každý občan má nárok na **základnú zdravotnú starostlivosť**, ktorá je financovaná zo zdravotného odvodu.

#### SOCIÁLNE PLATBY

20. OB nahrádza všetky dnešné sociálne platby. Zoznam identifikovaných sociálnych platieb je priložený.
21. Kompenzácie pre invalidov budú nahradené súčinom štvornásobku ŽM a miery postihnutia. Pre zjednodušenie je možné predpokladať, že celkové náklady na kompenzácie sa nezmenia.
22. Kto nemá žiaden iný príjem, má nárok na Súčet štátnych dávok (bod 17) znížených o 19% rovná daň, 10% solidárny odvod a 9% zdravotný odvod, celkovo o 38%.

#### ODVODOVÁ ÚĽAVA NA DETI

Od sumy solidárneho odvodu si daňovník môže odrátať odvodovú úľavu na deti vo výške: 20% ŽM na 1 dieťa, 60% ŽM na dve deti, 90% ŽM na 3 deti a 100% ŽM na 4 a viac detí.

#### POŽIADAVKY NA VÝPOČET DOPADU NA ŠTÁTNY ROZPOČET

- Výpočet môže byť statický alebo dynamický,
  - náhradné výživné a kompenzácie pre invalidov sa nemenia v celkovej vyplatenej sume,
  - náklady na zdravotníctvo sa nemenia. Je však nutné zohľadniť, že štát prispieva aj z iných zdrojov ako je výber na zdravotné poistenie (poistenci štátu). Tieto náklady odpadnú, lebo cez 9% zdravotný odvod zo všetkých príjmov (vrátane OB) sa vyberie celá suma potrebná na financovanie zdravotníctva.
  - Požaduje sa vyčíslenie celkového pozitívneho alebo negatívneho dopadu na ŠR po zohľadnení zmien uvedených len v tomto zadaní,
  - rok môže byť zvolený podľa dostupnosti údajov,
  - pokiaľ možné, požaduje sa prognóza do roku 2020
- Ďalšie informácie k OB sa nachádzajú na [www.sulik.sk](http://www.sulik.sk), pre ďalšie otázky je Richard Sulík na adrese [richard@sulik.sk](mailto:richard@sulik.sk).

Prílohy: schéma Odvodového bonusu  
zoznam sociálnych platieb

## Príloha č. 4: Vzor prehlásenia daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky

pre rok 2016

Prehlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky

Meno	Rodné číslo	základná štátna dávka	výživná štátna dávka**	invalidná štátna dávka 400% *		Spolu	Zdravotná poisťovňa
				miera postihnutia	miera postihnutia		
Daňovník							VšZP
Manžel/ manželka*							Dôvera
	6801212/6233	100%			100%	100%	
	705505/6886	100%				100%	
1. Deti narodené do 31.12.2000*	900420/6330	100%	100%	0%	0%	100%	VšZP
2.	911019/8836	100%	100%	50%	200%	300%	VšZP
3.		100%	100%	0%	0%	0%	
4.		100%	100%	0%	0%	0%	
5.		100%	100%	0%	0%	0%	
1. Deti narodené po 1.1.2001	040601/5662	20%	20%	0%	0%	0%	Union
2.	085612/6030	60%	60%	0%	0%	0%	VšZP
3.	155919/6994	90%	90%	0%	0%	90%	VšZP
4.		100%	100%	0%	0%	0%	

Úhrn štátnych dávok v % ŽM

490%

Úhrn štátnych dávok v EUR (životné minimum = 198,09 EUR)

200% 690%  
1366,82 EUR

Materská štátna dávka

... (v prípade, že jedno alebo viac detí je narodených po 1.1.2014)

340 EUR

\* len v prípade, že nepodáva vlastné daňové priznanie  
\*\* v prípade, že bývalý manžel / bývalá manželka si neplní vyživovaciu povinnosť, doložiť rozhodnutie súdu

V..... dňa.....

Podpis

## Príloha č. 5: Každodenná všedná samoobsluha

(preklad Zuzana Pažitná)

**Reformný program Hartz IV sa vymkol spod kontroly a spôsobil obrovskú diery v spolkovom rozpočte: Zákon o podpore v nezamestnanosti II, pôvodne zameraný na obmedzenie nástrojov sociálneho štátu, prerozdeľuje štátne financie až príliš veľkoryso a navádza dokonca na jej zneužívanie. Reforma pôvodnej reformy sa zdá nevyhnutná.**

Niekedy sa Carl-Burkhard Brauner dlhé hodiny motá okolo domu, kým zazvoní pri dverách do bytu. Pozoruje, kto prichádza a kto odchádza, a zaznamenáva si všetko nápadné. V byte ho zaujímajú predovšetkým skrine. Hľadá šaty, ktoré nepatria nájomníkovi či nájomníčke, podozrivú spodnú bielizeň a nohavice inej veľkosti – všetko, čo nasvedčuje manželské spolužitie. 47-ročný Breuner vykonáva vznešenú misiu: Z poverenia úradu práce v Lüneburgu, v skratke Arge, kontroluje poberateľov podpory z programu Hartz IV. Podľa neho nemá ten, kto žije v spoločnej domácnosti s partnerom, nárok na podporu v nezamestnanosti (ALG II), pokiaľ partner alebo partnerka disponuje vlastným príjmom alebo majetkom. Na vysvetlenie, na jednom z predmestí Lüneburgu objavil Brauner jednoduchý prípad. Žijú tu spoločne muž so ženou a deťmi. Delia sa o nákupy a spálňu. Tvrdia však, že sú len spolubývajúci. A žena preto dostáva podporu v nezamestnanosti.

Brauner sedí pri stole a hovorí veľmi vážne: „Z pohľadu úradu nie ste spolubývajúci. Toto je spolužitie podobné manželskému.“ Žena, kvôli ktorej Brauner tento dom preveruje, čaká od júna na vyrozumenie o nároku na podporu v nezamestnanosti (ALG II). Spolubývajúci partner, malý muž s krátkymi blond vlasmi, reaguje zúrivo: „Aj keby sme boli len spolubývajúci, smieme, celkom banálne povedané, spolu spať,“ hovorí a nadáva na vysoké príjmy politikov. Či agentúra práce schváli žiadosť tejto ženy, nie je známe.

Na zemi v Braunerovej kancelárii leží zväzok hnedých spisov – všetko prípady údajných spolubývajúcich. „Všetko, čo vidím, sú podnájomné vzťahy medzi mužmi a ženami. Čoraz viac ľudí tvrdí, že bývajú oddelene v spoločnom byte. Braunerova úspešnosť je taká vysoká, že šéf úradu práce v Lüneburgu je nadšený: „Pán Brauner nám prináša viac ako svoj čistý príjem. Momentálne jeho práca znamená pre úrad práce príjem 13 500 eur mesačne.“ V Nemecku existuje množstvo takýchto prípadov, páry, ktoré sa pro forma rozvedú, a ľudia, ktorí spolu „údajne“ žijú v podnájme. Niektorí mladí ľudia sa naoko alebo skutočne odsťahujú z domova, pretože takto získajú cez ALG II nárok na príspevok na bývanie od štátu. Štát má však málo takých kontrolórov ako Brauner. Napríklad v Mannheime je 16 000 domácností, v ktorých žijú ľudia uplatňujúci si tento nárok, kontrolujú ich však len štyria ľudia.

Už dlhšie je zrejmé, že reforma pod názvom Hartz IV, ktorá mala byť kombináciou sociálnej pomoci a pomoci v nezamestnanosti, sa stala nočnou morou všetkých politikov, ktorí sa ňou zaoberajú. Naplánované znižovanie nákladov na nezamestnaných sa v praxi

ukazuje ako presný opak: zákon, ktorý široká verejnosť považovala za „sociálne chladný“ a ničiaci sociálny štát, v skutočnosti vytvoril státisíce nových žiadateľov o podporu a umelo zvýšil počet úradov práce a sociálnych vecí a spôsobil nevídaný tlak na náklady s tým spojené.

Predminulý týždeň rozprúdila táto reforma vášnivú debatu o zneužívaní a hazarde so sociálnym štátom. Najprv hromžil minister hospodárstva Wolfgang Clement o „sociálnom podvode“ a „úskokoch pri vyplácaní dávok“ z programu Hartz IV. Potom vytiahli bulvárne plátky krikľavé správy o „odporných trikoch príživníkov“ využívajúcich Hartz IV (Bild) a o drzých ľuďoch pracujúcich načierno (Schwarzarbeiter) a dvojítych inkasantoch (Doppelkassierer) v sociálnom štáte.

Žiadna iná téma nezatieňovala debakel programu Hartz IV tak dobre ako prebiehajúce koalíčné rokovania v Berlíne. Kým odchádzajúca vláda musela priznať, že dlho ohlasovaný „prelom na trhu práce“ (prelom, na ktorý sa dlho čakalo a má zásadný význam pre budúcnosť, pozn. prekl.) (Clement) prepadol a nesplnil ciele, ktoré si sám stanovil, CDU a SPD naliehavo hľadali spôsoby účinnej nápravy. V prvých dokumentoch sa však hovorí tak o malých korektúrach súčasného zákona, ako aj o nových paušálnych obmedzeniach, dokonca až o zásadnej reforme reformy. Problém je naliehavý, čo minulý týždeň potvrdili aj vodcovia oboch strán. Šéfka CDU Angela Merkelová označila program Hartz IV v rozhovore pre časopis Spiegel za kľúčovú tému, ktorej sa bezpodmienečne treba venovať, ak chce budúca koalícia robiť „reformnú politiku rastu a zamestnanosti“. „To, že ľudia takto špekulujú, je neakceptovateľné,“ hovorí aj šéf SPD Franz Müntefering. Pre zodpovednú koalíčnú pracovnú skupinu je táto téma prvoradou na dennom programe. Pre budúcu vládu je v hre veľa. Pred takmer dvoma rokmi naformulovala veľká koalícia v sprostredkovateľskom výbore Bundestagu (Spolkový snem, priamo volený parlament v NSR, pozn. prekl.) a Bundesratu (Spolková rada, nepriamo volená, zostavená zo zástupcov jednotlivých spolkových krajín, pozn. prekl.) základné pravidlá programu Hartz IV. Teraz musí únia a SPD dokázať, že spôsobené škody sa ešte dajú napraviť.

Pri sotvaktorom inom zákone sú politické „náklady a výnosy“ v takom extrémnom nesúlade ako pri Hartz IV. Čo všetko nebolo zrealizované: milióny Nemcov získali nový sociálny status a museli v bezpríkladnej dotazníkovej akcii priznať tak hodnotu rodinného striebra, ako aj veľkosť svojho bytu. Po prvýkrát bola v rámci podpory v nezamestnanosti zrušená kompletná sociálna dávka a státisíce dlhodobo nezamestnaných bolo ukrátených o podporu. Zákon vyvolal v nových krajinách vlnu protestov a priviedol najstaršiu stranu krajiny, sociálnu demokraciu, na pokraj roztrieštenia. Veľmi významne prispel aj ku koncu červeno-zelenej vládnej koalície.

A aký je výsledok? Reforma zrúcala všetko, čo si jej tvorcovia predsavzali: mala znížiť počet nezamestnaných – ten však ďalej stúpa. Mala zoštíhliť sociálne úrady a úrady práce – tie v skutočnosti expandujú. Mala zlepšiť starostlivosť – a zhoršila ju.

Predovšetkým však zákon zvýšil počet sociálne odkázaných v krajine v takej miere, že politikov a expertov úplne prekvapil. Kým zásahy pri podpore v nezamestnanosti vytlačili zo štatistík oveľa menej poberateľov, ako bolo plánované, pracovné centrá hlá-

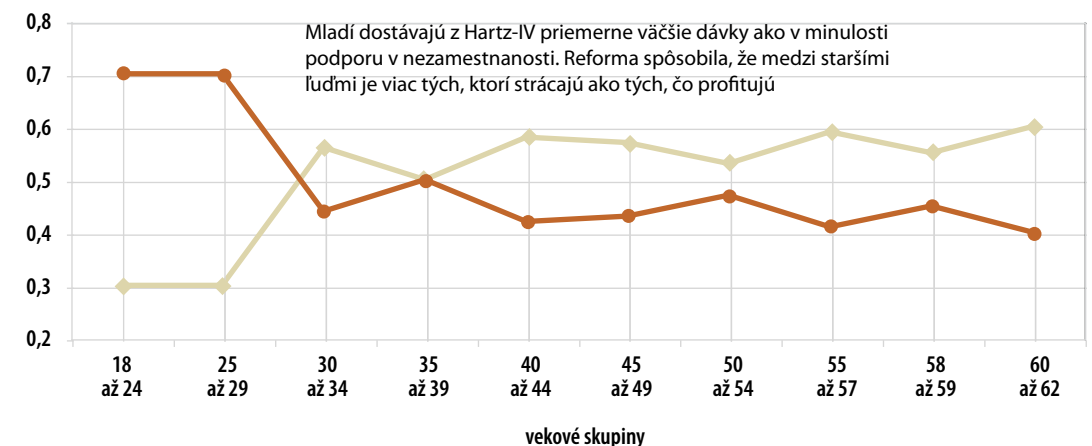
sia v celej krajine nepretržitý prílev nových nezamestnaných. A čo je najprekvapivejšie: Z veľkej časti sú to ľudia, ktorí sa na chodbách úradov práce doteraz nepohybovali. Vyzerá to, akoby reforma ukázala biedu všetkých skupín obyvateľstva, o ktoré, zdá sa, bolo doteraz dostatočne postarané. Vo svojich podkladoch nachádzajú zrazu sprostredkovatelia práce maturantov, ktorí sú nezamestnaní a bez prostriedkov, ktorí však doteraz bývali u svojich dobre zarábajúcich rodičov. Nachádzajú tu právnikov a lekárov, ktorí patria k tisícim už roky žijúcim z existenčného minima. Tiež sú to drobní živnostníci a malí podnikatelia, ktorých príjmy musia byť „zlepšené“ štátnou podporou. A nakoniec sú tu aj cudzinci, ktorí sa začiatkom tohto roka rozhodli nájsť si zamestnanie práve v Nemecku, ktorým lomcuje masová nezamestnanosť. Vlna nových poberateľov v predchádzajúcich mesiacoch spôsobila explóziu. Spolková vláda rákala ešte minulý rok pri vyplácaní podpory v nezamestnanosti (ALG II) s 3,45 milióna nezamestnaných poberateľov. V skutočnosti sa bude tento rok počet dlhodobo nezamestnaných s nárokom na podporu pohybovať okolo 5 miliónov, teda o 45 percent viac, ako bolo plánované.

Ďalšie príliš nákladné prekvapenia ešte prídu. Takto sa podarí poberateľom podpôr odčerpať z rozpočtov programu Hartz IV prostredníctvom pravidelných dávok, sociálnej pomoci a detských prídavkov nečakane vysoké sumy, čo je aj pre samých expertov sotva prehliadnuteľné. Priemerné dávky pre rodiny sú podľa interných analýz ministerstva hospodárstva v súčasnosti najmenej o 80 eur mesačne vyššie, ako bolo plánované.

Kombinácia väčšieho množstva poberateľov a neplánovane vyšších výdavkov medzičasom roztrieštila všetky rozpočtové plány. Ešte pred niekoľkými mesiacmi počítala vláda s vynaložením asi 14 miliárd eur na financovanie podpôr v nezamestnanosti (ALG II). V súčasnosti kalkuluje ministerstvo hospodárstva už s takmer 26 miliardami eur.

## MLADÍ PROFITUJÚ

Kto stráca a kto profituje z podpory v nezamestnanosti podľa vekových skupín



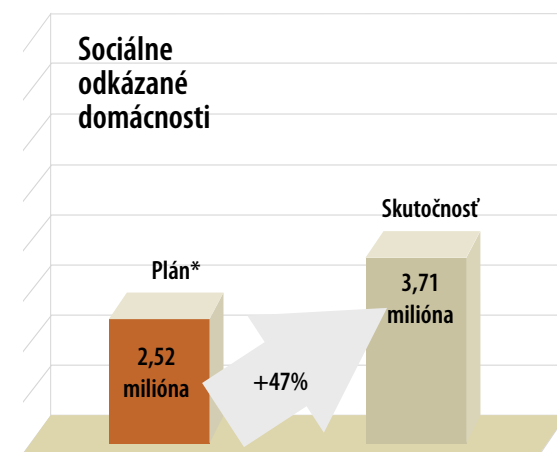
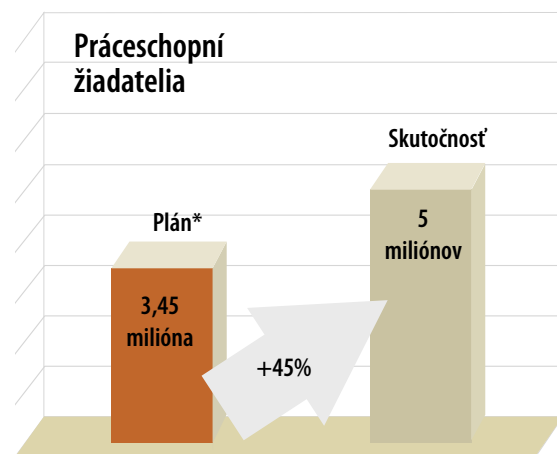
Finančný debakel by sotva mohol byť väčší. Hoci reforma znamenala predovšetkým pre „lepšie postavených“ medzi nezamestnanými tvrdé obmedzenia, Hartz IV sa pre štát paradoxne ukazuje ako gigantický stratový podnik. Najnovšie vládne údaje to potvrdzujú: ak by sa štát zriekol fúzie sociálneho systému a systému podpôr v nezamestnanosti, ušetril by tento rok mnohé miliardy.

Prihliadajúc na tieto čísla znie dnes argumentácia, ktorou kancelár Gerhard Schröder nepretržite obhajoval Agendu 2010, ako výsmech. Štát musí odteraz dávať menej na správu nezamestnanosti a viac na budúcnosť, tak Schröder neraz obhajoval sociálnu tvrdosť reformy.

Teraz sa ukazuje: len na sociálne dávky dlhodobo nezamestnaných vynaloží štát tento rok viac peňazí ako na obranu krajiny. A náklady na ubytovanie a nájom pre nezamestnaných prevyšujú rozpočet na vzdelanie a výskum.

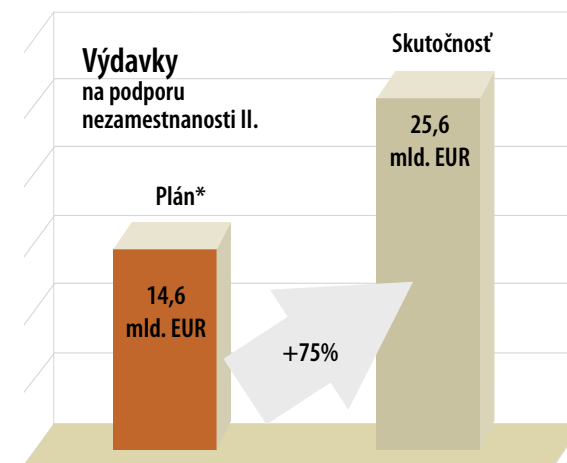
Takáto katastrofa si vyžaduje vysvetlenie. Preto zodpovedný rezortný šéf Wolfgang Clement zverejnil minulý týždeň na internetovej stránke svojho ministerstva správu, ktorá jednoznačne odpovedá na otázku viny. Armáda príživníkov, ľudí pracujúcich načierno a podvodníkov zneužívajúcich sociálny systém hnaná kriminálnou energiou okráda sociálny štát, tak sa to uvádza v tridsaťtristranovej brožúre, podľa ministra Clementa „bez šminiek a zbytočných ohľadov“. V správe sa píše, že reforma u niektorých ľudí znížila „morálne obavy pred sociálnym podvodom“, hovorí sa tu o „sociálnom štáte ako o dojnej krave“ a o všednej každodennej samoobsluhy na úkor sociálneho štátu.

Správa nešetrí drastickými príkladmi a vyjadreniami. Napríklad o istom Dieterovi Schusterovi, ktorého kontrolóri našli polonahého na balkóne svojej družky, pričom tá vo svojej žiadosti o podporu uvádza, že žije ako „single“. Ďalším príkladom je Libanónčan menom Ibrahim, ktorý poberá podporu



v nezamestnanosti (ALG II), ale popri tom zarába na rodinných oslavách ako spevák viacnásobok priznanej podpory. Príbeh Bernda Wollschlägera z východnej časti Nemecka je tiež dobre známy, hoci si uplatňuje nárok na podporu – v skutočnosti vedie prosperujúcu stavebnú firmu svojej exmanželky. Aby sa tejto správe dostalo patričnej pozornosti, nechal ju Clement jazykovo prepracovať žurnalistovi. Nezvykle pre ministerský dokument tak text pozostáva z krátkych viet, ktoré sú trefne formulované a podávajú jasný obraz: „Biológovia nazývajú organizmy, ktoré žijú na úkor iných, parazitmi,“ hovorí sa veľavravne v Clementovom reporte. Nečudo, že správa vyvolala rozdielne reakcie. Kým nemalo komentátorov súhlasiť s Clementovým názorom, že mnohým poberateľom podpory chýba „morálka a slušnosť“, ozývajú sa práve z vlastných radov kritici. Podľa experta SPD na pracovný trh Klaus Brandnera nemá význam „nezamestnaných nediferencovane stigmatizovať“. Aj pracovníci sociálnych úradov a úradov práce boli Clementovými vyjadreniami veľmi prekvapení. Síce nepochybujú, že pri vyplácaní podpôr v nezamestnanosti sa podvádza a klame aspoň toľko ako pri iných štátnych dávkach a transferoch. Napriek tomu viacerí experti odpísali Clementove vyjadrenia ako „vyhýbavý manéver“. Pretože nárast výdavkov cez Hartz IV možno pripísať tak podvodným praktikám, ktoré existovali aj pri sociálnej pomoci v minulosti, ako aj množstvu nových zákonných pravidiel, za ktoré nenesie najväčšiu zodpovednosť nikto iný ako sám rezortný šéf Clement. Sociálny zástupca pre Düsseldorf si však myslí, že „ľudia len využívajú možnosti, ktoré im zákonodarcovia ponúkajú“.

A tak sa zlyhanie reformy Hartz IV oveľa menej hodí ako možná príčina nadmernej kriminalizácie spodných vrstiev. Namiesto toho sa ukazuje, ako ľahko sa môže dobre mienená sociálna reforma pod tlakom záujmových skupín vymknúť spod kontroly. Spoluzodpovedné sú preťažené úrady a príliš veľkorysá justícia, ide tu o politické kompromisy a osudový pokus o vyrovnanie sociálnych tvrdostí na jednej strane a ústupkami na strane druhej. Lebo fatálny nárast sociálnej starostlivosti má predovšetkým jeden dôvod: Aby boli obmedzenia pre starších a dobre zarábajúcich nezamestnaných menej drastické, zlepšila vláda podmienky pre minulých poberateľov sociálnej pomoci. Pravidelné dávky, ako aj nezdaniteľné sumy a zvláštne príspevky boli zvýšené, možnosti privyrobenia rozšírené. Zároveň boli všetci poberatelia podpory sociálne poistení a boli zmäkčené kritériá na uznanie nároku na podporu – predovšetkým preto, aby boli rozptýlené pochybnosti komún a zmiernené protesty jednotlivých krajských vlád. Bez ťažkostí tak vláda zatraktívnila nové sociálne dávky. To bola prvá chyba.





Druhá spočívala v tom, že reforma Hartz bola kombinovaná s kompletnou prestavbou nemeckého sociálneho systému. Nevídaným aktom sily v celej krajine stovky úradov práce a sociálnych úradov fúzovali do nových úradov, tzv. jobcentier a niekoľko tisíc zamestnancov získalo nové pracovné miesta. To, čo však malo zefektívniť činnosť úradov, z nich urobilo byrokratické monštrum. V nových úradoch čoskoro panoval nesúlad v kompetenciách a rivalita a novovytvorený centrálny softvér sa ukázal ako úplný prepadák. Dodnes nemôžu zamestnanci jobcentier používať svoje počítače, aby mohli sankcionovať ľudí, ktorí nechcú pracovať. Ten, kto si podá žiadosť o podporu v nezamestnanosti (ALG II), by sa mohol tešiť. Po chaotickej fúzii úradov považovalo Spolkové ministerstvo hospodárstva za úspech, keď úrady dokázali prílev žiadostí aspoň trochu zahatať – a bolo jedno, akým spôsobom. Dlhé mesiace úrady jednotlivé žiadosti sotva kontrolovali, len ich prijímali a „odfajkli“. Nečudo, že vo všeobecnom neporiadku zostalo množstvo neoprávnených žiadostí nepovšimnutých.

Tretej chyby sa dopustili tvorcovia reformy Hartz IV, keď podcenili právne dôsledky reformy. Nové sociálne zákony boli totiž sotva zverejnené, keď už sociálne odkázaní a sociálni poradcovia diskutovali na mnohých odborných internetových fórach o tom, ako sa pravidlá komplikovaných reforiem dajú obchádzať – a nemecké súdy dajú vynaliezavým žalobcom v mnohých prípadoch za pravdu.

Fatálna kombinácia obsiahlych zákonných nariadení, preťažených úradov a sociálne orientovaných sudcov viedla k tomu, že si dnes státisíce Nemcov, pre ktorých podpora v nezamestnanosti nebola plánovaná, na ňu uplatňujú nárok. Robia to legálne a prevažne s dobrým úmyslom, aj keď chybný plán štátu zatažuje daňových poplatníkov na dlhú dobu dodatočnými nákladmi v miliardových sumách a povedie k čiastočne bizarným pomerom na trhu práce.

Tie možno pozorovať už teraz, reforma totiž nezvykle zoširoka charakterizuje, kto je v Nemecku považovaný za práceschopného. Zákonodarcovia ukladajú úradom práce do budúcnosti povinnosť starať sa aj o takých klientov, ktorí pracujú minimálne tri hodiny denne.

Mnohí experti na pracovný trh reagovali zúrivo. Toto ustanovenie je obsiahlejšie ako vo väčšine ostatných európskych krajín – takto môžu byť aj čiastoční invalidi a chronicky chorí vyhlásení za práceschopných. Kým sprostredkovatelia v pracovných agentúrach nadávali, starostovia a mestskí poslanci sa o to viac tešili. Odteraz totiž mnohé komúny vyškrtli poberateľov sociálnej pomoci zo svojho zoznamu, a to aj takých, ktorí boli len čiastočne mobilní – medzi iným zdravotne ťažko postihnutých, nesvojprávnych obyvateľov domovov a pacientov v kóme. V spolkovom meradle sa tak mestá a obce týmto spôsobom zbavili viac než 90 % svojich poberateľov sociálnej pomoci.

V niektorých veľkomestách v Severnom Porýní-Vestfálsku používajú mestské zastupiteľstvá podľa sťažností vysokého úradníka spolkovej agentúry práce v Norimbergu obzvlášť nechutný trik: vyhlásia svojich chránencov vždy za práceschopných až vtedy, keď ich čaká nákladná liečba na klinike. To sa oplatí. Náklady za liečbu v nemocnici preberá agentúra práce. Tá však dotyčného vôbec neuvidí – aby švindľ vyšiel, vyhlási ho obec ešte v deň prepustenia z ústavnej starostlivosti za práceneschopného.

Nemenej inšpiratívne znie aj formulácia zákona, ktorá bola pôvodne mienená dobre – len vyjde príliš drahoo. Reformné zákony stanovujú, že rodičia nemusia viac za svoje deti staršie ako 15 rokov platiť ubytovanie, pokiaľ sú práceschopné a nebývajú s rodičmi. Zákonodarcovia to považovali za výnimočné ustanovenie a nevýznamné zvýhodnenie. Potom sa však stalo to, s čím nikto nepočítal. V celom Nemecku využívali mladí možnosť vyletieť z rodičovského hniezda na náklady štátu. Prečo aj nie? Kto si ako „Twen“ (mladý človek vo veku 20 až 29 rokov, pozn. prekl.) založí vlastnú domácnosť a zažiada o podporu z Hartz IV, môže nielen mesačne prísť k pár stovkám eur. Dostane kompletnú náhradu nájomného aj v prípade, že by byt patril jeho vlastným rodičom. A tak došlo k tomu, že počet nezamestnaných mladých ľudí od začiatku roka vzrástol v spolkovom meradle takmer o 80 000. V meste Bremerhaven je takmer 20 % všetkých mladých dospelých ľudí registrovaných ako nezamestnaní. A v mnohých ďalších mestách krútia šéfovia sociálnych úradov hlavami nad tým, aké ďalšie náklady reformy prinášajú. Napríklad v Osnabrückeri uložil sociálny súd jobcentru povinnosť uhradiť okrem nájomného a sociálnej dávky aj privátne školné. Nakoniec, aj vzdelanie patrí k dôležitým výdavkom. Je to celkom normálne šialenstvo, ktoré navádza na zneužívanie. Sebastian Bürdel nemohol tomuto pokušeniu odolať. V marci sa rozhodol postaviť na vlastné nohy. Mal 19 rokov a zdalo sa mu, že už býva s rodičmi práve dosť dlho. Sebastian mal síce ukončené vzdelanie, bol vyučený, ale nemal žiadne miesto. Bola tu však možnosť ďalšieho vzdelania. Nemal peniaze a potreboval ich aj na bývanie. Dostal ich z jobcentra v meste Werl v Severnom Porýní-Vestfálsku. S nájomnou zmluvou v ruke prišiel za vedúcou jobcentra vo Werli, Ulrike Wengert-Neuhaus. „Začiatkom roka sme tu mali nával mladých ľudí, ktorí si nárokovali sociálne dávky,“ hovorí Wengert-Neuhaus. „Na školských dvoroch sa rýchlosťou blesku rozneslo, že štát platí sociálne dávky aj nájomné.“ Pani Wengert-Neuhaus schválila Sebastianovu žiadosť, pretože v rýchlosti nemohla skontrolovať, prečo mu práve teraz vzniká nárok na podporu. „Boli sme zavalení žiadosťami a nebolo možné kontrolovať každú jednotlivu,“ hovorí. Sebastian dostal skoro 200 eur ako podporu v nezamestnanosti (ALG II), keďže prídavky na dieťa poberajú jeho rodičia. K tomu mu jobcentrum každý mesiac hradí 370 eur na nájomné, aj keď cena bytu je o 95 eur vyššia. Tak by to išlo ešte veľmi dlho – keby si Sebastian nenechával nájomné pre seba. Keďže sa prenajímateľ sťažoval, preveril úrad Sebastianove údaje a konštatoval, že mal aj v rodičovskom dome pohodlnú izbu, v ktorej mohol bývať. Neexistoval teda žiadny dôvod, aby sa odsťahoval. „Žiadateľ si sociálnu odkázanosť spôsobil kvázi sám. K tomu dostával dávky, ktoré mu nepatria a ešte ich účelovo scudzil. Novú žiadosť o podporu sme, samozrejme, zamietli,“ hovorí Wengert-Neuhaus.

Thorsten Sergeleit je tiež jeden z tých, ktorí vyskúšajú všetko, aby využili výhody vyplývajúce z reformy. V januári odišiel po dvoch rokoch z odbornej školy a následne nedokončil ani ďalšiu rekvalifikáciu. O to viac sa však snažil získať podporu (ALG II), ktorá sa vypláca od začiatku roka. Od rodičov si nechal vystaviť podnájomnú zmluvu. V nej žiadali od svojho syna mesačne 100 eur nájomné, hoci sú obidvaja zamestnaní a veľmi dobre zarábajú. „Necítili povinnosť prispievať synovi na živobytie,“ hovorí manažér jobcentra zaoberajúci sa Torstenovým prípadom. Preto si Torsten Sergeleit uplatnil nárok na sociálnu podporu. Do augusta tohto roka inkasoval tento záškolák mesačne dávku 345 eur plus 100 eur na bývanie – pekné vreckové pre niekoho, o koho sa v skutočnosti starajú obaja pracujúci rodičia. Pri cielenej kontrole s osemmesačným oneskorením zistili pracovníci jobcentra, že Torstenovi prenajímateľa sú vlastne jeho rodičia. A tu je



stanovisko zákona jednoznačné: Nárok na podporu nevzniká, ak žiadateľ žije v domácnosti s rodičmi, ktorí majú príjem.

V zásade profitujú z ALG II predovšetkým mladí ľudia, starší zamestnanci sú stratoví (pozri graf na strane 2). Hartz IV vytvoril veľmi „citlivú šikmú plochu“, hnevá sa aj Michael Krumbe zo sociálneho úradu v hessenskom regióne Main-Kinzig. Je bežné, že 55-ročný človek, ktorý 35 rokov pracoval a teraz si nevie nájsť prácu po uplynutí prvej podpory v nezamestnanosti (ALG I), je odkázaný na rovnakú finančnú podporu ako 28-ročný mladík, ktorý nedoštudoval a doteraz ho podporovali len rodičia. Už Oskar Lafontaine opieral svoj volebný program o tézu, že je nespravodlivé, ak zamestnanec za celý život zaplatí 60 000 eur na poistenie v nezamestnanosti, a keď sa sám stáva nezamestnaným, dostane naspäť maximálne 10 000 eur. Popri mladých ľuďoch existujú aj ďalšie skupiny obyvateľstva, ktoré si so zavedením Hartz IV bleskove uvedomili svoju vlastnú „domnelú odkázanosť“, napríklad samostatní živnostníci a slobodné povolania. Mnohí z nich považujú za očividne atraktívne, že štát najnovšie prispieva všetkým práceschopným na dôchodkové, zdravotné a sociálne poistenie – a to aj samostatne podnikajúcim osobám, ktorých príjmy ležia pod hranicou existenčného minima. Ich záujem je pochopiteľný: Uzatvorenie zodpovedajúceho privátneho poistenia je v každom prípade drahé.

Táto klauzula sotva stála v zákonníku, a už sa v jobcentrách hlásili lekári, advokáti alebo remeselníci, ktorí sú menej majetní, či už skutočne alebo údajne. Kým nedávno by mnohým z nich bolo trápne hlásiť sa na úrade a žiadať o pomoc pre chudobných, niektorí z nich medzičasom tieto zábrany stratili. „Mnohým pripadá očividne jednoduchšie hlásiť sa v pracovnej agentúre ako na miestnom sociálnom úrade,“ hovorí Sonja Garteman, prednostka pre sociálne veci v regióne Osnabrück. Táto podpora je určená predovšetkým pre sociálne odkázaných, ktorí začínajú podnikáť (tzv. Existenzgründung), čo je podľa expertov aj úplne zmysluplné. V minulosti mali poberatelia sociálnej pomoci, ktorí si chceli založiť firmu, sotva nejaké šance. Banky im neposkytovali úvery na prekonanie ťažkých začiatkov a na sociálnych úradoch sa im dostalo unaveného úsmevu, a nie pomoci. Reformou Hartz IV sa to zmenilo. Nadácia Lawaetz v Hamburgu, ktorá sa špecializuje aj na poradenstvo pre nezamestnaných podnikateľov, registruje poriadny boom. Už sme poradili niekoľkým stovkám poberateľov podpory (ALG II), hovorí vedúci oddelenia Jochen Kunz-Michel. Myslí si, že mnohí z týchto ľudí by mohli finančný skok do podnikateľskej samostatnosti zvládnuť. Predsa však nie je výnimkou, že niektorí sa umelo vyhlásia za chudobných. Kunz-Michel: „Investície jednoducho zaúčtujú ako výdavky bez toho, aby zohľadnili dobu odpisov.“ Úrady sú proti takýmto účtovníckym trikom bezmocné. „Stále sa objavujú žiadatelia, ktorí údajne nič nezarábajú a jazdia na drahých autách,“ hovorí Uwe Ihnen, hovorca pracovnej agentúry v Hamburgu. „Nad tým už sa človek začína zamýšľať.“ Skontrolovať ich hospodárenie by však bolo príliš drahé. Preto chcú Hamburgčania urobiť z núdze cnosť: „Preverujeme, či medzi našimi nezamestnanými nie sú finanční kontrolóri a účtovníci, ktorých by sme na túto úlohu mohli angažovať.“

Popri mladých ľuďoch a slobodných povolaniach môžu z nešťastnej reformy Hartz IV profitovať aj európski susedia Nemecka. Je pre nich výrazne jednoduchšie získať v Nemecku podporu. Kým v minulosti museli na získanie sociálnych výhod preukázať, že majú zabezpečenú prácu, v súčasnosti na podanie žiadosti o podporu ALG II stačí, že „poskytnutie zamestnania by mohlo byť dovolené“ (text zákona). To však platí bezmála

na každého, kto nie je dlhodobo pripútaný na lôžko. Jobcentrá v Duisburgu registrujú už mesiace nepretržitý prílev v princípe práceschopných ľudí, sú to však, žiaľ, len momentálne nezamestnaní cudzinci.

Mnohí riaditelia úradov dávno rezignovali. Proti nariadeniam zákona sú bezmocní. A keď sa aj pokúsia presadiť obmedzenia, blokujú ich často príliš veľkorysý sociálne súdy – napríklad pri probléme takzvaného spoluzitia podobného manželskému. Aj keď „pátrači“ úradov práce majú pri svojich návštevách často dojem, že poberatelia podpory ALG II žijú namiesto nezávisle od seba v partnerských vzťahoch, torpédujú sociálne úrady neustále pokusmi o zamedzenie možného zneužitia.

Doteraz vyhlásili sociálne súdy v troch spolkových krajinách výklad pojmu „spoluzitie podobné manželskému“, ktoré do praxe zaviedlo Spolkové ministerstvo hospodárstva a práce, za protiprávny. Opierajú sa pri tom opakovane o rozsudok Spolkového ústavného súdu z 2. septembra 2004. Podľa neho sa za spoluzitie podobné manželskému považuje dlhodobý partnerský vzťah zahŕňajúci viac než spoločnú domácnosť a hospodárenie. V každom prípade nie je pre spoluzitie podobné manželskému rozhodujúci sexuálny vzťah. To môže byť podľa rozhodnutia sudcov a sociálnych súdov predpokladané až po troch rokoch spoluzitia a v žiadnom prípade nemôže byť dokázané len návštevami v domácnosti. Agentúry práce aj komúny majú dilemu. Ako teraz dokázať človeku, ktorý má nárok na podporu, že ho vlastne nemá? Že má partnera, ktorý sa za neho môže zaručiť, keď spoločná domácnosť „sa tvári“ len ako spoločné bývanie?

Krajinový sociálny súd v krajine Sasko-Anhaltsko dostal v apríli tohto roka rozhodnutie agentúry práce o tom, že 47-ročnej žene bola odoprená sociálna dávka preto, že žije s mužom. Hoci spolu bývajú v dome v radovej zástavbe od roku 1999, súd nechcel uznať ich spoluzitie za podobné manželskému. Teraz musí agentúra práce platiť mesačne pravidelnú sociálnu dávku vo výške 356,56 eura plus 173,70 eura príspevkov na bývanie. Súdu stačilo vyhlásenie, že obaja „spolubývajúcí“ si zvlášť platia poistenie vybavenia domácnosti a zákonné poistenie motorového vozidla a nikto z nich nemá prístup na účet toho druhého.

Niet sa čo čudovať, že človek z praxe ako Hans-Jürgen Hielscher zo sociálneho úradu v regióne Main-Taunus sa sťažuje na „šlendriánsky zákon“, ktorý stavia kontrolórov často do „bežvýchodiskových situácií“. Odpoveď na otázku, či je spoluzitie dvoch ľudí podobné manželskému alebo len jednoducho „príjemne“ účelové, skutočne nemožno súdne vypátrať. „To závisí len od konkrétnej životnej situácie,“ hovorí Hielscher. O tom, že ľudia, ktorých sa to týka, vedia využívať „sivé zóny“ zákona na hrane či až na odvrátenej strane všetkého legálneho, svedčia aktívne poradenské centrá, ktoré prekvitajú predovšetkým na východe krajiny.

Za štandardné „dielo“ pre poberateľov podpory v nezamestnanosti je považovaná príručka Podpora v nezamestnanosti (ALG) II / sociálna pomoc, ktorá medzičasom vyšla už v 23. vydaní v poradenskom centre Tu Was (Rob niečo). Za 7,50 eura – 2,50 eura sa odpočíta ako poplatok za poštovú známku – vám krikľavo žltá knižka na 364 stranách podá všetky dôležité informácie o tom, ako získať čo najvyššiu možnú štátnu pomoc. Jej autor Harald Thomé zo združenia nezamestnaných Tacheles vo Wuppertale je kultovou

postavou. Jeho semináre približne na tému Stratégie odporu a presadzovania práva sú spravidla už niekoľko týždňov dopredu rezervované. Na internete sa to hemží radami, ako môžu údajné obeť reformy Hartz IV spridať úskoky proti úradom. Ľavicové strany, odbory, sociálne zväzy a samozvaní „aktivisti“ tu prostosrdečne hovoria o najnovších ty-poch a trikoch.

Majú zamestnanci úradov práce podozrenie na zneužívanie dávok a nahlásili sa na kontrolnú návštevu? Netreba dlho otáľať, tvrdí „Fórum nezamestnaných Nemecka“, veľmi silne frekventovaná poradenská stránka na internete: Len raz by sa ľudia z úradu „opýtali na vaše osobné údaje“ a poukážu na paragrafy Trestného zákonníka ako „porušovanie domového poriadku, nátlak, falošné podozrenie“. Ak na základe toho zástupca úradu hrozí krátením dávky, treba „strielať z ťažkého dela“ a dať jasne najavo: „v tom prípade musíme okamžite a nutne zavolať políciu“ a „proti každému z úradov podáme osobne trestné oznámenie“. Aj proti dotieravým telefonátom kontrolórov sa dá s pomocou internetu brániť. Fórum nezamestnaných ponúka hotové žiadosti, ako zrušiť telefónne čísla a e-mailové adresy. Treba už len rukou dopísať svoje meno, zákaznícke číslo a adresu príslušnej agentúry práce. Vďaka takýmto trikom a veľkorysému zákonu sú mnohí poberatelia podpory ALG II tak dobre zabezpečení, že sám účel zákona – pritlačiť nezamestnaných k tomu, aby prijímali aj menej príjemné pracovné ponuky – sa minul účinkom.

V regióne Mainz-Kinzig sa SPD snažila už od polovice deväťdesiatych rokov kreatívne využívať hranice starého zákona o sociálnej pomoci – a mala podľa slov Michaela Krumbeho z miestneho sociálneho úradu oveľa viac priestoru ako dnes. Úrad ešte pred zavedením reformy využíval možnosť postupného krátenia sociálnej pomoci tým poberateľom, ktorí odmietali pracovať. „Vtedy bolo možné znižovať podporu až na nulu a dokonca siahnuť aj na príspevok na bývanie s cieľom vyvinúť tlak na obsadzovanie ponúkaných pracovných miest,“ hovorí Krumbe. Nový reformný zákon je v tomto ohľade veľmi mierny a spomínané možnosti ponúka len obmedzene: „Na príspevky na bývanie teraz nemôžeme vôbec siahnuť. A nejeden z našich registrovaných poberateľov si teraz povie: Tieto peniaze mi predsa stačia, keď si k nim ešte viem zarobiť načierno pár eur.“

Aká je medzi poberateľmi ALG II čierna práca rozšírená, ukázala prednedávnom razia v jednej pizzerii: z 15 zamestnancov 13 poberalo popri zárobku aj podporu v nezamestnanosti. V Berlíne prichytili kontrolóri na stavbe novej berlínskej vlakovej stanice 36 poberateľov podpory. Prirodzene, takéto zneužívanie sociálnej pomoci existovalo aj v minulosti. Nový systém však vďaka chabým pravidlám a veľkorysej interpretácii spôsobil dramatický nárast tohto problému. Podľa jednej z interných štúdií ministerstva hospodárstva bol tento rok nárast Hartz IV zhruba spoločne spôsobený novými nariadeniami zákona. Druhou polovicou neúspechu je rastúca nezamestnanosť. Tie čísla sú také katastrofálne, že ich drastický nárast medzičasom únia aj SPD vyhlásili za kľúčovú tému nastávajúcich koalíčných rokovaní. Ich výsledok je, prirodzene, veľmi otázny. Kým SPD sa snaží nechcenú povest reformy napraviť dodatočnými kontrolami, lepšou výmou dáť a viacerými „part-time“ ponukami práce pre uchádzačov, únia stavila na zmeny v zákonoch. Niektorí z politikov únie chcú, aby boli rodičia opäť povinní starať sa o svoje nezamestnané deti. Iní navrhujú úplne vyradiť zo systému samostatných živnostníkov. A, samozrejme, aj nerovnováha medzi starými a mladými, medzi tými, ktorí odvody nikdy neplatili, a tými, ktorí celý život prispievali, musia byť odstránené.

CDU predložila návrh riešenia už v predvolebnom boji. Podľa neho ten, kto platil odvody viac než 40 rokov, by mal dostávať podporu v nezamestnanosti výrazne dlhšie ako dnes. Mladší zamestnanci by mali, samozrejme, nižšie nároky. Ešte je však otvorené, či tento koncept pri prebiehajúcich koalíčných rokovaní vôbec zohrá nejakú úlohu. Ako obyčajne: šéf SPD Franz Müntefering priznal v rozhovore pre Spiegel, že bude potrebné vyjednávať.

Thomas Lenz, šéf agentúry práce vo Wuppertale (spolková krajina Severné Porýnie-Vestfálsko), si bude musieť už zase zvyknúť na niečo iné, hoci považuje Hartz IV za vcelku dobrý. V jeho regióne narástol počet oprávnených žiadateľov z 36 000 v januári na 42 000 v septembri. Len štvrtinu tohto prírastku tvoria nezamestnaní, ktorí predtým poberali podporu v nezamestnanosti (ALG I). Jeden z dôvodov vidí Lenz v tom, že hranica sociálnej odkázanosti sa znížila a tým sa zväčšil okruh ľudí s oprávneným nárokom na podporu. Okrem toho má oveľa menej ľudí zábrany žiadať pomoc od štátu. „Nikdy by som si nebol pomyslel, že politika prinesie taký veľkorysý sociálny program,“ hovorí. „Peňazí máme predsa dost.“

*„Odvodový bonus nie je sociálna dávka alebo dotácia nízkej mzdy. Je to ďaleko viac. Je to vyjadrenie základnej solidarity občianskej spoločnosti s jej obyvateľmi. Odvodový bonus garantuje každému životné minimum a jediným vzorcom vytvára prechod od „nepříjmu“ k príjmu.“*

*Akékoľvek rozmnožovanie textu a obrazu vrátane údajov v elektronickej podobe je vysloveným želaním autorov.*

**Richard Sulík, Jozef Mihál**  
**Odvodový bonus III**  
ZMENA PARADIGMY

Vyšlo v roku 2016  
Vydavateľ Liberálny dom, s. r. o. Bratislava  
Zalomenie Viera Sabová  
Vyšlo v náklade 5 000 ks  
Tlač TBB, a. s. Banská Bystrica  
Autori Ing. Richard Sulík, richard@sulik.sk, RNDr. Jozef Mihál, jozefmihal@gmail.com

ISBN 978-80-972167-1-9



### **RICHARD SULÍK**

sa spolupodieľal na príprave daňovej reformy Slovenska v roku 2003. V roku 2009 založil pravicovú liberálnu stranu Sloboda a Solidarita, ktorú dodnes vedie ako predseda. V júni 2010 sa stal predsedom Národnej rady SR. Od roku 2014 je poslancom Európskeho parlamentu. Po parlamentných voľbách v roku 2016 je lídrom opozície.



### **JOZEF MIHÁL**

je spoluzakladateľ a podpredseda strany Sloboda a Solidarita. V rokoch 2010-12 bol minister práce sociálnych vecí a rodiny vo vláde Ivety Radičovej. Od roku 2012 je poslancom NRSR. Je rešpektovaný expert na problematiku pracovného práva, daní a odvodov. Napríklad v roku 2015 absolvoval približne 100 prednášok a diskusií pre 7500 poslucháčov. Známa je jeho séria kníh „Daňové a odvodové tipy“.

ISBN 978-80-972167-1-9



9 788097 216719